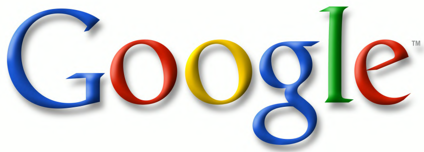
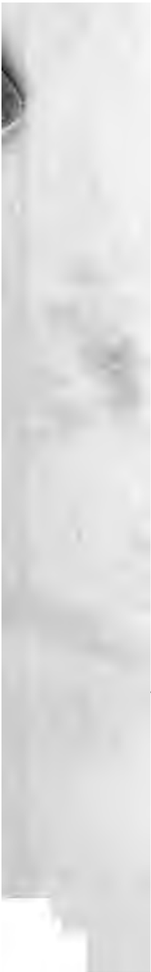
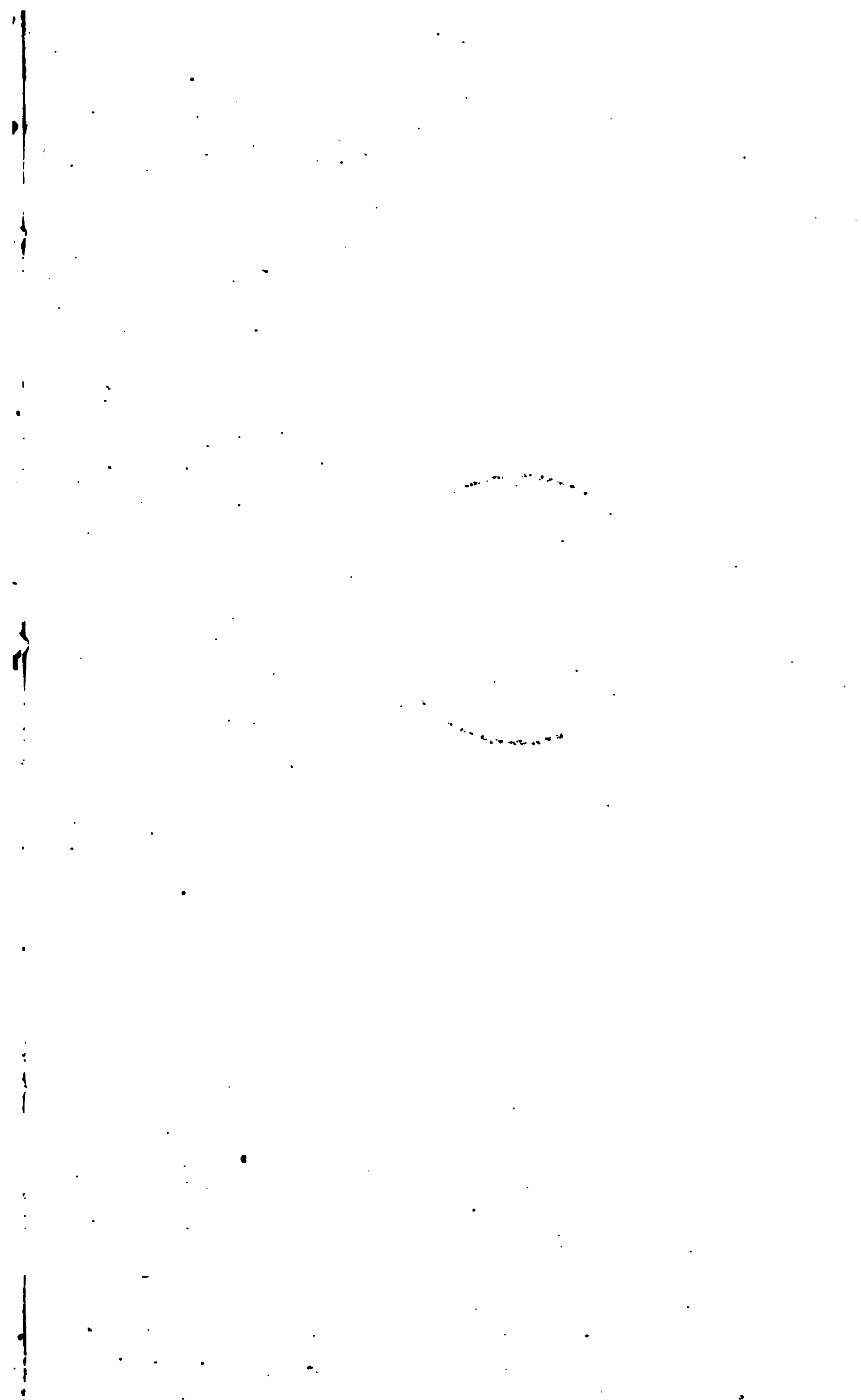

Historiske Fortællinger

om

Islændernes Færd

hjemme og ude,

udgivne

af

Det Kongelige

Nordiske Oldskrift-Selskab

i Bearbejdelse

efter de islandske Grundskrifter

ved

N. M. Petersen.

Fjerde Bind.

Kjøbenhavn.

Trykt i S. L. Møllers Bogtrykkeri.

1844.

Fortælling

om

Vatnsdølerne.

1. Om Ketil Thrum og hans Søn Thorsten.

I Romsdalen i Norge levede der en mægtig Mand, Ketil Thrum (eller Raum), en berømt, rig og stærk Mand, der i sin kraftige Alder havde drevet Viking, men nu paa sine gamle Dage levede paa sine Gaarde. Han var gift med Mjøl, en Datter af An Buespænder, og havde med hende en Søn Thorsten, der paa den Tid, da denne Fortælling begynder, var atten Aar gammel. Det var en vakker Yngling, men hverken ved Vært eller Styrke særdeles udmærket, skjøndt han kunde maale sig med de bedste af hans Alder.

Paa den Tid blev man opmærksom paa, at der maatte ligge Rømningsmænd paa Vejen fra Romsdalen til Jæmteland; thi ingen, som toge den Vej, kom tilbage, selv om de vare femten eller tyve i Samling, hvoraf man sluttede, at nogle Røvere maatte have deres Tilhold der. Ketil Bondes Folk vare mest udsatte for denne Ufred, baade for Mandtab og Skade paa Gods; og der var megen Snak om, og førtes megen Klage over, at Herredets Forstander var en ussel Mand, siden han ikke sørgede for, at der blev gjort Anstalter derimod, og at saadan Udaad tilbørlig blev hævnet; og man kunde nok mærke, sagde de, at Ketil var bleven gammel. Ketil lod, som det ikke kom ham ved, men glemte dog ikke hvad der saaledes blev snakket.

2. Ketil formaner Thorsten.

Engang talte Ketil saaledes til sin Søn: Unge Mænds Adfærd er dog anderledes nu, end da jeg var ung; den Gang havde man Lyst til et eller andet Fremværk, enten at give sig i Krig og paa Hærtog for at erhværve sig Gods, eller at vove sig til Idræt, hvorved der var Fare at bestaa; men nu ere unge Mænd hjemkjære og arnefaste, de sidde og hænge ved Ilden, og fylde deres Vom, og maa da høre den Dadbel, saadanne daadløse Mænd fortjene. Men det skulde glæde mig, om du vilde aflægge slig ørkesløs Skik, og see dig om efter Gods og Anseelse, hvad Lykken vil beskjære dig. Rigtig nok, Thorsten, har du kun faaet ringe Styrke og Vært, det er derfor at formode, at din Adfærd maa blive derefter, og at alle dine Tilbøjeligheder og Foretagender maa stemme dermed, saa du vil ikke træde i dine Forfædres Spor; din Gjerning maa svare til dit Udseende, og Modet ligne efter Værten. Men før var det mægtige Mænds Sæd, Kongers og Jarlers, vore Jævninges, at de gave sig paa Hærtoge, og erhværvede sig Gods og Forfremmelse; og det Gods gik ikke i Arv, saa at Søn fik det efter Fader, men det blev lagt i Høj tilligemed dem selv. Fik Sønnerne endog Gods i Arv, kunde de dog ikke holde deres Stand vedlige, om de end bleve anseelige Mænd, med mindre de vovede sig selv og sine Mænd i Fare og Krig, og erhværvede sig Gods og Berømmelse, den ene efter den anden, og traadte saaledes i deres Frænders Fodspor. Nu kan jeg vel tænke, at du kjender kun lidet til Hærmænds Brug, derfor vilde jeg lære dig den; thi du er nu kommen til den Alder, at det er paa Tiden at see, hvad Lykken vil unde dig. Thorsten svarede: Nu er jeg egget nok, hvis det kan frugte, og stod meget fortørnet op. Der ligger en stor Skov imellem Romsdalen og Op-

landene, som Alfarvej gaar igjennem, men som ingen torde komme til for de onde Mennesker, som man troede laa og lurede der; at hemme dette Uvæsen, ansaae han for et berømmeligt Foretagende.

3. Thorsten drager til Skovs.

Kort efter at Ketil havde haft denne Samtale med sin Søn Thorsten, gik denne alene bort fra Drikkelaget, og fandt det raadeligst at lide paa sin Faders Lykke, og ikke oftere at udsætte sig for hans Bebrejdelser, men heller at vove sit Liv. Han tog sin Hest og red alene til Skoven, derhen hvor han formodede at Røverne maatte have deres Virke; og skjøndt han kun havde lidet Haab om at kunne staa sig mod deres Overmagt, vilde han dog heller vove sit Liv, end med uforrettet Sag vende tilbage. Han bandt sin Hest ved Indgangen til Skoven, gik derpaa ind i den, og fandt en Sidesti, som førte bort fra Adelvejen; og da han længe havde fulgt den, stødte han paa et stort velbygget Hus, som han formodede maatte tilhøre den, der gjorde Vejen usikker, hvad enten det nu var een Mand eller flere. Derpaa gik han ind i Stuen, og fandt der store Kister og fuldt op af alle Slags; der var en stor Stabel af Pindebrænde og paa den anden Side Varer i Sække og alle Slags Sager. Der var ogsaa en Seng, større end han nogen Tid havde seet nogen, saa han tænkte ved sig selv, at det maatte være en stor Mand, som kunde passe i den; den var ogsaa smukt tjeldet. Ligeledes var der et Bord belagt med en ren Dug og lækre Spiser og kostelig Drik; men deraf rørte han ikke noget. Derimod saae han sig om efter et Skjulested, at han ikke skulde komme dem for Øje, som havde bygget Huset, thi han vilde først vide, hvorledes han var faren, forend de skiftede Ord sammen eller saaes. Han krøb derfor op imellem Sækkene i Varedyngen,

og satte sig der. Men henimod Aften hørte han en hel Støj udenfor, hvorpaa der kom en Mand ind, ledende sin Hest efter sig; det var en meget høj Mand med hvidt Haar, der i fagre Lokker hang ham ned paa Skuldrene; og Thorsten syntes, at det var en særdeles smuk Mand. Da Manden havde ledt sin Hest til Stalden, gjorde han Ild paa, satte et Vandbækken for sig, vaskede sig og tørrede sig paa et hvidt Haandklæde; derpaa hældte han en kostelig Drik af en Legel i et storfodet Kar, og gav sig til at spise. Hele denne Mands Adfærd forekom Thorsten baade hovisk og mærkelig; ogsaa var han langt større end hans Fader Ketil, der dog ellers, hvilket han ogsaa virkelig var, ansaaes for en velvoxen Mand. Da nu Husets Beboer havde spist sig mæt, satte han sig ved Ilden, saae paa den, og sagde ved sig selv: Her er foregaaet en Forandring; her er flere Gløder, end jeg tænkte; der maa nogen for nylig have pustet til den; hvad skal det betyde? Maaskee er der komne nogle Mænd, som staa mig efter Livet, som de vel kan have Aarsag til; jeg kommer til at see mig om og søge Huset igjennem. Derpaa tog han en Brand, og gjennemsøgte Huset, og kom derhen hvor Varedyngen var; men med den havde det den Sammenhæng, at man derfra kunde komme ind i et stort Røghul, der var paa Stuen, og imedens Røveren saae Dyngen efter, smuttede Thorsten ud, saa at han ikke fandt ham, thi anden Øde var forelagt Thorsten, end at han der skulde dø. Tre Gange ledte Manden Huset igjennem, og fandt intet. Da sagde han ved sig selv: Lad nu det være godt, endskjøndt det maaskee gaar mig, som Ordsproget lyder, Fals[1] slaar sin egen Herre paa Hals. Derpaa gik han tilbage til Sengen, og lagde sit Sarsværd fra sig, hvilket forekom Thorsten at være et koste-

[1]) med en nyere Form: Falsk, Falskhed.

ligt Klenodie og meget skarpt, og han tænkte ved sig selv, at hvis han kunde faa det, saa vilde det ingen Nød have for ham. Derved randt hans Faders Formaning ham i Hu, at der skulde Udholdenhed og Djærvhed til at udføre saadan eller anden Stordaad, at skjønne Penge vilde blive hans, og at det var bedre for ham, end at sidde bag sin Moders Arnested. Derhos faldt det ham ogsaa ind, at hans Fader havde sagt til ham, at han duede ikke bedre til at have med Vaaben at gjøre, end en Datter eller anden Kvinde, og at det vilde være en større Hæder for hans Frænder, hvis der var et Skaar i deres Æt isteden for ham. Han gik derfor frem, og saae, om han kunde finde Lejlighed til at hævne saa mange Uskyldiges Mord, skjøndt det i Grunden gjorde ham ondt for Manden. Husejeren faldt nu i Søvn, og Thorsten gjorde nogen Støj for at mærke, hvor fast han sov; Manden vaagnede ved det, og vendte sig om paa den anden Side; nok en Gang gjorde Thorsten Støj, og Manden vaagnede atter derved; men den tredie Gang, da Thorsten gik hen, og gav et stærkt Slag paa Sengestolpen, blev alting roligt omkring ham. Derpaa tændte Thorsten Lys, og gik hen til Sengen, for at see, om Manden virkelig var der, og saae ham da ligge der i sin guldsømmede Silkeskjorte med Ansigtet i Vejret. Da drog Thorsten Sarsværdet, og stødte det i Brystet paa den store Mand, og det var et svært Saar. Manden foer op ved det, og greb Thorsten fat, og trak ham op i Sengen til sig; men saa fast havde Thorsten stødt til, at Odden stod i Dynen, men Manden var saa afmægtig, at han lod Sværdet sidde, hvor det var, og Thorsten kom til at ligge imellem Tiljen[1] og ham. Den saarede Mand sagde: Hvad er det for en Mand, som har anfaldet mig? Den anden svarede: Jeg

[1]) Brædevæggen.

hedder Thorsten, og er en Søn af Ketil Thrum. Jeg tror, jeg har hørt dit Navn før, sagde Manden, men mindst havde jeg ventet det af dig eller din Fader, thi jeg har aldrig gjort eder noget Meen. Men du har været for rask, og jeg har været for sen, thi jeg var just i Færd med at opgive denne min Levemaade. Imidlertid staar det i min Magt, om jeg vil lade dig leve eller dø, og naar jeg gjorde dig din Ret, skulde ingen tale om vort Mellemværende; men jeg finder det nu raadeligst at lade dig beholde Livet, hvilket vel ogsaa kan blive til Gavn, hvis Lykken saa føjer. Mit Navn er Jøkul, og jeg er en Søn af Ingemund Jarl i Gøtland; som mægtige Mænds Sønner pleje, søgte jeg at erhværve mig Gods, skjøndt paa skjændig Vis; men nu var jeg allerede færdig til at tage bort herfra. Tror du, at jeg har beviist dig nogen Velgjerning ved at skjænke dig Livet, saa begiv dig til min Fader, men see først at faa min Moder Vigdis i Tale, siig hende i Enrum denne Tildragelse, bring hende min kjærlige Hilsen, og bed hende skaffe dig Venskab hos Jarlen, saaledes at han giver dig sin Datter, min Søster Thordis, tilægte. Her er Guld[1], som jeg sender med dig til Jærtegn[2], og tager hun sig end min Død meget nær, saa haaber jeg dog, at hun vil agte min Ordsending mere end din Handling, og min Hu siger mig, at du vil blive en lykkelig Mand. Faar du nu Sønner eller Sønnesønner, saa lad ikke mit Navn uddø, og det Eftermæle, som jeg deraf haaber, skal være Gjengjæld for at jeg skjænker dig Livet. Thorsten svarede, at hvad hans Liv angik, da maatte han dermed gjøre, som han vilde, bede ham derom vilde han ei. Men Jøkul gjentog, at han havde det i sin Magt, men det er nok din Fader, tilføjede han, som har egget dig til denne

[1]) en Guldring. [2]) til Bevis paa, at det er mig, der har sendt dig.

Gjerning, og hans Raad er bleven min Ulykke. Jeg seer, at du har intet imod, hvis vi døde sammen, men der forestaar dig en bedre Skjæbne især formedelst din Mandighed og Raskhed; og for min Søster er der ogsaa bedre sørget, naar du faar hende, end om Vikingerne gjøre hende til Bytte. Men skulde der end blive dig tilbudet et Jarldømme i Gotland, saa drag dog heller til dine egne Besiddelser i Romsdalen, thi mine fædrene Frænder ville ikke unde dig Herredømme efter min Faders Død. Maaskee sørgelige Drab ville blive gængse i din Slægt, og mangen en miste sine sagløse Frænder. Siig ikke mit Navn til nogen, uden til din Fader og andre Frænder, thi min Vandel har været avet, men nu har jeg, som de fleste Ildgjerningsmænd, bødet efter Fortjeneste. Tag nu Guldet med dig som Jærtegn, og træk Sværdet ud, saa vil det nok snart være ude med vor Samtale. Thorsten trak derpaa Sværdet ud, og Jøkul døde.

4. Thorsten kommer hjem.

Efter denne Begivenhed red Thorsten hjem, og da han nærmede sig Gaarden, saae han mange Mænd ride sig imøde, og kjendte strax sin Fader og andre Bekjendte, som vare redne ud for at opsøge ham. Da de fandtes, hilste Ketil kjærlig sin Søn, og tyktes at have faaet ham tilbage fra Døden, og sagde: Tit har jeg angret de Ord, jeg brugte, mine Bebrejdelser og Tilskyndelser. Thorsten svarede, at hans Fader rigtig nok ikke havde tænkt paa, om han nogensinde kom tilbage eller aldrig, men Lykken havde været ham saa god, at han var sluppen vel derfra. Men skjøndt de saaledes vexlede nogle haarde Ord med hinanden, bleve de dog snart gode Venner, og Thorsten fortalte nu sin Fader alle Omstændigheder ved sin Reise. Efter denne Gjerning fik Thorsten, som man kan tænke, god Berømmelse af alle. Derpaa lod Thor-

sten stævne Ting, hvortil alle Indbyggere indfandt sig fra Herrederne deromkring. Paa dette Ting stod Thorsten op, og sagde: Det er alle vitterligt, at den Frygt, som har herstet for Stimænd, saa at ingen kunde drage fredelig sin Vej, den er afhjulpen og endt; og det er den vigtigste Hensigt af denne min Tingstævne, at enhver nu kan tage sin Ejendom tilbage, hvad der da er tilovers forbeholder jeg mig. Dette bifaldt den hele Forsamling, og Thorsten erhværvede sig ved sit Forhold megen Anseelse. Vikingens Navn fik Almuen ikke at vide, thi det blev kun nogle faa bekjendt.

5. Thorsten drager til Ingemund Jarl.

En Dag sagde Thorsten til sin Fader, at han vilde drage over til Ingemund Jarl, saaledes som han havde lovet Jøkul. Men Ketil mente, at det var ikke raadeligt at give sig i sine Fjenders Vold, og bad ham heller blive hjemme. Thorsten svarede: Hvad jeg har lovet Jøkul, vil jeg holde, og om jeg end aldrig skulde komme levende derfra, saa vil jeg dog fare. Derpaa gjorde han sig færdig, og rejste til Gøtland, og indrettede det saaledes, at han aarle om Morgenen kom til Jarlens Bolig. Jarlen var, efter mægtige Mænds Sæd, taget paa Jagt. Thorsten gik ind i en Drikkestue med sit Følge, hvorpaa Jarlens Kone kom ind i Stuen, for at see hvem der var kommen, og da hun saae det var udenlandske Mænd, spurgte hun, hvem de vare? Thorsten svarede, at han var en Nordmand, og at han havde et hemmeligt Ærinde til hende; han bad hende derfor at han maatte tale med hende i Enrum. Da de nu vare ene, sagde han: Tidende har jeg at bringe dig, din Søn Jøkuls Drab. Hun svarede: Det er en sørgelig Tidende, men ikke uventet efter hans Udaad og slette Opførsel; men hvad bevæger dig til at bringe denne Sørgetidende, og at drage saa lang en Vej derfor?

Thorsten svarede: Meget bevæger mig dertil: jeg lovede ham oprigtig ved vor Skilsmisse, at drage til eder, og fortælle eder sandfærdig, hvorledes vi forlode hinanden, og ikke at dølge, at jeg blev hans Banemand, thi Folk kunde ikke længer udholde hans Manddrab og Ran. Og sandt at sige, kom jeg i hans Vold, saa han kunde have dræbt mig, hvis han vilde, men han gav mig Livet, og paalagde mig, at jeg skulde drage til eder med hans Ordsending; nu havde det været bedre at blive hjemme, end at overgive mig til eders Miskundhed, men her har jeg Guld, som han sagde I vilde vedkjende eder, og han bad mig bringe eder det som Jærtegn, at I skulde skaffe mig Fred og Forlig med Jarlen, saaledes at jeg kunde faa eders Datter Thordis til Kone; og han sagde endelig, at han haabede, I vilde tage mere Hensyn til hans Budskab og sidste Villie end til min Gjerning. Vigdis blev meget rød ved disse hans Ord, og sagde: En djærv Mand er du; men det kan vel være, at det er Sandhed du siger; og hvis Jøkul har skjænket dig Livet, saa vil jeg lade dig beholde det, thi du synes at have Lykken med dig; og for min Søn Jøkuls Bøns Skyld vil jeg tale med Jarlen om din Sag; dog maa du for det første holde dig skjult. Da Jarlen nu kom hjem, begav Dronningen sig til ham og sagde: Tidende har jeg at sige dig, som vedkommer os begge. Mener du min Søn Jøkuls Død? sagde Jarlen. Ja, svarede hun. Han er dog ikke sotdød? spurgte Jarlen. Nej, svarede hun, han er dræbt, og viste før sin Død megen Ædelmodighed; thi han skjænkede den Mand Livet, som gjorde det, og sendte ham hid i vor Vold med sande Jærtegn at du skal give ham Fred og tilgive hans Brøde, hvor svar den end er. Det kan ogsaa være, at Manden kan blive en Støtte for dig, hvis du gjør ham til din ved at give ham din Datter efter

Jøkuls Begjering; han mente ogsaa, at du vilde tage Hensyn til hans sidste Bøn, og du kan see, hvor trofast denne Mand er i sine Ord og Løfter, siden han har begivet sig fra sit Hjem til os, med hvem han har Ufred. Nu haaber jeg, at du for min Forbøns og min Søns Budskabs Skyld vil opfylde min Begjering; her seer du Jærtegnet. Derpaa viste hun ham Guldet. Jarlen traf da haardt Vejret, og sagde: Du har talt meget og meget dristig, naar du tænker, jeg skal vise den Mand Hæder, som har dræbt min Søn, da han snarere burde dø end have Vennegave. Dronningen sagde: Her er ret at tage i Betænkning, baade Jøkuls Ord og Mandens Dyd, saa din høje Alder, i hvilken du behøver en til at styre for dig, og dertil er denne Mand just skikket; og ligesom Jøkul skjænkede ham Livet, hvorved hans Gjerning fik et Udfald, som han aldrig kunde have ventet, saaledes vil det ogsaa være en herlig Sejr over os selv, naar vi efterligne Jøkul, og skjænke denne Mand Livet, men det vil vorde os en stor Skam at tilføje ham Meen, eftersom han har overgivet sig til os. Jarlen sagde: Du taler med Iver hans Sag, og maa synes vel om ham; i Sandhed, jeg vil ogsaa see ham og betænke, om hans Udseende lover noget godt, og det vil da meget komme an paa, hvorledes han staar mig an. Thorsten blev da ført frem, og stod for Jarlen, men Dronningen havde ved sine Forestillinger faaet hans første Vrede til at sætte sig. Thorsten sagde: Min Sag, Herre Jarl, er nu i eders Vold; mit Ærinde hid kjender I, jeg vil tilbyde eder Forlig, men heller ikke klage, hvilken Beslutning I saa fatter; dog er det Høvdingers Vis, at forunde dem Livet, som frivillig overgive sig til dem. Jarlen svarede: Jeg synes saa godt om dig, at jeg skjænker dig Livet; det er ogsaa den skjønneste Bod for min Søn, naar du gaar i Søns

Sted, hvis du vil blive hos mig, thi dit Udseende lover meget; heller ikke er det højmodigt at stride mod den, der frivillig overgiver sig i Mands Vold. Thorsten takkede Jarlen for sit Liv, og blev i nogen Tid hos ham, i hvilken de lærte nøjere at kjende hinanden. Jarlen mærkede snart, at det var en forstandig og i alle Maader meget mærkelig Mand.

Engang sagde Thorsten derpaa til Jarlen: Nu ønskede jeg ogsaa at vide, hvorledes det staar sig med Svogerskabet imellem os, Herre! Jarlen svarede: Jeg vil ikke afslaa det, thi det kan maaskee være til min Slægts Nytte; men min Villie er, at du skal blive her hos os. Thorsten sagde: Det lover jeg og tager med Taknemmelighed imod, at blive her saalænge I lever, men efter eders Død vil næppe nogen her unde mig en Hædersstilling, og hver maa søge sin Lykke, hvor den findes. Deri gav Jarlen ham Ret.

6. Thorsten ægter Thordis.

Kort efter red Thorsten hjem, og fortalte sin Fader Ketil Planen med hans Giftermaal, og bad ham tage med, hvilket han ogsaa gjorde. Jarlen besørgede Gildet, men Thorsten kom did med Romsdølerne og mange Nordmænd; Gildet var prægtigt, og der var nok at tage for sig af, og det endtes med god Hæder og store Afskedsgaver. Jarlen og Ketil skiltes ad som de bedste Venner. Thorsten blev tilbage med sin Kone, nød bestandig flere Venskabsytringer af Jarlen, og kom godt ud af det med Thordis.

Det hændte sig en Aften, at nogle kom til Jarlen med den Tidende, at Ketil var død, og forkyndte derhos, at man nu vilde have Thorsten hjem til hans Fædrenegods og Rige. Thorsten raadførte sig herom med sin Kone og Jarlen; hun bad ham raade, hvad han vilde, det var hun fornøjet med; men han svarede, at han havde mest Lyst til at vende hjem,

hvor han kunde vente mindst Avind og mest Hæder. Jarlen gav sit Samtykke, og fandt det rimeligt, at han vilde komme til større Ære og Værdighed hjemme hos sine egne end hos fremmede Folk. Derefter blev Jarlen syg, og lod sin Svigersøn og Datter kalde til sig, og sagde til dem: Gjører eder nu færdige til at tage herfra, og lad det skee med sømmelig Pragt af Gods og Rigdomme. Vore Frænder ville være vel fornøjede dermed, siden Herredømmet her i Landet, med alt hvad dertil hører, saa tilfalder dem. Men hvis I faar en Søn, saa lad ham opkalde efter mig. Thorsten lovede det, men erklærede tillige, at han ikke vilde attraa Jarls Værdighed, eftersom hans Frænder heller ikke vare af saa høj Stand.

7. Om Thorstens Søn Ingemund.

Kort efter døde Ingemund Jarl; men Thorsten drog hjem til sine Ejendomme, og tiltraadte sin Fædrenearv. Om Sommeren drev han Viking, og erhvervede sig Gods, om Vinteren sad han hjemme paa sine Gaarde, og blev anseet for en Hædersmand. Der var en Mand, ved Navn Ingjald, som boede paa Hefne i Helgeland. Det var en ryst Bonde, der ligeledes laa i Viking om Sommeren og sad stille om Vinteren. Der var Venskab imellem ham og Thorsten. Thorsten fik sig en Søn med sin Kone, og da Drengen var født, blev han baaren hen til sin Fader. Thorsten betragtede ham og sagde: Denne Dreng skal hedde Ingemund efter sin Morfader, og jeg haaber, at denne Navngave skal vorde hans Lykke. Sønnen blev snart stor og stærk.

Thorsten og Ingjald plejede at indbyde hinanden til Gjæstebud hver Høst, naar de kom hjem fra deres Vikingtoge. Engang da Ingjald var til Gilde hos Thorsten, kom Drengen Ingemund løbende hen til ham. Ingjald sagde: Du er en

haabefuld Gut, og for det Venskabs Skyld, der hersker imellem mig og din Fader, vil jeg tilbyde, at tage dig hjem med til saa god Opfostring, som jeg formaar. Thorsten sagde, at han modtog Tilbudet, og Drengen foer hjem med Ingjald. Ingjald havde to Sønner, Grim og Romund, som da bleve Ingemunds Fostbrødre.

Thorsten og Ingjald holdt deres gamle Skik vedlige med Hjembud og Gilder; og alle tyktes, at Ketil levede op igjen i Thorsten, skjøndt denne var mindre af Væxt og heller ikke saa stærk. Engang da Ingemund besøgte sin Fader, sagde han til ham: Du har skaffet mig et godt Fosterskab, men nu ønsker jeg, at du vil give mig nogle Skibe, saa vil jeg hærge i Sommer efter vore Forfædres Skik; jeg er nu kommen til den Alder, at jeg nok kan udføre det; men Udredningen skal jeg selv og du overtage, ikke min Fosterfader, skjøndt jeg veed, at jeg af ham kan faa alt hvad jeg vil. Thorsten svarede, at det var en god Plan, og at han vilde give ham eet Skib. Med mindre kan jeg ikke være tjent, sagde Ingemund, og tog derpaa hjem, og fortalte Ingjald det. Denne svarede: Det er et godt Bidrag; og saa skal jeg give Grim et andet Skib, saa kunne I fare ud sammen; men gjører det med Forsigtighed og Sindighed, saa at I ikke binde an med Overmagten; thi det er større Ære at begynde med lidet og tage til, end først at løftes højt for siden at synke. Ingemund og Grim droge derpaa ud og bare sig vel ad med deres Viking; de angreb ikke uden hvor de saae deres Fordel, og havde om Høsten fem Skibe, alle vel forsynede med Mandskab, Vaaben og andre Krigsfornødenheder. Ingemund var en vakker Svend, kjæk i Angreb, vennehuld og velvillig, trofast mod sine Venner, og en god Høvding paa gammel Vis. Han lod Grim vide, at han om Høsten vilde hjem til sin Fader,

og blive der en Tid lang om Vinteren med tyve Mand. Det gjorde de da ogsaa. Det varede ikke længe, før Thorsten lod sig mærke med, at deres Ophold der var ikke saa ganske vel betænkt, og at der gik for meget med. Da sagde Ingemund: Saa skal du ej tale; det er bedre, du begjerer til Vederlag hvad du vil have af vort erhvervede Gods, og gjør os tilgode saaledes, at du kan have Ære deraf; det sømmer sig vel, at du yder os Underholdning, naar det skeer paa vor egen Bekostning. Det var kjækt talt, sagde Thordis, saa vilde din Morfader ogsaa have gjort. Thorsten roste det ogsaa, og lovede at opfylde hans Ønske. De vare der nu om Vinteren Julen over, og levede herlig og i Glæde. Alle hugede godt Ingemund baade for hans Sæders og Udseendes Skyld; han var dygtig i alle Lege, øvet i alskens Idrætter, venlig mod sine Undermænd, men skarp og ueftergivende mod sine Fjender. Da Julen nu var forbi, sagde Ingemund til sin Fader: Nu vil jeg og mine Staldbrødre tage hen til min Fosterfader, og blive der Resten af Vinteren, thi han vil gjerne see os hos sig. Thorsten sagde: Det tykkes mig at være bedre, at du bliver i Vinter hos os, min Søn; men Ingemund svarede, at nu havde han engang taget den Beslutning; og derved blev det. Ingjald tog særdeles vel imod dem, og de vare der Resten af Vinteren; men da det vaarede, lod Ingemund dem vide, at han lavede sig til at drage i Viking, hvortil de nu vare langt bedre udrustede, end forrige Gang. Ingjald gav ham Ret deri. Derpaa droge de paa Hærtog den anden Sommer, og fik meget Bytte fra Røvere og Ransmænd, som laa og plyndrede Bønder og Kjøbmænd. Dermed gik Sommeren. Da sagde Ingemund: Skeer der ingen store Mandeprøver paa vore Færder, saa er det dog det bedste, overalt at vise Mod og Manddom. Alle

adløde hans Befaling og Forbud. Noget ind paa Høsten kom de til de svenske Skjær, hvor der laa nogle Vikinger; de gjorde sig strax paa begge Sider rede til Slag, og strede først med Skud og Stenkast; de vare lige stærke, og mange Mænd bleve saarede paa begge Sider. Ingemund indlagde sig megen Berømmelse den Dag, og i Sandhed tyktes de, der vare hans Mænd, at tjene en Høvding; da det kvældede[1] blev der en Standsning paa Slaget. Da sagde Ingemund: Vi maa ikke lade os mærke med at vi ere trætte, skjøndt dette Slag har været forbundet med stor Mandsfare. Da stod der en Mand op paa de andres Skib, han var baade stor og drabelig, og sagde: Hvad er det for Mænd, som have stredet med os i Dag? Det er uskikkeligt andet, end at tale sammen, da vi ikke have noget udestaaende med hverandre, saavidt jeg veed. Ingemund svarede: Hvis du spørger om Anførerne for denne Trop, saa hedder den ene Ingemund, den anden Grim; men hvem er da du? Den anden svarede: Sæmund er mit Navn, og jeg er Formand for disse Folk; jeg kjender ogsaa noget til eders Slægt, og eftersom vi ere Landsmænd, saa sømmer det os bedre, at vi forene os sammen, end at vi strides. Vi have ikke hørt andet end godt om eder, og ville tilbyde eder vort Venskab, dog ikke fordi vi ere saa svage, at vi behøve at bede om Fred. Ingemund svarede: Vi synes godt om dette Forslag og ville ikke regne eder det til Onde; heller ikke ville vi kjæmpe med eder om en uvis Ære, og have nu haandtaget Fred og eders Venskab. De sluttede derpaa Fred, og holdt siden bestandig sammen Resten af Sommeren, og vandt baade Gods og Ære. Om Høsten seilede de over Sognsø[2]. Da sagde Sæmund, at her maatte de skilles ad, og næste Sommer skulde de mødes

[1]) blev Aften. [2]) Havet ved Sogn.

der igjen som Venner. Ingemund lovede det. Sæmund styrede nu ind i Fjorden, men Ingemund fulgte med Landet nordpaa, og havde mange Skibe og meget Gods. Han drog hjem til sin Fader med tresindstyve Mand. Grim sagde: Tænker du ikke, Fostbroder, at din Fader nu vil synes at han faar Gjæster nok? Den anden svarede, at han tænkte, det var nu hartad til Maade. Thorsten gik sin Søn imøde, og bød ham til sig med megen Kjærlighed. Ingemund tog derimod. Thorsten beværtede ham herlig om Vinteren, og sagde, at det var ham en Glæde at have en saadan Søn, og at han tidlig havde seet Frændelykke paa ham; og saaledes, vedblev han, som jeg seer, at din Mandighed voxer, saa skal jeg ogsaa stedse vise dig mere Hæder. Ingemund var der om Vinteren, og hans Anseelse syntes bestandig at tage til, thi saa meget større hans Bytte var, saa meget gavmildere viste han sig i Gaver og anden Ædelmodighed. Da det vaarede, talte Fostbrødrene igjen om deres Toge, og Grim sagde, at han vilde ikke blive tilbage. Derpaa droge de ud, og Sæmund mødte dem efter Aftale, og de fore alle i Selskab om Sommeren. Tre Sommere droge de saaledes i Fællesskab i Vesterhavet, og erhværvede sig Gods og berømmeligt Ry. Ingemund overgik dem alle i gode Raad og Forstand og al Drabelighed, og deres Forbund var i alle Maader berømmeligt. Om Vinteren var Ingemund hos sin Fader, der syntes at han aldrig kunde gjøre nok af sin Søn, da han saae, hvilken Mand han vilde blive i alle gode Egenskaber.

8. Ingemund og Sæmund komme til Kong Harald Haarfager.

Der fortælles, at den sidste Sommer da Ingemund og Sæmund droge ud i Fællesskab, og kom tilbage med langt større Bytte end før, da udbredtes den Tidende i Norge, at

der droges en stor Hær sammen ved Jæderen, og næsten hele Landets Vaabenmagt var her samlet paa to Sider, paa den ene var Harald Haarfager, paa den anden Landshøvdingerne, med hvilke han nu holdt det sidste Slag før Landets Undertvingelse, nemlig det bekjendte Slag i Hafursfjord. Det var just som Hæren var samlet til dette at Ingemund og Sæmund kom til Land. Da sagde Ingemund: Her vil vorde Stortidende, thi de første Mænd i Landet ere her samlede; dog foretrækker jeg Harald som den dygtigste Mand, og ham vil jeg byde min Hjælp, som ej er at foragte. Sæmund derimod sagde, at han ikke vilde vove sit Liv for hans Skyld, og vilde ikke deltage i Slaget. Du seer selv, Fostbroder, sagde da Ingemund, at Kongen har en stor Magt og i mine Tanker ville de være bedst farne, som holde med ham; han vil lønne dem godt, som nu yde ham Ære og Bistand, men det tykkes mig uvist, hvorledes det vil gaa dem, som ikke efterkomme hans Villie; og vi komme da til at skilles ad.

Derpaa sejlede Sæmund med sine Folk ad Sognsø til, men Ingemund løb ind ad Hafursfjord og stødte til Kong Haralds Skibsflaade. Han lagde til ved Lyftingen[1] paa Kongeskibet, og hilste Kong Harald saalunde: Hil, hil eder, Herre! Velkommen, svarede Kongen, men hvem er du? Mit Navn er Ingemund, sagde han, og jeg er en Søn af Thorsten; jeg er kommen hid for at tilbyde eder min Hjælp, og vi mene, at de, der byde eder Hjælp, vil have det bedre, end de, der staa op imod eder; jeg er nylig kommen hjem fra et Hærtog med nogle Skibe. Kongen optog hans Ord vel, og sagde, at han havde hørt ham omtale paa det bedste. Og jeg haaber, tilføjede han, at du maa blive lønnet for din Tjeneste; thi det er min Agt, at underlægge mig hele Norge, hvis Lykken

[1]) Bagstavnen.

vil føie, og megen Forskjel bør det mig da at gjøre imellem eder og dem, som slaa sig til mine Fiender eller ty til deres Ejendomme, som jeg har spurgt din Staldbroder Sæmund skal have gjort; og jeg maa tilstaa, at dit Foretagende viser langt større Manddom. Men Ingemund forsikrede, at Sæmund dog havde mange ypperlige Egenskaber.

9. Ingemund deltager i Slaget ved Hafursfjord.

Nu lode Lurene sig høre over hele Hæren, og hver lavede sig til Striden det bedste han kunde. Dette Slag var det største Kong Harald holdt. Paa hans Side strede mange store Hovdinger, og iblandt andre de Berserker, som kaldtes Ulfhedner (Ulveskindskjortler), thi de havde Kjortler af Ulveskind over deres Brynier; de værgede Forstavnen paa Kongeskibet, hvorimod Kong Harald selv forsvarede Bagstavnen med megen Hæder og Djærvhed; og derfra skete mange og vægtige Hug. Inden kort Tid blev Kampen saare heftig med Hug og Spydstik og gruelig Stenkastning, saa der skete et stort Mandefald paa begge Sider. Ingemund stod Kong Harald tappert bi, og indlagde sig megen Berømmelse. Mødet endtes, som vidtbekjendt er og som fuldberømt er vordet, dermed, at Kong Harald vandt en herlig Seier, og blev derpaa Enevoldskonge over hele Norge. Han lønnede alle de Hovdinger, der havde staaet ham bi, saavel som alle de andre, med megen Ædelmodighed. Ragnvald[1] gav han Jarlværdighed, i det han sagde: Du har viist megen Manddom ved den Bistand, du har ydet mig; du har ogsaa mistet din Søn for min Skyld, ham kan jeg ikke give dig igjen, men lønne kan jeg dig medÆre; for det første skal du være Jarl, dernæst skal du have de Øer i Vesterhavet, som hedde Ørkenøer, til Sønnebod, og megen anden Hæder skal du erholde af

[1]) eller Rognvald Møre-Jarl, Gange-Rolfs Fader.

mig. Og dette Løfte holdt Kongen. Desuden gav Kongen mange andre store Belønninger for deres Tjeneste, og ingen lod han gaa ganske tomhændet bort; men dem, som havde været imod ham, drev han ud af Landet, eller trængte og dræbte dem, saa der ingen Redning var for dem. Til Ingemund sagde han: Du har ladet mig see mange Prøver paa din Tapperhed, og derved selv indlagt dig megen Ære, men ogsaa jeg skal bestandig være din Ven; din Del af Byttet skal være tre Skibsladninger, samt al den Hærboned[1], som tilhørte de Vikinger, du har stredet med; og til Mærke paa, at du har været med i Hafursfjord, skal du have til Foræring dette Billede, som Kjøtve har ejet, og som han satte megen Pris paa; det er mere til Bevis paa dette Møde, end at det just har synderlig Pengeværd; men det er dog en Ære at modtage det af mig; naar jeg faar ordnet mit Rige, skal jeg desuden lønne dig for din Bistand med Hjembud[2] og Vennegaver[3]. Ingemund takkede Kongen for hans Gaver og gode Ord, og derpaa skiltes de ad. Men Kongen sagde, at han skulde ogsaa nok huske Sæmund hans Opførsel og Troløshed.

10. Sæmund drager til Island.

Efter Slaget begav Ingemund sig til Sæmund, og sagde, at Udfaldet var blevet anderledes, end han[4] havde tænkt. Jeg veed desuden af Kongens egne Ord, sagde han, at det vil bekomme dig ilde, at slaa dig til Ro; og det skal være mit Raad, at du undviger i Tide, thi for vort Venskabs Skyld vilde jeg nødig, at endnu haardere Skjæbne skulde ramme dig. Det tykkes mig ikke uraadeligt, at du tager til Island, som saa mange andre anseelige Mænd have gjort, der

[1]) Krigsrustning: Vaaben, Rustning o. s. v. [2]) Indbydelse til Gjæstebud. [3]) Til Afsked efter et Gjæstebud. [4]) Sæmund.

mistvivlede om at kunne staa sig mod Kong Harald. Sæmund svarede: Du viser heri, som i alt andet, din Troskab og dit Venskab, og jeg vil følge dit Raad. Ingemund bad ham saa gjøre, skjøndt det havde været bedre, tilføjede han, at du havde fulgt mig til Hafursfjord, saa havde du nu ikke behøvet at ty hen til dette øde Skjær[1]. Sæmund mente, at det kunde nok ogsaa være. Han solgte derpaa sine Jorder underhaanden, og beredte sig til Bortrejsen, takkede Ingemund for sin Hjælp, og bad om hans Venskab for Fremtiden.

Sæmund drog derpaa til Island, og kom til Skagefjord, hvor der endnu var meget Land, som ingen havde taget i Besiddelse; han indtog, efter gammel Sæd, et Stykke Land med Ild, og nedsatte sig paa det Sted, som nu kaldes Sæmundshlid i Skagefjord, og blev snart en mægtig Mand. Hans Søn hed Geirmund; hans Datter Reginlef var gift med Thorod Hjelm, hvis Datter Halbera var Moder til Gudmund den Mægtige paa Mødrevolde og hans Broder Einar Ejolfssen.

Ingemund drog efter Slaget i Hafursfjord hjem til sin Fader med megen Hæder. Thorsten tog imod ham med aabne Arme, og sagde, at han havde taget en lykkelig Beslutning, hvilket man da ogsaa kunde vente af ham som en Dattersøn af den gjæve Ingemund Jarl. Han opholdt sig der om Vinteren; og samme Vinter kom Ingjald til Thorsten, hvilket var et glædeligt Møde. Ingjald sagde, at det nu var gaaet Ingemund saa herligt, som han havde formodet, og indbød ham til Gjæstebud. Ingemund lovede at komme. Ingjald drog derpaa hjem, og indbød mange andre Mænd til Gildet. Ved dette Gilde lod Ingjald og hans Kone efter gammel Sæd anstille Seid[2], for at erfare deres tilkommende Skjæbne,

[1]) Island. [2]) en Art Trolddom.

og havde derfor ladet en finsk Troldkvinde komme. Ingemund og Grim kom til Gildet med et stort Følge. Finnekvinden blev sat paa et ophøjet Sæde[1], der var udpyntet paa det bedste. Hver Mand gik fra sin Plads derhen, for at spørge hende om sin Skjæbne; og hun spaaede da hver, hvorledes det skulde gaa ham; men det var langtfra, at de vare lige fornøjede med det Svar, de fik. Fostbrødrene bleve siddende paa deres Pladser, og gik ikke hen for at spørge hende; de sagde, at de brøde sig ikke om hendes Spaadomme. Vølven[2] sagde: Hvorfor spørge de unge Mænd der ikke om deres Skjæbne? De forekomme mig dog at være de mærkeligste af alle dem, som her ere komne sammen. Ingemund svarede: Jeg har ingen Lyst til at vide min Skjæbne forud. Men jeg vil dog, sagde Vølven, sige dig den uden at du spørger derom: Du vil komme til at bo i et Land, der hedder Island, hvilket endnu vide om er ubebygget; der vil du blive en berømt Mand og gammel, og dine Efterkommere ville ligeledes blive berømte i samme Land. Ingemund sagde: Det passer ret godt, thi jeg har besluttet, aldrig at komme til det Sted; og jeg vilde ogsaa være en god Kjøbmand, hvis jeg solgte mine mange og gode Slægtjorder, for at tage hen til de øde Bygder. Finnekonen svarede: Det vil skee som jeg siger, og Mærke derpaa er, at det Billede, som Harald Haarfager gav dig i Hafursfjord, det er nu forsvundet af din Pung, og findes nu i det Holt, som du vil komme til at bebo; paa det er Frej afbildet af Sølv; og naar du rejser din Gaard, saa ville mine Ord sandes. Ingemund sagde: Hvis det ikke var en Fornærmelse mod min Fosterfader, saa skulde du faa Lønnen for din Spaa-

[1]) Et saakaldet Seidhjal, en Forhøjning, fra hvilken Spaakvinden forkyndte sin Spaadom. [2]) Spaakvinden.

dom i Hovedet, men siden jeg ingen Voldsmand er, saa faar det være. Hun svarede, at han behøvede ikke at blive vred; men Ingemund sagde, at hun var kommen did i en ond Stund, hvortil hun igjen svarede, at det vilde nok skee, hvad enten det tyktes ham vel eller ilde. Endelig sagde hun endnu: Grim og Romund ville ogsaa komme derhen, og begge ville blive gilde Bønder.

Om Morgenen efter ledte Ingemund efter sit Billede, men fandt det ikke, hvilket tyktes ham ikke at betyde noget godt. Men Ingjald bad ham være ved godt Mod og ikke tage sig det nær, thi der var mange brave Mænd, der nu ikke ansaae det for en Skam at drage til Island, og det var i en god Mening han havde ladet Finnekvinden komme. Ingemund sagde, at han ingen Tak var ham skyldig derfor, skjøndt deres Venskab derfor aldrig skulde uddø.

Ingemund drog derpaa hjem til sin Fader, og var der om Vinteren. Da det vaarede, spurgte han sine Fostbrødre, hvad de tyktes om Reisen. Grim svarede, at efter hans Tanker kunde det ikke nytte at brydes med sin Skjæbne. Jeg, sagde han, agter mig nu i Sommer til Island, og min Broder med; mange endnu anseeligere Mænd end vi have nu Lyst til at drage derhen; der er desuden sagt mig godt om Landets Lejlighed, at Kvæget kan gaa ude og nære sig selv om Vinteren, og at der er Fisk i hver Sø, og store Skove, hvor man ikke behøver at frygte hverken for Kongers eller Ildgjerningsmænds Vold. Ingemund svarede: Jeg vil ikke derhen, og vi faar da skilles ad. Grim sagde, at det maatte saa være, men det vil ikke komme mig uventet, tilføjede han, om vi træffes paa Island, thi det er ikke let at undfly sin Skjæbne. Ingemund sagde, at han vilde lide et stort Skaar ved deres Skilsmisse.

Grim tilligemed hans Broder seilede ud om Sommeren, kom til Borgefjord, og lagde til ved Hvanøre. Grim besluttede at nedsætte sig der, og tog da saa meget Land, at der paa hans Grund ere mange Gaarde. Romund sagde, at han vilde søge op til Fjelds, hvilket Grim svarede var vel betænkt, thi han kunde da have godt baade af Jorden imellem Fjeldene og af Søens Frembringelser. Romund indtog Tværaahlid, blev en stor Mand og havde en anseelig Slægt; fra ham nedstammer Illuge Svarte. Grim blev ogsaa Stamfader til mange Stormænd.

11. Ingemunds Fader Thorsten dør.

Den Sommer, da Brødrene kom til Island, tog Ingemund hjem til sin Fader, og var hos ham. Thorsten begyndte nu at ældes. Engang sagde han til Ingemund: Godt er det at dø, og vide sin Søn i saa gode Omstændigheder. Det, der glæder mig mest ved mit Liv, er at jeg aldrig har øvet Vold og Uretfærdighed imod nogen, og dermed vil mit Liv ogsaa ende; thi jeg føler nu, at jeg er syg, og vil ogsaa derfor, min Søn, kundgjøre dig mine Forsagn[1]. Ingemund svarede, at han vilde lægge al Vind paa at rette sig derefter. Da nu Thorsten havde foresagt ham mange Ting, døde han kort efter, og fik en hæderlig Begravelse efter gammel Skik. Ingemund overtog Bestyrelsen af hans Gods og Ejendomme, og besluttede nu at fæste Bo der og at slaa sig til Rolighed.

12. Ingemund og Finnerne.

Kong Harald Haarfager var nu kommen til fuldkommen Fred og i rolig Besiddelse af Riget. Da tænkte han paa de Løfter, han havde gjort sine Venner, og gjorde prægtige Gjæstebuder for dem med megen Hæder. Især indbød han In-

[1]) Hvorledes han forudsaae, at det vilde gaa ham.

gemund, tog vel imod ham, og sagde derpaa: Din Stilling er, efter hvad jeg spørger, i mange Henseender hæderlig, men der skorter dig dog paa een Ting, efterdi du er koneløs; jeg har derfor tænkt paa et Parti for dig, thi jeg glemte ikke, at du har vovet dit Liv for min Skyld. Thorer Jarl den Tavses Datter Vigdis er en smuk Kvinde, og har meget Gods, og hende vil jeg skaffe dig til Kone. Ingemund takkede Kongen, og sagde, at dette Giftermaal hugede ham godt. Da Gjæstebudet nu var holdt med megen Overflødighed og Pragt, og hver var dragen hjem til sit, lavede Ingemund sig til at holde Bryllup; og da alt nu var færdigt, kom Kong Harald med mange andre Stormænd. Ingemund fik Vigdis efter som bestemt var, og Gildet var anseeligt. Kongen bidrog dertil ved Gaver og anden Hæder. Ingemund sagde da til Kongen: Jeg er nu vel fornøjet med mine Kaar, og det er en stor Hæder at have eders Velvillie; men det løber mig dog bestandig om i Hovedet, hvad Finnekonen har spaaet om Forandring i mine Kaar, og jeg saae dog helst, det ej skulde sandes, at jeg skal forlade mine Fædrenejorder. Der kan dog være noget i, sagde Kongen, dersom Frej vil lade sit Billede komme ned der eller lade sit Hædersſæde rejse der. Ingemund tilstod nu ogsaa, at han gad vidst, om han skulde finde sit Billede, naar han kom til at rejse sine Højsædesstøtter; og jeg vil ikke dølge, Herre, tilføjede han, at jeg agter at hente nogle Finner, som kan vise mig Landets Beskaffenhed, hvor jeg skal være, og jeg tænker at sende dem til Island. Kongen svarede, at det kunde han gjerne gjøre, og efter hans Tanker vilde han tage derover; men det vil være dig til Ære, sagde han, naar du rejser med min Tilladelse, thi du vil dog vel ikke liste dig bort, som nu saa mange

have for Skik. Det skal aldrig skee, svarede Ingemund, at jeg reiser imod dit Forbud. Derpaa skiltes han og Kongen.

Ingemund drog hjem, sad rolig paa sine Gaarde, og sendte Bud efter Finnerne, og der kom tre nordfra. Ingemund sagde til dem: Jeg vil betale eder godt, og give eder Smør og Tin, naar I vil drage for mig til Island, oplede mit Billede og underrette mig om Landets Beskaffenhed. De svarede: Det er en farlig Sending, men paa dit Forlangende vil vi prøve derpaa. Luk os ene inde i et Hus, og lad ingen kalde paa os. Det skete. Efter tre Dages Forløb kom Ingemund til dem; da reiste de sig op, og stønnede, og sagde: Det var en besværlig Reise, og megen Møie have vi havt; imidlertid kunne vi nu sige dig sikre Jertegn, saa du kan kjende Landet, naar du kommer dertil, efter vor Beskrivelse. Vanskeligt var det os at oplede Billedet, og Finnekonens Ord have været kraftige, thi meget Ondt have vi døiet derfor. Vi kom i Land paa et Sted, hvor tre Fjorde gik ind fra Nordost, og indenfor een af Fjordene vare store Søer; derpaa kom vi ned i en dyb Dal, og i Dalen under Fjeldet var et stort Holt, hvor der var en mindre Dal tjenlig til Beboelse; der i Holtet var Billedet, men da vi vilde tage det, foer det over i et andet Holt, og alt som vi fulgte efter det, forsvandt det for os, og der laa altid ligesom et Dække over det, saa vi ikke kunde naa det; du kommer derfor selv til at hente det. Det er ogsaa min Hensigt, sagde han, Skjæbnen kan man dog ikke sætte sig imod. Han begavede derpaa Finnerne rundelig, og lod dem drage bort.

Han blev nu nogen Tid rolig paa sine Gaarde, drog saa til Kongen, og fortalte ham sin Medfærd[1] og sit Forsæt. Kongen svarede, at det kom ham ikke uventet, det var ikke

---

[1]) hvorledes han havde faret eller baaret sig ad dermed.

let at undgaa hvad bestemt var. Ingemund sagde, at saa var det, og han havde forsøgt alt hvad han kunde. Kongen vedblev: I hvilket Land du end stædes, vil du blive æret og anseet, og gav ham derpaa, ligesom ellers, en Hædersgave. Derpaa gjorde Ingemund et prægtigt Gjæstebud for sine Venner og andre Høvdinger, bad under Gildet om deres Opmærksomhed, og sagde derpaa: Jeg har besluttet at forandre min Stilling og at drage til Island, mere fordi det er Skjæbnens Villie, end af Tilbøjelighed; hvo der nu vil fare med mig, dem staar det frit for, men det skal ogsaa være enhver tilladt, at blive her tilbage, hvis han heller vil det. Hans Ord fandt meget Bifald, og de sagde alle, at hans Bortreise var dem et stort Tab, men faa vare mægtigere end Skjæbnen. Mange anseelige Mænd gjorde sig da rede til at drage med ham til Island, baade bosiddende Bønder og løse Folk.

13. Ingemund drager til Island.

Paa den Tid var Seiladsen til Island som stærkest, og Vigdis kom til samme Tid ned med en velskabt Dreng. Ingemund betragtede Drengen, og sagde: Denne Dreng seer mild ud af sine Øine, hans Navn skal der ikke ledes længe efter, han skal hedde Thorsten, og det vil fandes, at Lykken vil følge ham. Drengen blev ogsaa snart smuk og haabefuld, klog og vennefast og i alle Henseender maadeholden. De fik ogsaa en anden Søn, der ligeledes blev bragt til Faderen, for at han skulde give ham Navn. Han saae paa ham, og sagde: Denne Dreng lader til at blive stor, og har hvasse Øine, hvis han lever vil ikke mange vorde hans Lige, han vil vorde vanskelig at omgaas med, men trofast mod Venner og Frænder, og han vil vorde en dygtig Stridsmand, hvis jeg ellers seer rigtig til; nu faar vi mindes vor Frænde

Jøkul, som min Fader bad mig om, og han skal hedde Jøkul. Drengen voxte op, og blev usædvanlig stor og stærk, han var faatalende, haard, gjenstridig, barsk og stridbar. Ingemunds tredie Søn hed Thorer, han var smuk, velvoren, og tegnede til at blive en god Kjøbmand. Den fjerde hed Hogne; den femte hed Smed, og var en Frillesøn. Thorsten var den forstandigste af disse Brødre. Ingemunds Datter hed Jorun.

Vigdises Broder Jorund tilkjendegav, at han vilde drage til Island med Ingemund formedelst deres Venskab og Svogerskab. Ogsaa to af Ingemunds Trælle, Hvate og Asmund, fulgte med, samt adskillige andre fribaarne Mænd. De gjorde sig færdige, gik ombord, sejlede afsted, og havde en kort Overfart.

14. Ingemund nedsætter sig paa Island.

Ingemund sejlede, som sagt, afsted, havde en god Overfart, og sejlede vester for Island, og kom ind i Borgefjord i Leiruvaag. Skibets Ankomst rygtedes snart. Grim red ned til Skibet, bød sin Fostbroder velkommen, og sagde, at han glædede sig meget over hans Ankomst. Det gaar nu her, som det hedder for et gammelt Ord, sagde han, at det er vanskeligt at kjæmpe mod sin Skjæbne. Ja det er sandt, svarede Ingemund, og derved er intet at gjøre, Fostbroder! Grim bød ham derpaa hjem til sig med alle hans Folk, og at tage af hans Ejendom hvad han vilde, Land eller Løsøre. Ingemund takkede for Tilbudet, og sagde, at han vilde være hos ham om Vinteren; men siden jeg nu, vedblev han, har forandret min Stilling, for at foretage denne Rejse, saa vil jeg ogsaa ved Lejlighed opsøge det Sted, som er mig bestemt til Landnam. Ingemund drog med Kone og Børn til Hvanøre, men hans Følge opholdt sig deromkring i Nærheden. Grim tog gjæstmild imod dem, og lod det ikke

mangle paa noget om Vinteren, hvorved han kunde vise dem Hæder. Da det vaarede, gjentog Grim sit forrige Tilbud; men Ingemund takkede ham meget derfor, hans Hu stod imidlertid til at drage nordpaa, men han vilde gjerne have hans Bistand til denne Rejse. Grim lovede ham den, saavel som alle de andre, thi han var dem alle meget kjærkommen. Og om Sommeren begav han sig da nordpaa, for at opsøge Land, og foer op i Norderaadal, derfra kom han ned til en øde Fjord, og da de droge langs med denne, kom der to Vædre løbende imod dem fra Fjeldet; de vare hvide. Da sagde Ingemund: Det vil passe sig godt, at vi kalde denne Fjord Vædrefjord (Hrutafjord). Da de kom længer ned i Fjorden, faldt der en stærk Taage, og de kom til en Øre, hvor de fandt et Bord (en Planke), der var opkastet af Havet. Da sagde Ingemund: Det maa være bestemt, at vi skulle give Steder deres første Navne, og denne Øre ville vi kalde Bordøre. Da var det allerede ud paa Sommeren, thi de havde meget at føre med sig, og havde begivet sig silde paa Vej. Henimod Vinteren kom de til en Dal, som var ganske bevoxen med Ved (Skov). Da sagde Ingemund: Denne Dal er meget bevoxen med Ved, derfor ville vi kalde den Veddal (Vididal), og her tror jeg det er bedst at tage Vintersæde. De bleve der den anden Vinter, og byggede Hus paa en Høj (Hol), som nu hedder Ingemundshol. Da sagde Ingemund: Opholdet her er rigtig nok ikke saa behageligt som i Norge, men det er nu ikke værd at tænke derpaa, thi mange brave Mænd ere nu her samlede, lader os derfor være glade og fornøjede saa godt som vi kan. Alle syntes godt derom, og de bleve der om Vinteren, og holdt Lege og allehaande Forlystelser.

15. Ingemund finder sit Billede.

Da det vaarede og Sneen begyndte at tø deromkring i Egnen, sagde Ingemund: Jeg gad dog vidst, om man ikke ved at gaa op paa et høit Fjeld kunde opdage nogle andre Steder, hvor der falder mindre Sne, thi jeg tror ikke, vi skulle opslaa vor Bopæl i denne Dal, det vilde være et daarligt Bytte mod vor forrige Ejendom. Derpaa gik nogle Mænd op paa et høit Fjeld, og saae derfra vide om, kom saa tilbage, og sagde til Ingemund, at de Fjelde, som laa i Nordost, vare meget sneløse og gode at see til, men her, hvor vi nu ere, sagde de, lader det til at Vejrliget stedse er ens, men efter hvad vi kunne see er Landets Beskaffenhed der langt bedre. Ingemund svarede: Der haaber jeg ogsaa, at noget godt vil hændes os, og at Billedet der vil findes. Tidlig paa Vaaren gjorde de sig da færdige, og da de kom nærmere nordpaa ved Vatnsdalen, sagde Ingemund: Nu sandes Finnekonens Spaadom, thi her gjenkjender jeg Egnen efter hendes Beskrivelse, og her er det vi skal være; her seer det vel ud, Landet er vidtstrakt nok, og er det tillige frugtbart, saa er her nok værd at bygge. Da de kom til Vatnsdalsaa, sagde Ingemunds Kone Vigdis: Her maa jeg tøve noget, thi jeg mærker min Nedkomst. Ingemund sagde: Gid det vorde til det gode! Hun fødte derpaa et Pigebarn, som blev kaldet Thordis efter Ingemunds Moder. Ingemund sagde: Dette Sted skal hedde Thordisehølt. Derpaa begav hele Selskabet sig op i Dalen, og saae, at der var godt Land, bevoxet med Urter og Skov, og fagert at see, hvorover deres Aasyn opklaredes. Ingemund indtog hele Vatnsdalen ovenfor Helgavatn og Urdarvatn; sin egen Bopæl valgte han i en lille Dal, og lagde her Grundvold til en Gaard, og rejste et Hof (Hov, Gudehus), hundrede Fod langt, og da han

gravede for at rejse sine Højsædesstøtter, fandt han sit Billede, saaledes som der var ham spaaet. Saa er det dog sandt, sagde han, at det nytter ej at stride imod sin Skjæbne, men vi skulle dog være fornøjet dermed; denne Gaard skal hedde Hof. Ingemunds Mænd udsøgte sig Steder til Bopæle der i Dalen efter hans Anvisning. Denne Høst lagde Vandene stærk til med Is, og da nogle Mænd gik ud paa Isen, fandt de en Hunbjørn med to hvide Unger (Huner). Ingemund, som var med, fik dem begge fat, og sagde, at dette Sted skulde hedde Hunavatn, og Fjorden, som havde sit Løb fra disse Vande, skulde hedde Vatnafjord. Derefter drog Ingemund hjem. Han satte en anseelig Bo, og blev snart Overmand (Høvding) over Vatnsdalen og de nærmeste Strækninger deromkring. Han havde mange Kreature, baade Hornkvæg og Faar og andre Husdyr. Den samme Høst mistede han nogle Faar (Sauder), hvilke fandtes om Vaaren i Skovene paa det Sted, som nu hedder Saudadal; og heraf kan man see, hvorledes Landets Beskaffenhed var, siden Kvæg kunde saaledes gaa ude og nære sig selv. Der fortælles ogsaa, at nogle Svin bleve borte for Ingemund, og fandtes ikke førend den næste Sommer om Høsten, og da vare de i alt blevne hundrede og vare vilde, og en gammel, stor Galt fulgte med dem, som hed Beigad. Ingemund samlede Mænd til at fange Svinene, og sagde, at man med Rette kunde regne tre Hoveder paa hver. De fore ogsaa efter Svinene, og dreve dem hen til et Vand, som nu kaldes Svinevatn, og vilde standse dem der; men Galten sprang ud i Søen, og svømmede over, og var saa mødig, at Klovene gik af den; den kom op paa en Høj (Hol), der nu kaldes Beigadshol, og døde der. Ingemund fandt nu megen Behag i Vatns-

dalen, mange andre Landstrækninger bleve ogsaa bebyggede, og der indsattes Lov og Landsret.

16. Ingemund henter Hustømmer i Norge.

Da Ingemund havde boet nogen Tid paa Hof, gjorde han bekjendt, at han vilde gjøre en Reise, for at skaffe sig Hustømmer, thi han agtede at sætte sin Gaard i god Stand, og han haabede, at Kong Harald vilde tage godt imod ham. Vigdis sagde, at Lykken plejede at følge ham. Han satte nogle Mænd til at forestaa hans Gods tilligemed Vigdis, og tog Bjørnene med sig. Han havde en lykkelig Overreise, og kom til Norge, hvor han da spurgte efter, hvor Kong Harald var; alting var fredeligt i Landet, og da han kom til Kongen, blev han modtaget paa det bedste. Kongen spurgte ham, hvorledes han syntes om Island? Han svarede, at det stod ham vel an der, og at han var kommen, for at indkjøbe Hustømmer. Det gjør du ret i, sagde Kongen, og det skal staa dig frit for at hugge i vor Skovmark saa meget du vil, og jeg skal lade det bringe til Skibet, saa du skal ingen Ulejlighed have dermed. Ingemund sagde: Her, Herre, seer I nogle Bjørne, som jeg har fanget paa Island, og som jeg beder eder om at modtage af mig. Kongen svarede: Jeg tager imod dem, og takker dig derfor. Om Vinteren gave de hinanden mange Foræringer, og da det vaarede, var Ingemunds Skib færdigt med den Ladning, han havde valgt, og det var det mest udsøgte Tømmer, man kunde faa. Kongen sagde: Jeg seer, Ingemund, at du ikke har i Sinde selv oftere at hente Tømmer, du maa derfor være forsynet med et tilstrækkeligt Forraad deraf, men det kan eet Skib ikke føre; her ere nogle flere, vælg dig hvilket du vil af dem! Ingemund svarede: Vælg selv, Herre, for mig, det vil bringe mest Lykke. Saa skal det være, sagde Kongen, jeg kjender dem

ogsaa bedst; her er et Skib som kaldes Stigende, som vi holde for at være den bedste Sejler og at have mere Lykke med sig paa sin Fart, end noget andet; det vil jeg vælge for dig, det er smukt, skjøndt ikke stort. Ingemund takkede Kongen for Gaven, og forlod ham efter at have modtaget mange Vennegaver og Beviser paa Kjærlighed. Han styrede til Havs, og saae snart, hvad Stigende var for et Skib. Godt Valg har Kongen gjort for mig, sagde han da, og det Skib maa med Rette kaldes Stigende, der saaledes kan gjennemskjære Havet. Da de kom til Island, sejlede de vester om til Nordlandet, hvilket ingen tilforn havde gjort. Ingemund lagde med begge Skibene ind i Mundingen af Hunavatn, og gav Stederne der sine første Navne, som de siden have beholdt. Det Sted, hvor dette Skib blev trukket paa Land, kaldes nu Stigendehrof. Det spurgtes vide, at Ingemund var kommen hjem, og alle glædede sig over hans Hjemkomst. Han havde en herlig Bo med mange gode Ting, og forbedrede sin Gaard meget, da han havde alt hvad han behøvede dertil. Han fik ogsaa et Godord (blev Tempelforstander) og blev Herredsforstander.

Den fornemste af dem, som droge ud til Island med Ingemund, Jorund Hals, indtog efter sin Svogers Raad Land paa hin Side Urdarvatn, og boede paa Gaarden Grund. Han var en anseelig Mand, som hans Byrd ogsaa medførte. Hans Søn Maar boede paa Maarstad i Vatnsdal; han voxte op med Ingemunds Sønner. Dalen blev nu stærkt bebygget. Foruden dem, som vare komne ud med Ingemund, nedsatte sig efterhaanden andre: Thorolf Heljarskinn tog Land i Forsæludal; han var en stor Voldsmand, og anlagde et Virke ved Fridmundaa ved en Bjergkløft kort fra Vatnsdalsaaen. Man havde ham mistænkt for at han ofrede Mennesker, og

der var ingen Mand i Dalen mere forhadt end han. Paa Grimstunge boede en Mand ved Navn Ottar; han var gift med Asdis, en Datter af Olaf fra Haukagil; deres Søn var Halfred Vandraadeskjald, og deres Datter hed Valgerde, en meget stolt men smuk Kvinde.

17. Om Ingemund og Nordmanden Rafn.

Tiden led nu saaledes hen. Ingemund begyndte at ældes, men forestod dog endnu sin store Husholdning. Man veed ikke af at han har haft Tingdeler[1] eller betydelige Stridigheder med nogen, thi han forligedes godt med de fleste, og var ikke for at vælte sig ind paa nogen. Der levede den Gang mange ypperlige Mænd der i Egnen, men han var dog den mest ansete formedelst hans Velvillighed, Ædelmodighed og gode Forstand. Hans Sønner vorte op, og bleve alle dygtige Mænd.

Det hændte sig engang, at der landede et norsk Skib i Mundingen af Hunavatn. Skibsføreren hed Rafn; han var stor og før, faatalende og barsk; han havde længe ligget ude i Viking, og holdt af at vise sig i Vaaben og Klæder. Ingemund plejede at være den første Mand, der begav sig til et nys ankommet Skib, for at udtage hvad der behagede ham af Varerne. Han gjorde ligesaa denne Gang, gav sig i Samtale med Skibsføreren, og tilbød ham Ophold hos sig, hvis han ønskede det. Rafn tog gjerne mod dette Tilbud, og drog hjem med Ingemund, men beholdt her sine gamle Tilbøjeligheder, og levede mest ene for sig selv. Der havde mange opholdt sig hos Ingemund, som han bedre kunde lide, thi Rafn viste sig ikke føjelig imod ham, og deres Tænkemaade var ganske forskjellig. Rafn gik i Almindelighed

---

[1]) Processer. Dele er det gamle danske, meget almindelige, Ord for det fremmede Proces.

med et godt Sværd i Haanden, som Ingemunds Øine ofte faldt paa. Engang bad denne om at see det, og Rafn svarede, det kunde han gjerne. Ingemund tog det, trak det ud af Skeden, fandt, at det var fuldt saa godt, som han havde tænkt, og spurgte, om han vilde sælge det. Rafn svarede, at han var ikke i en saadan Pengetrang, at han skulde afhænde sine Vaaben, og at han havde altid Udveje til at forhværve sig Gods, saalænge han ejede dette Sværd. Han bad derfor Ingemund, at han ikke tiere vilde bede ham derom, han havde længe været i den Forfatning, at han behøvede Vaaben, og kunde komme i en saadan igjen. Ingemund blev herover fortørnet, thi ham tyktes, at den anden viste ham Ringeagt, og pønsede paa, hvorledes han skulde faa Sværdet. Engang gik han hen til sit Gudehus, og magede det saaledes, at Nordmanden fulgte med ham. Ingemund talte venlig med ham om det, som han vidste behagede ham mest, den anden vilde nemlig gjerne tale om sin Viking og sine Hærtoge. Imedens de nu saaledes gik fordybede i Samtalen, gik Ingemund ind i Gudehuset, og inden han vidste deraf løb ogsaa Rafn derind med Sværdet i Haanden. Ingemund vendte sig til ham, og sagde: Det er ikke Skik, at gaa med Vaaben ind i Gudehuset, og du vil udsætte dig for Gudernes Vrede, hvis du ikke giver Boder. Rafn svarede: Det er en List og et oplagt Raad, som du længe har pønset paa, men hvis jeg har forbrudt mig imod eders Love, saa er det vel bedst, at du bestemmer Boderne, thi man anseer dig for en retfærdig Mand. Ingemund svarede, at den sømmeligste Bod var at vise Guderne Ære, og ikke afgjøre Sagen efter eget Skjøn, da vilde Straffen ikke vorde saa stor; det bedste var, at han overgav ham Sværdet, og overlod til ham at formilde Gudernes Vrede. Rafn svarede, at han

havde før skilt sig ved meget andet af sit Gods, der var ligesaa godt som dette; men du, tilføiede han, har ved andre Leiligheder opført dig ædlere, end ved denne. Derpaa overgav han Sværdet. Om Sommeren drog han bort, og forekommer ikke mere i denne Fortælling. Dette Sværd gik i Arv i Slægten fra Fader til Søn; det var et udmærket Sværd, og kaldtes Ættetunge[1].

En Mand ved Navn Evind, kaldet Sørkver, der var kommen ud tilligemed Ingemund, reiste en Sommer udenlands tilligemed Thormod. Begge vare de Ingemunds Venner. Ingemund laante dem Skibet Stigende, thi han var en trofast Ven af alle gode Mænd, og vilde tillige gjerne vide, om Skibet seilede ligesaa godt, naar han ikke selv var med. De kom næste Sommer tilbage til Mundingen af Aaen Blanda, og forsikrede Ingemund, at der kunde ikke gives vakrere Skib; de havde ogsaa gjort en god Handel. Evind boede i Blandadalen og hans Ven Gøt i Vatnsdalen.

18. Om Rolleif og hans Moder Ljot.

En Mand ved Navn Rolleif, kaldet den Store, landede i Hvidaa i Borgefjord tilligemed sin Moder Ljot. Hun havde intet godt Lov paa sig, og gav sig kun af med Troldom og Rænker. Hendes Søn lignede hende meget i Tænkemaade. Rolleif var en Brodersøn af Ingemunds Fostbroder Sæmund; han begav sig til Sæmund og fremstillede sig for ham som hans Frænde. Sæmund sagde, at han ikke vilde fragaa deres Slægtskab, men det bæres mig for, vedblev han, at din Moder er værre end din Fader, og jeg frygter for, at du slægter hendes Frænder mere paa, end din Faders. Rolleif svarede, at han havde ventet sig bedre Ting, end onde Spaadomme, og Sæmund tilbød da ham og hans Moder

---

[1]) Egentl. Ættetange, Slægtsværdet.

Ophold hos sig om Vinteren. Rolleif var meget stærk, men brugte sine Kræfter til det Onde mod dem, der var under ham; han var haard, og lønnede altid Godt med Ondt efter sin Moders Raad. Sæmunds Søn Geirmund handlede han ilde med baade i Lege og ved andre Leiligheder, saa der opstod megen Uvillie imellem dem. Engang sagde Geirmund til sin Fader: Denne vor Frænde viser sin Erkjendtlighed for vor Modtagelse paa en Maade, som han sagtens kan komme afsted med, men som falder andre noget ubekvem, nemlig ved Trusler, Haardhed og grusom Behandling; somme bryder han Benene paa og lemlæster, og det nytter ikke at sætte ham i Rette derfor. Sæmund svarede, at han vistnok ikke lønnede dem for deres Modtagelse som man kunde vente, og at det ikke saaledes kunde blive ved. Rolleif var tilstede ved denne Samtale, og sagde, at det var skammeligt at anke paa saadant, uden at agte sine Paarørende; men jeg taaler visselig ikke, sagde han, at Stympere sparke mig i Ansigtet. Sæmund svarede: Saaledes mener du, men du har, som jeg frygtede for, mere din Moder Ljots Tænkemaade, end vore Frænders; jeg har derfor tiltænkt dig Land og Bopæl paa Høfdestrand, og det skal være mit Raad, at du vil vise dig eftergiven mod dine nærmeste Naboer, Thord Bonde paa Høfde, Une i Unedal og de andre Høvdinger, og at du beder dem om Tilladelse til at nedsætte dig der. Rolleif svarede, at han vilde ikke krybe for dem.

Rolleif drog med sin Moder ud i Dalen, der siden kaldtes Rolleifsdal, og nedsatte sig der. Men de holdt kun lidet Venskab med andre, gjorde dem det Onde de kunde, og viste sig i alting som slette Naboer. Man fattede snart Had til dem, og tyktes, at Sæmund havde sendt noget slemt Pak derud; i Begyndelsen tog man i Betænkning at være Rolleif

imod, siden han var Sæmunds Frænde, men da man begyndte at kjende hans og hans Moders Sindelag, ønskede man at faa dem bort, og havde helst seet, de aldrig var kommen der.

Une var en rig Mand, og havde en Søn, der var voxen, og en Datter Rodny, der var en smuk og arbejdsom Kvinde. Rolleif begav sig hen til Une, og beklagede sig, at i det Dalstrøg, hvor han var, var der hverken Glæde eller Munterhed, skjøndt man søgte at forlyste sig saa godt man kunde. Vi kunde derfor, sagde han, være tjente med at indgaa Svogerskab, saa at jeg faar din Datter; derved vil vel ogsaa al Misforstaaelse imellem os falde bort. Une svarede, at hans Tænkemaade ikke var saadan, at han kunde vente at faa en god Kone; hans Datter kunde nok blive gift, og han gav ham et rent Afslag. Rolleif sagde, at det var uklogt handlet af ham; hun faar da blive min Frille, sagde han, og det er endda godt nok til hende. Nu kom han der jævnlig, og talte med Rodny; og det varede saa ved en Stund imod hendes Frænders Villie.

19. Om Rolleif og Od.

Engang lavede Rolleif sig til at tage hjem. Da sagde Une til sin Søn: Det tykkes mig underligt, at vi lade denne Mand saaledes komme og gaa som han vil og taale hans Gang her; i min unge Alder var jeg mere dristig, da jeg stred med Kolben, og overvandt ham, og han var dog Høvding og raadte for en stor Strækning; men denne har ikke andet for, end at volde os Skam. Od svarede, at han havde ingen Lyst til at have med denne Helmand[1] at gjøre eller med hans Moders Trolddom; man sagde, at han havde en Kjortel, som Jern ikke kunde bide paa; men han vilde dog træffe

[1]) Hel er Dødens Gudinde; Helmand, en Dødsmand, en Blodhund.

ham. Det gjorde han da ogsaa. De mødtes oppe paa Fjeldet imellem Dalene. Od sagde: Du kommer ofte ad denne Vei, men vi saae helst, du gik den noget sjeldnere. Rolleif svarede: Siden jeg var ni Aar gammel har jeg altid handlet efter mit eget Hoved, og saa vil jeg endnu; jeg bryder mig ikke om hvad du siger, og tykkes ikke det er farligere at reise her, skjøndt du hænger her paa Veien. Od sagde, at han en anden Gang skulde svare ham bedre derpaa. Rolleif kom hjem, og sagde til sin Moder, at han kom nok nu til at tage en Træl fra Arbeidet, som kunde følge med ham, thi de begyndte nu at blive ham besværlige. Ljot sagde, at Trællen kunde ikke gjøre noget bedre, end følge med ham; og bryd du dig ikke, sagde hun, om de Kotkarles Lader; tag din Kjortel paa, og prøv hvad den duer til.

Od kom til sin Fader, og sagde, at han vilde tage hen til Sæmund, og fortælle ham Sagen; og Une mente, det var bedst jo før jo heller. Od tog derpaa hen til Sæmund, og sagde: Det er en slet Sending, du har skaffet os paa Halsen, denne din Frænde Rolleif. Sæmund svarede, at det kom ham ikke uventet, og det var godt om slige Mænd bleve skaffede af Veien. Od mente, at han vilde dog nok ikke sige det samme, naar det var skeet, skjøndt det var en Mand, der vilde alle ilde, og naar man hidtil ikke havde gjort noget derved, saa var det kun af Agtelse for Sæmund. Od tog hjem. Une sagde: Mig tykkes, at Rolleif lader ikke sin Gang her fare; du kommer nok til, min Søn, at tage dig deraf, thi du er ung og rask, men jeg er gammel og aflægs, og skjøndt han er haard og hans Moder en Hex, saa kan det dog ikke gaa saaledes hen. Od sagde, at han vilde see hvad han kunde gjøre. En Aften lagde han sig i Baghold for Rolleif, men der var en anden med denne. Od sprang op,

og sagde: Denne Gang vil din Reise dog vel blive hindret. Maaskee, svarede Rolleif, er det din Ondskab, der bliver standset og dig selv til Fald; det var endnu uvist, hvem der skulde have mest Glæde af dette Møde, vel var hans Modstander mandstærkere, men det var ikke ilde, om een af dem kom til at bløde. Derpaa gik de løs paa hinanden, og strede. Rolleif var haard og stærk, og havde den Kjortel paa, som hans Moder havde lavet ham, og som Jern ikke bed paa. Od dræbte Rolleifs Medfølger, gik saa imod Rolleif selv, og sagde: Jern bider ikke paa dig, og afskyelig er du i alle Maader, saavel ved Troldbom, som ved din øvrige Adfærd. Derpaa lod han Hugget gaa nedad paa Rolleifs Fod, og der bed Sværdet, thi Kjortelen naaede ikke did. Od sagde: Nu hjalp din Herekjortel dig dog ikke. Rolleif hug derpaa til Od, og gav ham og endnu en anden Mand Banesaar, men tre flygtede. Det skete silde om Aftenen noget oppe fra Unes Gaard. Rolleif kom hjem, og fortalte sin Moder, hvorledes hans Modstandere vare komne slet derfra; hun ytrede sin Glæde over, at Huskarle og deres Sønner herefter ikke skulde blande sig i hans Reiser og overvælde ham med deres onde Ord. Rolleif sagde, at han nu havde lønnet Od for hans Skjældsord, da han sagde, at Rolleif ikke kunde lignes med nogen Dannemand, men jeg, vedblev han, spaaede ham, at vort Møde vilde blive ham til Skam, hvilket han nu har faaet at finde.

20. Rolleif flytter til Ingemund.

Une drog om Dagen efter til Hofde-Thord, og fortalte ham sin Ulykke, sin Søns Drab, og bad om hans Hjælp til at faa Ret i denne Sag; ellers vilde Thords Ære ogsaa lide derved, naar Urostiftere saaledes opstode hist og her i Herredet. Thord gav ham Ret deri, men gjorde opmærksom

paa, at Sæmund var dog den nærmeste til at revse sine Frænders Ugjerninger. De begave sig da til Sæmund, og bad ham bringe Sagen i Rigtighed, og sagde, at hans egen Ære fordrede det. Sæmund lovede det; Rolleif blev da sat fra Gaarden, og drog med sin Moder til Sæmund; men der blev sat nogle Mænd til at forestaa Gaarden, og om Foraaret paa Forligsmødet sluttedes Sagen saaledes, at Une fik Rolleifs Jord i Sagebøder, og Rolleif selv blev forviist fra Herredet saa vide som Vande faldt ud i Skagefjord.

Sæmund tænkte nu paa det gamle Venskab imellem ham og Ingemund, og da de kom sammen, sagde han: Det hænger nu saaledes sammen, Fostbroder, at der er kommen en Mand til mig, som lader ond i Sind, men det er dog min Frænde, og han hedder Rolleif; jeg saae gjerne, at du vilde tage imod ham og hans Moder, og sørge for deres Leilighed. Ingemund svarede: De Folk have ikke noget godt Lov paa sig, saa jeg vilde helst være fri for dem, men du vil vel ansee det for Uvillighed og Uædelmodighed af mig, hvis jeg afslaar det; dog passer det kun slet for os, da mine Sønner heller ikke ere meget eftergivende. Sæmund sagde, at han havde saa god Lykke med sig, at det gik godt med de fleste, som han tog sig af. Ingemund mente, at det vilde Udfaldet vise; hvorpaa Rolleif og hans Moder, saa slet berygtede som de vare, toge hen til Ingemund.

21. Om Rolleif og Ingemunds Sønner.

Rolleif og hans Moder vare nu to eller tre Aar hos Ingemund, og forandrede ikke deres Opførsel hverken mod ham eller andre. Sønnerne kunde ikke godt finde sig deri, allermindst Jøkul, med hvem Rolleif havde saa alvorlige Lege, at de vare nær ved at lemlæste hinanden. Jøkul sagde, at det var nogen onde Gjæster, de havde faaet, men de maatte

dog finde sig deri, naar det ikke blev endnu værre; og sagde, at dette udædiske Menneske skulde dog aldrig faa Bugt med dem. Der var ingen Forskjel paa deres Væxt og Styrke, thi de vare begge stærke nok. Ingemund sagde: Det er slet gjort af dig, Rolleif, at du ikke tæmmer dit Sind, og ikke lønner Godt med Godt; dette kan ikke holde ud i Længden, og jeg vil derfor give dig Bopæl her ovre paa Aas. Det er mig ogsaa ligesaa kjært, sagde Rolleif, som at blive her hos dine vanartede Sønner. Det har varet længe, svarede Ingemund, førend jeg vilde sende dig bort, thi det har jeg aldrig gjort, naar jeg først har taget imod en Mand. Thorsten mente, at det burde have skeet før. Ingemund byggede da en Gaard for Rolleif og Ljot paa Aas, og der boede de da længe, og Rolleif holdt sig for ligesaa god som Ingemunds Sønner.

Paa denne Tid kom to Brødre, Halorm og Thororm, ud til Landet; de vare rige, og bleve hos Ingemund om Vinteren. Halorm friede til Ingemunds Datter Thordis, og fik Ja, thi Ingemund haabede at have en god Støtte i ham formedelst hans Rigdom. Til Medgift fik han Kornsaaland. De fik en Søn Thorgrim. Thororm boede paa den nederste Tunge i Vatnsdalen, som siden kaldtes Thorormstunge.

22. Ingemunds Død.

Der fortælles, at der den Gang var meget Fiskefangst i Aaen i Vatnsdalen, baade af Lax og anden Fisk. Ingemunds Sønner havde delt Husarbeiderne imellem sig; thi den Gang var det Skik, at gode Mænds Børn selv toge Del i Arbeidet. Med Fiskeriet beskjæftigede de fire Brødre sig, Thorsten, Jøkul, Hogne og Thorer, men Smed tog sig andet for. Brødrene toge engang hen til Aaen, og gjorde en

god Fangst. Rolleif førte sig op som sædvanlig, og levede i slet Forstaaelse med alle sine Naboer. Det var heller ingen Venneraad, at Ingemund nogensinde skulde tage imod ham. Ingemunds Sønner vare meget misfornøjede over, at han saaledes levede paa deres Bekostning, og dog kun gjengjældte det med Fornærmelser, og sagde, at det var en stor Feil af deres Fader, at han havde taget imod ham. Mændene paa Hof og Rolleif havde Del sammen i Fiskeriet, og det var aftalt imellem dem, at Rolleif skulde have Ret til at fiske, naar Ingemunds Sønner eller deres Folk ikke kom der; men det brød han sig ikke om, thi han agtede sin egen Villie og sit uretfærdige Sind mere end den skete Aftale. Engang da Ingemunds Huskarle kom til Aaen, skjændte de paa Rolleif, fordi han vilde hindre dem fra at sætte deres Garn ud. Rolleif svarede, at han brød sig ikke om Trælles Snak. De svarede, at det sømmede ham ikke at ville sætte sig op imod Mændene paa Hof, og det vilde heller ikke lykkes ham, om han end kunde faa Bugt med andre. Da sagde Rolleif, at de skulde pakke sig, det Trællepak, og tage sig iagt for ham; hvorpaa han jog dem haanlig og uforskyldt bort. De sagde: Det er slet handlet af dig, som maa takke Ingemund for saa mange Velgjerninger, da han har taget imod dig og givet dig Gaard og Fiskeri og meget andet Godt, skjøndt du blev anseet for een, som ingen Dannemand kunde give sig af med. Rolleif svarede, at han ikke var forpligtet til at forlade Aaen for nogle Trælle, kastede derpaa en Sten efter een af dem, saa han faldt i Afmagt, og viste dem, at det var bedst for dem selv, at holde deres Mund. De skyndte sig hjem, og kom da man sad ved Bordet. Ingemund spurgte, hvorfor de løb saa hastig? De svarede, at Rolleif med Hug og Skjældsord havde drevet dem fra Aaen. Jøkul sagde:

Han vil nok være Herredshøvding her i Vatnsdalen, og handle ligesaa ilde med os, som han før har gjort med andre, men aldrig skal denne Uting af et Menneske kuge os. Thorsten sagde, at det gik rigtig nok vel vidt, men mente dog, det var bedst at behandle Rolleif med Sindighed. Ingemund sagde, at der var Grund til deres Vrede, men de gjorde dog vel i at fare med Mag, thi de havde med een at gjøre, der hverken agtede Ret eller Billighed, en Helmand, af hvem man ikke kunde vente sig andet end Ondt. Jøkul sagde, at han vilde dog prøve paa, om han vilde gaa fra Aaen, og sprang op fra Bordet. Ingemund sagde: Min Søn Thorsten! Dig har jeg mest Tillid til, følg med dine Brødre! Thorsten svarede, at han vidste ikke, hvor vidt det lod sig gjøre, at holde Jøkul tilbage, men han vilde ikke staa stille, naar han stred med Rolleif.

Da de nu kom hen til Aaen, saae de at Rolleif fiskede der. Da sagde Jøkul: Pak dig fra Aaen, Nedrige, og vov ikke paa at give dig i Trætte med os, ellers skulle vi for Alvor prøve Styrke med dig. Rolleif sagde: Om I ere tre eller fire, saa vil jeg dog blive ved med mit Arbejde, til Trods for eders Forbandelser. Du stoler meget paa din Moders Trolddom, sagde Jøkul, hvis du alene vil forbyde os alle Fiskeriet; hvorpaa han foer ud i Aaen efter ham, men Rolleif veg ikke. Thorsten sagde: Lad din Haardnakkethed fare, Rolleif; det vil blive din egen Skade, hvis du forholder os vor Ret, og da vil maaskee flere komme til at undgjælde det; det nytter dig heller ikke noget, at du mod al Ret og Billighed sætter dig op imod os. Jøkul raabte: Lad os dræbe det Afskum! Da gik Rolleif op paa Land, hvor der laa nogle Stene, og kastede med dem efter Brødrene. De andre kastede og skjøde ligeledes efter ham twærs over

Aaen, men Rolleif kunde ingen Skade faa. Jøkul vilde da gaa over Aaen et andet Sted for at anfalde ham, og sagde, at det var en stor Skam, naar ikke de, saa mange som de vare, kunde faa Bugt med ham. Thorsten sagde: Mit Raad er, at vi skulle trække os tilbage, og heller sørge for vor egen Sikkerhed end falde i Kløerne paa ham og hans Moder, thi jeg tvivler paa, at han giver efter, og der er Forskjel paa, at have med skikkelige Folk at gjøre og deres Troldskab. Men Jøkul svarede, at han brød sig ikke derom, og søgte efter et Sted, hvor han kunde komme over, medens hans Brødre kastede Stene og skøde efter Rolleif.

Nu kom der en Mand løbende hjem til Hof, og sagde Ingemund det. Han sagde: Gjør min Hest istand, jeg vil ride derhen. Han var da gammel og næsten blind, og havde overladt hele Bestyrelsen af sit Gods til sine Sønner. Der blev givet ham en af Karlene paa Gaarden til Følgeskab, som ledte Hesten han red paa; han havde en blaa Kappe paa. Da de vare komne hen til Aabakken, saae de andre ham, og Thorsten sagde: Vor Fader er kommen, lader os nu trække os tilbage, saa tror han, at vi gjøre efter hans Villie, men jeg er bange for hans Nærværelse her; hvorpaa han bad Jøkul at holde op. Ingemund red til Aaen, og sagde: Gaa fra Aaen, Rolleif, og betænk din Skyldighed! Men i det Øjeblik Rolleif fik Øje paa ham, kastede han et Spyd efter ham, og traf ham midt paa Livet, og da Ingemund havde faaet Stikket, red han tilbage til Aabakken, og sagde til Karlen: Følg mig hjem! Karlen ledte hans Hest, og han traf ikke sine Sønner; og da de kom hjem, var det langt ud paa Aftenen. Da Ingemund skulde stige af Hesten, sagde han: Nu er jeg stiv, saaledes gaar det med os gamle Folk, vi blive usikre paa Fødderne; og i det Karlen tog

imod ham, for at hjælpe ham ned, gav det Lyd i Saaret, og han saae Spydet staa igjennem ham. Ingemund sagde: Du har længe været mig tro, gjør nu, som jeg byder dig: gaa hen til Rolleif, og siig til ham, at inden i Morgen den Dag ville formodentlig mine Sønner kræve deres Faders Blod af ham, og jeg raader ham derfor at tage bort før det bliver Dag; det er ingen større Hævn for mig at han dør, men det sømmer mig at beskjerme den, som jeg engang har taget i mit Hus, saa længe jeg kan gjøre noget dertil, hvorledes det saa end vil gaa siden. Han brød derpaa Spydskaftet over, gik med Karlens Hjælp ind, og satte sig i sit Højsæde; han befalede, at der ikke maatte tændes Lys, førend hans Sønner kom hjem.

Karlen kom til Aaen, og saae en hel Mængde Lax, som Rolleif havde fanget. Karlen sagde: Det er dog vist og sandt, at du er det største Afskum; du har bedrevet en Udaad, som vi aldrig kunne oprette, du har givet Ingemund Bonde Banesaar; og han har befalet mig at sige dig, at du ikke skulde blive hjemme imorgen, thi hans Sønner, sagde han, vilde uden Tvivl lede efter dig, for at hævne deres Fader. Og dette har jeg nu opfyldt, mere efter hans Begjering, end fordi jeg har noget imod, at du kommer under Brødrenes Øre. Rolleif svarede: Jeg tror hvad du her siger mig, men aldrig skulde du være kommen med hele Lemmer herfra, hvis du ikke havde bragt denne Tidende.

23. Ingemunds Død.

Nu er at fortælle om Ingemunds Sønner, at de kom hjem om Aftenen, og talte med hinanden om, at Rolleif var en mageløs Niding. Endnu vide vi dog ikke tilfulde, sagde Thorsten, hvad for Ondt han har tilføjet os, men der aner mig ikke noget Godt om vor Faders Reise. De kom ind, og Thorsten gik

hen i Enden af Stuen, følte ned med Haanden for sig, og spurgte, hvoraf der var vaadt? Husfruen svarede, at det havde nok dryppet af Ingemund Bondes Klæder. Da raabte Thorsten: Det er glat, som om det var Blod, tænder strax Lys! Det skete. Da sad Ingemund i sit Høisæde, og var død; Spydet stod igjennem ham. Jøkul sagde: Tungt er det at vide, at saa gjæv en Mand er bleven dræbt af en saadan Usling; lader os gaa hen og dræbe ham! Men Thorsten sagde: Saa kjender du ikke vor Faders Godhed, hvis du tvivler om, at han har advaret ham; men hvor er Karlen, som fulgte med ham? Han er her ikke; saa er uden Tvivl Rolleif heller ikke hjemme, og vi komme til at søge ham med Overlæg, ikke med Heftighed; men vi maa trøste os med, at der er saa stor Forskjel imellem ham og Rolleif, hvilket vil komme vor Fader tilgode hos ham, som har skabt Solen og hele Verden, hvo han end saa er. Jøkul var da saa rasende, at de næppe kunde styre ham. I det samme kom Karlen tilbage, og fortalte dem sit Ærende. Jøkul sagde, at det kunde han gjerne have ladet være; men Thorsten svarede, at man ikke burde regne ham det til Onde, da han kun havde opfyldt deres Faders Befaling. Ingemund blev lagt i Baaden, som hørte til Stigende, og hæderlig begravet, saaledes som da var Skik med Mænd af høi Værdighed.

Dette spurgtes vide omkring, og holdtes for en vigtig og sørgelig Tidende. Thorsten sagde til sine Brødre: Det synes mig raadeligt, at vi ikke sætte os i vor Faders Sæde, hverken hjemme eller i Mandemøder, saalænge han ikke er hævnet. Saa gjorde de, og indfandt sig kun sjelden ved Lege eller andre Forsamlinger. Men da Evind Sørkver erfarede Ingemunds Død, sagde han til sin Fostersøn: Drag

hen og siig til min Ven Gaut, hvad jeg gjør, det samme tror jeg ogsaa paaligger ham. Derpaa trak han sit Saxsværd under sin Kappe, styrtede sig deri, og døde. Og da Gaut spurgte dette, sagde han: Ingemunds Venner bør ikke leve, og jeg vil tage min Ven Evind til Mønster; hvorpaa han satte sig sit Sværd for Brystet, og dræbte sig selv. Hans Sønner vare Hermund og Romund den Halte, om hvem der siden fortælles.

24. Om Rolleif og Geirmund.

Nu ville vi standse her, og fortælle noget om Rolleif. Han begav sig til sin Moder, og sagde hende Tidenden. Hun sagde, at ingen kunde leve længer, end hans Skjæbne havde bestemt, og Ingemund var bleven gammel nok. Det er mit Raad, tilføjede hun, at du farer bort saasnart som muligt, thi Blodnætter ere de bradeste[1]; kom siden herhid igjen, naar jeg kan haabe at min Raadslagning kan have nogen Fremgang, men endnu veed jeg ikke, om Thorstens Forstand og Lykke ere stærkere end mine Paafund.

Rolleif drog derpaa til Skagefjord, og kom til Sæmundshlid. Sæmund var den Gang død, og Geirmund raadte for hans Ejendomme og Gaard. Geirmund spurgte om Tidende; Rolleif svarede, at han forkyndte ham Ingemund Bondes Død paa Hof. Geirmund sagde: Da er der død en brav Mand, hvo er hans Bane? Rolleif svarede: Der blev skudt til Maals efter ham, og fortalte derpaa hele Tildragelsen. Geirmund sagde: Jeg seer, at du er den værste Uheldsmand, bort med dig, og kom her aldrig mere, dit fule Skarn! Men Rolleif svarede, at han ikke vilde tage bort, men lade sig dræbe der paa Stedet til Vanære for

[1]) Paa de Dage, da Drab er begaaet, er ogsaa Begjerligheden efter Hævn størst.

Geirmund. Min Fader, sagde han, faldt i din Faders og Ingemunds Hær, og det kan jeg takke dig og dine for. Geirmund svarede, at det kunde hændes Dannemænd at falde i Strid, men at han vilde overgive ham i Ingemunds Sønners Vold, naar de kom. Ja det og langt værre Ting, sagde Rolleif, ventede han sig af ham. Han holdt sig imidlertid skjult der i et Høhus.

Ingemunds Sønner holdt sig stille om Vinteren, sade paa den nederste Bænk, og fore hverken til Lege eller til Tings. Men kort før Sommeren kaldte Thorsten sine Brødre til en Samtale, og sagde: Vi alle, tænker jeg, ere enige om, at der kun gives een Maade, paa hvilken vi kunne hævne vor Fader, men det er ikke let; det synes mig derfor raadeligst, at den, som med Klogskab styrer denne Sag, skal kunne vælge sig en Sjeldenhed af vor Ejendom. De samtykkede alle, og sagde, at han formedelst sin Forstand var dertil bedst skikket.

25. Thorsten og hans Brødre forfølge Rolleif.

Om Morgenen var Thorsten tidlig paafærde, og sagde til sine Brødre: Lader os nu gjøre os færdige til at drage til Herrederne nordpaa, og see hvad vi der kunne udrette. Brødrene fulgtes ad, men der var ikke flere Mænd med, og de kom en Dag om Aftenen til Geirmund, der tog meget vel imod dem. Der var de da om Natten, og lede ikke Mangel paa noget. Om Morgenen sagde Thorsten til sine Brødre: Nu skulle I lege Tavl i Dag, men jeg vil tale med Geirmund. De gjorde saa. Thorsten sagde til Geirmund: Vi Brødre ere komne hid for at lede efter Rolleif, som vi mene er kommen hertil; det er din Skyldighed at staa os bi heri, da det var dig, som sendte vor Fader dette Afskum, der har afstedkommet saa ond en Gjerning, skjøndt

ikke med din Villie; han har heller ikke andre gode Frænder, der kunde hjælpe ham, uden dig alene. Geirmund svarede: Alt dette er sandt, og du begynder din Eftersøgning paa forstandig Vis, men Rolleif er ikke her. Thorsten vedblev: Da tror jeg dog, at han er i dit Udhus; her er et Hundrede i Sølv, tag dem, og lad ham komme bort; jeg skal da indrette det saa, at han ikke bliver greben paa dine Enemærker, saa at det kunde lægges dig til Last; men søge efter ham ville vi, skjøndt vor Fader ikke derved bliver bedre hævnet; sig ham, at du trøster dig ikke til at forsvare ham imod os, og udsætte dig for vort Fjendskab. Geirmund svarede: Jeg tilstaar da, at han er her, dømme saa hver derom, som han vil; jeg vil nu følge dit Raad, og sige ham, at han skal drage bort; søger da efter ham, naar han ikke mere er hos mig. Saa skal det være, sagde Thorsten. Geirmund gik nu til Rolleif, og sagde: Ingemunds Sønner ere nu komne hid, og søge efter dig, saa du kan ikke længer have dit Ophold hos mig; thi jeg vil ikke sætte mig og mit Gods i Fare for din Skyld eller din slette Daads Skyld, og disse Brødre ere meget listige. Rolleif svarede: Det kunde jeg vente mig, at du vilde tee dig saa lumpent; gid du faa en Ulykke for din Hjælp, og pak dig bort! Det vil jeg, sagde Geirmund. Derpaa gik han hen til Thorsten, og sagde: Det tykkes mig, at det vilde være bedst for mig, at I ikke skynde eder for meget, men blive her i Dag over. Deri samtykte han. Næste Dag begave de sig over Fjeldkløften, hvor de før havde været, og saae Mandsspor paa Sneen. Da sagde Thorsten: Lader os nu sætte os ned, og jeg vil fortælle eder min Samtale med Geirmund, da jeg fik at vide at Rolleif var der. Jøkul sagde: Du er et underligt Menneske, du vilde forholde dig rolig, naar din Faders Banemand var i

Nærheden af dig; hvis jeg havde vidst det, saa skulde jeg paa ingen Maade have holdt mig rolig. Det kan nok være, sagde Thorsten, men det er sømmeligere ikke at give Geirmund blot i den Sag; lader os gjøre fulde Dagsreiser, og see om vi komme sildigere vesterpaa, end han; thi alle hans Fodspor vise mod hans Hjem, og nu vil hans Moder Ljot blote mod Sommeren, som hun plejer efter deres Sædvane, men bliver Blotet først fuldført, saa vil Hævnen ikke lykkes. Jøkul sagde: Saa lader os da skynde os. Han var forud for alle de andre paa Vejen, og saae tilbage og sagde: Ilde faren er den Mand, der er saa ussel af Vært og Kræfter, som min Broder Thorsten, og Hævnen vil slippe os af Hænderne, hvis vi ikke skynde os bedre. Thorsten svarede: Det er endnu ikke afgjort, at mine Raadslagninger formaa mindre, end din uforstandige Heftighed. Silde om Aftenen kom de ned til Gaarden paa Hof, hvor Folkene sade tilbords.

26. Om Rolleifs og Ljots Død.

Thorsten fik fat paa Faarehyrden udenfor, og sagde til ham: Gaa over til Aas, og bank paa Døren, og læg Mærke til, hvor længe det varer før nogen kommer til Døren, kvæd imidlertid nogle Viser[1], og giv dig til Ærende, at du vil spørge efter Faar; man vil da spørge dig, om vi ere komne hjem, men du skal sige nej, vi ere ikke komne. Faarehyrden gik til Aas, og bankede paa Døren, og han kvad hele tolv Viser, førend nogen kom at lukke op; da kom en Huskarl ud, og spurgte hvad han vilde, og om Brødrene vare komne hjem. Han svarede nej, og spurgte efter sine Faar, men den anden sagde, at de vare der ikke. Faarehyrden kom tilbage, og sagde Thorsten, hvor mange Viser han havde kvædet. Thorsten svarede, at da maatte der have været meget

[1]) Strofer.

at foretage indenfor, siden han maatte bie saa længe, og kom du da ind? spurgte han. Faarehyrden sagde ja, han var gaaet ind, og havde seet sig om. Brændte der Ild paa Arnen? spurgte Thorsten. Det lod til, at der nylig havde været tændt Ild paa, sagde Faarehyrden. Saae du ellers noget usædvanligt i Huset? spurgte Thorsten videre. Faarehyrden svarede, at han saae en stor Dynge, og af den ragede der noget rødt Klæde frem. Det maa have været Rolleif, sagde Thorsten, og hans Blotdragt. Lad os nu strax gjøre os færdige, og tage derhen, og see hvad vi kunne udrette. De droge afsted, og kom til Aas; der var ingen udenfor, men de saae Brænde opstablet langs op ad Væggen paa begge Sider af Huset, og udenfor Gaarden selv et mindre Hus, og der var et Led imellem det og Gaarden. Thorsten sagde: Dette maa være Blothuset, og der agter Rolleif sig hen, naar han er færdig med sine Tilberedelser og sit Troldomsvæsen, men det seer jeg ikke gjerne; gaar derfor I andre hen i Krogen ved Huset, men jeg vil sætte mig oppe over Døren med en Kevle[1] i Haanden, men naar Rolleif gaar ud, saa vil jeg kaste Kevlen til eder, og løber saa hen til mig! Jøkul sagde: Det er let at see, Broder, at du vil have Æren for dette, som for alt andet, men det vil jeg ikke finde mig i; jeg vil sidde med Kevlen. Thorsten sagde: Saa faar du vel have din Villie, skjøndt det ikke er godt, thi jeg frygter for, at du begaar en eller anden Overilelse. Jøkul satte sig da paa det opstablede Brænde; der kom en Mand ud, som saae sig omkring, men uden at lægge Mærke til dem, der vare komne; saa nok een, og en tredie; den sidste var Rolleif. Jøkul kjendte ham godt, og drejede sig saa hastig om, at Brændestabelen faldt, dog fik han Kevlen kastet

[1]) Kjæp, Stav.

hen til sine Brødre, sprang ned fra Huset, og fik Rolleif grebet, saa han ikke kunde undløbe. De vare lige stærke, og rullede begge ned ad Brinken, og snart laa den ene under, snart den anden. Da Brødrene nu kom til, sagde Hogne: Hvad er det for et Spøgelse[1] der her kommer imod os, som jeg ikke veed hvad er? Det var Ljot, der kom i en underlig Skikkelse, den ene Fod havde hun over Hovedet, hun gik baglængs, og stak Hovedet bag ud imellem Benene, og afskyeligt var hendes Øiekast, som hun fordreiede paa Trolddoms Vis. Thorsten sagde til Jøkul: Dræb du nu Rolleif, som du længe har higet efter. Jøkul sagde: Det skal jeg strax gjøre; hvorpaa han hug Hovedet af ham, og ønskede, at han aldrig maatte trives. Ja, ja! sagde Ljot, den Gang var det nær ved at jeg vilde have hævnet min Søn Rolleif, men I Ingemunds Sønner have Lykken med eder. Thorsten spurgte, hvorledes da det skulde være gaaet til? Hun svarede, at hun vilde have dreiet hele Egnen om for dem, saa at de alle vare blevne galne og havde løbet om paa Veien som forvildede Dyr; og at det vilde sikkert have skeet, dersom hun havde seet dem, førend de saae hende. Thorsten sagde, at det var rimeligt, at Lykken maatte gjøre Udslaget i deres Trætte. Derpaa dræbte de Kjærlingen Ljot, og hun døde i sin Ondskab og Trolddom. Hverken hun eller hendes Søn forekomme mere i denne Fortælling, og begge fik de en skammelig Ende.

27. Ingemunds Sønner skifte.

Efter Rolleifs og Ljots Drab fore Brødrene hjem, og bleve modtagne med Glæde. Derpaa sagde Thorsten til sine Brødre: Nu tror jeg at have Ret til at vælge mig en Kostbarhed. De andre sagde Ja. Saa, vedblev han, vælger

[1]) Djævelskab.

jeg mig Gaarden paa Hof og Jorden med Besætningen. Men de andre indvendte, at det kunde man ikke kalde en Kostbarhed, og det var altfor stærkt begjert. Thorsten sagde, at Jord og Besætning maatte følges ad; og hvis I ansee det for at være for meget, sagde han, saa maa I betænke, at vor Anseelse beror mest paa vor Enighed, dernæst, at det er mig det især paaligger at sørge derfor; her er jo ogsaa flere Kostbarheder, som jeg gjerne under eder. Alting blev lagt i Lodder til Deling. Hogne fik Skibet Stigende, thi han var Sømand, Thorer fik Godordet, men Jøkul Ættetunge, saa at han bar dette Sværd paa Møder til Lege og ved Hesteting, men Thorsten bar det, efter Jøkuls egen Villie, paa Leideting[1] og Lovmøder. Ogsaa Thorer sagde, at skjøndt han besad Godordet, saa undte han dog Thorsten den meste Ære i Rettergangssager. Thorsten sagde: Det er øjensynligt, at I, mine Brødre, i alle Maader vise mig Hæder, men skjøndt jeg har valgt Gaarden for mig, saa under jeg eder gjerne Gods derfor; og nu tykkes det mig raadeligst, at vi sætte os i vor Faders Højsæde. De gjorde saa. Thorsten blev Høvding over Vatnsdølerne og Vesterhop, og alle de Strækninger, som hans Fader før havde haft under sin Bestyrelse. Thorsten var gift med Gyda Solmundsdatter. Jøkul boede paa Tunge, Smed paa Smedstad, Thorer paa Nautabo, der nu hedder Undirfell (Underfjeld).

28. Om Thorolf Skegge.

Nu skal der fortælles om de Mænd, som før ere nævnte. En af dem hed Thorolf Skegge. Han blev en meget urolig Mand, var en Tyv, og besad mange andre slette Egenskaber;

[1] Ting, paa hvilke der forkyndtes for Almuen hvad der var foretaget paa Altinget.

saa at man ansaae hans Ophold der for en stor Ulykke, og ventede sig alt Ondt af ham. Og skjøndt han ikke havde mange Folk hos sig, saa havde han dog andre Væsener, som han haabede Bistand af, nemlig tyve Katte, der vare glubske, arrige, sorte og meget tryllede[1]. Folk gik til Thorsten, og klagede deres Vaande for ham, som den al Herredets Bestyrelse hvilede paa, og sagde, at Thorolf havde stjaalet fra dem og begaaet megen anden Udaad. Thorsten tilstod, at de havde Ret, men han fandt det vanskeligt at give sig af med den Helmand og hans Katte, og vilde ikke gjerne vove sine Mænd til denne Færd. Men de andre sagde, at han vilde næppe kunne holde sin Anseelse vedlige, hvis han ikke raadede Bod derpaa. Thorsten samlede da Mænd, thi han vilde være saa mandstærk, at han kunde være sikker paa Udfaldet; alle hans Brødre vare med ham, samt en Østmand[2], som han havde hos sig. De droge til Skeggestad. Thorolf brød sig ikke om dem, thi han vilde aldrig see skikkelige Folk hos sig, og da han saae dem komme ridende, gik han ind, og sagde: Nu skal vi tage mod Gjæster, men det vil jeg lade mine Katte gjøre; jeg vil sætte dem ude i Døren, og Indgangen vil blive vanskelig, saalænge de værge den. Derpaa tryllede han dem stærkt, saa de bleve meget glubske og drejede fælt deres Øjne. Mændene, der kom, vare i alt atten Mand. Jøkul sagde til Thorsten: Find nu paa et godt Raad, at disse Udyr ikke skulle sidde stille. Thorolf sagde: Nu skal her antændes Ild, og jeg bryder mig ikke om Røgen; thi jeg mærker, at Vatnsdølerne vil ikke fare fredelig frem. Han satte derpaa en Kjedel paa Ilden, og lagde al Slags Affald og Uld under den, saa at Huset blev fuldt af Røg. Thorsten gik til Døren og sagde: Vi bede dig at

---

[1]) fulde af Trolddom. [2]) Nordmand.

komme ud, Thorolf! Han svarede, at deres Ærende var nok ikke venskabeligt. Kattene gave sig da til at hyle og skaaede sig ilde. Thorsten sagde: Det er en styg Flok. Men Jøkul sagde: Lad os gaa ind, og ikke bryde os om disse Katte. Thorsten satte sig derimod; thi vi bevare vist ikke alle vore Folk uskadte, sagde han, naar vi paa een Gang have med disse Katte at gjøre og med Thorolfs Vaaben, thi han er meget ond; og det tykkes mig bedre, at vi faa ham til at overgive sig og gaa ud, thi han har endnu mere at lægge til Ilden, og vil tilsidst ikke kunne holde det ud derinde. Thorolf tog Kjedelen af Ilden, og kastede den hele Dynge Uld derpaa; deraf blev en saa kvælende Røg, at de ikke kunde holde sig meget nær til Døren. Da sagde Thorsten: Tager eder i Agt for Kattene, at de ikke faa eder i deres Klør, og lad os nu sætte Ild paa Huset. Jøkul greb en stor Brand, og kastede den mod Døren; men Kattene trak sig tilbage, og Døren faldt; Vinden bar ind paa Huset, og Ilden tog til. Thorsten sagde: Lad os stille os ved Gjærdet, der hvor Røgen er stærkest, og see, hvad han nu vil tage sig for; thi han har for lidt til at underholde Ilden med, til at han længe kan holde sig derinde[1]. Og denne Thorstens Formodning var rigtig. Thorolf løb ud med to Kister fulde af Sølv, og gik langs med Røgen. Da han kom ud, stødte han paa Østmanden, som raabte: Der er han, det skjændige Trold! Thorolf kom til et Sted, hvor der var et dybt Vandhul eller Moradს; der vendte han sig imod den anden, greb ham fat, og bar ham under sin Arm, og sagde: Du er nu kommen i Farten, lad os derfor følges ad. I det samme sprang han ud i Moradset, hvor de begge sank ned, og ingen af dem kom op mere. Thorsten sagde: Det

[1]) nemlig formedelst sin Trolddom.

var dog en stor Ulykke, at min Østmand saaledes skulde omkomme, men det er en Trøst, at Thorolfs Gods vil være tilstrækkeligt til Bøder for ham. De bleve udredte. Det Sted, hvor Thorolf boede, hedder Skeggestad. Der blev siden bestandig seet Røg, og det ansaaes altid for usikkert der. Gaarden er nedenfor Helgavatn.

29. Om Maar Jorundsen og Thorgrim Skindhue.

Maar Jorundsen flyttede fra Grund til Maarstad; imellem ham og Ingemunds Sønner var der godt Frændskab. Det hændte sig en Høst, at nogle Faar bleve borte paa Maarstad, som man søgte vidt og bredt efter, men ikke kunde finde. En Mand, ved Navn Thorgrim Skindhue, boede paa Hjallaland; han var meget troldkyndig og i flere Henseender en ond Mand. Der var nu megen Tale blandt Folk, hvor de Faar dog kunde være blevne af, da hele Dalen dog var beboet af skikkelige Folk. En Aften, da Faarehyrden kom hjem, spurgte Maar ham om Nyt; og Hyrden berettede ham da, at Faarene vare fundne, og at de ikke havde været stjaalne; men derved, sagde han, er noget mere kommet op, jeg har nemlig fundet et Stykke Jord i Skoven, som er et herligt Stykke Land; der have Faarene været, og have befundet sig vel. Maar spurgte, om det var paa hans Grund eller paa andres? Den anden svarede, at det laa rigtig nok ved Ingemunds Sønners Grund, men saavidt han skjønnede, hørte det dog Maar til, da man ikke kunde komme derhen uden fra hans Jord. Maar besaae dette Stykke Jords Lejlighed, fandt den god, og tog det i Besiddelse; og Thorgrim mente, at de kunde nok holde sig i Besiddelse deraf imod Ingemunds Sønner. Da Thorsten spurgte dette, sagde han: Nu tykkes mig, at vor Frænde Maar bliver for egenraadig og næppe under os Lov og Ret. Kort efter besøgte Jøkul sin Broder

Thorsten; de talte meget med hinanden, og Jøkul sagde: Det skulde dog være et stort Under, om Folk der i Dalen skulde rane fra os; der samler sig virkelig meget unyttigt Pak, som denne Thorgrim Skindhue, der stræbe efter at udrydde os; han burde have Betaling derfor. Thorsten tilstod, at han ingen Skaansel fortjente, men det var nok ikke saa let at blive færdig med ham. Han raadte til, at de skulde begive sig til Thorgrim. Jøkul var strax færdig. Da Thorgrim erfarede dette, søgte han strax hen til Maar; de hilstes som Venner; Thorgrim lod, som han havde stærk Hast, og sagde, at Ingemunds Sønner vare komne. Da Maar spurgte, hvoraf han vidste det? svarede han: De ere komne farende til min Gaard, og vilde dræbe mig, skjøndt det vil altid vise sig, at jeg veed mere end andre. Da Brødrene kom til Gaarden, sagde Thorsten: Den Thorgrim er en forslagen Karl at have med at gjøre; nu er han ikke hjemme. Jøkul sagde: Saa lad os i det mindste anrette nogen Skade her. Men Thorsten satte sig derimod; thi jeg vil ikke, sagde han, at Folk skal lade os høre, at vi plyndrede hans Gods, da vi ikke kunde gribe ham selv; lad os vende hjem med uforrettet Sag.

En anden Gang sagde Thorsten til sine Brødre: Jeg gad dog vidst, om vi ikke skulde kunne faa fat paa Thorgrim. Jeg er færdig, sagde Jøkul. Men Thorgrim drog atter hen til Maar, og sagde: Endnu have Ingemunds Sønner ikke glemt mig; jeg vil ønske, at du vilde følge hjem med mig, da skulle de sande, at jeg tør oppebie dem hjemme. Maar tog derhen. Ingemunds Sønner kom ridende til Gaarden, og de mødte hinanden i Tunet. Thorsten sagde: Vort Frændskab er ikke som det skulde være, Maar! Vi burde vise os føjelige imod hinanden, og du skulde ikke lade slette

Mennesker bosætte sig her, som tilføie os Fornærmelser. Maar sagde, at ved disse deres Besøg viste de deres Uvenskab, og han vilde ikke for deres Skyld give Slip-paa noget, som tilkom ham med Rette. Jøkul mente, at det sikreste var, de prøvede Styrke med hinanden. Thorsten sagde, at han var sen til at begynde Trætte med sine Frænder, men her, sagde han, seer det ikke ud til at vi faa vor Ret. Da de nu ikke kunde udrette videre, droge de bort, og fik ikke fat paa Thorgrim formedelst hans Trolddom og Maars Modstand. Hveranden Dag var Thorgrim borte fra sin Gaard; Maar havde mange Folk hos sig, og saaledes stode Sagerne hen en Stund.

Paa denne Tid kom Ingemunds Søn Hogne ud til Landet med sit Skib Stigende; han var hos Thorsten om Vinteren, og fortalte om sine Reiser medens han havde været borte, og sagde iblandt andet, at han aldrig havde kjendt saa ypperligt et Skib som Stigende.

Der gik mange Rygter i Herredet om Frændernes Uenighed. Jøkul kom til sin Broder Thorsten, og sagde, at det var nok hans Mening at give efter for Maar. Thorsten svarede: Saa har det syntes indtil nu, men nu ville vi passe Thorgrim op, skjøndt jeg kun har et maadeligt Haab om et godt Udfald. Brødrene gjorde sig en Dag rede til at tage hjemmefra; de vare i alt fem og tyve Mand med de fem Brødre. Da sagde Thorgrim: Nu er det galt igjen, vi have strax Ingemunds Sønner her. Han tog sine Klæder, løb ud og hen til Maar, og sagde, at nu vare Brødrene igjen paa Veien derhen, og at det endelig var Tid engang at gjøre dem kjede af deres Overfald. Maar samlede sine Folk. Evind Sørkvers Søn Romund, der var en dygtig Kjæmper og var gift med Maars Datter, sagde, at det var bedst, de nu vovede en Dyst med dem. De vare i alt fyrretyve Mand

foruden Maars Søstersønner, to haabefulde Ungersvende. Thorgrim sagde: Det er bedst at gaa Ingemunds Sønner imøde; og saa gjorde de. Thorsten saae det, og sagde: Nu faa vi Lejlighed til at vise os, og det er bedst at hver bruger sig efter sin Evne. Jøkul traf Ættetunge, og sagde, at han havde Lyst til at prøve den paa Halsen af Maars Folk. De mødtes paa Kornsnæs. Thorgrim sagde til Maar: Jeg vil skjule mig, og maaskee jeg gjør eder ikke ringere Tjeneste derved, end ved at stride ved Siden af eder, thi jeg trøster mig ikke til at være med i Angrebet. Maar svarede ikke derpaa, og Slaget begyndte; og da det havde varet nogen Tid, sagde Jøkul: Nu har jeg ingen Grund til at rose Ættetunges Hug. Det see vi Prøver paa, sagde Thorsten, thi mange af vore Folk blive saarede. Jøkul var den forreste af dem alle, og hug til begge Sider; han var en overmaade stærk og modig Mand, men alle hans Hug knuste kun, og bede ikke. Er nu Lykken vegen fra dig, Ættetunge, raabte han, eller hvorledes har det sig, Broder Thorsten? Mig synes, sagde Thorsten, at de, som jeg har fældet, staa op igjen, men see I noget til Thorgrim? De sagde, at de saae ham ikke. Da bad Thorsten Jøkul at drage sig tilbage fra Striden, for at de kunde søge efter ham; og til Hogne sagde han: Hold du imidlertid Kampen vedlige. Han lovede det. Derpaa ledte de efter Thorgrim. Jøkul sagde: Nu seer jeg Fjenden, hvor han kommer frem. Ja, der ligger Ræven, sagde Thorsten; og i det samme skottede han til dem, der hvor han laa; det var ved Aaen. Jøkul og hans Broder løb efter ham, men Thorgrim undkom til Aaen. Jøkul kom ham saa nær, at han kunde naa ham med sit Sværd, og hug Bagen af ham i det han styrtede sig i Aaen. Det Sted, hvor han sprang ud, kaldtes siden Huesvælg. Jøkul

sagde: Bid nu, Ættetunge! og Thorsten mente, at herefter vilde den nok gjøre det. Imidlertid var Slaget blevet fortsat. Romund gik haardt imod Hogne, og de skiftede svære Hug, men Enden paa deres Kamp blev, at Hogne faldt for Romund. I det samme kom Jøkul til, og Slaget begyndte at rase paa ny. Jøkul satte heftig ind paa Romund, og da skortede det ikke paa store Hug, thi da bed baade hans Sværd og de andres. Han hug Romund over Foden, og gav ham et saadant Saar, at han blev en Krøbling sin Livstid, og kaldtes Romund den Halte. Ogsaa Maars Søstersønner faldt. Da Striden nu var kommen saa vidt, saae Mænd fra Gaardene der i Nærheden deres Møde, og løb til for at skille dem ad. Det var først Thorgrim paa Kornsaa, en Frænde af Ingemunds Sønner, dernæst andre Bønder; de sluttede da Forlig; mange vare saarede, men alle mødige. Thorgrim sagde: Du, Maar, har viist megen Trodsighed ved at modsætte dig Brødrene, som du dog ikke kan ligne dig med; det er mit Raad, at du giver efter for dem, og overgiver Thorsten Selvdømme. Han svarede, at det var et godt Raad, og de bleve enige derom. Thorsten sagde, at han vilde ikke fælde nogen Kjendelse førend paa et Vaarting; og dermed drog hver til sit.

Da det Ting kom, paa hvilket Thorsten skulde afsige Kjendelsen, vare Beboerne af Hof meget mandstærke. Thorsten sagde: Det er de fleste her i Egnen vitterligt, hvorledes det gik med den Strid imellem os og vor Frænde Maar, ligesaa at denne Sag er givet mig i Vold. Det er min Kjendelse, at min Broder Hognes Drab og de Saar, som Maars Mænd have faaet, smaa og store, skulle gaa op imod hinanden; Romund skal for Hognes Drab være landflygtig imellem Rutefjordsaa og Jøkulsaa i Skagefjord, og ingen

Bøder have for sine Saar. Maar skal beholde Hjallaland til Eje, siden man kun fra hans Jord kan komme dertil, og betale os Brødre et Hundrede i Sølv. Thorgrim Skindhue skal ingen Bod have for sin Skade, og han havde fortjent at komme endnu værre dersra. Derpaa drog hver til sit, og de vare saaledes forligte. Thorgrim Skindhue forlod Herredet, og nedsatte sig nordpaa i Melrakkeslette, og boede der til sin Dødsdag.

Thorsten havde to Sønner. Den ene hed Ingolf, en meget smuk Mand, den anden Gudbrand. Ingemunds Datter Jorun var gift med Asgeir Ædikol, Fader til Kalf og Refna, der blev gift med Kjartan Olaffen, og til Thorbjørg, som blev kaldet Gaardbod[1].

30. Om Thorolf Heljarskind.

Hvad Thorolf Heljarskind angaar, da boede han først i Forsæludal, og havde et ondt Rygte paa sig. Thorsten fra Hof kom til ham, og sagde, at han vilde ikke tilstæde ham at blive boende der, hvis han ikke forandrede sin Færd, ellers vilde han ikke lade ham være der i Ro. Thorolf svarede, at det var rimeligt nok, at Thorsten raadte for, om han maatte bo der eller ikke, men for sin Opførsel vilde han selv raade. Han flyttede derpaa bort, og anlagde sig et Virke sønder ved Fridmundsaa. Her gav Thorolf sig til at stjæle og rane fra Folk; han havde ogsaa Blotgrave, hvoraf man sluttede, at han blotede baade Mennesker og Kvæg. Han kunde ikke faa noget skikkeligt Menneske i Ledtog med sig, men han fik sig dog tre (eller ni) Staldbrødre, der for det meste vare ligesaa slette som han, eller endnu værre. Men da de spurgte, at Thorsten agtede at gjøre et Anfald paa dem, saa flygtede

[1]) Bøjarbod, Gaardens Bod eller Prydelse. Hun kaldes af nogle Bekkjarbod eller Bænkens Prydelse.

nogle af dem fra Virket, og vilde ikke blive. Herredsmændene kom hen til Thorsten, og bade ham skaffe dem af med den Mand, der var saa ond en Nabo, at de ikke kunde bo hos ham; og Thorsten tilstod, at de havde Ret deri. Han sendte derpaa Bud efter sine Brødre, Thorer og Jøkul. Thorer blev undertiden overfalden af Berserkegang, hvilket tyktes stor Skade for en saadan Mand, thi det var ham ikke til nogen Ære. Jøkul sagde til Thorsten: Du gjør vel i, at du ikke lader Skarnsfolk faa nogen Fremgang her i Dalen. Derpaa toge de afsted, tredive Mand i Tallet; og da de saae Thorolfs Virke, sagde Thorsten: Jeg veed ikke, hvorledes vi skulle angribe dette Virke. Jøkul svarede: Det vil ingen Vanskelighed have; jeg skal raade dig, hvorledes det kan lade sig gjøre: I skulle skyde paa dem og holde dem varme, imedens jeg med nogle faa Mænd drager op og seer, om jeg kan komme bag paa dem i Virket, saa at de blive angrebne fra to Sider. Det vil være en farlig Færd, sagde Thorsten. Men Jøkul drog med nogle faa Mænd langs op med Aaen, hvilket Thorolf og hans Mænd ikke lagde Mærke til; derimod bad han dem at vise sig kjække. Disse Brødre, sagde han, have dog stærke Fylgier[1], og skulde vi komme i Knibe, saa lad os søge til vore Løngange. Jøkul kom over Aaen ovenfor Virket, og havde en stor Øxe i Haanden; derpaa kom han til Virket, fik Øxen sat fast i Volden, og halede sig op ved Skaftet. Han kom saaledes ind i Virket, og skyndte sig strax omkring for at finde Thorolf, men kunde ikke faa Øje paa ham. Endelig fik han ham at see, i det han kom op af sin Blotgrav og løb ud af Virket; men Jøkul satte efter ham, medens hans Mænd ledte efter hans Staldbrødre, og forfulgte dem alt hvad de kunde. Thorolf var kommen til en

[1]) Skytsguder.

Myre[1] oppe ved Aaen, og da han saae, at han ikke kunde undkomme, satte han sig ned paa Myren, og græd. Siden kaldtes den Graadmyren. Jøkul naaede ham der, kaldte ham et Afskum og en Ildgjerningsmand, der ikke havde Mod i Brystet, og gav ham derpaa Banehug. Thorsten angreb nu af al Magt Birket, thi de andre Røvere vare komne tilbage; og Jøkul skyndte sig ligeledes, og løb ind i Birket. Da de saae ham, løb de to ud paa den yderste Tunge af Næsset, hvor han dræbte dem begge; men den tredie sprang ned af den steile Klippe. Denne Jøkuls Færd ansaae man for den raskeste, der havde været gjort. Brødrene droge nu hjem, og havde viist Herredet en stor Velgjerning ved Thorolfs Drab.

31. Om Berg hin Rakke.

Thorsten paa Hof viste sig meget ædelmodig og gjæstmild imod Herredsmændene. Enhver blev der forsynet med Mad og friske Heste og hvad der elles kunde tjene til Fortsættelsen af hans Reise; og alle Udenherredsfolk ansaae det desaarsag for en Skyldighed, først at besøge Thorsten og at fortælle ham alle Tidender og hvad Nyt der var skeet. Det bedste Stykke Jord, der var til Hof, var Dengen; der plejede Thorstens Værkmænd[2] om Sommeren at tjelde[3]. En Dag saae de ti Mænd og en Kvinde, der alle vare i farvede Klæder, bede der i Engen. En af Mændene havde en Kappe paa og en fodsid Kjortel af godt Klæde; de saae, hvorledes denne Mand trak sit Sværd, og skar et Stykke neden af sin Klædning, som var bleven tilsmurt ved Ridningen; det var et Spand langt, og han kastede det bort, og de kunde høre hvad han sagde, at han vilde ikke slæbe Skarn efter sig. De gave sig ikke i Tale med disse Folk, men det tyktes dem ilde gjort,

[1]) Mose. [2]) Arbejdsfolk. [3]) opslaa Telte.

at bede i anden Mands Eng. En Terne tog det Stykke, han havde skaaret af, og sagde, at den Mand førte sig stolt op. Om Aftenen spurgte Thorsten sine Folk om Nyt; de svarede, at de intet vidste, uden en lille underlig Begivenhed, hvorpaa de fortalte ham hvad de havde hørt og seet til disse Mænd, og viste ham det, som Manden havde skaaret af sine Klæder. Thorsten sagde, at begge disse Foretagender, at ødelægge sine kostbare Klæder, om de end vare blevne vaade og urene, og saa det, at bede i anden Mands Eng, vidnede om en taabelig og tosset, eller om en stor og stolt Mand. Disse Folk have heller ikke besøgt mig, tilføjede han, som Langvejsmænd ellers pleje at gjøre. Uden Tvivl har det været Berg hin Rakke[1], der er kommen ud her til Landet i Sommer, en Søstersøn til Finboge hin Ramme[2] fra Borg i Vididal; han er en stærk Mand og meget stridbar. Naar Thorsten gjættede paa noget, saa traf han gjerne det Rigtige.

Berg kom til Borg, hvor Finboge tog vel imod ham, og spurgte ham om Nyt; han fortalte da hvad han vidste. Finboge spurgte ham, om han havde besøgt Thorsten Ingemundsen? Han svarede Nej, han havde redet nedenfor Gaarden. Finboge sagde, at man i Almindelighed plejede at besøge ham først og fortælle ham Tidender. Dertil vil jeg ikke nedlade mig, svarede Berg.

32. Om Brødrenes Trætte med Berg.

Paa Gaarden lille Borg boede en Mand ved Navn Thorgrim. Han fæstede sig en Kvinde, Thorbjørg, en Datter af Skide. Thorgrim indbød Finboge og Berg til Gildet, der skulde staa i Begyndelsen af Vinteren paa Skidastad; og de lovede at komme. Skide besøgte Ingemunds Sønner, og indbød dem til Brylluppet, thi han troede det vilde ikke hol-

---

[1]) den Modige. [2]) den Stærke.

des med sin fulde Hæder, med mindre de vare med; og de lovede ligeledes at komme. Vejret var ikke synderlig godt, og det var vanskeligt at komme over Vatnsdalsaa; Viddølerne havde derfor en besværlig Reise. Finboge og hans Følge lode desaarsag deres Heste blive tilbage hos den Bonde, der boede ved Aaen. Aaen var aaben i Midten, men paa begge Siderne laa fast Is. Berg sagde: Jeg skal bære Folket over Aaen; det gjorde han ogsaa, men med megen Anstrængelse, thi det var stærk Frost, og hans Klæder frøs omkring ham. Skide gik Gildesmændene imøde, og ligeledes Thorsten og hans Brødre, for at hjælpe dem tilrette, og tage imod deres Klæder. Thorsten viste sig især tjenstagtig, og ingen kunde vise sig mere forekommende. Der blev ogsaa antændt Ild, for at tø de Reisendes Klæder. Finboge gik først ind, og skulde sidde i Højsædet lige over for Thorsten. Derpaa kom Berg, som var iført en lang Kjortel og en Skindpels; Klæderne stode ud fra ham, da de vare frosne, og han behøvede derfor megen Plads. Han nærmede sig strax til Ilden, for at optø sig; han gik derved forbi det Sted hvor Thorsten stod, og sagde: Giv Plads, Menneske! og gik saa fast til, at Thorsten vaklede, og havde nær faldet i Ilden. Jøkul saae dette, og blev meget vred; han holdt Ættetunge i Haanden, sprang op, og slog Berg med Hjaltet imellem Skuldrene, saa han faldt forover, og sagde: Vil din Skjelm være uhøflig imod vor, Vatnsdølernes, Høvding? Berg sprang op, og var frygtelig vred, og greb til Vaaben; men der stod nogle Mænd imellem dem, som hindrede dem fra at strides, hvilket ellers var skeet, da Berg var ganske rasende. De bleve da skilte ad. Thorsten sagde:- Der har min Broder Jøkuls Heftighed afstedkommet en Ulykke; jeg tilbyder derfor saadanne Pengebøder, som Berg kan være

bekjendt at tage imod. Berg svarede, at ham skortede ikke paa Penge, og han skulde nok selv hævne sig. Jøkul sagde, at jo længer de havde Fjendskab med hinanden, desto mere vilde han[1] komme til at give efter. Skide bad Finboge om at drage bort, for at Gjæsterne ikke skulde komme i Strid med hinanden. Men Thorsten sagde, at det var upassende, at Brylluppet skulde forstyrres; han vilde derfor med sine Brødre og alle deres Mænd ride til Maarstad, hvilket de ogsaa gjorde.

33. Trætten foretages paa Tinge.

Berg tillyste det Slag, han havde faaet, paa Hunavatns-ting, og gjorde alting rede til Sags Anlæg; Folk kom da til Tinge, og forsøgte at mægle Forlig. Men Berg sagde, at han vilde ikke tage mod Pengebøder, og kun paa det Vilkaar forlige sig med Jøkul, at denne, for at affone sin Fornærmelse, skulde, som da var Skik, gaa under tre Jordstrimler, og derved vise sin Ydmyghed imod ham. Jøkul svarede, at før skulde Trolde tage ham, førend han vilde bøje sig for ham. Thorsten sagde, at dette var en vigtig Sag, og tilbød, at han selv vilde gaa under Jordstrimlen. Berg erklærede, at da vilde han ansee sig for fyldestgjort. Da det nu skulde gaa for sig, rakte den første Jordstrimmel ham til Axelen, den anden til den øverste Del af Hoften, den tredie til midt paa Laaret. Thorsten gik da ind under den første Jordstrimmel; men i det han gjorde dette, sagde Berg: Nu svinbøjer jeg den fornemste af Vatnsdølerne[2]. Thorsten sagde: Det skulde du ikke have sagt, og den første Virkning af dine Ord er den, at jeg ikke gaar under flere Jordstrimler. Finboge tog til Orde: Visinok var det ikke velgjort, men Berg faar kun ringe Fyldestgjørelse for den ham tilføjede Fornærmelse,

[1]) Berg. [2]) Faar jeg ham til at bøje sig til Jorden som et Svin.

hvis det skal blive derved. I Vatsndøler holde alle for ringe imod eder selv. Jeg vil derfor æske dig til Holmgang, Thorsten, med Uges Frist ved hint store Høgjærde, som staar paa Øen nedenfor min Gaard Borg. Berg sagde: Lige det samme siger jeg til dig, Jøkul, at jeg byder dig til Holmgang paa den bestemte Tid, og I Hofboer skulle da komme til at bukke eder. Jøkul svarede: Hør engang hvad den Usling taler! Tør du ligne dig med os, og byde mig til Holmgang? Jeg anseer mig fuldkommen for dygtig til at stride med dig og Finboge paa een Gang, hvilket jeg ogsaa vil gjøre; jeg vil gaa i min Broder Thorstens Sted, thi det vilde være Skade, om der skulde tilstødes ham noget, hvilket let kunde skee, hvis han strides med Finboge, thi han forstaar ikke at styre sig selv; men vi to behøve ikke at spare hinanden. Da jeg slog til Berg, saa han faldt derved, da krummede han sig mere end en Tævehund. Men kom kun du nu til Holmgangen, Berg, hvis du har mere Mands Mod end Hoppehjerte. Og dersom nogen af os udebliver, da skal der opreises en Nidstang over ham, med den Bestemmelse og af det Indhold, at han skal være hver Mands Niding, og aldrig taales i gode Mænds Lag, men bestandig bære Navn af Fredniding. Derpaa skiltes de ad og droge hjem hver til sit.

Dette blev nu meget omtalt rundt omkring i Egnen. Holmgangsstævnen traf sammen med den Tid, da Thorsten holdt Gilde paa Hof; thi han plejede hver Høst at holde et saadant.

Helga hed en Kvinde, der var kommen ud til Landet med Berg, og som sagdes at være hans Frille. Hun var stor, myndig, fremsynet og forudseende, og kyndig i al Slags Trolddom. Hun sagde til Berg: Det er uforstandigt af jer

Frænder, at I vil prøve Lykke med Ingemunds Sønner; det nytter eder ikke, thi Thorsten har viist, at han besidder baade Forstand og Lykke, og om Jøkul siges der med Sandhed, at der ingen større Viking gives i Nordlendinge-Fjerding end han. Du er ikke hans Jævning, hvor dygtig du end er, og hvor megen Skam han end før har tilføjet dig, saa vil du faa halv saa megen til, hvis I faa mere med hinanden at gjøre. Berg svarede: Jøkul har brugt altfor haarde Ord til at jeg kan taale det. Helga sagde: Skjøndt du er saa taabelig, at du ikke kan sørge for dit eget Bedste, saa skal jeg nok sørge for, at der ikke skal blive noget af denne Holmgang. Det raader du ikke for, sagde Berg. Finboge vidste ikke noget af disse Anslag.

34. Brødrene reise Nidstang mod Berg.

Der fortælles, at den samme Morgen man skulde fare til Holmgangen blev der meget tidlig banket paa Døren i Hof. Thorsten gik til Døren, og hilste sin Broder Jøkul, thi det var ham; han sagde: Nu, Broder, er du færdig til Holmstævnen? Thorsten svarede: Tror du det er muligt, at reise i dette Uvejr? Ja vist gjør jeg saa, sagde Jøkul. Thorsten sagde: Kom først indenfor, Broder, indtil Vejret lægger sig; men Jøkul svarede, at han ikke vilde tø Sneen paa sig, og vilde hans Broder ikke fare, saa tog han afsted alene. Men Thorsten svarede: Aldrig skal der være den Forskjel paa vort Mod, at jeg skulde blive tilbage, naar du tager afsted. Han gik derpaa ud, og gjorde sig færdig, og bad Jøkul at bie saa længe. Han sagde til sine Gjæster, at de ikke skulde tage bort, førend det var godt Vejr, og bad sin Kone og sine Sønner at sørge for dem paa det bedste. Derpaa tog han afsted med sin Broder. Thorsten sagde: Hvad er nu din Plan, Broder? Jøkul svarede: Det tror jeg al-

drig du før har gjort, at søge Raad hos mig, og de duge vistnok heller ikke meget; imidlertid er jeg ikke forlegen, vi skulle fare hen til Underfjeld og tage vor Broder Thorer med os. De gjorde saa, og kom om Aftenen til Fare-Brand, en Ven af Jøkul; der vare de om Natten. Brand havde en Hest med en broget Man, som kaldtes Frejfare[1]. Han bar megen Omhu for denne Hest, der ansaaes for ypperlig, og var sikker at bruge baade til Kamp og ellers. Man troede endog, at Brand dyrkede[2] Fare. Næste Morgen var Vejret endnu det samme, om ikke værre; men Brødrene vilde afsted, skjøndt det ikke blev bedre. Brand havde tjeldet en Slæde med Huder, og satte Faxe for, og mente, at de to skulde nok finde Vejen sammen. Jøkul sagde, at Thorsten og Thorer skulde sætte sig i Slæden, men han og Brand vilde gaa foran. Tidlig om Morgenen kom de til Høgjærdet, men der var ingen kommen.

Om Morgenen sagde Finboge til Berg: Mener du ikke, at Jøkul er kommen til Holmstævnen? Nej, svarede denne, thi det er ikke Vejr for noget Menneske at rejse i. Da maa Jøkul være en anden Mand, end jeg holder ham for, sagde Finboge, hvis han ikke er kommen, og det havde været bedre for dig, at du ikke var gaaet saa vidt med ham, saa kom du ikke til, som nu, at lide den ene Skam ovenpaa den anden. Det har I for silde seet, sagde Helga, og saa vanskeligt det nu er at gaa tilbage, saa bliver det dog herefter endnu værre. Mener du, at Jøkul er kommen, Helga, sagde Berg. Det har jeg ingen Mening om, svarede hun, men jeg tror, at det vil Udfaldet vise, at han er ikke eders Lige. Dermed endte deres Samtale, og de rejste ingensteds.

---

[1]) fordi den var helliget til Guden Frej. [2]) eller havde Tro paa, tilbad den.

Brødrene biede imidlertid til Non; da gik Jøkul og Fare-Brand til Finboges Faarehus, som var ved Høgjærdet, toge en Stolpe, og bar den hen under Gjærdet. Der fandtes ogsaa nogle Heste, som havde søgt Skjul der under Uvejret. Jøkul udskar et Mandehoved paa Enden af Stolpen, og ristede Runer paa den af det Indhold, som ovenfor er sagt. Derpaa dræbte han en Hoppe; de gjorde saa en Aabning paa den ved Brystet, og satte den paa Stolpen, saaledes at den (med Hovedet) vendte imod Borg. Derpaa begave de sig paa Hjemvejen, vare hos Fare-Brand om Natten, og vare meget muntre om Aftenen. Jøkul sagde: Du er en langt vennesællere Mand end jeg, Broder Thorsten! men nu viser det sig dog, at mine Venner gjøre mig ikke ringere Tjeneste, end dine dig. Thorsten sagde, at Fare-Brand havde opført sig som en brav Mand. Brand svarede, at det var godt at tjene saadanne Mænd, som Thorsten, og Jøkul med, thi han havde kun faa sine Lige. Fare-Brand og Jøkul mente, at Uvejret var foraarsaget ved Trolddom, og skyldte Helga fra Borg derfor. Brødrene kom hjem, og bleve modtagne af alle med Glæde; og det rygtedes rundt om i Egnen, hvilken Skam der var vederfaret Mændene paa Borg.

35. Enden paa Trætten med Berg.

Kort efter at dette var skeet, samlede Finboge og Berg Folk sammen fra Vididal, og de bleve i alt tredive. Helga spurgte dem, hvor de vilde hen? Finboge svarede, at de vilde gjøre en Rejse til Vatnsdalen. Saa ville I vel igjen i Færd med Brødrene der, sagde hun, men jeg tænker, jo tiere I komme der, desto værre gaar det eder. Det kommer nu an paa et Forsøg, sagde Finboge. Rejs kun, sagde hun, I vil blive ligesaa begjerlige efter at komme hjem, som I nu ere efter at komme afsted.

Dette rygtedes nu snart vidt og bredt, og kom da ogsaa Thorsten paa Hof for Øren. Han sendte Bud til sine Brødre; de kom til ham, og han fortalte dem hvad han havde spurgt. De samlede da Folk, og den Dag, da man ventede Finboge, vare fyrretyve samlede, iblandt dem Maar paa Maarstad og Ejolf paa Kornsnæs. Da de nu saae Finboge og hans Folk komme, sagde Thorsten: Lad os nu ride dem imøde, thi jeg vil ikke have deres Støj her paa min Gaard. Jøkul sagde: Ja, lad os ride rask imod dem, og anfalde dem, førend de ere færdige til at tage imod os. Men Thorsten sagde: Vi skulle ikke forhaste os, og jeg skal føre Ordet for os, thi maaskee Sagen kan gaa let af, men jeg veed nok, min Broder, at du er altid færdig til Angreb. Jøkul svarede: Ja, det kunde jeg nok tænke, at du ikke længer vilde lade mine Anslag gjælde. Dine Raad vare gode, Broder, sagde Thorsten, da vi behøvede dem, men nu er det ikke nødvendigt.

Finboge sagde til sine Folk: Der kommer en Del Mænd ridende fra Hof; man maa dog tilstaa, at Thorsten ikke let lader sig overraske. Der er nu to Kaar forhaanden, og ingen af dem er gode: enten at ride hjem med uforrettet Sag, men det vil blive os til stor Skam, eller at vove en Dyst med dem, men det vil være farligt, da det forekommer mig, at de ere mandstærkere, end vi. Noget maa vi vove, sagde Berg, lad os først tale med dem; vi vil staa af og binde vore Heste, og holde os vel sammen, hvorledes det saa gaar. Dette saae Thorsten og hans Folk; de stege da ligeledes af, og bandt deres Heste. Da sagde Thorsten: Lad os nu gaa dem imøde, men jeg skal føre Ordet for os. Da de nu mødtes, sagde Thorsten: Hvad er de Mænds Ærende, som ere komne herhid? Finboge sagde, hvem han var. Hvad er da dit Ærende herhid i Dalen? sagde Thorsten. At røgte

mine Ærender her omkring i Egnen, sagde Finboge. Saa mærker jeg, svarede Thorsten, at I nu har faaet et andet Ærende, end det, der var betænkt, da I droge hjemmefra. Nu har det taget en anden Vending, men Hensigten var nok at gjæste os Brødre; hvis saa er, saa har det truffet sig vel. Og nu vil jeg forelægge dig to Vilkaar, skjøndt det var rimeligere, at du under disse Omstændigheder ikke fik Lov til at vende tilbage til Borg og sidde rolig paa din Gaard. Det ene Vilkaar er dette: vi skulle fuldføre vore Holmgange, dog saaledes, at hver kan tage sit Følge til Hjælp, og du vil da erfare, hvad du duer til, saa stor og stærk du end er. Det andet Vilkaar er, at du til Foraaret skal drage bort fra Vididal, og ikke opholde dig imellem Jø-kulsaa i Skagefjord og Rutafjordsaa, og aldrig mere tage dig for at strides med os Brødre. Men du, Berg, har paa mange Maader fornærmet os, uden at tænke paa Følgerne: du viste mig en ikke ringe Prøve paa din Ufred, det første du kom i Herredet, da du bedede med dine Heste paa min Eng, og ansaae mig for en saadan Usling, at jeg skulde bryde mig om, hvor dine Heste aad Græs. Det Slag, som min Broder Jøkul gav dig, det faar du beholde, uden at faa Bøder derfor, thi da der blev tilbudet dig Penge, afslog du dem. Du skal heller ikke lade dig finde i det Omraade, som er forbudet Finboge; og I have da derved noget til Erindring om vor Strid. Vælger nu snart et af disse Vil-kaar! Jøkul stod imidlertid ved Siden af Thorsten med sit dragne Sværd Ættetunge. Finboge og Berg gik da hen til deres Heste, satte sig op, og rede hjem til Borg. Helga stod udenfor, og spurgte dem om Tidende. De svarede, de havde ingen at fortælle. Maaskee det tykkes eder saa, sagde hun, men andre tykkes anderledes, som vide, at I ere blevne

herredsflygtige som Ildgjerningsmænd, og det er endnu den værste af eders daarlige Rejser.

Thorsten og Brødrene rede hjem til Hof, og hver til sit, efter at Thorsten havde takket dem for deres Følgeskab. Han havde saaledes med Ære redet sig ud af denne Sag, som af alle andre.

Om Vaaren solgte Finboge sin Jord ved Borg, og begav sig vesterpaa til Trekyllisvig paa Strandene[1], og nedsatte sig der. Berg drog ogsaa bort, men der fortælles ikke, hvad han videre tog sig for, og her er heller ikke mere at sige om Striden imellem dem og Ingemunds Sønner.

36. Om Søstrene Thore og Groa.

En Sommer kom der et Skib ud i Rutafjord; paa det vare to Søstre, Thore og Groa, der begge droge til Hof, og havde deres Vinterophold hos Thorsten. Men om Foraaret bade de ham at skaffe dem en fast Bopæl. Thore kjøbte sig da noget Jord efter Thorstens Raad, men Groa skaffede han Bopæl i Nærheden af Hof. Thorsten maatte snart høre Bebrejdelser af sin Kone, at han var forelsket i Groa, hvilket hun havde bevirket ved sin Trolddom. Engang redte Groa til Gilde, kjøbte Malt, og indbød Ingemunds Sønner, saavel som Maar og andre Herredsmænd. Men en Nat noget før Thorsten skulde ride hjemme fra, drømte han, at den Kvinde, der havde fulgt Frænderne[2], kom til ham, og bad ham ikke at rejse. Han indvendte, at han havde lovet det; men hun sagde: Det synes mig ikke ret forstandigt af dig, og det vil blive til din Skade. Og saaledes gik det i tre Nætter, at hun kom og advarede ham, og sagde, at det vilde ikke gaa ham godt, og rørte ved hans Øjne. Det var Sædvane der, at saasnart Thorsten skulde tage nogensteds hen

[1]) Strandesyssel paa Vesterlandet. [2]) deres Fylgie eller Skytsaand.

hjemme fra, saa kom alle de, der skulde ride med, den Dag til Hof; saaledes kom nu ogsaa Jøkul og Thorer, og Maar og andre Mænd, der skulde ride med. Thorsten bad dem tage hjem igjen, thi han sagde, at han var syg. De gjorde saa. Den samme Aften, da Solen var gaaet ned, saae Thorstens Faarehyrde Groa, hvorledes hun gik udenfor imod Solen, og sagde: Besværligt monne det være at staa imod Ingemunds Sønners Lykke. Hun saae op ad Fjeldet, og svingede et Klæde eller en Dug, hvori hun havde indsvøbt en stor Del Guld, og sagde: Fare nu hvad beredt er! Derpaa gik hun ind, og lukkede Døren efter sig, og da skete der et Jordskred fra Fjeldet over Huset, saa at alle Mennesker døde, som vare derinde, og hun selv med. Men da dette spurgtes, joge Brødrene hendes Søster Thora bort der fra Egnen. Siden tyktes det bestandig at spøge der, hvor Groas Hus havde været, og ingen vilde derefter bo der.

37. Om Thorkel Kraflas Udsættelse, og om Thorstens Sønner.

Thorgrim paa Kornsaa avlede et Barn med sin Frille Bereid, og efter hans Kones Tilskyndelse blev Barnet udsat. Brødrene kom ofte sammen, og nu denne Gang var det Thorsten, der besøgte sin Broder Thorer. Da denne nu fulgte ham ud paa Vejen, spurgte Thorsten ham, hvem han ansaae for den ypperste af hans Brødre? Thorer svarede, at det kunde der ikke være Tvivl om: Du, sagde han, overgaar os alle i Raadsnildhed og Forstand; Jøkul er et Værn for os i alle farlige Foretagender. Men jeg, føjede han til, er den mindst oplagte af alle os Brødre, thi Berserkegangen kommer jævnlig over mig, og helst naar jeg nødigst vilde have det; jeg vilde ønske, Broder, at du med din Forstand og Klogskab kunde yde mig nogen Hjælp derimod. Thorsten

sagde: Jeg har spurgt, at vor Frænde Thorgrim efter sin Kones Begjering har ladet sit Barn udsætte, hvilket er ilde gjort; jeg holder det ogsaa for et stort Meen, at du ikke er i din Natur saaledes som andre Mænd. Hvortil Thorer sagde, at han vilde gjøre hvad det skulde være, naar han kunde blive fri derfor. Thorsten lovede da, at han vilde gjøre sit Bedste, men spurgte tillige, hvad den anden vel vilde anvende derpaa. Hvad du vil, sagde Thorer. Der er da een Ting, vedblev Thorsten, nemlig at Godordet[1] maa gaa over til mine Sønner. Dette lovede Thorer. Thorsten sagde: Nu vil jeg paakalde ham, som har skabt Solen, thi ham holder jeg for den mægtigste, at dette Onde maa forlade dig, og for hans Skyld (sagde Thorer)[2] vil jeg til Gjengjæld derfor hjælpe paa det udsatte Barn og opføde det, for at han, som har skabt Mennesket, siden kan vende det til sig, thi det aner mig, at dette vil skee.

Derpaa stege de til Hest, og rede hen til det Sted, hvor Barnèt var skjult, og hvor Thorers Træl havde fundet det ved Kornsaa. De saae, at der havde været noget bredt over Ansigtet paa det, som det havde søgt at tage fra Næsen, saa det næsten var bleven kvalt. De toge Barnet op, og bragte det hjem til Thorer. Han opfødte Drengen, der blev kaldet Thorkel Krafla; men Berserkegangen kom aldrig mere over Thorer.

Olaf boede paa Haukagil, og Ottar paa Grimstunge. Han var gift med Alfdis Olafsdatter, og paa Lovmøderne havde de Bod sammen. Thorstens Sønner voxte til, og bleve dulige Mænd. Gudbrand var stor og stærk, Ingolf særdeles

[1] hvilket Thorer havde. [2] Det synes klart af det følgende, at disse Ord maa tilføjes her; thi det var ikke Thorsten, der opfostrede Thorkel, men Thorer.

smuk, men tillige stor, og overgik andre i Færdigheder. Paa et Høstting kom der mange Folk sammen, og der blev holdt en Leg. Ingolf tog Del i Legen, og viste ogsaa da sin Færdighed. Men engang da han løb efter Bolden, traf det sig saa, at den fløj hen til Ottars Datter Valgerde; hun slog sin Kaabe over den, og de talede en Stund med hinanden. Han fandt hende overmaade dejlig, og enhver af de følgende Tingdage gav han sig i Samtale med hende; og derefter aflagde han jævnlig Besøg hjemme hos hendes. Dette var ikke hendes Fader Ottar med; han talte derfor til Ingolf derom, og bad ham ikke gjøre det, som vilde blive begge til Skam; han vilde heller give ham hende paa en hæderlig Maade, end at han skulde bedaare hende med Vanære. Men Ingolf svarede, at han vilde komme og gaa ligesom ham selv syntes bedst. Da gik Ottar til Thorsten, og bad ham at tage Haand i med Ingolf, at han ikke skulde beskjæmme ham; Thorsten lovede det. Thorsten talte derpaa til Ingolf: Hvorledes kan du falde paa, sagde han, at ville beskjæmme Ottar, og vanære hans Datter; hvis du ikke lader det være, saa blive vi ikke gode Venner. Ingolf holdt da op med sine Besøg, men kvad Kjærlighedsviser om Valgerde. Ottar begav sig da igjen til Thorsten, beklagede sig over Ingolfs Kvædlinger, og sagde, at Thorsten tyktes ham forpligtet til at raade Bod derpaa. Thorsten svarede, at han holdt heller ikke deraf, og han havde talt med Ingolf, men det nyttede intet. Ottar sagde: Saa maa du enten betale Pengebøder for Ingolf, eller tillade, at vi søge ham paa lovlig Maade. Jeg saae helst, sagde Thorsten, at du ikke vilde bryde dig derom, men efter Loven kan du gjerne gjøre det. Ottar begav sig da paa Stævnefærd til Hof, og indstævnede Ingolf til Hunavatnsting, og forberedte Sagen til Søgsmaal. Men da

Jøkul erfarede dette, blev han meget forbitret, og sagde, at det var et slet Domme[1], hvis de skulde blive strafbare paa deres egen Fædrenegrund; man kunde nu mærke, at Thorsten blev gammel; og ere vi ikke Lovmænd[2], sagde han, saa kan vi gjøre Ende paa Sagen med vore Ører.

Da Tinget nu skulde holdes, bad Ingolf Thorsten at finde paa Raad i Sagen; ellers, sagde han, vilde han sætte sin Øre i Hovedet paa Ottar. Nu vil jeg, sagde Thorsten, at du benytter Godordet[3], og overtager det. Det skete. Og da Sagen nu skulde gaa til Doms, gik Ingolf og Jøkul til Retten, drev den fra hinanden med Hug og Slag, og saaledes faldt Sagen. Kort efter sagde Ottar til sin Svigerfader Olaf, at han ikke kunde finde sig i at blive der længer; han solgte derfor sin Jord, og flyttede sønder over Heden.

38. Om Thorstens Død og om hans Sønner.

Ikke ret lang Tid efter blev Thorsten syg og døde. Men skjøndt hans Død fortælles her først, saa var dog Thorer død noget for. Jøkul levede længst af de Brødre. Thorkel Krafla var tre Aar gammel da hans Fosterfader Thorer døde; han kom da til Thororm, og blev der opfødt. Folk troede, at de aldrig vilde faa Thorstens og Brødres Lige, men hans Sønner syntes dog at træde temmelig vel i hans Fodspor. Kvinderne fandt Ingolf smukkest, saaledes som det hedder i Visen:

Alle Møer vilde
med Ingolf gaa[4],
de som væne vare. —

[1]) Exempel. [2]) Jurister. [3]) der af Thorer for nylig var overladt til Thorsten, som saaledes atter kunde overdrage det til sin Søn. [4]) have Ingolf til Mand.

Usfel, sagde hun,
er altid den for lille[2] —

Ingolf boede paa Hof, men Gudbrand paa Gudbrandstad. Ingolf blev gift med Haldis, en Datter af Olaf fra Haukagil; hun var yngre end Asdis, som var gift med Ottar, og var Moder til Valgerde og Halfred Vandraadeskjald. Ingolf besøgte jævnlig Valgerde, naar han drog fra eller til Tinget, hvilket mishagede Ottar. Hun syede alle Stadsklæder for Ingolf.

30. Om Ottars Anslag mod Ingolf og Gudbrand.

Nogle Aar efter Thorsten Ingemundsens Afgang traf Ottar, da han red fra Tinget, paa Blaafjeldsskovshede en forviist Mand, der kaldte sig Thorer, og sagde, at han var kommen østen fra Fjordene, og var bleven fordømt for en Lejermaalssag; han bad Ottar at tage imod sig. Ottar lovede det, men kun paa det Vilkaar, at han skulde fuldføre et Ærende for ham. Den anden spurgte, hvad det skulde være? Ottar svarede: Jeg vil sende dig til Vatnsdalen til Ingolf, hvor du skal efterstræbe hans Liv eller hans Broders, thi efter al Sandsynlighed vil de ikke have stor Lykke med sig; hvis du vil det, skal jeg yde dig Bistand. Han svarede, at dertil var han vel skikket, thi der manglede ham ikke paa Mod. Han blev nu hos Ottar, og de bleve enige om, at han skulde dræbe Ingolf og Gudbrand. Han drog til Vatnsdalen, og kom til Hof; var der om Natten, og bad Ingolf om Beskyttelse, i det han sagde, at han var landflygtig; men Ingolf svarede, at han behøvede ikke Udenherredsmænd, dem kunde han faa nok af, og bad ham pakke sig, da han ikke kunde lide ham. Thorer drog bort, og kom til Gudbrand; denne tog imod ham, og han var der i nogen

[1]) Hvad der findes af denne Vise, er kun Brudstykker.

Tid. En Dag befalede Gudbrand, at man skulde tage ham hans Hest, og gik ud; men Thorer fulgte efter ham, og da Gudbrand kom paa Tærskelen, bukkede han sig; da hug Thorer efter ham, men da han hørte Øren suse, sprang han tilside ved Døren, saa at Thorer hug i Bjælken, der ragede frem ved Vindskederne, og Øren blev siddende deri; men Thorer løb bort, og Gudbrand efter ham. Thorer sprang over en Aarende, Gudbrand kastede sit Sværd efter ham, og traf ham midt paa Livet. Derpaa sprang Gudbrand over Aaen, fandt Thorer død, og tildækkede ham med Jord og Stene. Sværdet havde faaet Skaar, eet var endog saa dybt, at man kunde lægge Enden af en Finger deri, men det blev slebet ud, og var siden et ypperligt Vaaben.

Gudbrand drog nu hen til sin Broder, fortalte ham hvad der var skeet, og sagde, at det var Ottars Anslag. De vare enige om, at man maatte tage sig iagt for slige Mennesker, og rede derpaa til Borgefjord, for at sætte Ottar i Rette derfor; men han satte sig til Modværge, thi han havde den Gang mange Folk hos sig, saa de fik ikke fat paa ham. Der blev da gjort Forsøg paa at forlige dem, og de forligtes saaledes, at Ottar maatte betale Hundrede i Sølv, men Thorer skulde være ugild; det blev ligeledes fastsat i Forliget, at Ingolf skulde ligge paa sin Gjerning uhellig, dersom han kom at besøge Valgerde, uden at have Gudbrand med. Da sagde Ingolf: Det maa du tænke paa, Ottar, hvis du sender os flere saadanne Fjender paa Halsen, saa vil du ikke slippe med Pengebøder, men dine svigefulde Anslag ville blive dig betalte. Ottar svarede, at det vilde mange sige, at han havde skjellig Grund, førend han greb hertil. Derpaa skiltes de ad.

40. Ottar efterstræber atter Ingolf og Gudbrand.

Der var en Mand, ved Navn Svart, han kom med sit Skib til Mundangsøre; han var en Sønderlænder af Æt, en stor, stærk, uvennesæl Mand, som ingen kunde lide. Han havde liidt Skibbrud, men da man vidste hvad for en Mand han var, saa vilde slet ingen tage imod ham. Han foer da fra den ene Egn til den anden, og kom til Ottar, og bad ham tage imod sig. Ottar sagde: Det synes mig utilbørligt, ikke at ville modtage en Mand som du er, thi du er ikke nogen ringe Mand, og jeg tænker, du kan være mig til stor Hjælp. Den anden svarede, at det var ikke mere end billigt. Svart havde ogsaa nogle Penge, og blev hos Ottar. Han havde ikke været der ret længe, førend denne sagde til ham: Jeg vil sende dig til Vatnsdalen til Hof, hvor der bor en Mand ved Navn Ingolf, som er min Fjende, og som har tilføjet mig mange Beskjæmmelser, uden at jeg kan faa nogen Ret over ham. Han er rigtig nok en anseelig Mand, men jeg tror dog det vil lykkes dig efter min Anvisning at hævne mig paa ham, thi jeg synes vel om dig. Svart sagde, at han havde før været med, hvor det ikke var at løbe til, haabede ogsaa, at han skulde faa dette Ærende røgtet, samt at han havde været i Viking, og ofte alene var undkommen. De sluttede nu Handelen saaledes imellem sig, at Svart skulde hugge Haand eller Fod af Ingolf, men dræbe Gudbrand, hvorimod Ottar skulde give ham Vinterophold, og skaffe ham bort fra Landet; men hvis han ikke fik Værket fuldført, skulde han sørge for sig selv. Ottar skaffede sig nogle Varer, som han gav Svart, samt en Mand til Ledsager og to Heste, og sagde ham, hvilken Vej der var bedst at fare nordpaa og tilbage igjen.

Svart rejste nu til han kom til Vatnsdalen; der tog

han af sine Heste, og gjorde sine Varer i Stand. Om Morgenen tidlig kom han til Hof, hvor Ingolf var udenfor, og skjæftede et Spyd. Svart gik hen til ham, og sagde, at han var bleven opholdt paa sin Reise, at to Heste vare komne bort for ham paa Heden, hvor ogsaa hans Varer laa, hans Kiste og Vadsæk. Han bad derfor Ingolf, at skaffe sig nogle Folk, der kunde følge med ham for at opsøge Hestene og føre hans Varer til Bygden. Han foregav, at han vilde flytte nordpaa til Øfjord, og at han for nogle Aar siden havde været i Rafnegil. Ingolf svarede, at der var kun faa Folk paa Gaarden, og selv vilde han ikke forlade den; han bad ham derfor gaa sin Vej. Da bad Svart ham i det mindste følge sig til næste Gaard. Ingolf fulgte ham da paa Vejen, men da han ikke anede noget Godt, tog han sig i Agt for ham, thi Svart vilde altid gaa bagefter. Han var gjordet med Sværd, og havde et stort Spyd i Haanden, et langskjæftet Fjedderspyd med jernomviklet Skaft. Svart bad, at Ingolf vilde tage imod ham, og derimod udsøge sig af hans Varer, hvad han vilde. Du er en berømt Mand, sagde han, det sømmer sig derfor for dig at have fremmede Mænd tilhuse, allerhelst naar de have Penge til at kunne vise deres Erkjendtlighed. Men Ingolf svarede: Jeg plejer ikke at tage ubekjendte Folk i mit Hus; mange af dem opføre sig meget slet, og det seer du ogsaa ud til, thi du har mig et uhyggeligt Udseende. Han viste ham derpaa strax fra sig, sagde, at han vilde ikke have noget med ham at gjøre, og vendte selv om. Svart drog da til Gudbrand, og fortalte ham den samme Historie. Gudbrand sagde: Ubekjendte Folk opføre sig ikke nu med det bedste, men jeg vil lade søge efter dine Varer, og saa kan vi altid tale om dit Ophold her. De droge hen, og fandt Varerne; først troede de, at Hestene vare løbne bort, men fandt dem dog snart. Gudbrand lod

det altsammen flytte hjem til sit, og tog Svart i sit Hus. Da Ingolf hørte dette, tog han hen til sin Broder, advarede ham om, hvor uforsigtig han havde handlet, og raadte ham til, strax at jage Svart bort. Gudbrand svarede, at denne Mand ingen Skade vilde gjøre ham, og at han, siden han var kommen, ingen Grund havde givet til Mistanke. Da ere vi af forskjellig Mening, sagde Ingolf, mig forekommer det, at han seer ud som en Stimand, der har Ondt i Sinde, og jeg vil ikke gjerne, han skal være hos dig; thi jeg har stærk Mistanke til ham, og det er bedst at være forsigtig i Tide. Der blev imidlertid ikke noget af, og Svart blev der om Vinteren. Men om Vaaren, da Sommeren nærmede sig, flyttede Gudbrand til Sæters. Toget gik saaledes forsig, at Husfruen red alene, men Gudbrand og Svart begge paa een Hest, og Svart sad bagerst. Da de kom til de Myrer, som kaldes Svartfjeldsmyrer, sank Hesten i med dem. Gudbrand bad Svart stige bag af, hvilket han ogsaa gjorde; men da han mærkede, at Gudbrand ikke tog sig i Agt, vendte han sit Spyd om. Husfruen saae det, og raabte: Var dig for Fjenden, han vil dræbe dig. Men i det samme stak Svart Gudbrand med Spydet under Armen, og ind i Livet. Gudbrand fik sit Sværd draget, hug paa skraa efter ham, og hug ham sønder i Midie. Husfruen kom til Sæteren, og fortalte begges Død, hvilket tyktes at være en bedrøvelig Tidende.

Ingolf spurgte dette, og sagde, at det var gaaet som han havde anet. Han gjorde strax alting i Stand til at anlægge Sag ved Altinget imod Ottar for Efterstræbelse af hans og hans Broders Liv. Da Folk kom til Tings, blev der strax gjort Forsøg paa Forlig; men det var vanskeligt, at faa Ingolf dertil. Saasom imidlertid mange velsindede Mænd lagde sig derimellem, og dertil kom, at Ingolf ikke havde

holdt sit forrige Forlig med Ottar, angaaende hans Besøg hos Valgerde, saa tog han endelig imod Forlig. For Gudbrands forræderske Mord blev der betalt tre Hundrede i Sølv, og dermed skulde tillige hans Brudd paa Forliget med Ottar være afgjort. De skiltes nu ad forligte.

Ingolf havde med sin Kone to Sønner, Surt og Hogne, begge haabefulde Mænd. Ingolf blev anseet for en gjæv Høvding, der i mange Dele traadte i sin Faders Fodspor. Olaf paa Haukagil begyndte da meget at ældes.

41. Om Ingolfs Død.

Paa den Tid sværmede saa mange Ransmænd om baade sønder og nord paa, at næppe nogen kunde beholde sin Ejendom i Fred. En Nat ranede de paa Haukagil en stor Del Madvare, thi der var Overflod af alle Slags. Olaf begav sig til Ingolf, og fortalte ham det. Ingolf samlede da femten Mand for at drage mod Ransmændene, men Olaf bad ham at være bygtig mandstærk, thi det var ham mere om at gjøre, sagde han, at han kom frisk og vel hjem, end at faa sine Madvare igjen. De rede sønder paa over Heden, og talte sammen om Røveriet; Tyvene havde ranet til en Værdi af femten Hundrede. De kom paa Spor efter dem, og forfulgte dem, indtil de bleve forvildede, da Sporene gik ad forskjellige Veje. De delte derpaa deres Folk, og droge otte ad een Kant, syv ad en anden, og søgte længe. Ikke langt derfra var en Sæter, som de droge hen til, og der fandt de atten Heste udenfor. De talte derfor om, at Tyvene maatte være der, og fandt det raadeligst at opsøge de øvrige af Følget. Men Ingolf sagde, at det var ikke saa godt, thi da kunde Tyvene imidlertid komme hen til Hulen, som var der i Nærheden, og derved være i Sikkerhed. Ingolf sprang af Hesten og ned i en Klipperende, der var

ved ham, fik fat paa to skikkelig store flade Stene, og satte den ene foran sit Bryst, den anden imellem sine Skuldre, og bandt dem fast; Ættetunge havde han i Haanden, og gik saaledes hen til Sæteren, der havde to Døre. Man siger, at Ingolf ikke havde mere, end een Mand med sig. Denne hans Følgesvend mente, at man skulde lade de øvrige vide, hvorledes det stod til; hvorpaa Ingolf sagde, at han vilde passe paa Døren, medens den anden gik hen til de øvrige; men Følgesvenden sagde, at han vilde ikke gaa bort, thi ham tyktes, at Ingolf ikke havde for mange hos sig. Ingolf vilde strax gaa løs paa dem, og bad den anden følge sig mandig, men næppe var han kommen ind, førend Tyvene strax anfaldt ham, og Stenene faldt fra ham; desto stærkere angrebe de ham, men han værgede sig tappert, svang Ættetunge, og traf den i Hovedet, der stod bagved ham, og den, der stod foran ham, saa at de begge fik Bane. De havde en skarp Strid sammen, som endte med, at Ingolf dræbte fem Mand, men hans Følgesvend var ogsaa falden, Tyvene vare komne ud af Sæteren, og Ingolf var meget saaret. Hans Mænd kom da til, men Tyvene toge Flugten; hvorpaa de toge det ranede Gods, bandt det paa deres Heste, og bragte det nordpaa.

Ingolf laae denne Vinter syg af sine Saar. De groede rigtig nok til, men om Sommeren efter brøde de op paa ny, saa at det blev hans Død. Førend han døde, befalede han, at man skulde begrave ham i et Holt paa den anden Side af det Sted, hvor hans Frænder vare begravede, og sagde, at Møerne i Vatnsdalen saa meget des bedre vilde mindes ham, naar han laa nærmere ved Vejen. Derpaa døde han, og det Sted, hvor han blev begravet, hedder Ingolfsholt. Menig Mand sørgede meget over hans Afgang; han havde

levet tolv Aar efter sin Fader Thorsten i megen Anseelse. Ottar giftede sin Datter Valgerde med en Mand fra Stafholt. Efter Ingolfs Død var der ingen Høvding i Vatnsdalen; thi hans Sønner havde endnu ikke naaet den Alder, at de kunde forestaa Godordet. Man overlagde nu, hvorledes der skulde forholdes dermed; men det var Lov paa den Tid, at medens Arvingerne vare umyndige, skulde den varetage Godordet, som tyktes bedst skikket dertil.

42. Om Thorkel Krafla og Thorkel Silfre.

Thorkel Krafla Thorgrimsen var baade stor og stærk, og var tolv Aar gammel, da dette gik for sig. Thorgrim vilde ikke erkjende ham for sin Søn, endskjøndt han var meget raskere, end hans ægte Sønner. Thorkel Silfre fra Helgavatn var overnaturlig stærk, troldkyndig, rig paa Gods, men lidet elsket af de fleste.

Den samme Dag, da der skulde holdes Møde ved Kornsaa, for at afgjøre Sagen om Godordet, sagde Thorkel Silfres Kone: Hvad agter du at gjøre i Dag? At drage hen til Mødet, sagde Thorkel, og i Aften være Godordsmand. Jeg vil ikke gjerne, at du skal tage derhen, sagde hun, hvis du tænker at blive Vatnsdølernes Formand, thi det er dig ikke tilskikket, heller ikke er du dulig dertil. I andre Ting, svarede han, skal dine Ord staa ved Magt, men her ikke. Til dette Møde agtede sig ogsaa Klakka-Orm og Thorgrim fra Kornsaa, Ingemunds Dattersøn, der ogsaa tyktes at være bedst skikket dertil. Mødet var bestemt at holdes i Forsæludal den sidste Vintermaaned.

Den næste Nat før Mødet drømte Thorkel Silfre, og fortalte sin Drøm, hvorledes ham nemlig tyktes, at han red ned i Vatnsdalen paa en rød Hest, der næppe syntes at røre ved Jorden. Og dette udtyder jeg saaledes, sagde han, Rødt

betyder Glæde, og det vil blive til Ære og Anseelse for mig. Men hans Kone Signy sagde, at hun vilde udlægge det anderledes, thi Hest, sagde hun, hedder Maar, og Maar hedder ogsaa Mandsfylgie, men Rødt betyder Blod, saa det er muligt, du bliver dræbt paa Mødet, hvis du attraar Godordet, thi der er nok, som ville misunde dig det. Thorkel lod imidlertid som om han ikke hørte det, og drog hjemmefra vel forsynet med Vaaben og Klæder, thi han holdt meget af Pragt. Han var iblandt de sidste, der kom.

Thorgrim kom tidlig paa Dagen, og sad i Høisædet hos Orm. Han vilde aldrig erkjende Thorkel Krafla for sin Søn. Denne gik og legede paa Gulvet med de andre Drenge, og var stor, stærk og meget smuk. Han stillede sig hen hos Thorgrim, og betragtede ham længe og den Haandøre, han havde i Haanden. Thorgrim spurgte, hvorfor denne Trælkvindesøn stod og gloede paa ham? Thorkel sagde, at han havde ikke for megen Fornøielse af at see paa ham. Hvad vil du gjøre, Krafla, sagde Thorgrim, for, at jeg ikke blot skal give dig Øren, som jeg seer du synes saa godt om, men tillige erkjende dig for min Søn? Thorkel bad ham selv bestemme det. Thorgrim sagde: Du skal sætte Øren i Hovedet paa Silfre, saa at han aldrig faar Godordet, og da vil jeg tilstaa, at du viser, du hører til Vatnsdølernes Æt. Thorkel lovede at gjøre det. Thorgrim gav ham derpaa Anvisning, hvorledes han skulde blive ved at lege med de andre Drenge, og da Silfre just den Dag bestandig sad med Haanden under Kinden og Benet over Knæet, saa skulde Thorkel løbe ud i Snavset, derpaa komme ind igjen, røre ved Silfres Klæder, og see om han blev vred. Mændene talte nu om Godordet, uden at kunne blive enige, thi hver vilde have sin Sag frem. Derpaa kastede de Lodder i Skjød, og Silfres Lod kom be-

standig op, thi han var troldkyndig. Thorgrim gik hen ad Gulvet, mødte Thorkel Krafla, og sagde: Betal mig nu Øren! Thorkel sagde: Øren vil jeg gjerne fortjene, men jeg har nok ikke de Varer at give for den, som du vil have. Thorgrim sagde: Jeg tager ogsaa andet, end Varer. Skal jeg da dræbe Silfre? spurgte Thorkel. Ja, svarede Thorgrim. Da var Godordet just faldet i Silfres Lod. Thorkel Krafla kom længer frem i Stuen, og rørte ved Silfres Klæder; men denne stødte ham fra sig, og kaldte ham en Trælkvindesøn. Da sprang Thorkel op i Sædet hos ham, og satte ham Haandøren saa fast i Hovedet, at han døde paa Stedet; hvorpaa han sagde, at han havde ikke gjort for meget for at fortjene Øren. Thorgrim sagde, at Drengen var bleven slemt tirret, at han nu havde viist, at han hørte til Vatnsdølernes Slægt, og at han vilde erkjende ham for sin Søn. Derpaa fik Thorgrim Godordet, og blev kaldet Thorgrim Gode. Om Silfres Drab blev der sluttet Forlig, thi hans Sønner vare unge. Thorkel Krafla tog hjem med sin Fader, og bad ham om, at han maatte reise udenlands, og see hvorledes det gik, hvis han besøgte sin Frænde Sigurd Jarl Lodversen. Thorgrim lovede, at han skulde faa, hvad han vilde have.

43. Thorkel Krafla drager udenlands.

En Østmand ved Navn Bjørn havde gjort sit Skib færdigt til at seile bort; med ham drog Thorkel Krafla udenlands. De kom til Orkenøerne, hvor Sigurd Jarl just var. Bjørn anbefalede Thorkel paa det bedste, og sagde, at det var en brav og anseelig Mand, der overgik de fleste Islændere. Jarlen lovede at tage imod Thorkel, og spurgte efter hans Slægt, og han sagde hvem han var. Jarlen betænkte sig noget, og tog derpaa imod ham. Jarlens Mænd tyktes, at Thorkel var meget sær; han forlod aldrig sit Sæde, uden

naar Jarlen nærmede sig, og var ham alene følgagtig. Engang om Vaaren gik Hirden hen at holde Leg, og Jarlen blev kun tilbage med nogle faa. Han sagde: Du er stadigere, Thorkel, end de fleste andre, siden du ikke gaar hen at lege; men hvad kan du fortælle mig om din Herkomst? Thorkel opregnede da sin Slægt, hvorved Jarlen blev opmærksom, og sagde: Saa er du jo beslægtet med mig, du har været sen til at fortælle mig det. Jarlen forøgede da hans Anseelse. Om Sommeren efter drog Jarlen paa Hærtog, og spurgte Thorkel, om han vilde tage med? Han svarede, at han vilde, naar Jarlen vilde have det. De hærgede vidt omkring om Sommeren; og engang da Jarlen havde gjort Landgang paa Skotland, og kom tilbage til Skibene, spurgte han, hvormange Folk der savnedes? Der blev da efterseet, og Thorkel, der havde været paa Jarlens Skib, var den eneste, der savnedes; og de andre sagde, at der var ikke stort tabt i saa uvirksom en Mand. Jarlen befalede dem strax at søge efter ham, og det skete. De fandt ham i et Skovrød ved en Eg, hvor to Mænd anfaldt ham, men fire laa døde; men da Jarlens Mænd kom til, toge hans Angribere Flugten. Jarlen spurgte ham, hvorfor han var bleven tilbage? Han svarede: Jeg har hørt eder sige, at man skulde løbe fra Skibene i Land, men aldrig at man skulde forlade hinanden for at løbe til Skibene. Du har Ret, Frænde, sagde Jarlen, og saaledes skal det være herefter, og den, som løber fra Landet og forlader sit Banner, skal ingen Del have i Byttet. Jarlen spurgte, om det var nogle af Indbyggerne, der laa døde hos ham. Thorkel svarede Ja, og fortalte, hvorledes han var gaaet forbi en Borg, og i det samme vare nogle Stene faldne ud af Muren, og der havde han fundet en temmelig Del Penge; Borgfolkene, som bleve det vaer, havde da for-

fulgt ham, og derved var det kommet til Strid imellem dem. Jarlen spurgte, hvor mange Penge det var? Tyve Mark Sølv, svarede han. Denne Pengedel[1], sagde Jarlen, skulde tilhøre ham og ingen anden. Thorkel sagde, at saavel dette, som alt andet hans Bytte, tilhørte Jarlen, men denne bestemte, at de begge skulde have det, saa at det ei kom til Skifte. Jarlen viste Thorkel megen Ære for dette Tog; Thorkel blev ogsaa hos ham i to Aar, men da længtes han efter Island, og sagde det til Jarlen. Denne svarede, at det var rimeligt, at hans Frænder fik Ære af ham, gav ham derpaa en guldbeslagen Øxe og gode Klæder, lovede at være hans Ven, og gav ham et Kjøbmandsskib med en Ladning, som han selv maatte vælge. Til Thorgrim sendte han en Guldring, der vog en halv Mark; og til Vereid for deres Frændskabs Skyld en fuldstændig Kvindeklædning. Derpaa seilede Thorkel ud, og havde en lykkelig Reise, og landede i Mundingen af Hunavatn. Thorgrim Kornsaagode red ned til Skibet, tog kjærlig imod sin Søn, og indbød ham til sig, hvilket han modtog. Thorgrim gav Vereid sin Frihed. Kort efter blev Thorgrim syg, og døde, og hans ægtefødte Sønner toge hele Arven i Følge Loven. Klakka-Orms Broder Thororm, Farbroder til Thorkels Fader Thorgrim, begav sig til Thorkel, og bød ham til sig, hvilket han modtog. Thorkel var en sagtmodig Mand og sendrægtig til Vrede.

44. Om Thorkel Kraflas Trætte med Glæder.

Der boede en Mand ved Navn Thorgils ved Svinevatn; han havde syv Sønner med sin Hustru, af hvilke her nævnes to: Thorvald og Orm. Thorgilses Brodersøn hed Glæder, og var en Søstersøn af Gudmund den Mægtige fra Mødruvolde. Han vilde gjerne føre sig stadselig op, og var en

[1]) Sum.

stor Gabenar. Thorgils begav sig med sin Sø
til Klakka-Orm, for at beile til hans Datter Sig
et godt Svar, og Bryllupsstævnen blev bestemt
nætterne i Forsæludal. Der var kun faa Folk
meget Arbeide, baade med at hente Faar og Sv
dene, og meget andet, som var at gjøre. Tho
til, at fare med Værkmændene, hvilket Orm bifal
da afsted, men bleve sent færdige, da Kvæget var
ingen var ivrigere end Thorkel. Det var især
faa Svinene drevne sammen; men Thorkel staa
og bød sig til at gjøre det, som de andre
ved. Da de nu skulde til at lave sig Mad,
det var bedst at udsøge en Gris til Maalt
vare enige deri, tog han Grisen, lavede til,
pelig fremfor alle de andre. Derpaa kom de hjem. Der var en Mand ved Navn Avald Ingildsen, der var Husbestyrer hos Klakka-Orm, og hans Kone Hilde, en Datter af Evind Sørkver, forestod den indvendige Husholdning. Kort før Brylluppet skulde være, kom Glæder østen fra Fjordene, og erfarede da dette Giftermaal. Han sagde da, at han havde spurgt endnu mere Nyt, nemlig om Thorkel Kraflas Færd til Fjeldene, hvorledes man havde sat ham til at passe Svin, hvilket ogsaa passede sig bedst for en Trælkvindes Søn, og, tilføiede han, han havde tillige slagtet en Gris, der Natten tilforn havde ligget hos Soen og diet. Thorgils sagde, at dette var en dum Spøg; Thorkel havde ikke baaret sig anderledes ad, end at han havde Ære deraf. Mig synes, sagde Glæder, at han har teet sig som en Træl. Nu kom Folk til Brylluppet. Thororm sagde da til sin Broder Orm: Jeg vil tage imod Gjæsterne og sørge for dem. Dermed var Orm vel fornøiet; og Thororm og Thorkel opvar-

tede Gjæsterne paa det bedste. Glæder sad i Høisædet paa den nederste Bænk med hans Mænd; men Thorkel gik omkring, og sørgede for alle med megen Høflighed og Opmærksomhed. De fra Svinedal lo meget ad ham, og sagde, at han var dygtig stærk, den Trælkvindesøn; men Thorkel sagde, at det var anstændigere, at gjengjælde en venlig Opvartning med Glæde og Skjemt, end med Drillerier og Skjældsord. Glæder sagde, at han havde øvet mangt et Storværk, og især kan du gjøre dig til af det, sagde han, at du for nylig dræbte Grisen, der havde pattet een Nat, det passer godt med din Natur. Mine Storværker ere ikke mange, svarede Thorkel, men dog flere end dine, og det kommer ikke dig til, at tale derom. Glæder lo ad Thorkel, saa at Thorvald hørte det, og sagde, at han var især flink i Madlavning.

Om Aftenen gik man til Sengs som sædvanlig. Men om Morgenen stod Thorkel tidlig op, gik hen i et Udhus, og hvæssede Øxen, som var en Gave af Jarlen; derpaa gik han hen i Forstuen, hvor han traf Glæder og hans Mænd, der vaskede sig, og nogle gik forbi dem med Kjødtruge. Glæder sagde til Thorkel: Nu til Morgen har du nok haft meget med Husholdningen at gjøre; lad mig nu see, at vi faar noget af Galten, og sæt det fedeste for os Kamerader. Det gaar ikke godt an, svarede Thorkel, først at anrette Hovedet, og saa udvælge Stykkerne for dig, og heller ikke tænker jeg, at du er saa gridsk paa Fedt, at vi ikke skulle kunne mætte dig. Den Dag skulde man ride bort fra Gildet. Thorgils spurgte, om Dagverden var færdig? Thorkel svarede, at den var færdig, saasnart alt var kogt, og det vilde ikke vare længe. Derpaa gik han ud af Værkmændenes Dør og ind ad den anden, tog sin Øxe, og stod ved Døren, da Glæder gik ud,

det altsammen flytte hjem til sit, og tog Svart i sit Hus. Da Ingolf hørte dette, tog han hen til sin Broder, advarede ham om, hvor uforsigtig han havde handlet, og raadte ham til, strax at jage Svart bort. Gudbrand svarede, at denne Mand ingen Skade vilde gjøre ham, og at han, siden han var kommen, ingen Grund havde givet til Mistanke. Da ere vi af forskjellig Mening, sagde Ingolf, mig forekommer det, at han seer ud som en Stimand, der har Ondt i Sinde, og jeg vil ikke gjerne, han skal være hos dig; thi jeg har stærk Mistanke til ham, og det er bedst at være forsigtig i Tide. Der blev imidlertid ikke noget af, og Svart blev der om Vinteren. Men om Vaaren, da Sommeren nærmede sig, flyttede Gudbrand til Sæters. Toget gik saaledes for sig, at Husfruen red alene, men Gudbrand og Svart begge paa een Hest, og Svart sad bagerst. Da de kom til de Myrer, som kaldes Svartfjeldsmyrer, sank Hesten i med dem. Gudbrand bad Svart stige bag af, hvilket han ogsaa gjorde; men da han mærkede, at Gudbrand ikke tog sig i Agt, vendte han sit Spyd om. Husfruen saae det, og raabte: Var dig for Fjenden, han vil dræbe dig. Men i det samme stak Svart Gudbrand med Spydet under Armen, og ind i Livet. Gudbrand fik sit Sværd draget, hug paa skraa efter ham, og hug ham sønder i Midie. Husfruen kom til Sæteren, og fortalte begges Død, hvilket tyktes at være en bedrøvelig Tidende.

Ingolf spurgte dette, og sagde, at det var gaaet som han havde anet. Han gjorde strax alting i Stand til at anlægge Sag ved Altinget imod Ottar for Efterstræbelse af hans og hans Broders Liv. Da Folk kom til Tings, blev der strax gjort Forsøg paa Forlig; men det var vanskeligt, at faa Ingolf dertil. Saasom imidlertid mange velsindede Mænd lagde sig derimellem, og dertil kom, at Ingolf ikke havde

holdt sit forrige Forlig med Ottar, angaaende hans Besøg hos Valgerde, saa tog han endelig imod Forlig. For Gudbrands forræderske Mord blev der betalt tre Hundrede i Sølv, og dermed skulde tillige hans Brudd paa Forliget med Ottar være afgjort. De skiltes nu ad forligte.

Ingolf havde med sin Kone to Sønner, Surt og Hogne, begge haabefulde Mænd. Ingolf blev anseet for en gjæv Høvding, der i mange Dele traadte i sin Faders Fodspor. Olaf paa Haukagil begyndte da meget at ældes.

41. Om Ingolfs Død.

Paa den Tid sværmede saa mange Ransmænd om baade sønder og nord paa, at næppe nogen kunde beholde sin Ejendom i Fred. En Nat ranede de paa Haukagil en stor Del Madvare, thi der var Overflod af alle Slags. Olaf begav sig til Ingolf, og fortalte ham det. Ingolf samlede da femten Mand for at drage mod Ransmændene, men Olaf bad ham at være dygtig mandstærk, thi det var ham mere om at gjøre, sagde han, at han kom frisk og vel hjem, end at faa sine Madvare igjen. De rede sønder paa over Heden, og talte sammen om Røveriet; Tyvene havde ranet til en Værdi af femten Hundrede. De kom paa Spor efter dem, og forfulgte dem, indtil de bleve forvildede, da Sporene gik ad forskjellige Veje. De delte derpaa deres Folk, og droge otte ad een Kant, syv ad en anden, og søgte længe. Ikke langt derfra var en Sæter, som de droge hen til, og der fandt de atten Heste udenfor. De talte derfor om, at Tyvene maatte være der, og fandt det raadeligst at opsøge de øvrige af Følget. Men Ingolf sagde, at det var ikke saa godt, thi da kunde Tyvene imidlertid komme hen til Hulen, som var der i Nærheden, og derved være i Sikkerhed. Ingolf sprang af Hesten og ned i en Klipperende, der var

Gak hen og byd Gudmund endnu engang Forlig, saaledes at de samtykke i at voldgive mig Sagen. Thorkel gav Thordis to Hundrede i Sølv. Thororm tilbød Thordises Kjendelse i Sagen, men Gudmund afslog det, og vilde ikke tage mod Pengebøder. Da Thordis fik dette at vide, sagde hun: Jeg tror ikke Gudmund kan lægge mig nogen Hindring i Vejen; vil han ikke tage imod min Kjendelse, saa vil han ogsaa faa mindre Ære af Sagen. Derpaa sagde hun til Thorkel: Tag du nu denne min sorte Kaabe paa, og denne Stav i din Haand; tør du nu gaa saaledes hen i Gudmunds Følge? Han svarede, at han torde nok, naar det skete efter hendes Raad. Hun vedblev: Saa lad os nu forsøge det! Gaa nu hen til Gudmund, og slaa ham med Kjæppen tre Gange paa den venstre Kind; du seer mig ikke ud til saa snart at kunne vente Døden. Thorkel begav sig da hen i Gudmunds Følge, trængte sig frem til ham selv, og fuldførte alt hvad der var budet ham. Nu standsede paa een Gang Sagens Fremme. Thorgils spurgte, hvorfor Sagen ikke gik sin Gang? Gudmund svarede, at nu skulde den snart bringes til Ende; men der blev ikke noget af. Imidlertid gik Tiden hen, og Sagen blev afviist som ikke tilbørligen forfulgt. Nu gik Thordis til Vatnsdølerne, bad dem igjen at gaa for Retten og tilbyde Pengebøder, thi nu vilde de maaskee tage imod dem, og Sagen saaledes endes. De gjorde saa, gik hen til Retten, fandt Gudmund, og tilbøde ham Forlig og Pengebøder. Gudmund svarede: Jeg veed ikke hvad I vil byde, men jeg anseer det for en vigtig Omstændighed ved Sagen, at den, som blev dræbt, selv ved sin kaade Mund paadrog sig Drabet. De sagde, at de for hans Skyld vilde give passende Bøder, og bade ham selv at bestemme dem. Da han nu indsaae, hvorledes Sagen stod, og at han ikke lovlig kunde forfølge den, saa lod han

Thororm overdrage sig Selvdømme til at bestemme Bøderne, saa at Landsflygtighed og Forviisning fra Herredet skulde der ikke være Tale om; og der blev givet Haand paa, at Sagen dermed skulde være afgjort. Da sendte Thordis Thorkel anden Gang til Gudmund, for at han med Kjæppen skulde røre ved hans høire Kind, og da fik Gudmund sin Hukommelse igjen, og fandt det forunderligt, at han saaledes havde mistet den. Gudmund bestemte en Bod af to Hundrede i Sølv for Glæders Drab, hvorhos tillige alt Modsøgsmaal faldt bort; Thorkel og Thordis betalte Pengene, og de skiltes saa forligte. Thorkel tog til Spaakonefjeld med Thordis. Thorgils sagde til Gudmund: Hvorledes kan det være, at dit Sind skiftedes saa snart i Dag? Gudmund svarede: Jeg var ikke istand til at sige et Ord, derfor var jeg saa træg, men maaskee der ogsaa var en Stærkere med i Legen[1]. De reiste derpaa hjem fra Tinget.

45. Thorkel Krafla bliver Vatnsdølernes Høvding og frelser Hermund Skegvaldesen.

Vatnsdølerne gjorde sig megen Umage for at bringe Thorkel Krafla i Anseelse; de skaffede ham et Giftermaal, og Godordet blev ham overdraget; thi Ingolfs Sønner, Surt og Hogne, vare, den ene elleve, den anden tolv Aar gammel, og de kunde ingen Stadfæstelse faa paa deres Ret af Thorkel. Han blev ogsaa Herre over Hofslandet[2], og blev saaledes Vatnsdølernes Høvding. Ottars Folk adspredtes i de nordlige Strækninger, og ingen brød sig om dem.

Ottars Sønner, Halfred (Vandraadeskjald) og Galte, droge nordpaa med flere af hans Børn. Halfred kom ofte

[1]) Egentl. Maaskee det ogsaa var at drage Reb med den Stærke.
[2]) Den Jord, der var henlagt til Hovet eller Gudehuset.

til Skegvalde, og talede med hans Datter Kolfinna, der siden blev gift med Gris Semingsen. Engang da Halfred kom hjem fra en Reise, thi han var Sømand, og Gris var til Tinge, kom han hen til Sæteren, hvor Kolfinna var, og laa hos hende. Da Gris fik det at vide, blev han meget forbitret, men Halfred reiste bort igjen samme Sommer.

Paa et Leidmøde i Vatnsdalen var der en stor Forsamling, og de tjeldede deres Boder, thi der skulde være Leid i to Dage. Thorkels Bod var den største, og havde mest Mandskab. Skegvalde og hans Søn Hermund havde Bod sammen. Da Galte Ottarsen engang var gaaet ud, mødte han Hermund; denne erindrede sig Halfreds Gjerning, hvori han havde gjort sig skyldig, dræbte derfor (hans Broder) Galte, og flygtede hen til sin Faders Bod. Da Thorkel erfarede Drabet, skyndte han sig med hele sit Følge hen for at hævne det. Men Hermunds Moder Hilde stod i Døren, og sagde: Skynd dig ikke saa meget, Thorkel! Husk paa hvad vi engang taltes ved, da faldt det dig aldrig ind, at du vilde dræbe min Søn for mine Øine. Og nu er der skeet mere, end vi den Gang formodede. Gak ud af Boden, svarede Thorkel, saa kommer du ikke til at see din Søn blive dræbt for dine Øine. Hun mærkede da tydelig, at han sagde det for at hjælpe hendes Søn, og fandt hans Paafund meget ædelmodigt. Hun tog derpaa sin Hovedpynt af, og satte den paa sin Søn, for at han kunde gaa ud med de andre Kvinder, og for at der ikke skulde gaa flere Kvinder ud, end der skulde være, satte hun sig selv inde paa hans Plads. Thorkel bad Kvindfolkene skynde sig, og trængte paa dem, og sagde: Bliv ikke staaende her, thi Konen har Sorg nok alligevel, at hun ikke tillige skal see sin Søn blive dræbt eller høre til ham. De andre vilde nu løbe ind, og dræbe Hermund. Men Thorkel stillede sig i

Døren til Boden, og sagde: Det sømmer sig dog ikke, at vi dræbe vore egne Herredsfolk, lad os heller slutte Forlig. Der blev da talt om Forlig imellem dem, og der blev saaledes mæglet, at begge Parter vare vel fornøjede. Der udredtes saa store Pengebøder, som kunde være passende, og Thorkel gjorde Ende paa deres Sag til alles Tilfredshed. Alle Herredssager bleve henskudte til hans Kjendelse, thi han blev anseet for den bedste af Vatnsdølernes Slægt næst efter Thorsten Ingemundsen.

46. Thorkel bliver kristnet.

Omtrent ved denne Tid kom Biskop Frederik og Thorvald Kodransen, der kaldtes hin Vidførle, ud til Island. Kort efter kom der et andet Skib, hvorpaa der vare to Berserker ombord, der begge hed Hauk. De bleve meget forhadte, thi de vilde voldføre Kvinder, tudede som Hunde, bede deres Skjoldrande itu, og fore igjennem brændende Ild med bare Fødder. Biskoppen og Thorvald droge om, for at forkynde den ny Tro; den første Vinter vare de paa Giliaa, men Indbyggerne afskyede dem og de ny Skikke, de vilde indføre. Kodran og hans Kone vare blandt de første, der antoge Troen, og lode sig døbe. Olaf paa Haukagil var den Gang saa gammel, at han laa i Sengen, og drak af et Horn. Om Høsten bød Olaf sine Venner til sig, især sin Svigersøn Thorkel. Biskoppen og Thorvald opholdt sig der; men Thorkel lod dem være i et Hus for sig, da de havde en anden Tro. Den første Gildesaften saae man Berserkerne komme, og Folk vare meget bange for dem. Thorkel spurgte Biskoppen, om han vilde finde paa noget Raad til at tage Berserkerne af Dage; men Biskoppen bad dem antage Troen, og lade sig døbe, da skulde han nok skaffe disse Ildgjerningsmænd af Vejen. Derpaa befalede han, at de skulde antænde tre

Ilde midt paa Gulvet i Salen; og da dette var skeet, viede han Ildene, og sagde: Nu skal Bænkene besættes med de modigste og stærkeste Mænd, som kan slaa dem ihjel med Knipler, thi Jern bider ikke paa dem. Begge Haukerne gik strax, da de vare komne, ind i Stuen, og fore rasende igjennem den første og anden Ild, og brændte sig meget; herover bleve de ræbde, og vilde strax hen til Bænkene; men derpaa bleve de ihjelslagne, og deres Lig førte op til den Fjeldkløft, der siden er kaldet Haukagil (Haukernes Fjeldkløft). Biskoppen mente nu, at Thorkel efter den trufne Aftale skulde antage Troen og lade sig døbe; men Thorkel svarede, at han vilde ingen anden Tro have end den, som Thorsten og hans Fosterfader havde, og de troede paa ham, som havde skabt Solen. Men Biskoppen forklarede dem, at det var just den samme Tro, som han forkyndte, med den Bestemmelse, at de skulde tro paa een Fader, Søn og Helligaand, og lade sig døbe med Vand til Jesum Kristum. Men Thorkel havde mest imod, at han skulde døbes eller tos i Vand, og sagde, at han vilde ikke underkaste sig denne underlige Skik, endskjøndt han troede, at den var Gud, som Biskoppen forkyndte, og at den Tro vilde blive almindelig antagen. Olaf Bonde, min Svigerfader, sagde han, er gammel, lad ham, og hvem der ellers ville, antage den, jeg vil bie endnu en Stund. Olaf blev derpaa døbt, og døde i de hvide Klæder; og der bleve desuden adskillige døbte ved dette Gilde. Thorkel tilligemed alle Vatnsdølerne bleve døbte, da Kristendommen blev lovtagen paa Island. Han var en ypperlig Høvding, lod en Kirke bygge paa sin Gaard, og blev standhaftig i Troen.

47. Om Sagen med Hunrød og om Thorkel Kraflas Død.

Der boede to Brødre paa Engehlid i Langedal, Fastolf

og Trottolf, begge anseelige Mænd. De toge sig af en Mand, som de vilde holde skjult hos sig, medens de selv fore til Tings, for at ende hans Sag. To andre Brødre, Hunrød og Ulfhedin, Sønner af Vefreid og Sønnesønner af Einar den Gamle, boede paa Moberg i Langedal. Ulfhedin var den venneselste af dem. En Mand, Thorolf, kaldet Leikgode, holdt med disse Brødre. Ulfhedin var en god Ven af Holmgang-Stare, og man fortæller, at da Thorer den Onde æskede ham til Holmgang, drog Ulfhedin med ham til Holmstævnen, og paa denne Reise bleve de overfaldne af et Uvejr, som de mente var opvakt ved Trolddom. En Mand, der hed Baard, og kaldtes Styrfinn, fulgte med dem; de bade ham at stille Vejret, thi han var trolddomskyndig. Han befalede dem da, at de skulde tage hinanden ved Hænderne, og slaa en Kreds; derpaa gik han tre Gange imod Solen (avet om), og sagde nogle sære Ord, som han bad dem sige Ja til, hvilket de ogsaa gjorde; derpaa svingede han et Klæde op mod Fjeldet, og da tog Uvejret af. Brødrene fra Engehlid droge til Tings, som nys blev sagt, og imidlertid var Manden, som de toge sig af, i Tjofadal, thi de mente, at der vilde blive færre Penge at betale, naar han ikke selv kom med. Hunrød og Thorolf Leikgode rede ogsaa til Tings. Kort fra Rejkjevolde løb nogle Heste fra dem, som de ledte vidt og bredt efter, men ikke kunde finde. Da saae de en Mand kort fra sig, og tænkte, at det var en Ildgjerningsmand; de løb hen, og dræbte ham, thi de mente, at det var ham, der havde taget deres Heste, men uden først at spørge ham ad. Derpaa rede de til Tings, og fortalte Brødrene Throttolf og Fastolf hvad de havde gjort. De optoge det meget ilde, krævede Bøder for Manden, og sagde, at de havde skaffet ham Forlig med den Dræbtes Frænder, udvirket

Fred, og betalt Penge for ham. Hunrød mente, at der vare andre Pengebøder, som burde udredes, og dermed rede de fra Tinget. Brødrene kjøbte Jord i Kolkumyrerne, som kaldes Holt. Deres Frænde Thorfinn boede paa Bredebolstad i Vatnsdalen; han skulde gjøre en Reise ud til Skagestrand, og det traf sig, at Thorolf Leikgode tilligemed Ulfhedin tog med ham. Da de kom til Bredvad ved Aaen Blanda, kom Thorfinn og Brødrene Fastolf og Throttolf ridende noget bag efter dem, og de sagde, at det var ret godt, de traf Ulfhedin, der havde dræbt deres Mand i Sommer. De besluttede da at ride efter dem, men Thorfinn sagde, at han ikke vilde med, og blev tilbage. Brødrene rede da alt hvad de kunde efter de andre; men Thorolf Leikgode saae det, og sagde: Lad os nu ride skarpt til, her kommer Brødrene farende efter os. Nei, sagde Ulfhedin, det gjør jeg ikke, thi saa siger de, at jeg løber. Thorolf satte med sin Hest ud i Aaen, men Brødrene tilredte Ulfhedin, saa han blev liggende paa Stedet. Derpaa rede de tilbage, og sagde Thorfinn hvad der var skeet; men han svarede, at de havde handlet ilde imod en saa brav Mand, og tog hjem til Vatnsdalen. Ulfhedin var dødelig saaret; hans Broder Hunrød drog hen til ham, og bragte ham hjem. Den Saarede bad sin Broder at slutte Forlig i denne Sag efter hans Død, eftersom Skjæbnen næppe vilde, at han kunde blive hævnet; thi jeg mindes nu, sagde han, den forrige Reise, og veed, at ingen af dem, som vare med, er bleven sotdød. Derpaa døde Ulfhedin, men Hunrød kunde ikke finde sig i noget Forlig, og stævnede Sagen for Altinget. Thorfinn tilbød Forlig og Pengebøder, men Hunrød svarede, at han ikke vilde give sig tilfreds, uden de bleve forviste. Det skete da ogsaa, og de rede fra Tinget.

Brødrene anlagde sig et stort Virke i Holt, hvor det

var vanskeligt for Hunrød at anfalde dem. Skum hed en Mand, der var hans Frigivne; han havde samlet sig Penge, og var bleven rig. Men Hunrød ødte det for ham, hvorpaa Skum drog udenlands, kom til Norge, drog op til Trondhjem, og opholdt sig der noget; han erhvervede sig meget Gods, og blev anden Gang rig. Hunrød derimod ødte alle sine Penge, saavel som dem, han havde faaet af Skum, saa han var næsten en Tigger. Han tog da hen til Thorkel, Vatnsdølernes Gode, og klagede ham sin Nød. Thorkel sagde: Det var ogsaa ilde betænkt af dig, at afslaa Pengebøder for din Broder, da han dog selv forudsagde, at du ikke vilde faa andet, saa nu har du hverken Penge eller Hævn; men siden du har søgt Raad hos mig, saa vil jeg følge med dig, og see at bringe Forlig tilveje. Derpaa opsøgte Thorkel Brødrene, og spurgte, om de vilde forlige sig med Hunrød, hvis det kunde lade sig gjøre? Men de vilde nødig dertil, og sagde, at Forlig var ham ikke tjenligere nu, end da det blev ham tilbudt. Thorkel sagde: Nu skal I gjøre eet af Delene: enten fare udenlands efter Bestemmelsen, eller indgaa Forlig, andet Raad veed jeg ikke at give eder. Da svarede de, at hans Ord burde agtes, og at de sidst vilde have ham imod sig. De droge nu udenlands, og kom til Trondhjem. Da sagde Throttolf: Det er ikke billigt, at en saa brav Mand som Hunrød skal være bleven fattig, og det mest for vor Skyld, men hans Træl Skum skal være bleven rig som Njord. De droge derpaa hen og dræbte Skum, toge hans Penge, og sendte dem til Hunrød. Kort efter kom Throttolf tilbage til Landet, og begav sig til Thorkel Krafla, og bad ham være behjælpelig til et Forlig imellem dem og Hunrød. Thorkel var villig dertil, og drog hen til Hunrød; og ved sin For-

stand og gode Villie forligede han dem saa vel, at de paa begge Sider vare tilfredse med hans Mægling.

Thorkel blev en gammel Mand. Da han laa paa sit Yderste, stævnede han sine Venner, Frænder og Tingmænd til sig, og sagde: Jeg vil kundgjøre eder, at jeg er falden i en Sygdom, som rimeligvis vil afbryde vort Samliv; I have altid rettet eder efter mine Raad, og været lydige og føjelige imod mig. Derpaa ønskede han Held over alle sine Frænder og gode Venner, og beredte sig, som det sømmede sig for ham, meget kristelig til sin Død; thi han var en god Kristen, og røgtede vel sin Tro. Derpaa døde han, til stor Sorg for alle hans Undergivne og Herredsmænd; thi han ansaaes, som han ogsaa var, for en meget ypperlig Herredshøvding, og en Mand, som Lykken begunstigede, og han lignede mest de forrige Vatnsdøler, saasom Ingemund og Thorsten; men det havde han dog forud for dem, at han var rettroende og elskede over alt den sande Gud.

Fortælling

om

Finboge den Stærke.

Asbjørn, kaldet Detti-Aas, var en Nordmand af Fødsel, og havde som saa mangen anden gild Mand taget sin Tilflugt til Island, formedelst Voldsmændene i Norge, hvis Undertrykkelse han ikke kunde finde sig i. Han boede i Flatødalen ved Skjalfandefjord paa en Gaard kaldet Øre, og var gift med Thorgerde, en Søster til Thorgeir, der var Gode hos Beboerne ved Ljosavatn. Selv havde han Godordet i Flatødalen, som grændsede til hans Svoger Thorgeirs. Asbjørn havde en Datter ved Navn Thorny. Til hende friede en Nordmand, og da han ikke maatte faa hende for Faderen, flygtede han efter Moderens Raad med hende over til Norge. Asbjørn kom hjem fra Tinge, fik det at vide, og blev meget vred, og han var ikke at spøge med, naar han blev vred.

Der gik nogle Aar hen. Engang da Asbjørn skulde ride til Tings med sine Mænd, sagde han til Thorgerde: Jeg rider nu til Tings som sædvanlig; jeg veed du er med Barn, og er langt henne, men hvad det saa bliver til, skal Barnet sættes ud. Hun svarede, at en saa forstandig og mægtig Mand, som han, burde ikke gjøre sligt, thi det vilde være en uhørt Handling af en fattig Mand, end sige af ham, som det ikke skortede paa Gods. Men han svarede: Du gav Nordmanden vor Datter uden mit Vidende; den Gang udlovede jeg, at jeg vilde ikke føde flere Børn op, som du kunde have at give bort imod min Villie, og gjør du ikke,

som jeg befaler dig, saa vil det gaa dig ilde. Derpaa red han til Tings. Kort efter fødte Thorgerde et stort, triveligt og smukt Drengebarn; men skjøndt hun holdt meget af det, vilde hun dog sætte det ud, da hun kjendte sin Mand, og vidste, at det ikke vilde gaa godt, hvis hun var ham ulydig. Hun fik derfor nogle Folk til at sætte det ud som sædvanlig. De bare det udenfor Gjærdet, lagde det ned imellem to Stene, lagde en stor Helle[1] over det, stak et Stykke Flæsk i Munden paa det, og gik saa bort.

Nu boede der paa et Sted, som kaldes Tofte, en Mand, ved Navn Gest, og hans Kone Sirpa, der havde opfostret Thorgerde, da hun var Barn, og som var fulgtes med hende, da hun blev gift paa Øre. Der var ikke noget paa hende at sige, men hun var den styggeste Skabning, man kunde see for sine Øjne. Manden derimod var en Stakkel, der var ligesom Træl for sin Kone. Den Dag, da Thorgerde var kommen ned, sendte hun ham ud, enten det nu var for at samle Fjeldgræs, thi hun vilde lave Mad til sin Fosterdatter, eller det var for at hente hende Mos til at farve i. Medens han nu løb over Stok og Sten, hørte han et Barn græde, hvorfor han gik omkring og keg til hver Sten, indtil han fandt Barnet. Han fandt det var smukt, tog det i sit Kjortelskjød, og løb hjem med det til Sirpa, og glemte rent sit Ærende. Da hun nu havde seet paa Barnet, bad hun ham om, at hun maatte opføde det, og lade som det var deres Barn. Han indvendte, at det vilde ingen tro, det var alt for triveligt, til at det kunde ligne dem; men hun bad ham holde sin Mund. Derpaa sendte hun ham til Øre.

Han kom da til Thorgerde, fortalte hende, at hendes Fostermoder havde født et Barn, og de havde hverken Mad

[1]) en flad Sten.

eller Sengeklæder. Thorgerde undrede sig rigtig nok, og mente, at hendes Fostermoder var saa gammel, at hun ingen Børn kunde faa; imidlertid gjorde hun ingen lang Snak deraf, men gav ham hvad han behøvede. Sirpa tog nu Tøiet af Barnet, og fandt, at det var altfor prægtigt, til at det kunde passe for hende; derimod gav hun det nogle gamle Pjalter paa. Gest spurgte Sirpa ad, hvad Drengen skulde hedde; hun svarede, det passede sig bedst, at kalde ham Urdekat, siden han var funden i en Stenurd. Drengen trivedes godt, og det saa stærkt, at man næppe havde kjendt Magen. Sirpa syede ham Buxer af Vadmel og en Hætte; i Haanden havde han gjerne en Kjæp med en Krog paa, og saaledes løb han ud og ind hver Dag, og var dem til Nytte med alt hvad han kunde, og voxte til Dag for Dag. Da han var tre Aar gammel, var han saa stor som en Dreng paa sex Aar; og da han var sex Aar gammel, var han saa stor, stærk og før, som een paa tolv Aar.

En Dag løb Urdekat ned til Stranden, som han plejede, for at tage mod Fiskerne. De havde fanget en stor Helleflynder, kastede den i Flodmaalet[1], og sagde til ham, at naar han kunde trække den op, maatte han have den. Han sprang da ud i Vandet, bandt den ene Ende af en Strikke om Fisken, tog den anden over Skulderen, og trak det bedste han kunde; sommetider gik det, og sommetider ikke, saa alle, der saae det, lo ad ham; men han brød sig ikke derom, og endelig gik det bedre og bedre, indtil han tilsidst fik den trukken op, og sprang saa selv i Land. Nu løb de andre til, og vilde tage Fisken fra ham, og vilde ikke holde deres Løfte, indtil nogle andre Mænd kom til, og skaffede ham sin Ret.

[1]) Den Del af Stranden, som overskylles, naar det er Flod.

Han traf derpaa Fisken hjem i Tunet til sin Fostermoder Sirpa, som forærede ham den.

Gest og Sirpa søgte paa alle Maader at gjøre ham ukjendelig, hvilket ogsaa kunde gjøres nødig, da han idelig løb til Øre. Engang gjorde Asbjørn Gilde for sin Svoger Thorgeir. Urdekat løb ogsaa derhen, som sædvanlig. Han var meget uregjerlig, gav sig til at brydes med Ternerne, som ogsaa toge dygtig fat paa ham; men han slæbte fire af dem ind i Stuen, og lærte dem op at see, til stor Gammen for Gildesfolkene. Da Legen var forbi, stod han paa Gulvet i sin sædvanlige Iføre, en Skindkjortel, og med sin Krogstav i Haanden. Thorgeir saae længe paa ham, og sagde til Asbjørn: Hvad er det for en fremmed Dreng? Det skal være en Søn af Gest og Sirpa, sagde Asbjørn. Det er ikke muligt, svarede Thorgeir. Derpaa kaldte han paa Urdekat, og spurgte ham, hvem han var, hvor gammel han var, o. desl. og da Drengen nævnede sine Forældre, sagde Thorgeir: Du er saa stor og velskabt af din Alder, at jeg aldrig har seet nogen Høvdingsøn, der var din Lige. Da vil du tilstaa, Svoger, tog Asbjørn Ordet, naar du seer hans Forældre, at der er intet høvdingsagtigt ved dem, thi det er de største Svin, nogen kan see; men hvorfor giver du dig af med den Dreng? Thorgeir blev rød og sagde: Jeg holder det for nødvendigt at tale herom, og det aner mig, at det angaar dig nærmere, end mig. Derpaa befalede han Urdekat at hente sine Forældre, men Sirpa vilde længe ikke komme, før hun endelig indsaae, at Sandheden ej kunde skjules. Hun kom, og maatte gaa til Bekjendelse for Thorgeir, saa at alting kom for Dagen. Plejeforældrene bleve vel belønnede, men Urdekat blev paa Øre, blev

nu oppudset og fik bedre Iføre, og man havde da aldrig seet saa fager og velskabt en Ungersvend, som han.

Blandt Gaardens Kvæg var der en treaars gammel Tyr, som var meget glubsk og uvane, saa Pigerne kunde næppe komme til at malke for den. En Morgen kom Ternerne skrigende ind, og sagde, at Tyren havde spildt Mælken. Er du der, du fejge Urdekat, sagde de; du er som du slet ikke var til, naar man behøver dig til noget; og saaledes bleve de ved at skjælde og spotte ham. Urdekat sagde: Jo værre den er ved jer, des bedre, men det bliver ikke bedre, fordi I holder Hus med mig. Saa løb de hen til ham, og sagde: Kom, gode Urdekat, og hjælp os! og roste ham alt hvad de kunde. Saa gik han med dem, og hen til Kvæget; men da Tyren blev ham vaer, gik den løs paa ham, og vilde gribe ham paa sine Horn. Men han greb et Horn med hver Haand, og de brødes saa vældig, at Jorden blev rodet op under dem, indtil han endelig drejede Tyrens Hoved om paa Ryggen og knækkede Halsbenet, hvorpaa Karlene slagtede Tyren. Alle fandt, at det var en drabelig Gjerning af en Dreng paa tolv Aar, og Asbjørn, der hidtil havde været temmelig tavs imod ham, begyndte nu ogsaa at skjønne paa ham.

En Gang om Høsten fik Urdekat den Vane at gaae ud hver Aften, og at komme hjem ud paa Natten. En Aften kom han hjem, da alle vare gaaede til Sengs. Han gik hen til sin Faders Seng, og spurgte, om han sov? Faderen spurgte hvad han vilde? Han svarede, at han nu i syv Aftener havde seet det samme Syn, men vidste ikke hvad det var, og bad derfor Faderen gaa ud med sig. Asbjørn fulgte med ham. Urdekat sagde da, at han havde seet et Skin ude

i Havet, som var tydeligst den første Aften, og siden bestandig havde taget af, og at han formodede det var nogen, der vare i Havsnød, og havde antændt en Nødild. Faderen gav ham Ret deri, og lod ham faa en Skude, for at han kunde see hvad det var. Urdekat gik ombord med tre Karle. Først roede de, og han styrede; saa sagde han: Nu skal I styre, saa vil jeg ro, og see, om det lider noget. Saa roede han, og de andre mærkede, at det gik hurtigere for ham, end for dem alle tre. Saa sagde han: Nu skal I ro, saa vil jeg styre; og de gjorde saa. Endelig saae de noget, som de antog for en død Hval, men da de kom nærmere, saae de, det var et Handelskib. De lagde til, og gjorde Baaden fast ved Skibet. Da de nu vare komne ombord, saae de, at der havde været antændt en Nødild, men de fandt ikke andet, end Døde. Urdekat gik da hen ad Skibet, og saae et Silketelt paa Dækket, og i Teltet en velredt Køje. Han rørte ved Manden, som laa i den, og mærkede, at der endnu var Liv i ham. Lever du, gode Mand? spurgte Urdekat. Ja, sagde Manden. Hvad hedder du, spurgte han videre, og hvor er I fra? Jeg hedder Finboge, sagde Manden, og er en Søn af Baard i Vigen; men hvad er det for en Mand, der har opsøgt os? Jeg hedder Urdekat, sagde han. Det er et underligt Navn, sagde Finboge. De taltes nu videre ved. Derpaa fik Urdekat Nøglerne til Finboges Kiste, for at udvælge hans bedste Sager, ladede paa Skuden hvad den kunde rumme, og sejlede med Finboge og de andre, der endnu vare levende, til Øre. Der plejede Urdekat dem Nat og Dag, men de døde alle paa Finboge nær. Han var en meget smuk Mand, stor og stærk, havde kostelige Vaaben, Sværd og Skjold, Hjelm og Brynie. Som Styremand arvede han hele sit Skibsmand-

stad. Han blev der om Vinteren, gav sig meget af med Urdekat, og Varerne solgte de der omkring i Egnen.

Rafn hed en ung Mand, som var en Frænde af Asbjørn, og var i Huset hos ham; han var meget fodrap, og red aldrig, naar han skulde nogensteds hen. Om Vaaren droge Finboge og Urdekat hjemmefra, for at kræve Gjæld ind nordpaa i Dalen; de to rede, men Rafn den Lille løb foran. Om Aftenen kom de til Ljosavatn, og toge ind til Thorgeir. Dagen efter fulgte han dem langsmed Djupaa. Om Aftenen kom de til Fjeld, hvor Thorgeirs Søn, Drømmefinn, boede; hans Moder var af finsk Herkomst. Om Morgenen bad Finboge, at de maatte komme snart afsted, og lovede, at de skulde blive saa meget længer paa Tilbagevejen. Dertil svarede Finn: Der behøves kun lidet til at beværte eder nu, mindre, naar I drage tilbage[1]. Derpaa toge de fra Fjeld, men havde kun redet et kort Stykke Vej, da Finboge sagde, at han fik Ondt. Urdekat saae paa ham, og sagde: Lad os staa af, jeg seer, at du er meget bleg; maaskee det saa kan gaa over. De lode Hestene græsse, men noget efter sagde Finboge, at det nu var gaaet over. De rede derpaa videre, og kom til en stor Sten. Her maatte de atter staa af, og sloge et Telt op ved Stenen. Her blev det meget værre med Finboge, og Urdekat satte sig hos ham, og holdt paa hans Hoved. Finboge sagde: Det vil gaa mig som mine Staldbrødre, at ingen af os kommer levende til Norge. Du, Urdekat, har opført dig vel baade imod mig og imod os alle. Nogle i mit Land ville maaskee sige, at det var en Lykke for dig, at du saaledes kunde redde mig[2]; men skjøndt jeg ikke

[1]) Thi da vilde de være een mindre til at fortære noget. [2]) Et smukt Træk, at den, der kunde redde Skibbrudne paa det vilde Hav, selv ansaaes for lykkelig.

kan lønne dig efter Fortjeneste, skal jeg dog gjøre hvad jeg formaar. Her er mine Vaaben, som min Fader gav mig, og jeg tror du skal forgjæves lede efter deres Mage i Norge; dem, saavel som alt det Gods, du reddede af Skibet, og det, jeg arvede efter mit Skibsmandskab, giver jeg dig. Og derhos vil jeg give dig mit Navn, og vel er jeg ingen Spaamand, men det aner mig dog, at dit Navn vil vorde berømt, saa længe Verden er beboet, og det vil blive mig og mine Frænder til stor Ære, at saa berømt en Mand, som jeg venter du vil blive, optager mit Naan, da jeg selv saa snart maa herfra. Kort efter døde han. Finboge[1] sendte derpaa Rafn hen efter Finn, og de begrove ham ved Stenen, som siden kaldtes Finboges Sten.

Om Sommeren sejlede Finboge med en Nordmand fra Vigen udenlands; men de lede Skibbrud og satte til paa Kysten af Norge. Alle omkom, undtagen Finboge. Han kom i Land, men saae ikke andet, end Bjerge og steile Klipper. Endelig kom han i mørk Nat til en Gaard. Der bankede han paa; og en Mand indenfor sagde til Karlene, at de skulde lukke op, men de svarede, at de ikke brøde sig om, om det bankede saa hver Nat. Finboge bankede atter paa, og stærkere; Manden bad dem lukke op, men de svarede, at de vilde ikke, om saa Troldet bankede hver Nat. Da bankede Finboge tredie Gang, saa at alting rystede derved. Nu sprang Bonden op, og sagde, at de vare ikke ret kloge, at de ikke vilde lukke op, de kunde dog høre, at der var een udenfor, der heller vilde være inde i et saadant Vejr. Derpaa tog han en Øxe i Haanden, gik til Døren, hilste Gjæsten, og spurgte, hvem han var? Da han nu havde faaet alting at

[1]) Forhen Urdekat.

vide, hvorledes han havde liidt Skibbrud, og at han var en Søn af Asbjørn paa Island, sagde han: Saa kjender jeg Ulven paa Ørene; nu er det bedst du kommer indenfor, og bliver her i Nat. Denne Gaard hed Grenmo, og laa i Helgeland i Norge; og Bonden hed Baard, og var Formand der i Landet. Baard hjalp nu Finboge at bjærge de Varer, der vare drevne til Land; og Finboge viste sig gavmild imod alle, hvilket han ogsaa kunde, da han som Styremand arvede alle sine Skibsfolk, thi saa var det den Tid Lov.

Den Vinter hændte det sig paa Helgeland, hvad der oftere kan skee, at der viste sig en Bjørn, som dræbte Kvæget, og ingensteds gjorde den mere Skade, end paa Grenmo. Det gik saa vidt, at Baard maatte stævne Ting, erklære Bjørnen for fredløs, og sætte en Pris paa dens Hoved. Nu søgte mange at slaa den ihjel, men det lykkedes ikke. Bonden Baard havde langt fra sin Gaard en Sæter, hvor han holdt sit Kvæg om Vinteren. Der laa Bjørnen ofte, og ingen kunde gaa til Kvæget uden de vare mange i Følge. En Aften sagde Baard til sine Folk, at de næste Morgen skulde søge Bjørnen op, og de lavede sig alle til, skjærpede deres Øxer, skjæftede Spyd, lavede Pile o. desl. Men Aftenen i Forvejen, medens de andre sov, stod Finboge op, tog sine Vaaben, og fulgte Bjørnens Spor til Sæteren. Han faldt paa det Paafund, at gaa baglænds, kom til Sæteren, og saae Bjørnen ligge med et Faar, som han havde revet ihjel, og sugede Blodet af. Finboge sagde: Stat op, Bamse! og giv dig ifærd med mig, det er bedre end at ligge med det Stykke Faarekjød. Bamsen rejste sig, saae paa ham, og kastede sig ned igjen. Finboge sagde: Synes dig jeg er for stærkt væbnet imod dig, saa skal jeg ogsaa hjælpe paa det; hvorpaa han tog sin Hjelm af, satte sit Skjold ned, og sagde: Staa

nu op, om du tør! Bamsen satte sig overende, rystede med Hovedet, og lagde sig atter ned. Jeg mærker nok, sagde Finboge, at du vil have vi skal være ganske i samme Stand; hvorpaa han kastede sit Sværd bort; see saa, staa nu op, hvis du har Hjerte i Livet, og ikke er et fejgt Kræ. Bamsen stod op, rejste Børster, og blev meget glubsk, og gik løs paa Finboge. Den løftede Labben for at give ham et Slag, men Finboge løb ind under den, og de brødes længe. Men Enden blev, at han knækkede Bjørnens Ryg. Derpaa lagde han den i samme Stilling, som den før havde ligget. Saa tog han sine Vaaben, og gik hjem; han var meget stiv i sine Lemmer, gik i Seng, og lod som han sov. Næste Morgen kaldte Baard paa ham, og spurgte, om han nu vilde følge med. De begave sig da paa Vejen, og saae Bjørnen ligge med et Faar under sig. Men ingen torde give sig i Kast med den og vinde den udsatte Pris, indtil Baard selv, som mærkede, at den ikke rørte sig, gav sig ifærd med den, og saae, at den var død og Ryggen knækket paa den. Det er en uhørt Bedrift, sagde han, som ingen Helgelænder har kunnet øve; det har du vist gjort, Finboge. Det maa I tro, som I vil, sagde Finboge. Ja, det har du vist, sagde Baard, men hvorledes bar du dig ad med det? Det kan være det samme, sagde Finboge, hverken du eller din Søn kunde gjøre det. De flaaede nu Bjørnen, og droge hjem, og Finboge fik den udsatte Pris.

Det vaarede, og der sejlede mange Skibe forbi Helgeland, baade mod Nord og Syd, og Finboge havde sin Fornøjelse af, hver Dag, naar han havde spist, at gaa ned til Fjeldene, og see paa de mange smukke Skibe. En Dag kom der en Mand roende langsmed Landet paa en Skude. Han var høj og mandig af Udseende, var ifort en rød Skarlagens

Kjortel, og havde et tykt Sølvbælte om Livet; hans udslagne, tykke og fagre Haar hang ham ned paa Skuldrene. Han roede saa fast til, at Skuden syntes at flyve. Finboge raabte ham an, og han roede strax nærmere. Finboge spurgte, hvad han hed, og hvorfra han var? Han svarede, at han hed Alf, at han var besvogret med Hagen Jarl, thi han var gift med hans Søsterdatter Ingeborg, og at han ejede en Ø, som hed Sandø. Men nu, sagde han, vil jeg ikke staa her og raabe flere Ord hen i Vind og Vejr, uden at faa noget at vide igjen. Hvo er det, som spørger? Finboge nævnede sig og sin Fader. Var det dig, der fældede Skovbjørnen i Helgeland? sagde Alf. Ja, svarede han. Hvorledes bar du dig ad med det? spurgte Alf. Det kan være dig det samme, sagde Finboge, du fælder saa ingen Bjørn paa den Maade. De taltes nu videre ved, og Alf lovede, at tage Finboge med sig, thi han vilde ned til Hagen Jarl, naar han roede tilbage. Finboge fortalte Bonden Baard det; men denne raadte ham derfra, thi Alf var en ond Mand, der trykkede mange, fordi han var Jarlens Svoger og Hirdmand. Finboge mente imidlertid, at det nok vilde gaa godt.

Paa den bestemte Tid kom Alf tilbage, og tog Finboge med sig. Han tog kjærlig Afsked fra Baard, og gik ombord med sin Vadsæk. Alf syntes, at Fartøjet sank noget derved, og sagde: Jeg kan mærke paa din Vadsæk, at du vil ikke savne Sølv til at rede for dig med, naar du kommer til Hagen Jarl. De toge nu afsted, og Alf roede; da han havde roet en Stund, bad han Finboge tage ved. Han roede ogsaa saaledes, at Alf tyktes ikke, at Skuden stod stille. De talte adskilligt sammen. Finboge spurgte, om de kunde naa Sandø den Aften, men Alf svarede, at der var en Ø paa Vejen, som de vilde lægge til, og blive der Natten over.

De kom til Øen, hvor der var en stor Hule ved Stranden. Alf sagde: Nu ville vi ikke sinke os med at bære Tøjet ind af Skibet; tag du om Forstavnen, saa tager jeg om Bagstavnen, og saa vil vi bære Skibet op i Hulen. De gjorde det. Derpaa delte de Arbejdet imellem sig; Finboge tændte Ild, og Alf hentede Vand. Men Træet vilde ikke fænge for Finboge, han lagde meget til Ilden, og blæste paa den af alle Kræfter. I det samme hørte han en Lyd oven over sig, og kastede sig i en Hast ved den anden Side af Ilden. Det var Alf, som vilde overraske ham og tage ham af Dage. Han sprang op, og greb Alf om Livet, og de brødes længe. Imidlertid begyndte Ilden at brænde, saa det blev ganske lyst i Hulen. Inderst i den saae han en Steen med en skarp Kant; der traf han Alf hen, og knækkede hans Brystben paa Stenen, saa han døde.

Finboge redte sig derpaa et Leje, og sov i god Ro om Natten. Om Morgenen stødte han Skuden ud i Søen, tog sine Vaaben, og roede til Sandø. Folkene der toge vel imod ham, da de kjendte Skuden, og førte ham til Ingeborg. Hun spurgte, hvem han var? Han nævnede sig og sin Fader. Hun spurgte, om det var ham, der havde fældet Bjørnen i Helgeland. Ja, svarede han. Hvorledes bar du dig ad med det? spurgte hun. Det kan være dig det samme, sagde han, din Søn fælder dog ikke nogen Bjørn paa den Maade. Han fortalte hende derpaa, at han havde skiltes ved Alf paa en Ø, at Alf ikke havde Tid at tage tilbage, da han agtede sig til Hagen Jarl; og, vedblev han, han har derfor sendt mig herhid efter sin Datter Ragnhilde, og befalede mig at sige som et Jertegn, at hun tit havde bedet derom, men aldrig før faaet Lov dertil, men nu, sagde han, skulde hun følge med. Det forekom rigtig nok Ingeborg no-

get underligt, men hun troede dog det var sandt, og talte med sin Datter. Hun sagde, at det kom an paa hendes Moder, om hun skulde tage med. Saa pyntede Moderen hende som hun bedst kunde, med Guld og Sølv og de bedste Sager hun havde, og da de vare færdige, fulgte hun dem til Skibet. Finboge tog Ragnhilde i sine Arme, og bar hende ombord. Ingeborg sagde: Har du faret med Løgn og Svig, Finboge, saa vogt dig i det mindste for at tilføje Pigen noget Meen, thi hvad Ondt du end ellers gjør eller har gjort, saa vil det dog snarest koste dit Liv. Han roede derpaa bort. Er det sandt, hvad du har sagt, Finboge? spurgte Ragnhilde, hvorledes skiltes du og min Fader ad? Han svarede: Vi skiltes ad paa den Maade, at han døde. Saa behøver jeg ikke at spørge om mere, sagde hun, bring mig nu tilbage til min Ø, det er det raadeligste, du kan gjøre. Jeg tog dig bort, sagde Finboge, for at du skulde fare med mig. Pigen gav sig nu til at græde. Giv dig kun til Taals, sagde Finboge, jeg skal ikke opføre mig mod dig som en Niding, hvorledes det end ellers vil gaa mig. De kom derpaa til Øen, og han bar alt det Gods, som var blevet der tilbage, ud paa Skibet. Pigen begyndte nu at blive glad. Finboge roede derpaa videre, og hvor han kom til Havn, kunde han faa saa mange Folk han vilde have, thi han gav Penge ud med begge Hænder. Endelig kom han til Lade, hvor han strax gik op til Gaarden med Ragnhilde, og overgav hende til Hagen Jarls Søsterdøtre Ulfhilde og Ingeborg, som toge imod hende med aabne Arme.

En Dag fremstillede Finboge sig for Jarlen, og hilste ham. Jarlen takkede, og spurgte, hvem den store og fagre Mand var? Jeg hedder Finboge, svarede han, og er en Søn af Detti-Aas, som er kjendt af mange Folk her i Norge,

men min Mødreneslægt er paa Island, og Thorgeir Ljosvetningernes Gode er min Morbroder. Du er af en ypperlig Slægt, sagde Jarlen, jeg kjender dine Frænder, der kan ikke mange maale sig med dem; men var du i Helgeland i Vinter? Ja, sagde Finboge. Fældte du Bjørnen? spurgte Jarlen. Ja, svarede Finboge. Hvorledes, sagde Jarlen, bar du dig ad med det, da du var vaabenløs? Det kan ikke nytte eder, at vide det, svarede Finboge, I kan dog ikke fælde en Bjørn paa den Maade. Med hvem er du kommen nordfra? spurgte Jarlen. Med Eders Svoger Alf, svarede Finboge. Hvor skiltes I ad? sagde Jarlen. Han blev tilbage paa en Ø, svarede Finboge. Hvorfor blev han der tilbage? sagde Jarlen. Jeg dræbte ham, sagde Finboge. Jarlen blev blodrød i sit Ansigt; og efter en saadan Forbrydelse, sagde han, vover du at komme for mine Øjne? Vidste du ikke hvor kjær han var mig? Jeg havde god Grund til hvad jeg gjorde, sagde Finboge, thi han vilde skille mig ved Livet, og var en ond Mand. Jeg er kommen for at tilbyde eder min Tjeneste og Hjælp i hans Sted; Nidingsværk, som han ikke bluedes ved, kan jeg ikke paatage mig, men Djærvhed og Mandemod haaber jeg at vise saa godt som nogen af eders Mænd. Jarlen betænkte sig. Finboge tilstod da, at han havde gjort endnu mere, at han havdeført Jarlens Frænke Ragnhilde bort fra Sandø, og hun var nu kommen i Jarlens Vold. Aldrig, sagde Jarlen, har jeg hørt eller seet nogen saa dumdristig som du; enten maa du være gal, eller du tror at have noget at stole paa, som jeg ikke tager mig vare for; men det vilde være for lemfældig en Straf for dig, at dø snart; vi maa prøve dig i en eller anden lille Leg.

Engang blæste Jarlen til Hærting, og lod sin Stol bære midt ud paa Marken. Derpaa lod han Finboge kalde, og

og sagde til ham: Her er en Pilt[1], som du skal brydes med; du behøver ikke at skaane ham, thi han vil ikke fare lempelig med dig. Finboge saae, at der stod en Blaamand ved Siden af Stolen, og tyktes, han aldrig havde seet et styggere Menneske. De gave sig til at brydes, haardt og længe. Finboge trak ham hen til en stor Sten, der stod paa Marken, og der brød han Ryggen itu paa ham. Jarlen sagde: Du har ret foresat dig, Finboge, at gjøre Ende paa mine Mænd. Jeg tror, Herre, svarede Finboge, at de fleste snarere vil kalde ham et Trold, end et Menneske. Jarlen befalede ham at gaa sin Vej, og ikke komme for hans Øjne, før han lod ham kalde. Finboge vandt sig imidlertid Venner ved sin Gavmildhed; han havde rigtig afleveret den Skat, Alf havde indkrævet nordpaa, og den var større end ellers; Jarlen besøgte ogsaa sin Frænke Ragnhilde, og hørte, at Finboge havde ført sig vel op imod hende, og Ingeborg og Ulfhilde bade godt for ham.

Engang lod Jarlen Finboge kalde, og sagde til ham: Nu skal du ikke skille mig ved flere af mine Mænd, du skal svømme omkaps med min Bjørn. Bjørnen var stor og stærk, og kunde forstaa Menneskekale. Jarlen gik med hele sin Hird ned til Søen. Finboge sprang først ud, og Jarlen befalede Dyret at springe efter ham; men Bjørnen lagde sig ved Jarlens Fødder, og vilde ikke ud, førend Jarlen eggede den. Den sprang da ud efter Finboge, og der vankede en lang Leg, og de dykkede hinanden under, dybt og længe. Men Finboge greb endelig en Dolk, som hans Moder havde givet ham, og stødte den i Bjørnen, saa den blødte sig ihjel. Derpaa gik han i Land, og fremstillede sig for Jarlen. Har du dræbt Bjørnen? sagde Jarlen. Ja, svarede Finboge. Du

---

[1]) Smaadreng.

er en mærkelig Mand, sagde Jarlen, og din Lige er ikke kommen fra Island i mine Dage. Derpaa tilgav han Finboge, og gjorde ham til sin Hirdmand.

Om Vaaren efter sagde Jarlen til Finboge, at han havde i Sinde at skikke ham i en Sendefærd. Der var nemlig en Nordmand ved Navn Berse, som havde været Jarlens Hirdmand, og var en stor Kjøbmand; ham havde Jarlen laant tolv Mark brændt Sølv, men Berse var for syv Aar siden rejst bort, og endnu ikke kommen tilbage. Imidlertid havde Jarlen hørt, at han var kommen til Grækenland, hvor Kong Jon herskede, og var bleven hans Hirdmand. Nu, sagde Jarlen, vil jeg sende dig hen for at hente disse Penge, og jeg vil have halv saa meget til, eller hans Hoved. Skjøndt jeg er mægtig og vide berømt, er jeg dog ikke elsket af fremmede Høvdinger, thi jeg holdes for at være grusom og underfundig; jeg kan derfor ikke vide, hvorledes Kongen vil tage imod dig, men vælg nu blandt mine Mænd hvem du vil tage med dig, og bered dig til Rejsen paa det bedste. Finboge gjorde det, og bad Jarlen imidlertid sørge for Ragnhilde.

Finboge sejlede bort, og kom lykkelig til Grækenland. Der lejede han sig i al Stilhed et Herberge ikke langt fra Kongesædet, og holdt Kjøbstævne med Indvaanerne. Grækenland var den Gang vel kristnet. Han spurgte, at Berse var hos Kongen, og havde det godt. En Dag lavede Finboge sig til at tale med Kongen, tog sine Vaaben, rustede sig paa det bedste, og de gik tolv sammen til Kongen. Han hilste Kongen, og denne takkede, og spurgte hvem han var? Finboge sagde sit Navn og at han havde sin Slægt i Norge og paa Island. Du er en drabelig Mand, sagde Kongen, og sikkert anseet i dit Land; men hvem tror du paa? Paa

mig selv, sagde Finboge. Hvor gammel er du? spurgte Kongen. Nu er jeg atten Aar gammel, svarede Finboge. Mig tykkes, sagde Kongen, at mange, der have samme Tro som du, ikke have saa meget, som du, at stole paa; men hvad er ellers dit Ærende? Finboge svarede: Jeg er sendt af en Jarl ved Navn Hagen, som raader over Norge, og jeg er hans Hirdmand. Han har Penge tilgode hos en Mand, der hedder Berse, og er eders Hirdmand. Og derpaa fortalte han den hele Sammenhæng. Jeg har aldrig hørt andet om Hagen Jarl, end Ondt, sagde Kongen; det skulde være underligt, om han tænker at faa den Mands Hoved, som jeg beskytter; men siden du er dragen saa lang en Vej hid, og er saa udmærket fremfor alle, der i min Tid ere komne fra Nordlandene, saa kan det nok være, at jeg lader denne Sag faa et Udfald, som du kan være tjent med. Slaa dig nu til Ro her i Vinter, og du skal frit kunne kjøbslaa med vore Mænd. Finboge takkede Kongen, gik hjem til sit Herberge, og havde det godt den Vinter.

Om Foraaret fremstillede han sig atter for Kongen, og sagde, at han vilde røgte sit Ærende. Kong Jon tillod det. Derpaa stævnede Kongen Ting, og Berse kom der tilligemed mange andre. Kongen sagde: Berse! Skylder du Hagen Jarl Penge? Han sagde, at han skyldte ham tolv Mark brændt Sølv, som han aldrig agtede at betale. Men Kongen sagde, at han skulde betale dem nu strax paa Stedet. Berse maatte da rykke ud med Pengene, og Kongen lagde halv saa meget til, og gav Finboge det alt tilhobe. Alt dette gjorde Kongen for Finboges Skyld, men saa forlangte han ogsaa, at han skulde lade ham see en Prøve paa sin Styrke, og at han skulde antage den kristne Tro. Finboge sagde: Det vil jeg love eder, at hvis denne Tro bliver forkyndt i de nordiske

Lande, saa skulle saa antage den, før jeg, og jeg vil opmuntre alle, der ville lyde mig ad, til at antage den. Nu sad Kongen paa en Stol, og tolv Mænd hos ham, sex paa hver Side. Finboge stod for ham i kosteligt Iføre, og alle beundrede hans Skjønhed og dannede Væsen. Han gik hen til Stolen, løftede den op paa sine Skuldre, og gik med den ud af Mandekredsen, og satte den igjen ned, saa at alle forbavsedes over hans Styrke. Kongen gav ham en Guldring, der vog tolv Øre, og Sværd og Skjold, to store Kostbarheder. Og derhos, sagde han, vil jeg give dig Tilnavn, og kalde dig Finboge den Stærke, og det aner mig, at dit Navn vil være berømt, saa længe Verden er bebygget, og du skal være vor fuldkomneste Ven, hvad enten vi sees nogensinde eller aldrig mere. Derpaa rejste Finboge den Stærke tilbage til Norge med hele sit Følge.

Jarlen tyktes, at Finboge havde gjort en god Rejse, da han havde faaet saa mange Penge, og nydt saa megen Ære af Grækenlands Konge. Finboge bad ham, at forlige ham med Ingeborg, saaledes at han kunde faa Ragnhilde tilægte, og derved give Ingeborg Oprejsning for hendes Mands Drab. Jarlen lovede det, og bød sig selv til Gjæst hos Ingeborg, men hun bad, at Finboge ikke maatte komme med, da hun ikke kunde taale at see ham. Men Jarlen svarede, at det skulde han nok sørge for. Han drog til Sandø med Finboge, og da denne var en ypperlig Mand, og Jarlen vilde have det, saa fik han Ragnhilde tilægte. Siden droge Mand og Kone hen og holdt Jul hos Jarlen, der forærede Finboge et Skib, da han vilde drage hjem til Island. Om Vaaren sejlede Finboge fra Norge, kom lykkelig hjem, og det rygtedes snart, hvilken Ære han havde erhvervet sig, og at han havde faaet den berømmeligste Kvinde tilægte.

Om Høsten gjorde Thorgeir et Gilde, og forærede Finboge et Stod af fem lysegule Heste. Finboge lod disse Heste drive ud paa Heden i Flatødalen. Men der i Hedehusene boede en Mand, der hed Ure (Ore), en usel Stakkel, der var gift med en Datter af en Bonde, som hed Bretting; han havde mange Børn og kun lidet at leve af, og var for Resten en slet Karl. Folk begyndte den Gang at drille Finboge, da han var bleven saa mægtig og blev saa meget omtalt. Ure og Brettings Sønner og Frænder og Venner vare ikke blandt de sidste; og Ure klagede over, at Finboges Heste gjorde ham Fortræd. Derover kom de i Trætte, og Finboge slog Ure ihjel. Da han havde gjort det, gik han hen til den Dræbtes Kone, og gav hende en Guldring, som vog sex Øre, og bad hende tage den for det første. Men Brettings Sønner rejste Sag imod ham, som blev bilagt ved Thorgeirs Mægling. Thorgeir vilde imidlertid ikke have, at Finboge skulde blive boende paa Øre, for at han ikke paa ny skulde rage i Strid med sine Fjender, og fik ham til at tage hen til ham paa Ljosavatn. Men da Finboge og Rafn den Lille engang igjen vilde tage til Øre, lagde Brettings Sønner og deres Venner sig i Baghold, og han udholdt en fast utrolig Strid med femten Mand. Han fældte tre, værgede sig saa alene mod ti, medens Rafn løb til Øre, for at hente Hjælp hos Finboges Fader Asbjørn; og da denne kom, fandt han Finboge siddende saaret og værgende sig mod tre. Tolv fældte han i alt, og tre undkom. Denne Strid blev meget omtalt, og omsider bleve de forligte saaledes, at Finboge ikke skulde opholde sig paa Nordlandet, uden naar han var til Gjæst hos sine Frænder. Han red da strax efter Tinget til Vididal, og kjøbte sig der Gaarden Borg[1].

---

[1]) Dette Sted ligger paa Nordlandet.

Den Gang boede Ingemund paa Hof i Vatnsdalen, og var en stor Høvding. Hans Sønners Anseelse var ogsaa den Gang paa det høieste, og de vare meget overmodige. Den ene hed Thorer, den anden Thorsten og den tredie Jøkul, alle dygtige Stridsmænd. De søgte især at drille Finboge, thi de kunde ikke lide, at han var mere anseet og en dygtigere Mand, end de andre der paa Egnen.

Ragnhilde havde født to Sønner, Alf og Gunbjørn; den ene var nu fem, den anden tre Aar gammel. Disse Drenge plejede at løbe hen til en gammel ond Troldmand, ved Navn Thorvald Modskeg, som boede paa Gardshorn[1] tæt ved Borg; de drillede ham med allehaande Optøjer, og skjældte ham engang for et Skarn og et Trold. Derover blev Manden saa forbitret, at han greb dem hver med sin Haand, og slog dem mod en Steen, saa at Hjernen fløj ud. Finboge saae det, og gav sig i Kamp med ham, men blev saa mødig, at han ikke engang kunde naa sit Sværd, der laa tæt ved ham, og bed derfor Struben over paa Thorvald. Ragnhilde døde af Sorg over sine Sønners Død.

Finboge ægtede derpaa Halfride, en Datter af Ejolf paa Mødruvolde; hun fødte ham en Søn Gunbjørn. Ved dette Giftermaal fik Finboge adskillige ny Frænder, blandt andre Sigurd, der boede paa Gaarden Gnup i Vatnsdalen. Denne Sigurd havde en Søn Thorkel, der friede til Thora, en Datter af Thorgrim paa Bolstadehlid. Men Ingemunds Søn Jøkul besøgte Thora, og man mente han vilde ægte hende eller have hende til Frille. Han satte sig imod Gifter-

[1]) Navnet betyder Gaardhjørne; Manden boede altsaa paa et Stykke eller i et Hjørne af den Jord, der hørte til Gaarden Borg, og var uden Tvivl hvad man i Danmark kaldte Gaardsæde (garthseti), som boede paa en Hovedgaards Grund.

maalet, og lagde sig i Baghold mod Finboge og Thorkel, da de rede til Gnup. De kom i Strid med hinanden, men bleve skilte ad af Thorer og Thorsten, som anede, at deres Broder havde noget for, og tidsnok kom til Kamppladsen. Men Jøkul fortsatte Fjendskabet. Engang red Thorkel med sin Kone Thora hen til Bolstadehlid, for at besøge hendes Fader. Jøkul tog derhen selvtredie. Han kom der imod Aften, og spurgte en Kvinde, der stod udenfor, om Thorkel var der. Da hun svarede Ja, bad han hende kalde Thorkel ud, han vilde tale med ham. Thorkel og hans Svigerfader sade i Stuen, men der var kun faa Folk hjemme. De toge deres Vaaben, og gik ud. Der begyndte strax en Strid; men en Hyrde, der hed Svart, kom de andre til Hjælp. Han havde kun en gammel Staalhue paa Hovedet, et Skjold foran sig, og isteden for Hugvaaben havde han ikke andet end en Møggreb. Med den hug han til Jøkul, og slog hans Spydskaft istykker mellem Hænderne paa ham. Jøkul sagde, at Trællen skulde pakke sig, men Svart svarede: Rider du ikke din Vej, saa faar du nok et Slag under Øret. Da nu Thorkel i det samme saarede Jøkul i Foden, og dennes Sværd ikke vilde bide, og Svart med opløftet Møggreb stillede sig over ham, saa maatte han give efter og ride sin Vej. Det var ham da en stor Skam, især det med Møggreben.

Kort efter ankom Berg den Modige. En ung Mand, Grim paa Torfastad, friede til en Søsterdatter af Brødrene paa Hof, og han var tillige beslægtet med dem paa Gnup og med dem paa Mødruvolde. Finboge og Berg bleve derfor budne med til Brylluppet. Da de droge derhen, var Vatnsdalsaaen lagt til ved Kanterne, men der var stærk Jøsgang i Midten. Det var næsten umuligt, at komme over.

De sprang imidlertid ud; Finboge bad Berg holde sig ved hans Bælte, og han svømmede, i det han skjød Isen foran sig, med en saadan Færdighed, at de kom lykkelig over. Da de nu kom til Hof, vare de andre Gjæster der allerede. De gik med deres side Kapper hen til Ilden, men da de kom til det Sted, hvor Jøkul sad, stødte denne til Berg, saa han snublede, og foer hen paa Redesvenden Kol, der syslede med Ilden. Kol stødte Berg tilbage, og bad ham ikke løbe paa sig. Da Finboge saae det, greb han med den ene Haand Berg i hans lodne Kappe imellem Skuldrene, holdt ham i Vejret med hans hele Rustning, støttede sig med den anden Haand paa Jøkuls Skulder, og sprang saaledes over ham, og kom staaende ned efter Springet. Denne hans Færdighed beundrede alle. De andre Brødre sprang derpaa op, toge imod deres Vaaben og Rejseklæder, og gave dem tørre Klæder. Da Gildet var endt, gave Thorer og Thorsten Finboge Foræringer; men ved Affkeden gav Berg den Modige Kol et Slag i Hovedet med sin Øxehammer, saa han faldt i Afmagt. Man greb til Vaaben paa begge Sider, men Striden blev dog atter bilagt.

Om Sommeren udæskede Jøkul Finboge til Holmgang, og Thorsten udæskede Berg den Modige; men Bergs Kone Dalla opvakte et saa stærkt Uvejr, at de troede de andre ikke vilde komme, og derfor selv bleve hjemme. Da spurgtes det, at Brødrene fra Hof desuagtet havde indfundet sig, og rejst en Nidstang for Finboge, saa dette gjorde et stort Skaar i hans Anseelse.

Derefter kom det paa Rutefjordshals til en meget skarp Strid imellem dem, i hvilken Berg den Modige og flere faldt. Hans Enke Dalla fik da Finboges Søn Gunbjørn til Opfostring,

og drog med ham over til Norge, hvor han ligesom sin Fader udmærkede sig ved sin Styrke.

Da Kristendommen blev forkyndet paa Island, hvilket var den glædeligste Begivenhed for alle, var Finboge den Stærke og hans Svoger Thorgeir nogle af de første til at antage den. Finboges Fader Asbjørn blev syg og døde. Da de førte Liget bort for at begrave det, sagde Thorgir til Finboge, at nu vilde de næppe saasnart see ham der igjen paa Egnen; og bad ham derfor at vise sine Venner og Frænder en Prøve paa sin Styrke. Finboge spurgte, om han vilde have, at han skulde brydes med nogen? Men da Thorgeir svarede, at det kunde ingen Fornøjelse være, saa gik Finboge hen til en stor Sten, der sad fast i Jorden, rykkede den op, skjøndt de fleste ansaae det for umuligt at løfte den, lagde derpaa to andre Stene ovenpaa den store Sten, satte dem alle sammen op paa sit Bryst, og gik et godt Stykke Vej med dem; derpaa lod han dem falde saaledes, at den store Sten sank hele to Alen ned i Jorden; og vi have hørt sige, at af den store Sten seer man nu kun en Kjende, men de to andre, som han lagde ovenpaa, kan man see. Thorgeir takkede ham for denne skjønne Prøve paa hans Styrke, og mente, at hans Navn vilde leve, saalænge Island var beboet.

Imidlertid vedbleve Ingemunds Sønner at vise Fjendskab imod Finboge; og da dennes Søn Gunbjørn kom fra Norge, og i en Leg overvandt Jøkul i Brydning, brød det ud til aabenbar Strid, hvori mange faldt. Sagen blev foretagen paa Altinget, og da man indsaae, at det ikke kunde gaa an, saaledes at dræbe hinanden, blev der bestemt, at Finboge skulde forlade Vididal. Han flyttede da til Trekyllisvig[1], blev en anseelig Mand og Høvding der vesterpaa,

[1]) i Strandesyssel paa Vesterlandet.

boede paa Finbogestad, og byggede en Kirke paa sin Gaard. Men selv her blev han efterstræbt af Jøkul, der to Gange sendte Mænd hen for at dræbe ham. Den ene af disse Mænd udgav sig for at kunne sætte Gjærder, den anden at kunne slaa Hø, og udførte det dem paalagte Arbejde med næsten overmenneskelige Kræfter. Men begge søgte de at snigmyrde Finboge, der hver Gang blev søvnig, ligesom om noget kom ham paa eller der forestod ham noget Nyt. Han overvandt, og dræbte dem begge. Endelig blev der paa Altinget sluttet Forlig imellem ham og Jøkul, og de vare siden hinandens Venner.

Finboge døde i en høj Alder, og han blev med sin Kone Halfride begravet i den Kirke, han havde ladet bygge[1]. Hans syv Sønner bleve alle mærkelige Mænd.

[1]) Sagnet viser derimod hans Høj ved Gaarden Finbogestad.

Fortælling

om

Eyrbyggerne.

1. Ketil Flatnef[1] bliver Høvding paa Syderøerne.

Paa den Tid da Kong Harald Haarfager bemægtigede sig Herredømmet i Norge, levede der en berømt Herse, ved Navn Ketil Flatnef, en Søn af Bjørn Buna, der atter var en Søn af Grim Herse fra Sogn; hans Kone Yngvilde var Datter af en Herse i Romerige. Formedelst den ved Haralds Erobring opkomne Ufred flyede mange anseelige Mænd fra Norge, nogle øster over Kjølen, andre vester over Havet. Nogle opholdt sig Vinteren over paa Syderøerne eller Orkenøerne, men hærgede om Sommeren paa Norge, og gjorde megen Skade i Kong Haralds Rige. Bønderne beklagede sig derover for Kongen, og bade ham frelse sig fra denne Ufred. Da besluttede Kong Harald at sende en Hær til Vesterhavet, og udnævnte Ketil til Høvding derover. Ketil undslog sig, men Kongen sagde, han skulde. Og da Ketil saae, at det var Kongens Alvor, besluttede han at drage afsted, og tog sin Kone med, samt de Børn han havde hos sig. Da han kom til Vesterhavet, holdt han adskillige Slag, og var sejersæl. Han underlagde sig Syderøerne, og blev Høvding over dem, sluttede derpaa Fred med de største Høvdinger i Vesterhavet, indgik Svogerskab med dem, og sendte Hæren hjem. Men da denne var kommen til Kong Harald, berettede Nordmændene ham, at Ketil Flatnef var Høvding paa Syderøerne,

[1]) Fladnæse.

men de havde intet mærket til, sagde de, at han bidrog til at stadfæste Kong Haralds Herredømme i Vesterhavet. Da Kongen nu spurgte dette, inddrog han Ketils Besiddelser i Norge.

Sin Datter Aud den Rige giftede Ketil med Olaf den Hvide, som den Gang var den største Høvding i Vesterhavet. Sin anden Datter Thorun Hyrna gav han Helge den Magre.

2. Ketils Søn Bjørn landsforvises.

Imidlertid var Ketil Flatnefs Søn Bjørn øster i Jæmteland, hvor han blev opfostret hos en Jarl ved Navn Kjallak. Han fik dennes Datter Gjaflaug tilægte; og drog efter Jarlens Død tilbage over Kjølen, først til Throndhjem, siden sønder i Landet, og bemægtigede sig de Besiddelser, der havde tilhørt hans Fader, men jog de Brydier, bort som Kong Harald havde sat derover. Kong Harald var i Vigen, da han spurgte dette, drog saa til Throndhjem, stævnede der otte Fylkers Ting sammen, og paa dette Ting gjorde han Bjørn Ketilsen landflygtig af Norge, og erklærede ham fredløs, saa han maatte dræbes eller gribes, hvor han kunde træffes. Derefter sendte han Hauk Haabrog og andre sine Kjæmper afsted, for at dræbe ham, hvis de kunde finde ham; men da de kom sønder forbi Forbjerget Stad, bleve Bjørns Venner opmærksomme paa deres Færd, og Bjørn selv løb ombord paa en Skude med sin Slægt og sit Løsøre, og flyede sønderpaa langs med Landet, thi det var saa haardt Vejr, at han ikke vovede at holde ud paa aaben Sø. Saa foer han til han kom til den Ø Moster, som ligger udenfor Sønder-Hordeland; og der tog en Mand imod ham, ved Navn Rolf Ørnulfsen. Der var Bjørn om Vinteren. Kongsmændene vendte igjen tilbage, da de havde bragt alt i Orden med Bjørns Besiddelser, og sat Mænd over dem.

3. Thorolf Mostrarskjæg gjøres landflygtig.

Den omtalte Rolf var en stor Høvding, og førte et stort Hus. Han forestod Thors Hov[1] der paa Øen, og var en Ven af Thor; derfor kaldtes han ogsaa Thorolf. Han var den anseeligste Mand paa Øen, stor og stærk, smuk af Udseende, og havde et stort Skjæg; derfor kaldtes han Mostrarskjæg.

Om Foraaret gav denne Thorolf Bjørn et godt Langskib, besat med gode Kjæmper, og gav ham sin egen Søn Halsten til Følgeskab. De styrede vester over Havet, for at besøge Bjørns Frænder.

Men da Kong Harald spurgte, at Mostrarskjæg havde understøttet Bjørn Ketilsen, Kongens Landsforviste, skikkede han Mænd til ham, og befalede ham at forlade Landet og vorde landflygtig som hans Ven Bjørn, med mindre han vilde begive sig til Kongen, og overgive hele sin Sag i Kongens Vold.

Dette var ti Aar efter at Ingolf Ørnsen var seilet ud for at bebygge Island; hvilken Reise da var bleven meget berømt, thi alle de Mænd, som kom fra Island, sagde, at der vare gode Landstrækninger at have.

4. Thorolf seiler til Island.

Thorolf Mostrarskjæg anstillede et stort Blot, og gik til Fret[2] hos sin Astven[3] Thor, om han skulde forlige sig med Kongen eller drage bort fra Landet, og see sig om efter anden Lykke; men Fretten viste ham hen til Island. Derpaa forsynede han sig med et stort Havskib, og udrustede det til sin Islandsfærd, og tog sin Slægt og sit Bohave med sig.

---

[1]) Guden Thors Tempel. [2]) Fret eller Frett er det nordiske Ord paa Orakel. [3]) sin inderlige Ven. I Forbindelser som Astven, astsæl forekommer dette nordiske Ord Ast (Kjærlighed) langt hen i Tiden, ligesom det ogsaa endnu findes og har vedligeholdt sig i vore danske Dialekter, baade som Navneord Ast, og i Forbindelser som astsæl, astgal.

Mange af hans Venner besluttede desuden at følge med. Han nedbrød Hovet, og førte det meste Tømmer med sig, som havde været deri, saavel som Mulden under den Stalle[1], paa hvilken Thor havde haft sit Sæde. Derpaa sejlede han til Havs, fik god Bør, og fandt Landet. Først sejlede han sønden derfor, og vester om forbi Rejkenæs; da lagde Børen sig, og de saae, at store Fjorder skare sig ind i Landet. Thorolf kastede da sine Højsædesstøtter overbord, dem, som havde staaet i Hovet; paa een af dem var Thors Billede udskaaret; og han lovede, at han vilde bygge paa Island der, hvor Thor lod disse Støtter komme i Land. Men strax da Støtterne gik fra Skibet, bleve de drevne til den vestre Fjord, og tyktes da at fare hurtig afsted, som man havde ventet. Derefter hævede sig en jævn Havvind, ved hvilken de sejlede vester til Snefjeldnæs, og ind i Fjorden. De saae, at Fjorden var overordentlig bred og lang, og indsluttet af store Fjelde paa begge Sider. Thorolf gav den Navn, og kaldte den Bredefjord. Han tog Land paa den søndre Side af Fjorden omtrent paa Midten, og lagde Skibet ind i den Vaag, som de gave Navn af Hovsvaag. Derpaa undersøgte de Landet, og fandt paa et fremstaaende Næs norden for Vaagen, at Thor var der kommen i Land med Støtterne. Det kaldtes siden Thorsnæs. Derefter foer Thorolf med Ild over hele sit Landnam, ude fra Stavaa og ind til den Aa, som han kaldte Thorsaa, hvor han byggede Boliger for sine Skibsfolk. Ved Hovsvaag rejste han selv en stor Gaard, som han kaldte Hofstad. Der lod han et Hov rejse, hvilket var et stort Hus med Døre paa Sidevæggene henimod begge Ender. Indenfor stode Højsædesstøtterne, i hvilke der vare Nagler, som kaldtes de hellige Nagler[2]. Der indenfor var Fredstedet.

---

[1]) Det nordiske Ord for Alter. [2]) eller Kraftens Nagler.

Inderst var et Hus[1] saaledes som nu Sanghuset[2] er i Kirker, og der stod en Stalle midt paa Gulvet, og et Alter, hvorpaa der laa en lukt Ring, som vejede to Øre. Paa denne Ring skulde alle Eder sværges, og Høvdingen skulde bære den paa sin Haand ved alle Folkemøder. Paa Stallen skulde ogsaa Blodbollen staa, og i den stod Stænkekosten, hvormed man stænkede Blodet af Bollen, nemlig Blodet af de Dyr, som hengaves til Guderne. Rundt omkring Stallen vare Gudernes Billeder stillede i Afhuset. Til Hovet skulde alle Mænd betale Told[3], og være pligtige at udføre alle Rejser, som Høvdingen paalagde dem, saaledes som Tingmændene endnu ere Høvdingene pligtige. Men Goden skulde derimod vedligeholde Hovet paa sin egen Bekostning, saa at det intet manglede, og afholde Blotgilderne.

Landstrækningen imellem Vigrafjord og Hovsvaag kaldte Thorolf Thorsnæs. Paa dette Næs staar et Fjeld, for hvilket han bar en saa stor Ærefrygt, at ingen utvættet maatte see derhen, og at hverken Dyr eller Menneske maatte der berøves Livet. Dette Fjeld kaldte han Helgefjeld[4], og troede, at didhen vilde han komme efter sin Død, ligesom alle hans Frænder paa det Næs, hvor Thor var kommen i Land. Paa Tangen af dette Næs lod han alle Domme holdes, og indsatte der et Herredsting, hvilket ogsaa var et saa helligt Sted, at han ikke vilde lade det vorde urent hverken ved Udgydelse af Fjendeblod eller paa anden Maade.

Thorolf fik sig snart en prægtig Bo, og havde mange Huskarle hos sig, thi der var Føde nok at faa fra Øerne og anden Havfangst.

5. Bjørn Ketilsen sejler til Island.

Ketil Flatnefs Søn Bjørn sejlede til Vesterhavet, da han

---

[1]) eller Afdeling. [2]) Koret. [3]) Afgift. [4]) Det hellige Fjeld.

skiltes fra Thorolf Mostrarskjæg, og styrede til Sydersøerne. Hans Fader var da død, men han traf sin Broder Helge og sine Søstre, som bøde ham at blive hos sig paa gode Vilkaar. Men da Bjørn erfarede, at de havde antaget en anden Tro, og han fandt det uværdigt, at de havde forkastet de gamle Sæder, som deres Frænder havde haft, saa fandt han ikke Behag i at blive, og vilde ikke der opslaa sin Bolig. Om Vinteren blev han dog hos sin Søster Aud og hendes Søn Thorsten. Men da de fandt, at han ikke vilde dele Skjæbne med sine Frænder, saa kaldte de ham Bjørn hin Østræne[1], og det tyktes dem ilde, at han ikke vilde stadfæste sig der.

Da Bjørn havde tilbragt to Vintre paa Sydersøerne, drog han med Halsten Thorolfssen til Island. De landede i Bredefjord, og toge med Thorolfs Tilladelse Land imellem Stavaa og Hraunsfjord. Bjørn boede i Borgarholt i Bjørnsfjord. Halsten Thorolfssen fandt det uværdigt at bede om Land hos sin Fader; han foer derfor over Bredefjord, og tog Land, og boede paa Halstensnæs.

Nogle Aar senere kom Aud den Rige ud til Landet, og var den første Vinter hos sin Broder Bjørn; siden indtog hun alle Dalelandene i Bredefjord, og boede paa Hvam. Paa denne Tid blev hele Bredefjorden bebygget; men her behøve vi ikke at tale om alle de andre Mænd, som ej vedkomme denne Fortælling.

4. Om Bjørns og Thorolfs Slægt.

Bjørn den Østræne døde først af disse Landnamsmænd, og blev højlagt ved Borgarlæk. Han efterlod sig to Sønner: Kjallak den Gamle, der boede i Bjørnshavn efter sin Fader, og fra hvem Kjallaklingerne nedstammer; samt Ottar.

[1]) Manden fra Østen, fra Norge.

Thorolf Mostrarskjæg giftede sig i sin Alderdom, og havde med sin Kone en Søn, der hed Sten; men han gav Drengen til sin Ven Thor, og kaldte ham saa Thorsten, og Drengen vorte snart til. Halsten Thorolfssen blev gift med en Datter af Thorsten Raud, og havde med hende en Søn Thorsten. Han blev opfostret af Thorolf, som kaldte ham Thorsten Surt, men sin egen Søn kaldte han Thorsten Torskebider.

7. Om Thorolf Bøgifod.

Blandt Landnamsmændene var iblandt andre Geirrod, der tog Land fra Thorsaa til Langedal, og boede paa Eyre. Med ham kom iblandt andre Ulfar Kjæmpe, som han gav Land omkring Ulfarsfjeld. Siden kom Geirrods Søster Geirrid, som han gav Bopæl i Borgedal indenfor Alftefjord. Hun lod sin Bolig opføre tværs over alfar Vej, saa at alle maatte ride der igjennem. Der stod altid Bord med Mad paa, hvoraf enhver kunde tage hvad han vilde; og derfor ansaaes hun for en meget gjæv Kvinde. Hendes Søn Thorolf var en stor Viking, og kom ud senere end sin Moder, og var hos hende den første Vinter; men da han fandt, at deres Jord var for liden, fordrede han mere Land af Ulfar, og da denne ikke vilde afstaa det godvillig, æskede han ham til Holmgang. Ulfar vilde heller dø, end lade sig kue af Thorolf. De gik derfor paa Holm i Alftefjord. Ulfar faldt; men Thorolf blev saaret i Foden, og blev siden halt; derfor blev han kaldt Bøgifod (Krumfod). Han tog Ulfars Jorder, satte Bo paa Hvam i Thorsaadal, og var en meget trættekjær Mand.

8. Om Striden imellem Kjallaklingerne og Beboerne af Thorsnæs.

Thorolf Mostrarskjæg paa Hofstad døde, og blev højlagt

paa Haugsnæs. Nu tiltraadte Thorsten Torskebider sin Fædrenearv, og giftede sig med Thora, en Datter af Olaf Feilan og Søster til Thord Geller, der da boede paa Hvam. Men paa denne Tid var Kjallaklingernes Overmod saa stort, at de ansaae sig for bedre end andre der i Egnen, og Bjørns Ætmænd vare saa mange, at der ikke gaves saa stort et Frændskab, som dette, andensteds i Bredefjord. En af disse Frænder boede paa Medelfjeldsstrand, og havde mange Sønner, som paa alle Ting og Mandemøder stode deres Frænder søndenfor Fjorden bi. Kjallaks Søn hed Thorgrim Gode, og hans Søster Helga var gift med Asgeir paa Eyre. Det hændte sig nu et Foraar paa Thorsnæsting, at begge disse Svogre, Thorgrim Kjallaksen og Asgeir paa Eyre, lode sig forlyde med, at de vilde ikke finde sig i Thorsnæsfingernes Stolthed, eller taale, at de holdt deres Jord for helligere, end andre Jorder i Bredefjord. Men da Thorsten Torskebider erfarede dette, vilde han ikke tillade, at de gjorde den Jordbund uren, som hans Fader havde hædret mest af al sin Landejendom, og tog sine Venner og Frænder og Tingmænd til Hjælp. Heraf udspandt sig en Kiv, som blev til et formeligt Slag. Kjallaklingerne vare færre, men udvalgte Folk; og efterat flere vare faldne paa begge Sider, bleve de nødte til at forlade Tinget, og søge deres Skibe. Marken var imidlertid bleven ganske blodig, ogsaa der, hvor Thorsnæsfingerne havde staaet under Slaget.

9. Om Forlig.

Efter Tinget vedbleve de paa begge Sider at samle større Magt, og gjorde hinanden det Onde de kunde. Men deres Venner besluttede da at sende Bud til Thord Geller, som var den største Høvding i Bredefjord. Han var Frænde til Kjallaklingerne, og nær besvogret med Thorsten, og syntes

derfor bedst skikket til at forlige dem. Da dette Budskab kom til ham, drog han derhen med mange Mænd, og søgte at stifte Fred. Men han fandt deres Sindelag hartad uforeneligt. Imidlertid tilveiebragte han dog Forlig og Bestemmelse af et Stævnelag, paa hvilket han skulde afgjøre Sagen. Da det kom hertil, gjorde Kjallaklingerne Paastand paa, at alle de paa Thorstens Side vare faldne uhellige, fordi de havde draget imod dem med det Forsæt at stride; og Thornæssingerne erklærede igjen de andre uhellige, fordi de havde brudt Freden paa et Tingsted, der var helliget. Skjøndt det saaledes var vanskeligt nok at mægle dem imellem, lovede dog Thord at ville gjøre det, hellere end at de skulde skilles ad uden Forlig. Det var da Begyndelsen af hans Kjendelse: at hver skulde finde sig i den Skjæbne, der var falden i hans Lod. Fremdeles, at hverken Drab eller Saar, som vare skete paa Thorsnæs, skulde bødes. Marken erklærede han fordærvet ved den Blodsudgydelse, som der havde fundet Sted, og Jorden var derfor nu ikke helligere, end anden Jord; Skylden var deres, som først havde tilføjet de andre Saar. Heller ikke skulde der for Fremtiden være Ting. Men for at de nu kunde være vel forligte og Venner herefter, skulde Thorgrim Kjallaksen være halvt med i Hovets Vedligeholdelse, have den halve Hovtold, og ligeledes have Halvdelen af Tingmændene; derimod skulde han for Fremtiden i alle Sager staa Thorsten bi, og understøtte ham i at overholde det Tings Hellighed, som med det første skulde indsættes. Derhos gav Thord Geller Thorgrim Kjallaksen sin Frænke Thorhilde tilægte. Han kaldtes nu Thorgrim Gode. Derpaa flyttede de Tinget ind paa Næsset, der hvor det nu er; og Thord Geller forordnede det til at være Vestfjordingernes Fjerdingsting, hvortil man skulde søge fra alle Vestfjordene. Man seer endnu

der den Domkreds, indenfor hvilken Mennesker bleve dømte til Blot; og i den samme Kreds staar Thors Sten, paa hvilken Ryggene paa de Mænd, der vare bestemte til Blot, bleve brudte, sa man seer endog Farven af Blodet paa Stenen. Dette Tingsted var særdeles helligt.

10. Om Thorsten Torskebiders Død.

Thorsten Torskebider førte et stort Hus. Han havde i Almindelighed tresindstyve Frigivne hos sig, lagde meget Vind paa at formere sin Bo, og tog ofte paa Fiskeri. Han lod først Gaarden paa Helgefjeld reise, og flyttede sin Bopæl derhen, saa det blev en Hovedgaard paa den Tid. Ligeledes lod han en Gaard bygge paa Næsset, der hvor Tinget før havde været; og denne Gaard gav han siden sin Frænde Thorsten Surt, som boede der siden, og blev en viis Mand. Thorsten Torskebider havde allerede en Søn, kaldet Bork Digre; men den Sommer, da Thorsten var fem og tyve Aar gammel, fødte Thora en Dreng, som blev vadnet, og kaldet Grim. Denne Dreng gav Thorsten Thor, og bestemte ham til at være Hofgode, og kaldte ham Thorgrim.

Den samme Høst tog Thorsten ud til Høskuldsø paa Fangst. En Aften i Høsten, da hans Faarehyrde drog ud efter noget Kvæg nordenfor Helgefjeld, saae han, at Fjeldet var aabent mod Norden, og inde i Fjeldet saae han store Ilde, og hørte megen Glam og Hornelyd; og da han lyttede til, om han kunde forstaa nogen Ord, hørte han, at man hilste Thorsten Torskebider velkommen tilligemed hans Ledsagere, og der blev sagt, at han skulde sidde i Højsædet lige over for sin Fader. Dette Varsel fortalte han Thorstens Kone Thora om Aftenen; men hun studsede derved, og mente, det maatte være Varsel for større Tidende. Næste Morgen kom

nogle Mænd fra Høskuldsø, og de bragte den Tidende, at Thorsten havde tilsat Livet paa sin Fiskefart.

11. Om Snorre Thorgrimsen.

Thorstens Sønner voxte op hjemme hos deres Moder, og vare haabefulde Mænd. Thorgrim overgik dem i alt, og blev Høvding, saasnart han havde Alder dertil. Han giftede sig vester i Dyrefjord med Thordis Sursdatter, og drog didhen til sine Svogre Gisle og Thorkel. Thorgrim dræbte Vesten Vestensen paa et Høstgilde i Haukadal; men næste Høst efter, da Thorgrim var fem og tyve Aar, ligesom hans Fader, blev han dræbt af sin Svoger Gisle paa et Høstgilde i Søbol. Nogle Dage efter fødte hans Kone Thordis en Dreng, der blev kaldet Thorgrim efter sin Fader. Noget efter ægtede Thordis Thorgrims Broder Børk hin Digre, og han satte Bo med hende paa Helgefjeld. Saa foer hendes Søn Thorgrim til Alftefjord, og blev opfostret der hos Thorbrand tilligemed hans Sønner. Han var meget uregjerlig i sin Opvæxt, og blev kaldt først Snerrer, siden Snorre.

Snorre Thorgrimsen var kun tretten Aar gammel, da han med to af sine Fosterbrødre, Thorleif Kimbe og Thorod, drog udenlands. Hans Farbroder Børk Digre gav ham Sølv til Rejsen. De havde en gunstig Overfart, og de kom til Norge om Høsten. Om Vinteren vare de i Rogeland; og Snorre var hos Erling Skalgsen paa Sole, der viste ham meget Venskab formedelst den Forbindelse, der havde været imellem deres Frænder. Sommeren efter sejlede de igjen tilbage til Island; men da de blev silde færdige, og havde en haard Overfart, kom de først kort før Vinteren til Hornafjord. Og da disse Bredfjordinger skulde til at ind-

rette sig til deres Reise fra Skibet, saa faldt deres Udstyrelse hel forskjellig ud. Thorleif kjøbte sig en Hest, den bedste han kunde faa, havde ogsaa en spraglet skinnende Sadel, et pynteligt Sværd og et guldbeslaaet Spyd, et mørkeblaat, stærk forgyldt Skjold, samt udsøgte Klæder; og herpaa havde han anvendt en stor Del af sine Penge. Snorre derimod var iført en sort Kappe, red paa et gammelt sort Øg, havde en udslidt Sadel og uanseelige Vaaben. Thorods Boned var imellem begge. De rede igjennem Landstrækningen Sida, og saa Vejen videre frem til Borgefjord, og gjæstede paa Vejen derfra i Alftefjord. Derefter red Snorre til Helgefjeld, og agtede at blive der om Vinteren. Børk tog sømmelig imod ham, og Folk morede sig meget over hans Boned; men Børk ytrede sin Uvillie over, at han havde handlet saa ilde med Pengene, thi de vare alle tilsatte.

En Dag i Begyndelsen af Vinteren kom tolv fuldvæbnede Mænd til Helgefjeld. Det var Thord Gellers Søn Ejolf hin Graa, Børks Frænde; han boede i Otradal vester i Arnarfjord. Da man spurgte dem om Tidender, fortalte de Gisle Sursens Drab, og alle deres, som havde ladet Livet for hans Haand, forend han faldt. Over denne Tidende blev Børk meget glad, og bad Thordis og Snorre, at de paa bedste Maade skulde modtage Ejolf, der havde afvasket en stor Skamplet for de Frænder. Snorre viste sig temmelig ligegyldig ved denne Tidende; men Thordis sagde, at det var en god Modtagelse, naar man satte Grød for Gisles Bane. Børk svarede, at han bekymrede sig ikke om Maden. Børk anviste Ejolf Plads i Højsædet, og hans Ledsagere ud fra ham; deres Vaaben lagde de paa Gulvet. Børk sad ved Siden af Ejolf indad, og saa Snorre. Thordis bar et Fad med Grød paa Bordet, og havde Skeer i

Haanden; men i det hun satte det for Ejolf, faldt en Ske for hende; hun bukkede sig ned efter den, greb Ejolfs Sværd, traf det i en Hast, stak det op under Bordet, og traf Ejolf i Laaret; Hjaltet stødte rigtig nok mod Bordet, men det blev dog et stort Saar. Børk skjød Bordet frem, og slog til Thordis; men Snorre stødte til Børk, saa han faldt om, men greb sin Moder, og satte hende ned hos sig, og sagde, at hendes Sorg var stor nok, uden at hun skulde have Slag til. Ejolf og hans Mænd sprang op, men de i Huset holdt dem tilbage. Enden blev, at Børk overdrog Ejolf Selvdømme, og han tilkjendte sig selv en Del Penge for Saaret, hvorpaa han tog bort. Af denne Sag kom der meget Mistykke imellem Børk og Snorre.

12. Børk skifter med Snorre.

Paa næste Vaarting krævede Snorre sin Fædrenearv af Børk. Denne svarede, at han vilde betale ham sin Fædrenearv, men han nænte ikke at skille Helgefjeld ad, og da de ikke skikkede sig til at have Bolig sammen, saa vilde han indløse Jorden. Snorre svarede, at det var da bedst, at Børk anslog Jorden saa dyrt, som han mente, og at Snorre da skulde vælge, hvem der skulde udløse den anden. Børk betænkte den Sag, og overlagde ved sig selv, at Snorre uden Tvivl ikke havde rede Penge til at give for Jorden, naar den strax skulde indløses. Han anslog Halvdelen af Jorden til tresindstyve Øre Sølv; men Øerne undtog han dog derfra, thi dem, tænkte han, vilde han nok faa for en ringe Ting, naar Snorre fik sig en anden Bopæl. Desuden skulde Betalingen udredes strax, og ikke tages til Laans af nogen anden. Da nu dette var bestemt, sagde Børk: Vælg nu du, Snorre, strax hvilket du vil have! Snorre svarede: Det er kjendeligt, min Frænde, at du tror jeg har Man-

gel paa Penge, siden du anslaar Helgefjelds Jord saa ringe. Men jeg vælger til min Del min Fædrenearv for den bestemte Betaling; ræk nu din Haand frem, og haandsælg mig Jorden. Det gjør jeg ikke, sagde Børk, førend hver Penning er betalt. Derpaa sagde Snorre til sin Fosterbroder Thorbrand: Har jeg ikke givet dig en Pung forrige Høst? Jo, sagde Thorbrand, og trak Pungen frem af sin Kappe. Sølvet blev da talt, og hver Penning udredt for Jorden; og da var der endnu tresindstyve Øre Sølv tilbage i Pungen. Børk tog imod Pengene, og haandsolgte ham Jorden. Derpaa sagde han: Du var rigere paa Sølv, min Frænde, end jeg tænkte; men jeg vil nu opgive den Misforstaaelse, der har været imellem os, og for at du kan have det saa meget desbedre, saa lader os begge blive boende dette Halvaar paa Helgefjeld, siden du dog kun er slet forsynet med Kvæg. Men Snorre svarede: Du maa selv beholde dit Kvæg, og skal forlade Helgefjeld; og som han vilde have det, saa maatte det være.

Men da Børk nu havde forladt Helgefjeld, gik Thordis til Døren, og krævede til Vidne, at hun erklærede sig skilt fra sin Husbonde Børk, og angav som Grund, at han havde slaaet hende, hvilket hun ikke længer vilde taale. Deres Gods blev da skiftet, og Snorre mødte paa sin Moders Vegne, eftersom han var hendes Arving. Nu traf ogsaa den Lod Børk, som han havde tiltænkt en anden, nemlig at han fik lidet for Øerne. Derefter drog han bort fra Helgefjeld, og nedsatte sig paa Børkstad paa Medelfjeldsstrand.

13. Snorre Gode bliver Høvding.

Snorre Thorgrimsen satte nu Bo paa Helgefjeld, og hans Moder forestod den indvendige Husholdning. Hans Farbroder Maar Halvardsen tog ogsaa derhen, og bragte

meget Husqvæg med sig, og overtog Bestyrelsen af Boet. Det var i alle Maader rigt og prægtigt, og der var mange Husfolk. Hvad Snorre selv angaar, da var han en Mand af Middelhøide, snarere smal, end før, med et smukt, veldannet og lyst Aasyn, med gult Haar og rødt Skjæg. Til hverdags var han saa jævnsindet, at man havde Vanskelighed ved at sige, om en Ting mishagede ham eller ej; han var forstandig, forudseende i mange Dele, udholdende, men heftig i Sind; for sine Venner havde han gode Raad, men hans Fjender fandt dem temmelig kolde. Da han nu tillige forestod Hovet, blev han kaldet Snorre Gode[1], og blev en anseelig Høvding. Men hans Magt manglede heller ikke Misundere; thi der var mange, som i Henseende til Byrd ansaae sig for ikke ringere end han, og med Hensyn til Styrke og prøvet Tapperhed for større.

14. Om Thorbjørn Digre og Thoraren Svarte.

Bork Digre og Thordis Sursdatter havde en Datter ved Navn Thuride. Hun var gift med Thorbjørn Digre, som boede ved Frodaa, en trættekjær Mand, der undertrykte de Svagere. Han var en Søn af Orm hin Mjove, som havde boet der, og indtaget Frodaaland. Før havde han været gift med Thuride, en Datter af Asbrand fra Kamb i Bredevig, og Søster til Bjørn Bredvikingekappe[2] og Arnbjørn den Stærke. Deres Sønner vare Ketil Kappe[3], Gunlaug og Halsten.

Paa samme Tid boede i Maavehlid Thorolf Bægifods Datter Geirrid og hendes Søn Thoraren Svarte, en stor og stærk Mand, men styg, for Resten stille af sig, og i Almindelighed saa rolig, at man kaldte ham Mænds Forliger, og da han tog saa liden Del i enhver Trætte, sagde hans

---

[1]) Tempelforstander. [2]) Kjæmpen fra Bredvig. [3]) Kjæmpe.

Uvenner, at han havde mere Kvindbom end Mandbom. Hans Kone hed Aud. Hans Søster Gudny var gift med Vermund den Mjove.

Udenfor Maavehlid i Holt boede en Enke ved Navn Katla, en smuk Kvinde, men uhyggelig. Hendes Søn Od var stor og stridbar, men trættekjær, bagtalerſk og ondſkabsfuld.

Da Thorbjørn Digres Søn Gunlaug var lærvillig, saa kom han ofte til Maavehlid, hvor han lærte Troldbom hos Geirrid Thorolfsdatter, thi hun var stærk i den Kundſkab. En Dag som han nu tog til Maavehlid, kom han til Holt, og talede med Katla. Hun spurgte ham, om han nu atter vilde til Maavehlid og ſledſke med Kjærlingen? Han svarede, at det var ikke hans Ærinde; men du er just ikke saa ung, Katla, tilføjede han, at du behøver at bebrejde Geirrid hendes Alder. Katla svarede: Da ſkulde jeg dog ikke tro, vi kunde lignes sammen. Du gjør nu ikke af nogen Kvinde, uden af Geirrid; men der er dog flere, der kan noget, end hun. Katlas Søn Od tog ofte med Gunlaug til Maavehlid; og kom de saa silde tilbage, saa bød Katla ofte Gunlaug at blive hos hende; men han afſlog det i Almindelighed, og tog hjem.

15. Om Gunlaugs Død.

Det hændte sig ved den Tid, da Snorre satte Bo paa Helgefjeld, at Gunlaug Thorbjørnsen foer til Maavehlid, og Od Katlasen tog med ham. Gunlaug og Geirrid talte længe med hinanden om Dagen, og da det led ud paa Aftenen, sagde hun til ham: Du ſkal ikke tage hjem i Aften, thi mange ere udsatte for Kveldridt, og Uting vise sig ofte i fagert Skind, og i Nat er jeg bange for dig. Det har ingen Nød, sagde Gunlaug, siden vi ere to. Af Od, svarede hun, vil du ikke have nogen Gavn, men du vil

komme til at bøde for din Forvovenhed. Gunlaug og Od toge nu afsked, og droge videre til de kom til Holt. Katla var allerede kommen i Seng, og sagde til Od, at han skulde bede Gunlaug om at blive der, men han svarede, at det havde han allerede gjort, men Gunlaug vilde hjem. Saa lad ham have sin Villie, sagde hun. Gunlaug kom ikke hjem om Aftenen, og der taltes om, at man skulde søge efter ham, men der blev intet af; og om Natten, da Thorbjørn saae ud, fandt han sin Søn Gunlaug udenfor Døren, hvor han laa og var vidløs. Han blev baaren ind, og Klæderne dragne af ham. Han var rundt om Skuldrene i et blodigt Kjød, og Kjødet ligesom flebet af Benene. Hele Vinteren laa han saaledes hen i sine Saar, og der vare mange Meninger om hans Vanhelsen. Od Katlasen udbredte det Rygte, at Geirrid havde redet ham, thi de havde skiltes i Vrede, sagde han; og de fleste mente, at det forholdt sig saa. Om Foraaret ved Stævnedages Tid red Thorbjørn til Maavehlid, og stævnede Geirrid, fordi hun var en Hex og havde voldet Gunlaugs Meen. Sagen kom til Thorsnæsting, og Snorre Gode stod sin Svoger Thorbjørn bi; men Arnkel Gode førte Værgemaalet for sin Søster Geirrid. Tylvter-Nævnd skulde dømme i Sagen. Men hverken Snorre eller Arnkel maatte bestemme Nævnsmændene formedelst deres Slægtskab med de Paagjældende. Helge Hofgarde-Gode blev da udnævnt dertil. Arnkel Gode gik for Retten, og aflagde Ed paa Stalleringen[1], at Geirrid ikke havde voldet Gunlaugs Meen. Thoraren aflagde Ed med ham tilligemed ti andre Mænd. Helge frikjendte derfor den Sagsøgte, saa at Sagen gik Snorre og Thorbjørn imod til liden Ære for dem.

[1]) Alterringen.

16. Kjallakssønnernes Strid med Ilhuge Svarte.

Paa dette Ting trættedes Thorgrim Kjallaksen og hans Sønner med Ilhuge Svarte om Ilhuges Kone Ingeborg Asbjørnsdatters Udstyr og Medgift, som Tinforne havde haft at forvare. Paa Tingtiden opkom saa stærke Storme, at ingen kunde komme til Tinget fra Medelfjeldsstrand, og derved svækkedes Thorgrims Styrke meget, eftersom hans Frænder kom ikke. Ilhuge havde hundrede Mand og det udvalgte Folk, og hævdede sin Sag; men Kjallaklingerne gik til Retten, og vilde bryde den, hvorover der opstod en stor Trængsel, og Folk maatte skille dem ad. Enden blev, at Tinforne betalte Pengene til Ilhuge.

Da Stormveiret nu lagde sig, og Kjallaklingerne ankom, vilde Thorgrim Kjallaksen ikke holde Forliget, men gjorde strax Anfald paa Ilhuge. Det kom da til en Træfning. Snorre Gode opfordrede da andre Mænd til at lægge sig derimellem, og de fik mæglet Fred imellem de Stridende. Der faldt tre Mænd af Kjallaklingernes og fire af Ilhuges. Styr Thorgrimsen dræbte to Mand.

Ilhuge takkede Snorre for hans Hjælp, og bød ham hjem med sig, hvilket Snorre modtog. Han fik gode Gaver af Ilhuge, og de vare en Tidlang gode Venner.

17. Om Vermund hin Mjove og Styr.

Denne Sommer døde Thorgrim Kjallaksen, og hans Søn Vermund hin Mjove overtog Gaarden i Bjørnshavn. Han var en forstandig og heldraadende Mand. Styr havde da boet en Stund under Hraun ovenfor Bjørnshavn; han var en forstandig og tapper Mand. Han havde med sin Kone Thorbjørg to Sønner, Thorsten og Hal, og en Datter, Asdis, en mandig og temmelig stolt Kvinde. Styr var en af de mægtigste Mænd i Herredet, og havde et stort Følge.

Trætter havde han ogsaa nok af, thi han begik mange Drab, men gav ikke Bøder for noget.

18. Om Tretten imellem Thoraren og Thorbjørn Digre.

Denne Sommer kom der et Skib til Landet i Mundingen ved Salteyre. Nordmænd ejede Hælften deraf, og deres Skibsfører hed Bjørn. Han tog sit Ophold hos Stenthor paa Eyre. Den anden Halvdel af Skibet tilhørte Syderøske Mænd, hvis Skibsfører Alfgeir tog sit Ophold i Maavehlid hos Thoraren Svarte tilligemed hans Kamerad, som hed Nagle, en stor og raskfodet Mand, en Skotte af Slægt.

Thoraren havde en god Stridshest paa Fjeldet; ligeledes havde Thorbjørn Digre mange Stodheste, som han holdt i Fjeldhavnene[1], og om Høsten udtog han nogle til Slagtning. Denne Høst hændte det sig nu, at Thorbjørns Heste ikke kunde findes, og der blev søgt langt omkring efter dem, men det var en vejrhaard Høst. Henimod Vinteren sendte Thorbjørn Od Katlasen sønder over Heden ved Hraun, hvor der boede en Mand, ved Navn Spaagils. Han var fremsynet, og stærk i at opdage Tyvekoster eller hvilke andre Ting han vilde udforske. Od spurgte ham, om Thorbjørns Heste vare stjaalne af Udlændinger eller af Mænd udenfor Herredet eller af hans Naboer? Spaagils svarede: Forkynd du Thorbjørn som jeg nu siger: at jeg tror hans Heste ere ikke gaaede ret langt fra deres Græsgange, men det er en vanskelig Sag at anklage nogen, og det er bedre, at miste sit, end at udsætte sig for stor Besvær. Da nu Od kom til Frodaa, mente Thorbjørn og hans Sønner, at det var dem paa Maavehlid, som Spaagils havde sigtet paa. Od sagde ogsaa, at han havde sagt, at det var rimeligt, at de havde

[1]) Græsgange imellem Fjeldene.

taget Hestene, der selv vare fattige, og dog havde forøget deres Husfolk over det sædvanlige. Disse Ord, mente Thorbjørn, sigtede til dem paa Maavehlid. Derefter red Thorbjørn hjemmefra selvtolvte. Hans Søn Halsten var med, men hans anden Søn Ketil Kappe var udenlands. Thorbjørns Nabo, Thorer fra Arnalhvol, og Od Katlasen vare ligeledes med. Da de kom til Katla i Holt gav hun sin Søn Od en ny brun Kjortel, som hun havde syet til ham. Derfra toge de til Maavehlid, hvor Thoraren og hans Hjemmemænd stode ude i Døren, da de saae Fremmede komme. De hilste Thorbjørn, og spurgte om Tidende; hvorpaa Thorbjørn svarede: Det er vort Ærinde hid, Thoraren, at vi lede efter de Heste, der ere stjaalne fra mig i Høst; vi ville derfor bede om Ransagning hos eder. Thoraren svarede: Er denne Ransagning lovlig foretagen? Have I tilkaldt lovkyndige Vidner? Ville I stille os Sikkerhed saalænge? og have I faret videre om for at ransage? Thorbjørn svarede: Vi formene, at det ej er nødvendigt at fremme denne Ransagning videre. Saa, svarede Thoraren, ville vi ligefrem afslaa eder den, naar I ville anstille og begynde den paa ulovlig Vis. Thorbjørn svarede: Saa holde vi for, at du er skyldig, eftersom du ikke vil underkaste dig Ransagningen. Gjører deri som eder tykkes, sagde Thoraren. Derpaa satte Thorbjørn Dørdom[1], og udnævnte sex Mænd til Retten, hvorpaa Thorbjørn kom frem med sin Anklage mod Thoraren for Hestetyveriet. Da gik Geirrid ud i Døren, og saae, hvad der gik for sig, og sagde: Altfor sandt er det Sagn, Thoraren, at du har mere Kvindbdom end Mandbdom, siden du skal taale alle Thorbjørn Digres Fornærmelser, og ikke veed jeg,

[1]) En Ret, som ved Ransagning efter Tyvekoster blev nedsat udenfor Døren af det Hus, hvor Ransagning blev nægtet.

hvi jeg haver slig en Søn. Skibsføreren Alfgeir sagde: Vi skulle yde dig al den Hjælp, vi formaa, hvad du end vil gjøre. Men Thoraren svarede: Jeg gider nu ikke staaet her længer, hvorpaa han med de andre løb ud og vilde sprænge Retten. De vare syv i Tallet, og det kom strar til Haandgemæng. Thoraren vog een af Thorbjørns Huskarle, og Alfgeir en anden; ogsaa een af Thorarens Huskarle faldt; paa Od Katlasen fæstede ingen Vaaben. Husfruen Aud kaldte paa Kvinderne, at de skulde skille de Stridende ad, og de kastede da Klæder paa deres Vaaben. Derefter gik Thoraren ind med sine Mænd, men Thorbjørn red bort med sine, efterat de havde stævnet Sagen til Thorsnæsting. De rede langs op med Vaagerne, og forbandt deres Saar under et Høgjærde.

I Tunet i Maavehlid, der hvor de havde stredets, fandtes en Haand, og man viste Thoraren den. Han saae, at det var en Kvindehaand, og spurgte, hvor Aud var. Han fik til Svar, at hun laa i sin Seng. Da gik han hen til hende, og spurgte om hun var saaret? Hun bad ham ikke at bryde sig derom, men han var dog vis paa, at hun havde mistet Haanden, kaldte paa sin Moder, og bad hende forbinde Auds Saar. Selv skyndte han sig ud med sine Folk, og de løb efter Thorbjørn, og da de vare kort fra Høgjærdet, hørte de de andre tale. Halsten udbrød: I Dag har Thoraren vasket Skammen af sig. Ja djærvelig stred han, sagde Thorbjørn, men mange, som ellers ikke ere raske Folk, blive det, naar det kniber. Od svarede: Thoraren er en rask Mand, men det var en stor Ulykke der hændtes ham, at han hug Haanden af sin Kone. Er det klart? sagde Thorbjørn. Klart som Dagen, sagde Od. Derpaa sprang de op, og udbrøde i en stor Tummel og Latter derover. I det samme kom Thoraren med de andre til; Nagle var den raskeste, men da han

saae, at de andre svang deres Vaaben, forgik Modet ham, og han rendte op i Fjeldet som en forvildet Galt. Thoraren løb mod Thorbjørn, og hug ham med Sværdet i Hovedet, og kløvede ham ned i Skuldrene. Det blev Enden paa Striden, at Thoraren derhos hug Foden af Thorbjørns Nabo Thorer, og dræbte begge hans Ledsagere; men Halsten blev dødelig saaret af Alfgeir. Paa Od kunde ingen Vaaben fæste. Thoraren og hans Følge toge Thorbjørns og de andres Heste, og rede hjem, og da saae de, hvorledes Nagle løb langsmed Fjeldlien. Da de kom til Tunet, saae de, at han var kommen over Gjærdet, og stævnede ind til Bulandshøfde. Der fandt han to af Thorarens Trælle, som dreve Faar ud, fortalte dem Striden, og hvor ulige den havde været, og at Thoraren og hans Mænd uden Tvivl vare faldne. Og i det samme saae de Mænd ride hjemmefra hen over Marken. Da rede Thoraren og hans Følge rask til, thi de vilde hjælpe Nagle, at han ikke skulde styrte i Søen eller ned af Klipperne; men da Nagle og de andre saae dette, troede de, at det var Thorbjørn, der kom, og gave sig alle til at løbe paa ny ad Bjergpynten til, indtil de kom til det Sted, der nu kaldes Trælleskrida, hvor Thoraren og hans Følge fik Nagle greben, thi han var næsten forgaaet af Træthed; men Trællene løb videre, styrtede ned af Skrænten, og tilsatte Livet. Derpaa drog Thoraren hjem, og forkyndte Geirrid hvad der var skeet.

Om Od Katlasen er nu at fortælle, at han foer til Frodaa, og forkyndte der Tidenden. Husfruen Thuride lod da Folk samle at fare efter Ligene, og bringe de Saarede hjem. Thorbjørn blev lagt i Høj, men hans Søn Halsten kom sig efter sine Saar. Ligeledes Thorer fra Arnarhvol, som siden gik med en Træfod, og blev kaldet Thorer Træben. Han

var gift med Thorgrima Galdrakin, og deres Sønner hed Ørn og Val.

19. Thoraren søger Hjælp hos sine Venner.

Een Nat var Thoraren hjemme i Maavehlid, men næste Morgen spurgte Aud ham, hvad han nu vilde beslutte sig til. Vi ville ikke huse dig ud[1], sagde hun, men jeg frygter for, at her sættes flere Dørdomme i Vinter; thi jeg veed, at Snorre Gode vil overtage Eftermaalet efter sin Maag Thorsten. Hun fandt det derfor raadeligst, at han saae sig om efter Slægtninge, som Vermund eller hendes Broder Arnkel. Da Thoraren nu fandt, at Vermund var den, paa hvem man snarest kunde stole, rede alle de, som havde været med i Striden, ind om Fjordene, og kom til Bjørnshavn om Aftenen. Men da de havde været der om Natten, gav Vermund dem tilkjende, at han saae sig ikke i Stand til, alene at rede dem ud af denne Sag. Han kunde derfor ikke beholde dem, men foreslog dem at ride til Bolstad til Thorarens Frænde Arnkel for at see, hvad Hjælp han vilde yde; Snorre Gode vilde blive dem en svær Mand i sit Eftermaal. Dette gjorde de, og da de kom til Bolstad, og Arnkel havde hørt alt, raadte han Thoraren til at blive der, indtil Sagen paa een eller anden Maade kom tilende. Men skjøndt han lovede at ville være Hovedmanden i Sagen, skulde Thoraren dog yde al den Hjælp han kunde, hvortil han ogsaa forbandt sig. Og efter Arnkels Forslag bleve de enige om, at de om Vinteren skulde blive samlede imod Snorre Gode, saa at Arnkel forsynede sig med mange Folk Vinteren over, og Vermund opholdt sig snart i Bjørnshavn, snart hos Arnkel.

20. Om Katla og hendes Søn Od.

Husfruen Geirrid i Maavehlid sendte Bud til Bolstad,

[1]) jage dig ud af Huset.

at hun havde faaet at vide, at det var Od Katlasen, der havde hugget Haanden af Aud. Deels havde hun nemlig selv sagt det, og deels havde Od pralet deraf for sine Venner. Da nu Thoraren og Arnkel hørte dette, rede de tolv tilsammen ud til Maavehlid, og vare der om Natten, men Morgenen efter rede de til Holt. Der var ingen andre Mandsfolk tilstede, end Od. Katla sad paa Kvindebænken, og spandt Garn; hun befalede Od at tage Plads hos hende, saa nær som muligt; og Kvinderne befalede hun, at hver skulde blive siddende paa sin Plads, og forholde sig ganske rolige, men kun lade hende føre Ordet. Da nu Arnkel med sit Følge kom ind, hilsede Katla ham, og spurgte om Nyt. Arnkel svarede, at han intet vidste, og tillige hvor Od var? Katla sagde, at han var taget hen til Bredvig; men havde han været hjemme, tilføjede hun, saa vilde han ikke have været bange for at træffe dig, thi vi stole paa din retskafne Tænkemaade. Imidlertid, sagde Arnkel, ville vi dog ransage her. Det maa I efter Behag, sagde Katla, og befalede Madbejen at lyse for dem og at lukke Madburet op, som var det eneste Hus der paa Gaarden. De ledte nu rundt omkring, men fandt ikke Od, og droge derefter bort. Men da de vare komne kort fra Gaarden, standsede Arnkel, som erindrede sig, at Katla havde spundet Garn paa en Rok, og sagde: Mon ikke Katla har svøbt en Taage om vort Hoved, saa at det var hendes Søn Od, der saae ud for os som den Rok hun spandt paa. Det kunde ligne hende, sagde Thoraren, lad os vende om igjen! De gjorde saa. Men da man nu fra Holt kunde see, at de kom tilbage, befalede Katla Kvinderne, at de skulde blive siddende paa deres Pladser, men hun og Od vilde gaa ud. Da de andre nu kom hen til Døren, gik hun ud i Forstuen og gav sig til at rede Ods

Haar og skar det. Arnkel med de andre løb ind, og saae Katla, hvorledes hun legede med sin Buk, jævnede hans Top og Skjæg, og redte hans Lokker. Derpaa gik de ind i Stuen, men saae ingensteds Od; og Katlas Rok laa ogsaa der paa Bænken, saa deraf kunde de da vide, at der havde Od ikke været. De toge da atter afsted, men da de vare komne omtrent til samme Sted som før, sagde Arnkel: Mener I ikke, at det var Od, som var i en Buks Lignelse? Man kan ikke vide det, sagde Thoraren; men vende vi atter tilbage, saa ville vi gribe Katla. Lad os gjøre et Forsøg endnu! sagde Arnkel, og see, hvorledes det gaar. Men da deres Færd nu atter blev seet, befalede Katla Od at gaa ud med, og da de vare komne ud, gik hun hen til en Askedynge, og befalede Od at lægge sig under denne, og ligge stille, hvad der end skete. Da nu Arnkel med de andre kom til Gaarden, løb de ind i Stuen, hvor Katla sad paa Kvindebænken, og spandt. Hun hilste dem, og sagde, at de havde travelt med at komme. Arnkel svarede, at det var sandt, men de, der fulgte med ham, tog Rokken, og hug den i sønder. Da sagde Katla: Naar I komme hjem i Aften, saa behøver I da ikke at sige, at I ingen Ærende havde hid til Holt, siden I have hugget en Rok fordærvet. Derpaa gave de sig til at lede efter Od baade ude og inde, men saae ikke et levende Væsen uden en Galt, som Katla ellers havde gaaende paa Tunet, og som nu laa under Dyngen. De toge da atter afsted; men da de vare komne halvvejs til Maavehlid, mødte de Geirrid og hendes Værkmand. Hun mente, at de havde ikke ledt omhyggelig nok efter Od, og skulde endnu engang vende om. Jeg vil tage med eder, sagde hun; naar man har med Katla at gjøre, maa man ikke seile med Løvsejl. De vendte atter om. Geirrid havde en blaa Kaabe over

sig. Og da deres Færd blev seet fra Holt, forkyndte man Katla, at nu kom der Tretten tilsammen, og een af dem var i farvede Klæder. Da sagde Katla: Saa maa det være Geirrid, det Trold! der kommer, og saa hjælpe Synsforblindelserne ikke. Hun stod saa op fra Bænken, og tog Hyndet, hvorpaa hun havde siddet; der var en Lem under, og Bænken var indvendig hul. Der skjulte hun nu Od, bragte alting i Stand som før, og satte sig ned derpaa, i det hun foregav, at hun var meget træt. Da de andre nu kom ind i Stuen, gik det af uden al Hilsen imellem dem. Geirrid kastede Kaaben af sig, gik hen til Katla, tog en Sælbelg, som hun havde med sig, og trak den over hendes Hoved, hvorpaa de andre bandt den fast nedentil. Derpaa befalede Geirrid dem, at bryde Bænken op, hvor Od da blev funden, og strax bunden. Saa bleve de førte ind til Bulandshøfde. Der blev Od hængt, og da han red Galgen, sagde Arnkel til ham, at alt dette maatte han takke sin Moder for. Katla nægtede ikke dette, men forsikrede, at med hendes Villie skete det ei, hvorimod hun ønskede de andre alt Ondt. Hun bekjendte ogsaa før sin Død, at det var hende, der havde foraarsaget Gunlaug Thorbjønsens Meen, hvoraf al denne Ulykke var kommen; men spaaede tillige Arnkel, at han vilde faa at finde, hvilken ond Mand han havde til Fader. Derefter stenede de Katla ihjel der under Bjerget, droge saa til Maavehlid, hvor de vare om Natten, og rede saa hjem. Alt dette rygtedes nu vide om, uden at nogen sørgede derover; og saa led Vinteren.

21. Thoraren raadslaar med sine Venner.

Næste Vaar kaldte Arnkel en Dag sin Frænde Thoraren, Vermund og Alfgeir sammen, og raadslog med dem, hvorledes de mente, de bedst skulde skikke deres Sag. Et

Vilkaar var, at de kunde fare til Tings tilligemed alle deres Venner. Gjorde de saa, saa kunde der maaskee sluttes Forlig, men da vilde det koste dem mange Penge, at bøde for alle de Mænd, der vare faldne eller saarede; men det kunde ogsaa være, at Sagen tog en endnu farligere Vending. Det andet Vilkaar var, at de gjorde sig al Umage for, at komme udenlands med alt hvad de kunde gjøre i Penge; den Jord, som de ikke kunde faa solgt, maatte det da gaa med, som det kunde. Den sidste Udvej fandt Alfgeir bedst. Thoraren sagde ogsaa, at han ingen Udvej saae til, at skaffe saa mange Bøder tilveje, som behøvedes, og Vermund erklærede, at han ikke vilde forlade Thoraren, hvad enten denne forlangte, at han skulde fare udenlands med ham, eller at han skulde blive i Landet og der staa ham bi. Thoraren besluttede sig da til Udenlandsrejsen; og der blev saa sendt en Mand ud til Eyre til Skibsføreren Bjørn, med Anmodning, at han saa snart skee kunde skulde gjøre deres Skib færdigt.

22. Thoraren og Vermund drage udenlands.

Om Snorre Gode er nu at fortælle, at han overtog Eftermaalet efter sin Maag Thorbjørn; ogsaa lod han sin Søster Thuride fare hjem til Helgefjeld, thi der gik det Rygte, at Thorbjørn Asbrandsen fra Kamb kom did, og havde Sammenkomster med hende, for at bedaare hende. Ligeledes indsaae Snorre ogsaa, hvad Beslutning Arnkel og de andre havde taget, saasnart han hørte, at de vilde have Skibet sat i Stand, og at de ikke havde i Sinde at betale Bøder for Drabene, siden intet Forlig var tilbudet fra deres Side. Imidlertid blev dog alt roligt indtil Stævnedagene. Men da Tiden dertil kom, samlede Snorre Mænd, og red med firsindstyve Mand til Alftefjord; thi det var den Gang Lov, at Drabssag skulde stævnes saaledes, at Drabsmændene hørte

derpaa, eller ved deres Bopæl, og ikke at udnævne Nævnsmænd forend paa Tinge. Da nu Snorre med hans Følge blev seet fra Bolstad, raadslog man om, om man skulde anfalde dem, thi der vare Folk nok tilstede; men Arnkel satte sig derimod, og sagde, at man skulde finde sig i hvad Snorre gjorde efter Loven, og ikke uden høieste Nødvendighed gribe til andet Middel. Da Snorre nu kom did, kom det ikke til nogen voldsom Færd, men han stævnede Thoraren til Thorsnæsting, saavel som alle de andre, der havde været med ved Drabene. Arnkel hørte vel efter Stævningen, men fandt alt i sin Orden. Derefter red Snorre bort med sit Følge fra Sted til Sted, indtil han kom til Salteyre, hvor han lod nogle tage vare paa Østmændene[1], medens andre brændte Skibet. Og da alt dette var gjort, red Snorre hjem. Saasnart Arnkel spurgte, at Snorre havde brændt Skibet, roede han og Thoraren med nogle flere Mænd til Dagverdnæs. Der stod et Skib, som Østmænd eiede, opsat paa Land; dette kjøbte Arnkel og Vermund, og Arnkel gav Thoraren Halvdelen deraf, men Vermund udredte selv sin Del. De bragte Skibet ud i Dimun, for at gjøre det seilfærdigt, og Arnkel blev ved det, indtil de vare færdige, og fulgte siden med dem ud forbi Elde, hvor de skiltes i Venskab. Thoraren stak nu med sine i Søen, men Arnkel tog hjem til sin Gaard, og havde godt Lov heraf. Snorre Gode drog til Thorsnæsting, og fremmede Sagen. Thoraren blev dømt landflygtig tilligemed alle dem, der havde haft Del i Drabene; og efter Tinget inddrog Snorre af det forfaldne Gods saa meget han kunde. Det blev Enden paa denne Sag. Om Høsten efter bleve Thorbjørn Digres Stodheste fundne paa Fjeldet. De havde forvildet sig, og vare alle døde.

[1]) Nordmændene.

23. Om Erik den Røde.

Paa næste Ting om Vaaren var det, at Thorgest den Gamle og Thord Gellers Sønner sagsøgte Erik den Røde for Thorgests Sønners Drab, der var skeet om Høsten, da Erik søgte sine Sætstokke paa Bredebolstad. Tinget var meget besøgt. Paa Eriks Side vare Thorbjørn Vifilsen, Viga-Styr, Thorbrands Sønner fra Alftefjord og Ejolf Æsasen fra Svinø, men Styr alene tolkede hans Sag paa Tinget, og søgte at drage saa mange han kunde fra Modstanderen Thorgest. Han bevægede ogsaa Snorre Gode til, at denne efter Tinget ikke med Thorgestlingerne skulde anfalde Erik, hvorimod han lovede ved anden Lejlighed, naar vanskelig Sag mødte, at staa Snorre bi. Men under Tinget havde Erik allerede udrustet sit Skib i den saakaldte Eriksvog i Øxnø; og da Thorgest med sit Følge sejlede ind iblandt Øerne, forat lede efter Erik, skjulte Ejolf Æsasen Eriks Skib i Dimunarvog, hvor Styr og Thorbjørn traf sammen med ham, og tilligemed Arnkel hver paa sin Færge fulgte ham ud forbi Ellidaø. Paa denne Rejse opdagede Erik den Røde Grønland, og opholdt sig der i tre Vintre; foer saa tilbage til Island, og var der een Vinter, førend han sejlede ud, forat bebygge Grønland. Og det skete tretten (ell. fjorten) Aar førend Kristendommen blev lovtagen paa Island.

24. Om Vermund og Berserkerne Halle og Leikner.

Om Vermund og Thoraren Svarte er nu at fortælle, at de landede ved Indløbet til Throndhjemsfjord, og styrede ind i Throndhjem. Da herskede Hagen Jarl Sigurdsen over Norge, og Vermund drog hen til Jarlen, og blev hans haandgangne Mand. Thoraren derimod drog strax om Høsten med Alfgeir til Vesterhavet, efterat Vermund havde givet dem sin Andel af Skibet, og Thoraren forekommer ikke

mere i denne Fortælling. Hagen Jarl sad om Vinteren paa Lade, og yndede Vermund, thi han vidste, at han var af stor Æt herude. Hos Jarlen var der to Brødre, Svenske af Æt; den ene hed Halle, den anden Leikner, de vare langt større og stærkere, end andre Mænd, saa at der ikke fandtes deres Lige, hverken i Norge eller vide andensteds; de gik Berserksgang, fore i deres Vrede ud af deres menneskelige Natur, viste sig galne som Hunde, og skyede hverken Ild eller Jern; men til hverdags, og naar ingen gjorde dem noget imod, vare de ikke vanskelige at komme tilrette med. Den svenske Konge Erik Sejersæl havde sendt Jarlen disse Berserker, havde varet ham ad, at behandle dem godt, men tillige forsikret ham om, hvilken Bistand han kunde vente af dem, naar man lempede sig efter deres Sind. Om Foraaret, da Vermund havde været en Vinter hos Jarlen, længtes han efter at komme tilbage til Island, og bad Jarlen om Orlov. Jarlen gav ham den, og bad ham tillige at tænke efter, om der var nogen Bøn, Jarlen kunde tilstaa ham, som kunde være ham til Fordel og dem begge til Hæder. Da Vermund nu overvejede, hvad han skulde bede Jarlen om, faldt det ham ind, hvilken Fremgang det kunde skaffe ham i Island, hvis han havde slige Mænd i sit Følge, som disse Berserker vare, og han besluttede at bede Jarlen om at faa dem med sig. Dette gjorde han især, fordi han betænkte, hvorledes hans Broder Styr forholdt ham sit Gods, og rimeligvis, naar Lejlighed gaves, vilde give sig i Trætte med ham, som med andre; men naar han havde saadanne Følgemænd, som disse Brødre vare, saa vilde Styr nok betænke sig, førend han gav sig i Trætte med ham. Han sagde altsaa til Jarlen, at han ønskede han vilde vise ham den Hæder, at give ham Berserkerne til hans Hjælp

og Bistand. Jarlen svarede: Der beder du om en Ting, som jeg tvivler om vil være dig til Nytte, skjøndt jeg tilstaar dig det. De ville uden Tvivl blive overmodige og ustyrlige, hvis der kommer eder noget imellem, og skjøndt de have viist sig lydige i deres Tjeneste hos mig, saa frygter jeg dog, det vil overgaa de fleste Bondesønners Kræfter at styre dem eller holde dem i Ave. Men Vermund sagde, at han vilde vove paa at modtage dem, hvis Jarlen vilde give dem i hans Vold. Jarlen bad ham da først at høre deres Mening, om de vilde følge med ham. Han spurgte dem da ad, om de vilde tage med ham til Island, og der være ham til Hjælp og Tjeneste, hvorimod han lovede, at behandle dem vel og opfylde deres Ønsker om hvad der kunde tjene til deres Bedste. Berserkerne svarede, at de havde ikke sat deres Hu til at fare til Island, og vidste ikke heller ret, om der var Hovdinger der, som det var passende for dem at tjene. Men er det dig saa meget om at gjøre, sagde de, at vi skulle fare med dig til Island, saa maa du ogsaa betænke, at vi aldrig ville finde os i, at du afslaar hvad vi begjere af dig, hvis det staar i din Magt at opfylde det. Da Vermund nu mente, at det skulde ingen Nød have, saa fik han deres Jaord, at de skulde følge med ham til Island, naar det skete med Jarlens Villie og Samtykke. Vermund sagde nu Jarlen, hvorledes Sagerne stode, og denne gav da den Bestemmelse, at Berserkerne skulde fare med ham til Island, siden han troede sig mest hædret dermed, men bad ham atter at betænke, at siden de nu vare komne i hans Vold, vilde han ansee det for Fiendskab, hvis det tog en slet Ende med dem. Og Vermund svarede som før, at det vilde ingen Nød have.

Derefter drog Vermund med Berserkerne til Island,

havde en god Overfart, og kom hjem til sin Gaard i Bjørnshavn den samme Sommer, som Erik den Røde drog til Grønland.

Strax efter at Vermund var kommen hjem, anmodede Berserken Halle ham om, at han skulde see at skaffe ham et sømmeligt Giftermaal; men da Vermund ikke kjendte nogen Kvinde af god Æt, som han kunde tænke vilde binde sig og sin Skjæbne til Berserken, saa søgte han at skyde den Sag ud. Dette mærkede Halle, og strax foer Ulvesind og Ilske i ham, saa det kom til Brudd imellem dem. Berserkerne bleve overmodige og ulydige mod Vermund, der nu begyndte at fortryde, at han havde indladt sig med dem.

Om Høsten efter havde Vermund et stort Gilde, og indbød Arnkel Gode, Eyrbyggerne og sin Broder Styr. Da Gildet var endt, tilbød Vermund Styr Berserkerne, som vilde være ham til god Nytte, men Styr vilde ikke have dem. Saa plejede Vermund Raad med Arnkel, hvorledes han skulde bære sig ad med den Sag, og Arnkel raadte ham, at han skulde give Styr Berserkerne, thi ham var det bedst tjenligt at have saadanne Mænd. Og da Styr var færdig til at tage bort, gik Vermund hen til ham, og sagde: Lad os nu, Broder, glemme den Uenighed, der har været imellem os, førend jeg rejste udenlands, og holde vort Frændskab vedlige som gode Venner. Til Beviis derpaa vil jeg give dig de Mænd, som jeg har bragt ud med mig, og jeg kjender ikke den Mand, der skulde vove at indlade sig i Strid med dig, naar du har saadanne Mænd i dit Følge som disse. Styr svarede: Gjerne tager jeg imod det Tilbud at overholde vort Frændskab; men efter alt hvad jeg har hørt om disse Mænd, som du har bragt med dig, saa tænker jeg det snarere vil være til Ulykke for mig, at tage imod dem,

end at jeg af dem skulde kunne vente mig Bistand eller Held, og vil derfor aldrig have dem i mit Hus, thi jeg har Uvenner nok alligevel, uden at jeg tillige skal have dem paa Halsen. Hvad Raad giver du mig da, Frænde, sagde Vermund, for at jeg kan komme ud af min Forlegenhed med dem. Det er en anden Sag, at jeg skal hjælpe dig ud af din Forlegenhed, svarede Styr, det er noget andet, end at jeg skulde modtage disse Mænd af dig som Vennegave. Det vil jeg ikke; men at hjælpe dig ud af din Forlegenhed, dertil er ingen nærmere end jeg, naar vi ellers kunne enes. Men Enden af denne Underhandling blev, at Styr tog imod Berserkerne, og Brødrene skiltes ad i Kjærlighed.

Styr drog da hjem og Berserkerne droge med ham, skjøndt de i Førstningen ikke vilde dertil, thi de sagde, at Vermund ikke havde Ret til at sælge dem eller give dem bort som Trælle. Imidlertid, sagde de, havde de dog mere Lyst til at følge Styr end Vermund, og i Begyndelsen stod det ogsaa godt til imellem dem. De vare ogsaa med Styr, da han drog vester over Fjordene, forat dræbe Thorbjørn Kjalke i Kjalkefjord. Han havde en lukket Seng, der var stærk tømret af Bjælker, hvilken Berserkerne brøde op, saa at Navrene udentil sprang; men Styr selv blev hans Banemand.

25. Om Berserkerne og Snorre Gode.

Den Høst da Berserkerne kom til Styr, skete det, at Vigfus i Draapehlid med tre Trælle tog hen til et Sted, der hedder Seljabrekker, forat brænde Kul. En af disse Trælle hed Svart den Stærke. Da de nu kom til Skoven, sagde Vigfus: En stor Harm er det, og det føler du vist selv, Svart, at du skal være Træl, saa stærk og dygtig en Mand som du er. Vistnok, svarede Trællen, tykkes det mig at være stor Skade, men det beror ikke paa mig selv.

Vigfus vedblev: Hvad vil du gjøre, for at jeg skal give dig din Frihed? Kjøbe den med Penge, svarede Trællen, kan jeg ikke, thi jeg har ingen, men hvad der staar i min Magt, skal jeg ikke undslaa mig for. Da sagde Vigfus: Du skal fare hen til Helgefjeld og dræbe Snorre Gode, og derefter skal du tilforladelig faa din Frihed, og det med gode Kaar, som jeg vil skaffe dig. Det kan jeg næppe komme tilrette med, sagde Svart. Jeg skal give dig saa gode Raad, sagde Vigfus, saa det kan fuldføres uden Fare. Lad mig høre dem! sagde Trællen. Du skal fare hen til Helgefjeld, sagde Vigfus, gaa op i Loftet, som er ude over Døren, og rømme Fjællene saa meget tilside, at der kan stikkes et Spyd igjennem, og naar saa Snorre gaar ud til Maget, skal du stikke dit Spyd igjennem Loftsgulvet og saa fast igjennem Snorres Bag, saa det kommer ud af hans Bug. Spring saa op paa Taget, og ned ad Væggen, og lad Nattens Mørke dække dig! Med dette Raad drog Svart til Helgefjeld, brød Hul paa Taget ude over Døren, og gik ind paa Loftet. Det var just paa den Tid, da Snorre og hans Husfolk sade ved Nadveren. Da de vare færdige, vilde de hen til Maget, som paa den Tid laa adskilt fra Husene. Snorre gik først, og kom ud af Døren, førend Svart fik sig gjort færdig til sin Udaad. Maar Halvardsen fulgte efter ham, og ham stak Svart efter med Spydet. Det traf i Skulderbladet, og gik ud gjennem Armen, men uden at frembringe noget stort Saar. Svart sprang ud, og ned ad Væggen, men det var glat paa Brostenene, saa han gjorde et svært Fald, og blev greben af Snorre, førend han kunde reise sig. Nu maatte han bekjende Sandheden, alt hvad der var forefaldet imellem ham og Vigfus, samt at denne var ifærd med Kulbrænding ved Seljabrekker.

Maars Saar blev forbundet, og derpaa drog Snorre med adskillige Mænd ud til Draapehlid, hvor de fra Lien saae Ilden, hvor Vigfus brændte Kul, overfaldt ham uforvarendes, og dræbte ham; men hans Huskarle gave de Fred. Derefter drog Snorre hjem. Huskarlene bragte denne Tidende hjem til Draapehlid, og Dagen efter blev Vigfus høilagt.

Den samme Dag drog Vigfuses Kone Thorgerde ind til Bolstad, for at forkynde sin Frænde Arnkel hvad der var skeet, og bad ham overtage Eftermaalet om Vigfuses Drab. Men Arnkel undslog sig, og sagde, at det tilkom hans Frænder Kjallaklingerne, og gav især Anvisning paa Styr, der jo ogsaa gjerne tog sig meget for.

26. Om Arnkel og Snorre Gode.

Thorgerde drog da ud til Hraun, og bad Styr overtage Sagen; men han svarede: Jeg lovede Snorre, da han paa Vaartinget stod os bi i Sagen med Thorgestlingerne, at jeg ikke skulde stille mig fjendtlig imod ham i Sager, hvor der var mange ligesaa nær dertil, som jeg. Du faar derfor henvende dig til min Broder Vermund med denne Sag eller til andre vore Frænder.

Saa foer hun ud til Bjørnshavn, og bad Vermund om Bistand, og sagde, at han endelig maatte yde den, da Vigfus havde haft mest Tro til ham af alle sine Frænder. Vermund svarede, at det vel var hans Skyldighed at hjælpe til her med hvad han kunde; gode Raad vilde han gjerne give, men han vilde ikke ved at paatage sig en saa vanskelig Sag gaa andre Frænder i Forkjøbet; det bedste var derfor, at hun tog ud til Øre til Vigfuses Frænde Stenthor, der her vilde faa Lejlighed til at forsøge sig i en Retssag. Thorgerde svarede: I lægge mig Hindringer nok i Vejen i denne Sag, men Møje skal jeg ikke spare, hvis det kan føre til no-

get. Saa drog hun da ud til Øre, og fandt Stenthor, og bad ham om at være Formand for denne Eftermaalssag. Han svarede: Hvorfor beder du mig derom? jeg er en ung Mand, og har ikke haft med Sager at gjøre; Vigfus har jo nærmere Frænder, der ere anderledes Mænd til at drive sligt; hvor skulde da jeg tage dem det ud af Hænderne? men naar mine Frænder tage sig af denne Sag, skal jeg ærlig staa dem bi. Andet Svar fik Thorgerde ikke, saa hun foer atter hjem, og hen til Vermund, og fortalte ham alt, og sagde, at det vilde gaa aldeles tilbage med den hele Sag, hvis ikke han stillede sig i Spidsen for den. Vermund trøstede hende med, at Sagen kunde endnu blive hende til Trøst; jeg vil endnu give dig et Raad, sagde han, hvis du vil følge det. Hun lovede at gjøre sit Bedste. Drag nu hjem, vedblev han, og lad din Husbondes Lig grave op, tag saa hans Hoved, og bring det til Arnkel, og siig ham, at dette Hoved ikke vilde staa tilbage med hans Eftermaal, hvis det behøvedes. Thorgerde svarede, at hun ikke vidste, hvorvidt dette vilde føre til noget, men det kunde hun see, at man ikke sparede hende hverken for Besvær eller Kummer; imidlertid vilde hun forsøge det, i det Haab, at det maatte blive hendes Uvenner til Meen. Derefter tog hun hjem, og bar sig ad som der var raadet hende. Og da hun kom til Bolstad, sagde hun til Arnkel, at Vigfuses Frænder vilde have ham til Formand i Eftermaalet om Vigfuses Drab, men de lovede alle deres Bistand. Arnkel svarede, at han jo allerede havde sagt sin Mening i den Sag. Da tog Thorgerde Hovedet frem under sin Kaabe, og sagde: Dette Hoved vilde ikke undslaa sig for at tale efter dig, hvis det behøvedes. Arnkel foer op, og stødte hende fra sig, og sagde: Far bort, og siig til Vigfuses Frænder, at de skulle vise sig ligesaa bjærve i deres

Bistand mod Snorre Gode, som jeg vil vise mig som Formand; men jeg skjønner vel, hvorledes det vil gaa, at de ville ty til den sikre Havn førend jeg, og lade mig i Stikken. For Resten indseer jeg, at dette er skeet efter Vermunds Raad; men han behøvede ikke at egge mig i en Sag, hvori begge vi Svogre have Del. Thorgerde tog hjem. Vinteren led. Og om Vaaren efter reiste Arnkel Sag om Vigfuses Drab imod alle de Mænd, som havde deltaget i Drabet, undtagen Snorre Gode. Men Snorre anlagde Sag, at Vigfus havde staaet ham efter Livet, og derfor var falden uhellig. Begge Parter kom mandstærke til Thorsnæsting, og alle Kjallaklingerne stode Arnkel bi, saa de vare de mandstærkeste, og Arnkel førte Sagen med megen Djærvhed. Da Sagen nu skulde til Doms, lagde nogle Mænd sig imellem, saa det blev bestemt, at Sagen skulde mægles af uvillige Mænd. Det endtes da med, at Snorre Gode gav Haandslag, mange Pengebøder bestemtes, Maar skulde være udenlands i tre Aar, men Snorre betalte Pengene, og Tinget endtes med Fred paa alle Sider.

27. Om Berserkernes Død.

Hvad nu Berserkerne angaar, da vare de hos Styr, og da de havde været der nogen Tid, gav Halle sig i Tale med Styrs Datter Asdis, en mandig og stolt Ungmø; men da Styr mærkede det, bad han Halle ikke gjøre ham den Skam og Kummer at forføre hans Datter. Halle svarede: Det er ingen Skam for dig, at jeg samtaler med din Datter, heller ikke vil jeg derved tilføie dig nogen Vanære. Men med faa Ord: jeg har fattet en saadan Kjærlighed til hende, at jeg ikke kan slaa den ud af mit Sind; jeg ønsker derfor at stadfæste mit Venskab med dig, og beder dig give mig din Datter Asdis; hvorimod jeg lover med min Broder Leikners

Bistand at yde dig saa trofast Følge og saa megen Hjælp, at der paa Island næppe skal findes saa berømmeligt et Følgeskab, som det, vi ville yde dig; og vor Bistand skal styrke dit Høvdingskab mere, end om du giftede din Datter med den største Bonde i Bredefjord, og dette er bedre, end om vi vare rige. Men vil du ikke give dit Samtykke hertil, saa er det ude med vort Venskab, hver maa da skjøtte sig selv, som han lyster, og det vil da kun lidet nytte, du kommer med dine Bebrejdelser, fordi jeg taler med din Datter. Da han havde sagt dette, tav Styr, og vidste ikke ret hvad han skulde svare; og efter nogen Stund sagde han: Er dette dit Alvor, eller kun et Indfald, hvormed du vil drille mig? Svar paa det, sagde Halle, som paa noget der ikke er Spøg, hele vort Venskab beror paa dit Svar. Da, svarede Styr, vil jeg først tale med mine Venner derom, og høre deres Raad hvad jeg skal svare. Gjør det, sagde Halle, tal derom med hvem du vil, og det inden tre Dage, thi inden den Tid vil jeg have Svar, og vil ikke bejle forgjæves. Dermed skiltes de ad.

Om Morgenen efter red Styr ind til Helgefjeld. Da han kom did, bad Snorre ham blive, men han svarede, at han havde noget han vilde tale med ham om og vilde saa ride bort igjen. Snorre spurgte ham, om det var en vanskelig Sag? Saa tykkes mig, svarede Styr. Saa lad os gaa op paa Helgefjeld, sagde Snorre, thi hvad der bliver raadet, pleier sjelden at slaa fejl. Derpaa gik de op paa Fjeldet, og sade der og talede sammen indtil Kveld, men hvad de talte sammen, vidste ikke et Menneske. Derpaa red Styr hjem. Om Morgenen efter spurgte Halle Styr, hvorledes det saa skulde være med hans Frieri? Styr svarede: Folk mene, at du er vel fattig, men siden du ingen Penge eller

Gods har at byde, hvad kan du da udrette isteden? Halle svarede, at siden han ingen Penge havde, saa vilde han yde hvad han kunde. Styr vedblev: Jeg seer, at du vil blive fortørnet, hvis jeg ikke giver dig min Datter. Nu vil jeg gjøre, som man gjorde i gamle Dage, og lade dig udføre noget svært Arbejde, for at du derved kan vinde din Mø. Og hvad skulde det være? sagde Halle. Du skal rydde en Vej over Hraunet, sagde Styr, ud til Bjørnshavn, og opreise et Gjærde over Hraunet imellem vore Jorder, samt bygge en Fold indenfor Hraunet. Og naar du har fuldført dette, vil jeg give dig min Datter Asdis. Halle svarede: jeg er just ikke vant til Arbejde, men jeg vil dog indgaa dette Vilkaar.

Derefter gave Berserkerne sig til at rydde Vejen, hvilket er et stort Mandeværk; de satte ogsaa Gjærdet, som man endnu seer Mærke af, og dannede Folden. Men medens de vare i Færd med dette Værk, lod Styr gjøre en Badstue hjemme ved sin Gaard Hraun; den var gravet ned i Jorden, med en Gang oven over Ovnen, saa at man udenfra kunde hælde Vand ned, og dette Hus var overordentlig hedt. Da nu begge disse Værker nærmede sig deres Fuldendelse, og den sidste Dag, da Halle og Leikner vare i Færd med Folden, gik Asdis Styrsdatter ud til dem; det var i Nærheden af Gaarden, hun havde taget sin bedste Stads paa, men alt hvad Halle og hans Staldbroder talte til hende, saa svarede hun ikke noget, men gik atter hjem. Om Kvelden gik Berserkerne hjem, og vare meget mødige, som Tilfældet er med Mænd, som have mere end een Ham, at de blive meget magtesløse, naar Berserksgangen forlader dem. Styr gik dem da imøde, takkede dem for Værket, og bad dem fare i Bad og hvile sig derefter. De gjorde saa, og da de kom i Ba-

det, lod Styr Badstuen lukke til, lod bære Sten paa Lemmen, som var over Forstuen, og en blød Oxehud lod han udbrede ved Opgangen. Derpaa lod han det sydende Vand komme i Badet gjennem Gluggen, der var paa Ovnen, og Badet blev da saa hedt, at Berserkerne ikke kunde holde det ud deri, men løb til Døren; Halle fik Lemmen brudt op, og kom ud, men faldt paa Huden, og da gav Styr ham Banesaar. Leikner vilde ogsaa løbe ud af Døren, men Styr gjennemborede ham, saa han faldt ind i Badstuen, og døde der. Derpaa lod Styr deres Lig rede til, og de bleve førte ud til Hraunet og begravede i den Dal, der er der, saa dyb, at man intet kan see uden Himmelen over sig; det er ved selve den Vej, de havde brudt.

Da Snorre Gode spurgte dette, red han hen til Styr, og de sade og talte sammen den hele Dag. Det endtes med, at Styr fæstede Snorre Gode sin Datter Asdis. Brylluppet stod om Høsten efter, og man mente, at begge bleve stærkere ved denne Forbindelse og deres Svogerskab. Snorre var større i Raadslagning, men Styr i Daad, begge havde mange Frænder og et stort Følge inden Herredet.

28. Om Thorod Skatkjøbende og Bjørn Kappe.

Der var en Mand, ved Navn Thorod, der havde sin Slægt paa Medelfjeldsstrand; han var Kjøbmand, havde et Skib paa Rejser, og var sejlet i Kjøbfærd til Dublin i Irland. Paa samme Tid havde Sigurd Jarl Lødversen paa Orkenøerne hærget paa Sydərøerne og helt vester til Man, paa hvis Indvaanere han havde lagt en Skat; og efter sluttet Forlig satte Jarlen nogle Mænd til at bie efter Skatten, der mest blev betalt i brændt Sølv, men Jarlen selv sejlede til Orkenøerne. Da de Mænd, der skulde bie efter Skatten, vare sejlfærdige, fik de Sydvestvind; men da de havde

seilet en Stund, sprang den om til Sydost og Øst, og der opkom en stærk Storm, som drev dem nord om Irland, hvor de satte til paa en ubeboet Ø. Medens de vare der, traf Islændingen Thorod dem paa sin Seilads fra Dublin. Jarlens Mænd raabte Kjøbmændene til Hjælp; Thorod lod en Baad sætte ud, og gik selv paa den, og da de mødtes, bad Jarlens Mænd ham om at hjælpe sig, og lovede ham Penge, hvis han vilde føre dem til Sigurd Jarl paa Ørkenøerne. Det syntes Thorod ikke han kunde, da han var færdig til Islandsfærd, men da de trængte haardt paa, og det gjaldt om deres Liv og Frelse, at de ikke bleve førte til Irland eller Sydерøerne, hvor de forhen havde hærget, saa overlod han dem sin Baad for en stor Del af Skatten; de seilede da paa Baaden til Ørkenøerne, men han uden Baad til Island. Her kom han til Landet sønderpaa, seilede siden vesterpaa, seilede ind ad Bredefjord, og kom lykkelig til Dagverdnæs. Om Høsten tog han sit Ophold hos Snorre Gode paa Helgefjeld, og blev siden kaldt Thorod Skatkjøbende. Det var kort efter Thorbjørn Digres Død. Samme Vinter var Thorbjørn Digres Enke Thuride, Snorre Godes Søster, paa Helgefjeld. Til hende beilede Thorod; og da han var rig, og Snorre fandt, han var en brav Mand, og han saae, at hans Søster behøvede en Værge, saa syntes Snorre Gode, det var det bedste at give ham hende. Han lod deres Bryllup staa om Vinteren paa Helgefjeld, men om Vaaren efter overtog Thorod Gaarden paa Frodaa, og blev en god og skjellig Bonde.

Men strax efter at Thuride var kommen til Frodaa, begyndte Bjørn Asbjørnsen at vende sin Gang did, og man snakkede om, at han bedaarede hende. Thorod søgte at forhindre hans Gang der, men forgjæves.

Den Gang boede Thorer Vidleg paa Arnarhvol, og hans Sønner, Ørn og Val, vare da voxne; de bebreidede Thorod, at han taalte den Skam Bjørn tilføiede ham, og tilbøde sig at være med Thorod, hvis han bedre vilde raade Bod paa Bjørns Komme.

Nu kom Bjørn engang til Frodaa, og sad og talte med Thuride; men Thorod pleiede ellers at sidde inde, naar Bjørn var der, nu var han ikke at see. Da advarede Thuride ham, at han skulde tage sig iagt, thi uden Tvivl havde Thorod lagt sig i Baghold, og vilde nok sørge for, at de ikke bleve lige mandstærke. Men Bjørn ønskede, at Dagen maatte være endnu længer end den var. Endelig tog han sine Vaaben, og vilde gaa hjem. Men da han kom op ved Digermule, sprang fem Mænd op for ham; det var Thorod og hans to Huskarle, samt Thorer Vidlegs Sønner. De anfaldt Bjørn, men han værgede sig mandig, og dræbte begge Thorers Sønner, som anfaldt ham haardest. Derpaa flyede Thorod med sine Huskarle, efter at have faaet et ringe Saar. Bjørn gik sin Vei til han kom hjem, og gik ind i Stuen. Husfruen bad Tjenestepigen at sørge for ham, men da hun kom ind i Stuen med Lys, saae hun, at han var meget blodig. Hun sagde det til hans Fader Asbrand, som nu erfarede det hele. Asbrand forbandt derpaa hans Saar, og han kom sig. Men Thorod søgte til Snorre Gode angaaende Eftermaal for Drabet paa Thorers Sønner, og lod saa Sagen anlægge ved Thorsnæsting. Enden derpaa blev, at Asbrand gav Haandslag for sin Søn Bjørn, og udredte Bøder for Drabene, men Bjørn blev landflygtig paa tre Aar, og drog udenlands samme Sommer. Samme Sommer fødte Thuride paa Frodaa et Drengebarn, som blev kaldt Kjartan; han voxte op hjemme paa Frodaa, og blev tidlig stor og haabefuld.

Bjørn kom til Danmark, og drog derfra sønder til Jomsborg. Da var Palnatoke Høvding over Jomsborgerne. Bjørn gik i deres Lag, og blev kaldet Kappe (Kjæmpe). Han var i Jomsborg den Gang da Styrbjørn den Stærke indtog den. Ligeledes foer han til Sverrig, da Jomsvikingerne hjalp Styrbjørn; og han var med i Slaget paa Fyrisvoldene, hvor Styrbjørn faldt, og flyede til Skoven med de andre Jomsvikinger. Og saalænge som Palnatoke levede, var Bjørn hos dem, og ansaaes for den tapreste og djærveste Helt i al Mandedaad.

29. Om Thorolf Bægifod og Ulfar.

Thorolf Bægifod begyndte nu fast at ældes, og blev med Alderen ond og opfarende og meget trættekjær, og det stod heller ikke godt til imellem ham og hans Søn Arnkel.

En Dag red Thorolf ind til Ulfarsfjeld til Bonden Ulfar, en god Driftsmand, der havde det Ord paa sig, at hans Hø lykkedes bedre, end andres, og var saa kvægsæl, at hans Kvæg aldrig omkom af Sult eller Stormvind. Da Thorolf kom til ham, spurgte han ham om gode Raad med Hensyn til hans Husholdningsvæsen, og hvad der bares ham for angaaende Sommeren, hvor tør den vilde blive? Ulfar svarede: Jeg kan ikke give dig bedre Raad, end jeg selv følger: jeg vil begynde med at lade slaa i Dag, og blive ved dermed i denne Uge, thi jeg tror, den vil blive regnsom, men derefter mener jeg, at det vil blive godt Vejr til at tørre de næste fjorten Dage. Og det gik som han sagde. Thorolf tog hjem; han havde mange Værkmænd, og lod nu ogsaa tage fat paa Engværket. Thorolf og Ulfar havde Eng sammen oppe paa Bjerghalsen; de sloge først begge meget Hø, siden tørrede de og satte det i Stak. En Morgen tidlig stod Thorolf op; han seer ud, at Vejret var tykt, og frygtede for, at

Høtørringen skulde slaa feil, og kaldte paa sine Trælle, at de skulde staa op og age Hø sammen, og befalede dem at arbeide det bedste de kunde Dagen igjennem, thi Veiret, sagde han, synes mig ikke til at tro. Trællene klædte sig paa, og fore til Høgjøringen, men Thorolf ladede, og drev paa dem, at det kunde gaa rask fra Haanden. Samme Morgen tidlig saae Ulfar ud efter Veiret, og da han kom ind, spurgte Værkmændene, hvorledes det var. Sover kun I i Fred! sagde han, Veiret er godt og Solen vil skinne i Dag; I skulle I Dag slaa i Marken, men næste Dag vil vi føre vort Hø ind, som vi have oppe paa Bjerghalsen. Veiret blev som han havde sagt, og henimod Aften sendte han en Mand op paa Bjerghalsen, for at see efter det Hø han havde staaende der. Thorolf lod Høet føre hjem paa tre Heste, og de vare færdige med hans eget om Eftermiddagen; da befalede han dem at tage Ulfars med, og de gjorde saa. Men da Ulfars Sendemand saae det, løb han tilbage, og sagde det til Ulfar, der strax foer derop, og var meget forbitret, og spurgte Thorolf, hvorfor han ranede fra ham. Thorolf svarede, at han brød sig kun lidet om hvad den anden sagde, og skjældte og smældte, saa de vare nær røgne sammen. Ulfar saae da ingen anden Udvei end at gaa sin Vei, og foer strax til Arnkel, og sagde ham sin Skade, og bad ham tage sig deraf, da det ellers vilde gaa galt. Arnkel lovede, at han vilde bede sin Fader at erstatte Høet, men erklærede tillige, at han befrygtede, det vilde lidet hjælpe. Da nu Arnkel bad sin Fader om at erstatte Ulfar Høet, svarede Thorolf, at den Træl var rig nok, og da Arnkel bad ham gjøre det for hans Skyld, saa blev det endnu værre. De skiltes da ad. Da Arnkel nu traf Ulfar, sagde han ham, hvorledes Thorolf havde svaret; og da Ulfar lod sig mærke

med, at Arnkel nok ikke havde taget sig ret af Sagen, da han ellers maatte kunne have bevæget sin Fader, saa gav Arnkel ham Penge for Høet, saa meget som han vilde have. Næste Gang han traf sin Fader, krævede han Høets Værdi af ham, men denne svarede ligesaa ilde, som før, og de skiltes ad i Vrede. Men om Høsten efter lod Arnkel tolv af sin Faders Øxne drive hjem til sit, og slagtede dem til sin Husholdning; og da Thorolf blev vred derover, og vilde have Erstatning, svarede Sønnen, at det maatte gaa op mod Ulfars Hø. Da blev Thorolf endnu mere forbitret, og sagde, at det kunde han takke Ulfar for, men han skulde ogsaa nok faa det at finde.

30. Arnkel beskjermer Ulfar.

Om Julen havde Thorolf et stort Drikkelag, og beværtede sine Trælle overflødig; men da de vare blevne drukne, eggede han dem til at fare ind til Ulfarsfjeld, og brænde Ulfar inde, hvorimod han lovede dem deres Frihed. Trællene lovede at udføre det for deres Frihedsskyld, naar han vilde staa ved sit Ord. Derpaa droge de afsted, sex i Tallet, ind til Ulfarsfjeld, toge en Vedkast med til Gaarden, og satte Ild derpaa. Paa samme Tid sade Arnkels og drak paa Bolstad, og da de vilde gaa til Sengs, saae de Ild paa Ulfarsfjeld, droge strax derhen, og grebe Trællene, men slukte Ilden; der var kun lidet brændt af Husene. Om Morgenen efter lod Arnkel Trællene føre ud til Vadelshøfde, og der bleve de alle hængte. Derefter haandsolgte Ulfar Arnkel alt sit Gods, saa at denne blev Ulfars Værnsmand, skjøndt Thorbrands Sønner optoge det meget ilde, thi de ansaae sig selv berettigede til alt Gods efter Arnkel, eftersom han var deres Frigivne. Thorolf blev meget vred paa Arnkel, fordi Trællene vare dræbte, og vilde have Bøder for dem, men

Arnkel nægtede rent ud at ville give en Penning for dem, saa Thorolf blev endnu vredere. En Dag red han ud til Helgefjeld til Snorre Gode; denne bad ham blive, men Thorolf svarede, at han trængte ikke til hans Mad, men var kommen, for at han kunde hjælpe ham tilrette; thi du er Herredshøvding, sagde han, og det er din Pligt at hjælpe dem tilrette, som lide Uret. Hvem har da fornærmet dig, Bonde? sagde Snorre. Min Søn Arnkel, svarede Thorolf. Det kan du ikke klage over, sagde Snorre, snarere burde du føje dig efter ham, thi han er bedre Mand, end du. Nej, svarede Thorolf, han tilføjer mig nu den ene Fornærmelse efter den anden. Jeg giver dig mit Venskab, Snorre, naar du vil overtage Eftermaalet for mine Trælle, som Arnkel har ladet dræbe, og jeg vil ingen Fordring gjøre paa Boderne. Snorre svarede: Jeg vil ikke gaa i Dele med dig og din Søn. Thorolf vedblev: Du er ingen Ven af Arnkel, men maaskee du anseer mig for vel paaholden, velan da, jeg veed, at du gjerne vil eje Kraakenæs og Skoven der, som er en stor Kostbarhed her i Egnen; alt dette vil jeg haandsælge dig, naar du vil tage Eftermaalet for mine Trælle, saaledes at du selv kan have Ære deraf, og de, som have vanæret mig, kunne fortryde deres Gjerning, og jeg vil ingen Skaansel have viist imod nogen af dem, enten han er mig nærmere eller fjernere beslægtet. Snorre fandt, at han trængte meget til Skoven, og han lod sig Jorden haandsælge, og overtog Eftermaalet. Thorolf red hjem, og var vel tilfreds, men andre syntes ikke saa vel derom. Om Foraaret lod Snorre Sag anlægge til Thorsnæsting imod Arnkel for Trælledrabet. Begge Parter kom mandstærke til Tinget, og Snorre forfulgte Sagen. Da den kom til Doms, krævede Arnkel Bjærgvidner paa, at Trællene vare grebne med tændt

Ild og i Ildspaasættelse. Herimod indvendte Snorre, at de rigtig nok vare uhellige paa Ildgjerningsstedet, men da de andre havde ført dem bort derfra og ud til Vadelshøfde, og havde der dræbt dem, saa vare de ikke der uhellige. Og derved tilintetgjorde han Arnkels Bjærgvidner. Derefter gav man sig til at mægle dem imellem, og der blev sluttet Forlig saaledes, at Brødrene Styr og Vermund skulde dømme dem imellem. De dømte tolv Øre for hver af Trællene, og Pengene skulde udredes strax paa Tinget. Da dette var skeet, gav Snorre Thorolf Pungen; han tog den og sagde: Det tænkte jeg ikke, da jeg gav dig min Jord, at du vilde behandle min Sag saa ringe, og jeg er vis paa, at Arnkel vilde ikke have nægtet mig slige Bøder for mine Trælle, hvis jeg havde voldgivet ham Sagen. Det maa jeg sige, svarede Snorre, at du er kommen skamløs ud af dette, men jeg vil ikke vove min Anseelse mod din Ondskab og Uretfærdighed. Thorolf svarede: Jeg haaber ogsaa, at jeg ikke mere skal søge Hjælp hos dig i mine Sager, skjøndt det aldrig vil mangle paa Trætter mellem eder Herredsmænd. Derpaa forlod man Tinget. Hverken Arnkel eller Snorre vare fornøjede med Udfaldet, men Thorolf mindst, som rimeligt var.

31. Om Ulfars Død.

Nu hændtes det, at Ørlyg paa Ørlygstad blev syg, og da han blev haardt angreben, plejede hans Broder Ulfar ham; han døde. Men strax efter hans Død tog Arnkel til Ørlygstad, og han tilligemed Ulfar bemægtigede sig alt det Gods, der var. Men da Thorbrands Sønner spurgte Ørlygs Død, toge de til Ørlygstad og gjorde Fordring paa Godset. De paastode nemlig, at det var deres Ejendom alt hvad deres Frigivne havde besiddet, men Ulfar paastod sin Ret til at tage Arv efter sin Broder. De spurgte saa Arn-

kel, hvad Del han vilde tage deri? Han svarede, at Ulfar skulde blive uranet for hver Mand, saalænge deres Fællig varede, og han maatte raade. Thorbrands Sønner droge da bort, og for det første ud til Helgefjeld til Snorre Gode, hvem de underrettede om Sammenhængen, og bade om Hjælp. Men Snorre Gode svarede, at han for denne Sag ikke vilde give sig i Trætte med Arnkel, da de strax fra Begyndelsen af havde baaret sig saa akavet ad, at Arnkel havde først faaet Godset i Besiddelse. Thorbrands Sønner sagde, at naar han ikke bekymrede sig om sligt, saa vilde han heller ikke varetage vigtigere Ting.

Om Høsten havde Arnkel et stort Høstgilde, men han plejede til alle Gilder at indbyde sin Ven Ulfar, og at give ham Gaver ved Afskeden. Den Dag, da man skulde tage fra Gildet paa Bolstad, red Thorolf Bøgifod hen til sin Ven Spaagils i Thorsaadal, og bad ham ride med hen paa Ulfarsfjeld; Thorolfs Træl var med. Da de kom ind paa Bjerghalsen, sagde Thorolf: Der farer Ulfar fra Gildet, og han har vist sømmelige Gaver med sig; hvorpaa han tilskyndede Spaagils til at lure paa ham ved Ulfarsfjeld, og dræbe ham, hvorfor han lovede ham tre Mark Sølv, og forpligtede sig til at betale Bøderne for Drabet. Han underrettede ham tillige om, hvorledes han skulde tage de Kostbarheder fra den Dræbte, som han havde faaet af Arnkel, saa løbe langs ud med Fjeldet til Kraakenæs, og, hvis nogen kom efter ham, skjule sig i Skoven. Endelig skulde han begive sig til Thorolf, der saa vilde sørge for, at ingen skulde gjøre ham noget. Og eftersom Spaagils var en meget fattig Mand, der sad med mange Børn, saa lod han sig forlede ved disse arge Løfter. Han gik hen til Tungjærdet paa Ulfarsfjeld, saae Ulfar komme med et Skjold og Sværd,

som Arnkel havde givet ham, og da de traf paa hinanden, bad Spaagils om at see Sværdet, roste Ulfars Gjævhed, at Høvdingerne agtede ham saa gode Gaver værd, men da Ulfar gav ham Sværdet og Skjoldet, gjennemborede Spaagils ham med Sværdet. Derpaa løb han ud til Kraakenæs. Arnkel var ude, og saae en Mand løbe med et Skjold, som ham synes han skulde kjende; det faldt han da ind, at Ulfar ikke godvillig havde skilt sig ved det, og han kaldte paa nogle Mænd, at de skulde sætte efter Manden; og da det er min Faders Raad, som her ere gaaede i Opfyldelse, sagde han, saa denne Mand er bleven Ulfars Banemand, saa skulle I strax dræbe ham, hvor I træffe ham, og ikke lade ham komme for mine Øjne. Derpaa gik Arnkel op til Ulfarsfjeld, og de fandt Ulfar død. Thorolf Bøgifod, der saae Spaagils løbe ud ad Ulfarsfjeld med Skjoldet, og ligeledes kunde slutte sig til, hvorledes det var gaaet med ham og Ulfar, befalede Trællen at fare hen til Thorbrands Sønner, og vare dem ad, at Ulfar var dræbt, hvorfor de skulde tage hen til Ulfarsfjeld og ikke, som forrige Gang, lade den Frigivnes Arv rane fra sig. Derpaa red Thorolf hjem, og var vel fornøjet med sin Daad. Men de, der vare løbne efter Spaagils, grebe ham ved en Klev ved Stranden, lode ham bekjende Sandheden, toge ham saa af Dage, og begrove ham ved Kleven, men bragte Arnkel Kostbarhederne. Da Thorbrands Sønner fik Thorolfs Budskab, droge de til Ulfarsfjeld, men der var allerede Arnkel kommen med mange andre Mænd. De gjorde nu Fordring paa Ulfars Gods, men Arnkel fremledte de Vidner, der havde været tilstede ved Ulfars Haandsalg til ham, og paastod, at det skulde staa ved Magt, da det ikke lovlig var hævet, og bad dem derfor at lade deres Fordring fare, thi han vilde haandhæve sig i

Godset som i sin Fædrenearv. Thorbrands Sønner saae da ingen anden Udvej end at trække sig tilbage, og tyede atter til Snorre Gode. Denne sagde, at det var nu gaaet som forrige Gang, at de havde ladet Arnkel komme sig i Forkjøbet; de kunde nu skyde en hvid Pind efter Løsøret, som Arnkel allerede havde taget i Besiddelse, men til Jorden vare de lige nær, og det kom da an paa, hvo der vare de stærkeste; han frygtede imidlertid for, at Arnkel, der tilegnede sig hver Mands Del der i Herredet, ogsaa i dette Skifte, som i andre, vilde overmande dem. Thorleif Kimbe svarede: Du har Ret, Snorre! og vi kunne ikke vente, at du skal haandhæve vor Ret imod Arnkel, da du i alle Handeler, som I have sammen, giver efter for ham. Thorbrands Sønner toge derpaa hjem, misfornøjede med deres Skjæbne.

32. Om Thorolf Bøgifods Død.

Snorre Gode lod nu hugge i Kraakenæsskoven, og det meget. Thorolf Bøgifod, som mente, at Skoven blev ødelagt, red ud til Helgefjeld, og bad Snorre, at lade ham faa Skoven igjen, thi han havde laant ham den, men ikke givet ham den. Men Snorre svarede, at det vilde komme paa det rene, naar man hørte deres Vidnesbyrd, som havde været tilstede ved Haandsalget, og naar Skoven ikke saaledes blev frakjendt ham, saa vilde han ikke lade den fare. Thorolf begav sig da bort, meget ilde tilmode, og red ind til Bolstad til sin Søn Arnkel. Denne tog vel imod sin Fader, og spurgte efter hans Ærende. Det er mit Ærende hid, sagde Thorolf, at jeg finder den Kiv, der er imellem os, meget ulykkelig, og ønsker, at vi skulle lade den fare og leve som gode Frænder; dette Forhold er unaturligt, men naar vi forene os, ville vi blive anseelige her i Herredet, du ved din Manddom, jeg ved min Klogskab. Da Arnkel ytrede,

hvor kjært det vilde være ham, at de sluttede sig nøjere sammen, vedblev Thorolf: Lad det nu være Begyndelsen til vort Forlig og Venskab, at vi kræve Kraakenæsskoven tilbage af Snorre Gode; det tykkes mig haardt, at han skal have vor Ejendom; men han vil nu ikke lade mig faa Skoven, og siger, at jeg har givet ham den, men det er Løgn. Arnkel svarede: Det var ikke af Venskab mod mig du lod Snorre faa Skoven; jeg veed, at han har ikke ret Hjemmel til den, men jeg vil ikke, at du til Løn for din Ondskab skal have Glæde af vor Trætte. Jeg tænker, sagde Thorolf, det er snarere din egen Fejghed, der bevæger dig dertil, end fordi du frygter, at jeg skal have Glæde af eders Trætte. Tænk derom, som du vil, sagde Arnkel, men under disse Omstændigheder vil jeg ikke give mig i Kiv med Snorre om Skoven. Dermed skiltes de ad. Thorolf tog hjem, var meget misfornøjet, og tyktes nu ikke at kunne faa sin Krig frem.

Thorolf kom hjem om Aftenen, talte ikke med nogen, satte sig i sit Højsæde, spiste ikke til Aften, og blev siddende, da de andre gik til Sengs. Om Morgenen, da de stode op, sad han der endnu, og var død. Da sendte Husfruen Bud til Arnkel, for at mælde ham hans Faders Død. Arnkel red op til Hvam med nogle af sine Hjemmemænd, og da de kom til Hvam, fik han Vished, at hans Fader var død, og sad i Højsædet; men alle Folk vare forskrækkede, thi dem alle forekom hans Død uhyggelig. Arnkel gik da ind i Stuen, langs med Bænkene bagfra mod Thorolf, og bad alle vogte sig for at komme ham nær forfra, saalænge Lighjælp endnu ej var ham ydet. Arnkel greb da Thorolf i Skuldrene, og maatte bruge alle sine Kræfter, førend han fik ham ned af Sædet, hvorpaa han svøbte et Klæde om hans Hoved, og redte om Liget, som Skik var. Derefter lod han bryde Hul

paa Væggen bag ved ham, fik ham der ud, lod ham lægge paa en Slæde med forspændte Øxne, og age op i Thorsaadal. Det var ikke uden Besvær, at de fik ham derhen, hvor han skulde være, og der lagde de ham i en fast Dys. Derpaa red Arnkel hjem til Hvam, og tog alt sin Faders Gods i Besiddelse. Han blev der i tre Dage, uden at der forefaldt noget videre mærkeligt, og vendte saa hjem.

33. Thorolf Bægifod gaar igjen.

Efter Thorolf Bægifods Død fandt mange det ilde at være ude efter Solens Nedgang, og mod Enden af Sommeren bemærkede man, at Thorolf var paafærde; da kunde man aldrig være udenfor Husene i Fred, naar Solen var gaaet ned, hvortil kom, at de Øxne, han var trukken med, bleve troldrebne, og alt det Kvæg, som kom nær til hans Dys, blev galent og raste sig ihjel. Ofte kom Faarehyrden i Hvam hjem, forjaget af Thorolf, og om Høsten hændte det sig, at hverken Faarehyrden eller Kvæget kom hjem, og da man om Morgenen tog ud, for at lede efter dem, fandtes Hyrden død kort fra Thorolfs Dys; han var kulsort over hele Legemet, og hvert Ben i ham knust. Han blev dysset hos Thorolf, men alt Kvæget, som havde været i Dalen, fandtes enten dødt eller forvildede sig i Fjeldene, og fandtes aldrig; og naar Fugle satte sig paa Thorolfs Dys, faldt de døde ned. Dette vakte en saadan Forstyrrelse, at ingen vovede at lade Kvæget græsse oppe i Dalen; ofte hørte man om Natten udenfor paa Hvam stærke Døn, ja selv i Huset tumlede det, og da Vinteren kom, viste Thorolf sig ofte hjemme paa Gaarden, og hjemsøgte især Husfruen; mange havde Meen deraf, men hun var nær ved at gaa fra sin Forstand. Hun døde da ogsaa tilsidst deraf, og blev ført op i Thorsaadal og dysset hos Thorolf. Derpaa flygtede alle Folk bort fra Gaarden;

og nu begyndte Thorolf at gaa vide om Dalen, saa han ødede næsten alle Gaarde der omkring. Og denne hans Gjengang afstedkom en stor Forstyrrelse, da han dødede nogle, andre flygtede, men alle de, som opgave Aanden, bleve siden seete i Færd med ham. Alle klagede over denne Ulykke, og de mente, at Arnkel burde raade Bod derpaa. Arnkel bød alle dem til sig, som fandt det vildere[1] der, end andenstedś. Thi hvor Arnkel var stædt, mærkedes der aldrig noget Meen af Thorolf og hans Følge. Alle vare saa rædde for denne Thorolfs Gjengang, at ingen turde om Vinteren tage igjennem Egnen, skjøndt de havde vigtige Ærender.

Da nu Vinteren led og Vaaren kom med mild Luft, og Frosten gik af Jorden, sendte Arnkel et Bud ind til Karstad til Thorbrands Sønner, og bad dem tage med ham, for at føre Thorolf bort fra Thorsaadal, og søge ham et andet Leiested. Det var hver Mands Pligt efter Loven at føre død Mand til Graven, naar de æskedes dertil; Thorbrands Sønner mente dog, at det kom ikke dem ved, at hjælpe Arnkel eller hans Mænd af deres Nød, men den gamle Thorbrand forestillede dem, at det var deres lovlige Pligt, og heller ikke var det sømmeligt at afslaa det. Thorod lovede da at møde Arnkel paa Ulfarsfjeld. Nu gjorde Arnkel sig færdig; de vare tolv Mand, og havde Trækørne og Graveredskaber med sig; de toge først til Ulfarsfjeld, hvor de traf Thorod Thorbrandsen med to andre Mænd. De fore nu op over Halsen, og kom til Thorsaadal til Thorolfs Dys. Han saae nu meget fæl ud; de toge ham op af Graven, lagde ham paa en Slæde, spændte to stærke Øxne for, og droge ham op til Ulfarsfjelds-hals; der vare Øxnene trætte, saa man maatte tage nogle andre, der droge ham op paa Halsen; Arnkel agtede at føre

[1]) bedre.

ham ind paa Vadelshøfde, for at jorde ham der. Men da de kom ind paa Kanten af Bjerghalsen, bleve Oxnene gale, reve sig løse, løb frem ad Bjerghalsen, og størnede ud mod Søen, og styrtede begge om og døde. Thorolf var da saa tung, at de ikke kunde faa ham videre, hvorfor de førte ham til en liden Høfde, som var tæt ved dem, og jordede ham der. Det Sted kaldes siden Bøgifods Høfde. Derpaa lod Arnkel et Gjærde opføre tværs over Høfden ovenfor Dyssen, saa høit, at ingen kunde komme derover uden flyvende Fugl. Man seer endnu Mærke deraf. Der laa Thorolf rolig al den Stund Arnkel levede.

34. Om Snorre Godes Dele med Arnkel.

Snorre Gode lod Kraakenæsskoven hugge, og brød sig ikke om Thorolf Bøgifods Klagemaal. Men det mærkedes nok paa Arnkel, at han mente, at Snorre ikke havde Lovhjemmel paa Skoven, thi ham tyktes, at Thorolf havde begaaet Arvesvig ved at give ham den. En Sommer sendte Snorre Gode sine Trælle til Arbeide i Skoven, og de hug en Del Tømmer, stablede det op, og toge hjem. Da Tømmeret tørkedes, gik Ordet, at Arnkel vilde tage det, men der blev dog ikke noget af; derimod bad han sin Faarehyrde at passe paa, og at vare ham ad, naar Snorre vilde føre Tømmeret hjem. Da nu Vedet var tørt, sendte Snorre tre af sine Trælle efter det, og lod sin Følgemand Hauk tage med dem, for at staa dem bi. De bandt Tømmeret paa tolv Heste, og begave sig paa Hjemveien. Men Faarehyrden underrettede Arnkel derom, som da tog sine Vaaben, og satte efter dem. Da han kom efter dem, sprang Hauk af Hesten, og kastede sit Spyd efter Arnkel, men det kom i Skjoldet, og saarede ham ikke. Men Arnkel sprang ligeledes af, og fældede Hauk med sit Spyd ved Hauksaa. Da Trællene saae Hauks

Fald, toge de Flugten hjemad, og da Arnkel havde forfulgt dem et Stykke, vendte han om, drev de med Ved belæssede Heste med sig, tog Vedet af dem, slog dem løse, fæstede Rebene paa dem, og drev dem ud ad Fjeldet, og de søgte hjem til Helgefjeld. Denne Tidende spurgtes, men alting blev roligt Vinteren over. Men om Vaaren anlagde Snorre Sag til Thorsnæsting for Hauks Drab, og Arnkel erklærede ham uhellig, fordi han havde gjort det første Anfald. Sagen blev dreven med megen Iver, men Hauk blev erklæret uhellig, og Sagen gik Snorre imod. Dette gav Anledning til megen Omtale Sommeren over.

35. Snorre raader Arnkel Bane.

Der var en Mand, ved Navn Thorleif, fra Østfjordene, som var lovfældet for Voldtægt; han kom om Høsten til Helgefjeld, og bad Snorre Gode om Ophold i hans Hus, men Snorre afslog det, og de talede meget sammen, førend han tog bort. Derefter tog Thorleif til Bolstad, hvor han kom om Kvelden, og var der Natten over. Tidlig om Morgenen stod Arnkel op, og naglede sin Udedør. Thorleif stod op, gik hen til Arnkel, og bad ham om Ophold der. Han svarede undvigende, og spurgte, om han havde været hos Snorre Gode? Det har jeg rigtig nok, sagde Thorleif, men han vilde ikke tage imod mig, og heller ikke skjøtter jeg meget om at være i denne Mands Følge, der lader sig kue af hver Mand, han har med at gjøre. Jeg tænker heller ikke, sagde Arnkel, at Snorre vinder ved Kjøbet, hvis han giver dig Mad for dit Følgeskab. Thorleif blev nu ved at trænge paa, at han gjerne vilde være hos en Mand som Arnkel, men denne vægrede sig, da han ikke plejede at tage Mand fra fremmed Herred i sit Hus. Medens de saaledes taledes ved en Stund, den ene paatrængende, den anden undvigende, borede Arnkel

paa Dorrevlerne, og lagde imidlertid sin Tælgeøxe paa Jorden; Thorleif greb den, svang den over sit Hoved, og vilde sætte den i Hovedet paa Arnkel; men da denne hørte Hvinet, sprang han op, løftede Thorleif op paa sit Bryst, og nu kjendtes hans Styrke, thi han kastede Thorleif til Jorden, saa han næsten daanede, men Øxen røg ham ud af Haanden, og Arnkel fik den fat, og satte Thorleif den i Hovedet, og gav ham Banesaar. Ordet gik, at Snorre Gode havde sendt denne Mand, for at dræbe Arnkel. Men Snorre tog sig ikke denne Sag nær, og lod Folk snakke hvad de vilde, og saaledes gik det Halvaar uden videre Forefald.

36. Om Arnkels Død.

Næste Høst ved Vinternætters Tid havde Snorre Gode et stort Høstgilde, hvortil han havde indbudet sine Venner. Der holdtes Øldrikke, og blev drukket fast, og herskede megen Munterhed af Øllet. Der blev ogsaa talt om Mandligning, og hvo der var den gjæveste Mand der i Egnen, eller den største Høvding; og derom kunde de ikke blive enige. De fleste holdt Snorre Gode for den gjæveste Mand, men andre holdt Arnkel derfor, og atter andre Styr. Da de nu talede derom, sagde Thorleif Kimbe: Hvad er det værd at trættes om sligt, som hver kan see for sine Øine? Hvad vil du sige med det, Thorleif! sagde de andre, at du holder den Sag for saa ligefrem. Uden Betænkning er Arnkel den største, sagde han; af hvad Grund da? sagde de andre. Fordi det er den rene Sandhed, svarede Thorleif; Snorre Gode og Styr ere for deres Svogerskabs Skyld at regne for een Mand, men ingen af Arnkels Hjemmemænd ligge uden Bøder ved hans Gaard, af dem, Snorre har dræbt, saaledes som Snorres Følgemand Hauk ligger her ved hans Gaard, hvem Arnkel har dræbt. Dette, fandt man, var dristig talt og dog

sandt, saaledes som Sagerne nu stode, og dermed endtes Samtalen. Da man nu tog bort fra Gildet, valgte Snorre Gaver til sine Venner, fulgte Thorbrands Sønner ned til Skibet, og ved Skilsmissen gik han hen til Thorleif Kimbe, og sagde: Her er en Øxe, Thorleif, som jeg vil give dig, den har et langt Skaft, men vil dog ikke kunne naa Arnkels Hoved, naar han gjør Hø paa Ørlygstad, hvis du skal kaste den hjemmefra Alftefjord. Thorleif tog mod Øxen, og sagde: Tro ikke, at jeg skal dvæle med at svinge Øxen imod ham, naar du vil hævne din Følgemand Hauk. Det tør jeg vente af eder, Thorbrands Sønner, sagde Snorre, at I vil passe paa, naar der gives Lejlighed til at angribe ham; og da maa I dadle mig med Rette, hvis jeg ikke møder eder, naar I vare mig ad, at det er Tid. De skiltes saaledes ad, begge lige villige til at tage Arnkel af Live; Thorbrands Sønner skulde udspejde Lejligheden.

Tidlig paa Vinteren kom der stærk Frost, og alle Fjorde lagde til. Freisten Bove vogtede Faar i Alftefjord; han skulde passe paa, naar der gaves Lejlighed til at anfalde Arnkel. Arnkel var en driftig Mand, og lod sine Trælle arbejde fra Morgen til Aften; han drev Jorderne baade paa Ulfarsfjeld og Ørlygstad, thi der var ingen at faa til at bo der af Frygt for Thorbrands Sønner; men om Vinteren plejede Arnkel at føre Høet fra Ørlygstad om Natten, naar det var Maaneskin, thi Trællene havde andet at gjøre hjemme om Dagen, og han brød sig ikke noget om, at Thorbrands Sønner lagde Mærke dertil. En Nat før Jul stod han op, vakte sine tre Trælle, af hvilke den ene hed Ofeig, og tog med dem ind til Ørlygstad; de havde fire Øxne og to Slæder med. Thorbrands Sønner bemærkede deres Færd, og Freisten Bove tog strax om Natten over Isen til Helgefjeld, og

kom derhen noget efter at Folk vare gaaede i Seng. Han vakte Snorre Gode. Denne spurgte hvad han vilde? Nu er den gamle Orn fløjen til Aadslet paa Ørlygstad, sagde Freisten. Snorre stod op, lod sine Mænd klæde sig paa, og de droge ni Bevæbnede over Isen til Alftefjord, hvor Thorbrands Sønner, sex Mand stærke, mødte dem inderst i Fjorden. De droge nu afsted til Ørlygstad. Her var een af Trællene taget hjem med Hølæsset; de andre saae, at der kom Bevæbnede op fra Søen, og Ofeig mente, det var bedst at tage hjem. Arnkel befalede ham at løbe hjem og kalde paa hans Følgemænd, men selv besluttede han, ej at fly, men at værge sig paa Høpladsen, hvis Gjærde var et godt Forsvarssted. Ofeig havde næppe hørt hans Ord, forend han skyndte sig afsted, men han blev saa ræd, at han nær var bleven gal, og løb op i Fjeldet, og derfra i en Fos, hvor han satte Livet til. Da løb den anden Træl hjem. Arnkel værgede sig længe med et Slædetræ, især imod Thorleif Kimbe, greb derpaa sine Vaaben, men blev endelig overvældet af Mængden. Trællen, der var løben hjem, havde imidlertid hjulpet den anden med at bære Høet ind, og da de vare færdige dermed, gik de ind og toge deres Skindklæder af. Derved vaagnede Arnkels Følgemænd, og spurgte efter ham. Da vaagnede Trællen ligesom op af Søvne, og sagde: Det er sandt, sagde han, han strider nok endnu inde paa Ørlygstad med Snorre Gode. Da sprang Mændene op, klædte sig paa, og skyndte sig til Ørlygstad, men fandt Arnkel død. Alle beklagede hans Død, thi af alle Hedninger var han een af de bedste, forstandig, dannis, hjertegod og særdeles djærv, oprigtig i Tale, sagtmodig i Sind; han gik ogsaa af med Sejeren i alle Sager, hvem han end havde med at gjøre; og det, hvilket nu viste sig, tildrog ham Avindsmænd. Arnkel

blev højlagt i en meget stor Høj ved Søen ude ved Vadelshøfde.

37. Om Loven for Eftermaal.

Efter Arnkels Drab vare der kun Kvinder til Arv og Eftermaal; derfor blev Drabssagen ikke forfulgt med den Kraft, som man kunde vente efter en saa gjæv Mand. Der blev sluttet Forlig paa Tinget, og ingen anden Straf bestemt, end at Thorleif Kimbe, som man tilkjendte Arnkels Banesaar, skulde være landflygtig i tre Aar. Men da dette Eftermaal ikke var sømmeligt, som det burde at være efter en saadan Høvding, saa gave Landets Regjeringsmænd den Lov, at herefter maatte ingen Kvinde have Eftermaal i Drabsag, heller ikke Karlmand[1] under sexten Aar, og det har siden bestandig været overholdt.

38. Om Thorleif Kimbes Udenlandsrejse.

Thorleif Kimbe fik sig Fart om Sommeren med nogle Kjøbmænd, som toge ud fra Strømfjord, og holdt til med Skibsstyrerne. Den Gang var det Skik hos Kjøbmændene, ingen Madsvende at have, men de, som spiste sammen, maatte selv kaste Lod om, hvem der skulde forestaa Kjøkkenet. Alle Skibsfolkene havde ogsaa Drik sammen; der skulde nemlig staa et Kar ved Masten, hvori Drikken var, og anden Drik havde man i Legler, hvorfra den fyldtes i Karret, naar det var tomt. Da de nu næsten vare færdige til at sejle, kom der en Mand hen paa Pladsen ved Boden; det var en høj Mand, med en Byrde paa Ryggen, og han forekom dem noget underlig. Han spurgte efter Skibsstyreren, og de viste ham hen til hans Bod; han lagde sin Pakke ved Boddøren, gik saa ind i Boden, og spurgte Skibs-

[1]) Mandsperson.

styreren, om han vilde tage ham med over Havet. De spurgte ham om hans Navn; han hed Arnbjørn, var en Søn af Asbrand fra Kam, og sagde, at han vilde fare udenlands, for at opsøge sin Broder Bjørn, der for nogle Aar siden var rejst bort, og fra hvem han ikke havde spurgt noget, siden han drog til Danmark. Østmændene sagde, at Bunken var nu allerede bunden, og de havde ikke Lyst til at løse den; men han forestillede, at han havde ikke mere Tøj med sig, end der kunde ligge paa Bunken. Da dem nu tyktes, at det var ham vigtigt at rejse, saa toge de ham med. Han spiste alene, og havde sin Plads foran ved Stavnen. I hans Pakke havde han tre hundrede Alen Vadmel, tolv Vareskind og hans Rejsekost. Han var hjælpsom og munter, saa Kjøbmændene kunde godt lide ham. De kom lykkelig over til Hordeland, og lavede deres Mad paa et Udskjær, hvor de havde landet. Thorleif Kimbe traf Lodden at forestaa Kjøkkenet, og han skulde lave Grød. Arnbjørn var paa Land, og lavede ligeledes Grød til sig selv, og dertil havde han taget Thorleifs Kjedel. Denne gik paa Land, og bad Arnbjørn om sin Kjedel, men han var endnu ikke færdig. Da nu Østmændene bebrejdede Thorleif hans islandske Sendrægtighed, blev denne vred, tog Kjedelen, kastede Arnbjørns Grød ud, og gik sin Vej. Men Arnbjørn havde Skeen i Haanden, og slog med den til Thorleif, og traf ham paa Halsen. Slaget var ubetydeligt, men da Grøden var hed, saa brændte den Thorleif paa Halsen. Han sagde: Nordmændene skal ikke have det at lee af, at de maa skille os Landsmænd ad som Hunde, men naar vi komme sammen paa Island, skal jeg nok huske dig det. Arnbjørn svarede ikke. Nogle Dage efter fik de Bør ind til Landet, og satte Skibet op. Thorleif blev der, men Arnbjørn fik

Skibsleilighed med nogle Lastfarere til Vigen, og tog derfra til Danmark, for at opsøge sin Broder.

39. Om Bjørn Bredvikinge-Kappe.

Thorleif Kimbe var paa tredie Aar i Norge, og tog saa tilbage til Island med de samme Kjøbmænd, som han var taget ud med. De kom til Dagverdnæs, og han tog om Høsten hjem til Alftefjord, og gjorde sig til, som han plejede. Den samme Sommer landede Brødrene Bjørn og Arnbjørn i Hraunhavn. Bjørn blev derefter kaldt Bredvikingekappe (Bredvikingernes Kjæmpe). Arnbjørn, der havde ført en god Skilling ud med sig, kjøbte sig strax Jord paa Bakke i Hraunhavn. Han førte ingen Pragt, og var i det hele tilbageholden, men ellers den gildeste Mand, man vilde see. Hans Broder Bjørn derimod opførte sig prægtig, da han kom hjem, og holdt sig vel, thi han havde dannet sig efter fremmede Høvdingers Sæder; han var meget smukkere end Arnbjørn, forresten ligesaa gild og langt taprere. Om Sommeren, da de vare nykomne, blev der holdt et talrigt Mandemøde nordenfor Heden ved Mundingen af Frodaa. Kjøbmændene rede alle did i farvede Klæder, og forefandt en stor Mængde. Husfruen Thuride fra Frodaa var der ogsaa, og hende gav Bjørn sig i Tale med, uden at det vakte særdeles Opmærksomhed, thi man fandt det rimeligt, at de havde meget at tale om, efterat de i saa lang Tid ikke havde seet hinanden. Det kom til blodig Strid om Dagen, og een af Nordmændene blev dødelig saaret; han blev baaren hen under en Busk, der stod paa Øren, og der løb saa meget Blod af Saaret, at det dannede ligesom et Blodkjær i Busken. Drengen Kjartan fra Frodaa, Thurides Søn, var der ogsaa; han havde en lille Øxe i Haanden, og løb hen til Busken, og dyppede den i Blodet.

Da nu de, der boede søndenfor Heden, rede hjem, spurgte Thord Blig Bjørn, hvorledes det var gaaet ham med hans Samtale med Thuride. Godt, sagde han. Derpaa spurgte Thord, om han havde lagt Mærke til Drengen Kjartan, hans og Thorods eller alle deres Søn, og hvad han syntes om ham? Ja vist saae jeg ham, sagde Bjørn, løbe til Blodkilden, og næppe kjender han sin egen Fader. De talede nu mere derom, og Bjørn slog tydelig nok paa, at Drengen lignede ham; men Thord raadte ham til, nu at vende sin Hu fra Thuride. Det vilde nok være det klogeste, sagde Bjørn, men det har jeg ikke i Sinde, skjøndt jeg her faar med en stærkere Mand at gjøre, hendes Broder Snorre. See dig da vel for! sagde Thord, og dermed endte de deres Samtale.

Bjørn drog nu hjem til Kam, og overtog Husets Bestyrelse, thi hans Fader var den Gang død. Om Vinteren begyndte han igjen sin Færd over Heden, for at besøge Thuride; og hvor ilde det end tyktes Thorod, saa vidste han dog ikke, hvorledes han skulde raade Bod derpaa; thi han betænkte, hvor slet det var gaaet ham forrige Gang, og nu var Bjørn en anderledes stærk Mand end før. Han kjøbte derfor Thorgrim Galdrekinn til at opvække Uvejr for Bjørn, naar han tog over Heden. Det hændte sig ogsaa en Dag, da Bjørn foer til Frodaa, og om Aftenen vilde tage hjem, og var kommen noget silde paa Færden, at Vejret blev tykt, og det regnede noget; men da han kom op paa Heden, blev det koldt og Snefog, og saa mørkt, at han ikke kunde see Vejen for sig; saa kom der Stormvejr med saa stærk Regn, at han næppe kunde komme frem, og de vaade Klæder frøs paa Kroppen af ham; derhos foer han vild, og vidste ikke selv hvor han var. Endelig fandt han en Hule, hvor han søgte Ly, men det var et koldt Leje, og han maatte blive der

i hele tre Dage, forend Uvejret holdt op, saa han kunde komme hjem.

40. Om Thorleif Kimbe og Thorbrands Sønner.

Samme Vaar bejlede Thorleif Kimbe til Helga Thorlaksdatter paa Eyre, en Søster til Stenthor, hvis Broder Thormod, der var gift med Thorleif Kimbes Søster Thorgerde, anbefalede Giftermaalet; men Stenthor vilde ikke gjerne give sit Samtykke, og henstillede det til sine Brødre. De henvendte sig da til Thord Blig, men denne erklærede Thorleif: at han maatte først see at faa de Grødskrammer lægte paa sin Hals, som han for tre Aar siden havde faaet i Norge, førend han tænkte paa at gifte sig med hans Søster. Over dette Svar truede Thorleif ham paa Livet. Om Morgenen efter holdt de en Tørveleg ved Thorbrandssønnernes Bod, og i det Thorlakssønnerne gik forbi, fløj der en stor Sandtørv i Nakken paa Thord Blig, saa han vendte Benene i Vejret; og da han stod op, saae han, hvorledes Thorbrandssønnerne lo ad ham. Thorlakssønnerne grebe da til Vaaben, de gik imod hinanden, og nogle Mænd bleve saarede; men Stenthor og Snorre tilvejebragte Forlig.

41. Om Bredvikingerne og Thorbrands Træl.

Denne Kiv blev bestandig fortsat. Bredvikingerne havde for Sæd om Høsten at samles til Boldleg, og man søgte derhen fra hele Egnen; der blev opreist Legboder, saa at man opholdt sig der en halv Maaned eller længer. Nu havde Bonden Thorbrand en Træl, ved Navn Egil den Stærke, der var meget misfornøjet med sin Trællestand, og ofte bad Thorbrand og hans Sønner om sin Frihed, hvorimod han lovede at udføre hvad de vilde have. Engang da han om Aftenen gik efter Faar ud til Borgedal, saae han en Ørn komme flyvende over Fjorden; en stor Hund fulgte

med Egil, denne kastede Ørnen sig paa, og greb den i sine Klør, og fløj tilbage med den over Fjorden til Thorolf Bægifods Dys. Dette, mente Thorbrand, var Varsel for store Tidender. Om Høsten talte Thorbrandssønner med Trællen, at han skulde fare hen til det Sted, hvor Boldlegen holdtes, og dræbe een af Bredvikingerne, Bjørn eller Thord eller Arnbjørn, hvorimod de lovede ham sin Frihed. Somme mente, at det skete efter Overlæg med Snorre, og at han havde underrettet Trællen, hvorledes han skulde bære sig ad dermed, at han nemlig skulde benytte den Tid, da man lavede Mad, og Havvinden drev Røgen ind i Bjergskaaret, til at overraske de Legende. Egil begav sig paa Vejen. Samme Aften gik Freisten efter Faar over en Aa, og kom til den Bjergskride, som hedder Geirvør; der saae han et bart Mandshoved ligge, og Hovedet kvad:

Geirvør er fuld
af Faldnes Blod;
dække hun skal
Dødes Hos[1].

Han fortalte Thorbrand dette Varsel, og denne fandt, at ogsaa det spaaede vigtige Begivenheder.

Hvad nu Egil angaar, saa stævnede han over Fjeldene, og skjulte sig Dagen over i et Bjergskaar ved Legboderne, og saae paa Legen. Thord Blig, der sad paa en Stol og saae paa Legen, thi han kunde ikke være med for sin Heftigheds Skyld, sagde: Jeg veed ikke hvad det er jeg seer deroppe i Bjergskaaret, og som af og til kommer frem, om det er en Fugl eller et Menneske, der har skjult sig; noget Levende er det, det er nok bedst at undersøge det. Ingen af de andre saae det, og man brød sig derfor ikke videre derom.

[1]) Hjerneskal.

Denne Dag tilfaldt det Bjørn Bredvikingekappe og Thord Blig at sørge for Maden; Bjørn skulde gjøre Ild og Thord hente Vand. Da der nu var tændt Ild, drev Røgen op i Skaaret, saaledes som Snorre havde sagt, og Egil fulgte da Røgen ned til Boden. Legen var endnu ikke tilende, men det var imod Enden af Dagen, Ilden brændte stærkt, og Boden var fuld af Røg. Egil var bleven meget stiv, dels af sin Gang over Fjeldet, dels af det han havde ligget i Skaaret. Han havde frynds et Skotvinge i sine Sko, som da var Skik, men den ene var gaaet løs, og slæbte efter ham. Han gik ind i Forstuen, men da han skulde gaa ind i Adelstuen, vilde han liste sig frem, thi han saae Bjørn og Thord sidde ved Ilden, og han haabede nu om et Øjeblik at vinde sin Frihed for bestandig. Da han nu vilde stige over Dørtærskelen, traadte han paa den løse Skotvinge, kunde ikke faa den anden Fod frem, snublede, og styrtede ind paa Gulvet med en Alarm, som om der var falden en flaaet Oxe. Thord sprang op, og spurgte, hvad Pokker det var. Bjørn sprang ligeledes op, og fik fat paa ham, forend han kunde komme paa Benene, og spurgte, hvem han var? Det er Egil, min gode Bjørn! sagde Trællen. Hvad for en Egil? spurgte Bjørn. Egil fra Alftefjord, sagde han. De satte nu Fjædder paa hans Fødder, og da de andre kom ind, maatte han bekjende alt. Næste Morgen førte de ham op i Skaaret, og dræbte ham der. Det var den Gang Lov, at hvis nogen dræbte anden Mands Træl, skulde han bringe Bøderne hjem til Husbonden, nemlig tolv Øre Sølv, og det inden tredie Dag efter Drabet; naar disse Bøder saaledes lovlig vare betalte, kunde intet Søgsmaal finde Sted for Drabet. Bredvikingerne besluttede, at bringe Bøderne for Egil efter Loven. De valgte tredive Mænd af dem, der

vare med ved Løgene, og det var udvalgte Folk. Disse rede over Heden, og gjæstede om Natten paa Eyre hos Stenthor, som derpaa forenede sig med dem, saa de vare tresindstyve Mand. Næste Nat vare de paa Bakke hos Stenthors Broder Thormod, og bade Styr og Vermund at følge med. Nu vare de firsindstyve Mand. Saa sendte Stenthor en Mand til Helgefjeld, som skulde see, hvad Snorre Gode tog sig for, naar han hørte, de samledes. Men da Sendebudet kom til Helgefjeld, sad Snorre Gode i Højsædet, og der var ingen Forandring at mærke i Huset, saa Sendebudet kunde ikke komme efter, hvad Snorre havde for. Denne Efterretning bragte han Stenthor. Denne sagde, at det var at formode, at Snorre vilde finde sig i andres lovlige Færd, og naar han ikke foer til Alftefjord, saa vidste han ikke, hvortil de behøvede saa mange Folk. Han vilde derfor have, at Bredvikingerne skulde blive tilbage. Men Thord svarede, at han vilde med, thi Thorleif Kimbe skulde ikke have det at spotte over, at han ej turde bringe ham Bøderne for Trællen. Da sagde Styr til Brødrene Bjørn og Arnbjørn, at de skulde blive tilbage med tyve Mand. Bjørn svarede, at han var just ikke vant til at skydes ud, og mente at Snorre vilde overliste dem, saa de kunde behøve alle de Folk, de kunde faa; men da Stenthor lovede at sørge for alt, fandt Bjørn sig deri. Nu red Stenthor med omtrent tresindstyve Mand bort fra Bakke; og de stævnede hen til Ulfarfjeldshals.

41. Om Slaget ved Alftefjord.

Snorre havde imidlertid anordnet alt; men først da Stenthors Sendebud var taget bort, som han nok kunde tænke var kommen for at speide, sejlede han med tre Skibe indad Alftefjord, med omtrent et halvt Hundrede Mand, og kom

til Karstad førend Stenthor. Da man nu fra Karstad saae Stenthor komme, vilde Thorbrands Sønner strax imod dem, for at hindre dem fra at komme ind i Tunet; thi de havde godt Mandskab, firsindstyve Mand. Men Snorre Gode forbød at hindre deres Ankomst, og befalede, at Stenthor skulde have sin lovlige Ret; og alle skulde være inde, og ikke bruge unyttige Ord, hvorved Sagen kunde forværres. De gik da alle ind i Stuen, og satte sig paa Bænkene, men Thorbrands Sønner bleve gaaende paa Gulvet. Stenthor red med sit Følge hen til Døren. Han var iført en rød Kjole, hvis Flige han havde trukket op under Bæltet; han havde et smukt Skjold og Hjelm, og var gjordet med Sværd, der var smukt forarbejdet, men ikke ret skarpt; Hjaltet var hvidt, af Sølv, Hæftet ligeledes snoet med Sølv og med forgyldte Plader. Han og hans Følge stege af; han gik hen til Døren, og hængte i Aabningen en Pung, hvori der var tolv Øre Sølv, og krævede Vidner paa, at Trælleboderne vare lovlig betalte. Døren var aaben, og en Hjemmekvinde, som stod i den, og hørte ham kalde til Vidne, gik ind i Stuen, og sagde: Det er en dygtig Mand, Stenthor paa Eyri, og han har talt vel for sig, da han bragte Trælleboden. Da Thorleif Kimbe hørte dette, sprang han og de andre Thorbrands Sønner ud, og saa kom alle de frem, som vare i Stuen. Thorleif kom først til Døren, og saae, at Thord Blig stod udenfor med sit Skjold, men Stenthor gik tilbage i Tunet. Thorleif tog et Spyd, der stod i Døren, og stak efter Thord Blig; Stiftet traf Skjoldet, gled af, og gav ham et stort Saar i Skulderen. Da løb de andre ud, og der begyndte et Slag i Tunet, i hvilket Stenthor især stred ivrig. Men da Snorre kom ud, standsede han det, og bad Stenthor ride bort; han vilde ikke lade sætte efter ham.

Stenthor red da bort med sine Mænd. Men da Snorre Gode gik hen til Døren, traf han sin Søn Thorod, den Gang tolv Aar gammel, der havde et stort Saar i Skulderen. Han spurgte, hvem der havde saaret ham? Stenthor paa Eyre, svarede han. Og nu lod Snorre sætte efter dem. De andre saae det, og begave sig op i Fjeldskreden Geirvør, hvor der var et godt Forsvarsted. Da Snorres Flok nu gik opad Skreden, kastede Stenthor efter gammel Sæd et Spyd, sig til Held, hen over Snorres Flok; Spydet traf Snorres Frænde Maar Halvardsen, der strax blev udygtig til Strid. Da dette blev sagt Snorre Gode, sagde han: Det er godt at det sees, at det ikke altid er tjenligt at gaa sidst. Nu begyndte en heftig Kamp, indtil Aslaf fra Langedal med flere kom til, og mæglede imellem dem. Stenthor skulde tage mod Fred paa sine Mænds Vegne, og bad Snorre at række sin Haand frem; men da han gjorde det, løftede Stenthor sit Sværd, og hug Snorre over Haanden; Hugget gav et stort Brag, og traf paa Stalleringen[1], saa at denne gik itu, men Snorre blev ikke saaret. Da raabte Thorod Thorbrandsen: De ville ingen Fred have, og lad os nu ikke holde op, førend alle Thorlaksønner ere dræbte. Men Snorre Gode sagde: Da vil der blive Tugt og Ave i Herredet, hvis alle Thorlaksønner blive dræbte; og Freden skal holdes, hvis Stenthor vil indgaa den. Alle bade denne at modtage den, og de sluttede da Stilstand, indtil hver var kommen til sit Hjem.

Bredvikingerne havde imidlertid hørt, at Snorre var taget til Alftefjord; de stege da til Hest, og rede efter Stenthor alt hvad de kunde, og vare paa Ulfarfjeldshals, da Sla-

---

[1]) Den Ring, der laa paa Stallen eller Alteret, og som Herredshøvdingen bar paa Armen, naar Ed skulde aflægges.

get stod. Mange mene ogsaa, at Snorre Gode saae dem deroppe, og at han derfor var saa villig til at slutte Fred med Stenthor. Da siden Stenthor og Bjørn traf hinanden paa Ørlygstad, sagde Bjørn, at det var gaaet, som han tænkte, og at det nu var bedst, at vende tilbage, og at anfalde dem; men Stenthor svarede, at han vilde holde den med Snorre sluttede Fred. Hver red derpaa til sit; Thord Blig laa saaret paa Eyre. I Slaget i Alftefjord faldt fem paa Stenthors Side, og to paa Snorres, og mange bleve desuden saarede.

42. Om Thorbrands Sønners Nederlag.

Sommeren før Slaget i Alftefjord var der ankommet et Skib, af hvis Ejere Stenthor havde kjøbt en Femaaring[1], som blev sat op ved Tingskaalenæs. En Morgen kort før Jul vilde han hente den med sine Brødre, Bergthor og Thord Blig, hvis Saar næsten nu vare lægte, samt to Nordmænd; i alt vare de otte Mand. De toge først ind paa Bakke, og fik deres Broder Thormod med, saa nu vare de ni. Medens de nu vare ifærd med Skibet, saae de sex Mænd komme fra Tingskaalenæs imod Helgefjeld til, og fattede da strax Mistanke, at det var Thorbrands Sønner, der vilde til Julegilde paa Helgefjeld, som det ogsaa var. Her kom det atter til et blodigt Møde paa den skraa og glatte Is, hvilket endte med, at alle Thorbrands Sønner bleve fældte til Jorden. Da sagde Thord Blig, at man skulde gaa imellem Krop og Hoved paa dem alle[2]; men Stenthor sagde, at han vilde ikke bære Vaaben paa liggende Mænd. Snorre Gode fik Efterretning om Striden, og kom did, men da var Stenthor allerede borte. Freisten Bove fandt han død, men alle de andre vare dødelig saarede. Thorbrands Sønner bleve førte hjem til Helge-

[1]) femradaaret Skib. [2]) afhugge deres Hoveder.

fjeld, og deres Saar lægte, men Thorod fik en skjæv Hals og Thorleif Kimbe maatte gaa med en Træfod.

Næste Foraar sluttedes endelig Forlig. Vermund hin Mjove skulde afsige Kjendelsen, hvilket han ogsaa gjorde paa Thorsnæsting; og dette Forlig blev holdt saalænge Stenthor og Snorre Gode levede.

43. Bjørn Kappe rejser udenlands.

Den samme Sommer bød Thorod Skatkjøbende sin Svoger Snorre Gode til Gilde paa Frodaa, og klagede ham sin Nød med Bjørn Asbrandsen, der besøgte hans Kone Thuride, Snorres Søster. Da Snorre nu red bort, og kom over Heden, vendte han sig til sine Ledsagere, og forkyndte dem, at han vilde drage mod Bjørn, og tage ham af Dage, hvis Lejlighed gaves. Imidlertid vilde han ikke anfalde ham hjemme, thi dertil havde han for ringe Magt, og selv Overmagt vilde her kun udrette lidet, hvilket man saae paa Thorgeir Gode og Gissur Hvide, da de med firsindstyve Mand anfaldt Gunnar paa Hlidarende, og han var ganske ene. Derimod mente han, at Maar skulde anfalde Bjørn, medens denne var ude, hvilket han vistnok var, da det var godt Høvejr. De rede nu hen til Gaarden, og saae Bjørn ude paa Tunmarken, i Færd med Vognarbejde; han var alene, og havde ingen Vaaben uden en lille Øxe og en stor Tælgekniv. Bjørn saae dem komme, og kjendte dem strax. Snorre red forrest. Da fattede Bjørn snart sin Beslutning; han greb Kniven, gik rask imod dem, greb med den ene Haand Ærmet paa Snorres Kappe, med den anden knugede han Kniven, og holdt den saaledes, at han let kunde støde den i Brystet paa Snorre, hvis han vilde. Maar, der skulde anfalde ham, tabte derved Modet, thi han saae, at det strax vilde være ude med Snorre, hvis han gjorde Bjørn nogen Skade. Bjørn

fulgte med dem, og spurgte om et og andet. Endelig sagde han til Snorre, at han ikke vilde nægte, han havde givet ham Anledning til Fortrydelse, og at man havde fortalt ham, hvor meget Snorre havde imod ham; men siig mig nu, sagde han, om du har noget andet Ærende til mig, end at tage ad faren Vej; hvis ikke, saa lov mig Tryghed, og jeg vil saa vende tilbage, thi jeg har ikke Lyst at gaa her som en Nar. Du har faaet mig saa vel i din Magt, sagde Snorre, at du skal have Fred for denne Gang, hvad der saa ellers var min Hensigt; men det vil jeg bede dig om, at du herefter vil lade Thuride være i Fred, hvis vi ellers skulle være gode Venner. Jeg vil ikke love dig mere, end jeg kan holde, sagde Bjørn, og jeg seer ikke, hvorledes det kan blive anderledes, saalænge jeg og Thuride ere i samme Herred. Her holder dig ikke saa meget, sagde Snorre, at du jo kan tage bort. Bjørn svarede: Det er sandt, og siden du selv er kommen til mig, og vort Møde er løbet saaledes af, saa vil jeg love dig, at du og Thorod ingen Ærgrelse skal have af mine Møder med Thuride til Vinter. Derpaa skiltes de ad, og Snorre tog hjem. Næste Dag red Bjørn til Hraunhavn, og fik sig Skibsleilighed til om Sommeren. De seilede silde ud med Nordostvind, som holdt længe ved, og i lang Tid spurgte man ikke noget til dette Skib.

44. Om Grønland og Vinland.

Efter Forliget imellem Eyrbyggerne og Alftfjordingerne toge Thorbrands Sønner, Snorre og Thorleif, til Grønland. Efter den sidste er Kimbevaag imellem Jøklerne opkaldt, og han boede i Grønland til sin Alderdom, men Snorre tog til Vinland hint gode med Karlsefne, og faldt der i en Strid med Skrællingerne.

45. Om Kristendommen.

Gissur Hvide og hans Maag Hjalte kom dernæst ud, og forkyndte Kristendommen; alle Indvaanerne bleve døbte, og Kristendommen blev lovtagen paa Althinget. Snorre Gode fremmede den især i Vestfjordene; han byggede selv en Kirke paa Helgefjeld, og hans Svigerfader Styr en anden paa Hraun. Det bidrog meget til Kirkers Bygning, at Præsterne lovede, at man i Himmerige skulde faa Plads for saa mange Mennesker, som der kunde staa i den Kirke, man lod bygge. Thorod Skatkjøbende lod ogsaa en Kirke bygge paa sin Gaard ved Frodaa, men der var ingen Præster til at holde Gudstjeneste i Kirkerne, thi der vare kun faa af dem paa de Tider.

46. Om Thorgunne fra Syderøerne.

Den samme Sommer Kristendommen blev lovtaget paa Island, kom der et Skib til Snefjeldsnæs; det var et Dubliner Fartøj med Mænd fra Irland og Syderøerne, men kun faa Nordmænd. De maatte ligge længe, forat vente paa Bør til at seile ind ad Fjorden, og imidlertid toge mange hen til Næsset, forat handle med dem. Der var ogsaa en Kvinde fra Syderøerne, med Navn Thorgunne, ombord, og Skibsfolkene sagde, at hun havde kostbare Sager med sig, som man vanskelig skulde finde paa Island. Da Husfruen paa Frodaa, Thuride, hørte det, fik hun stor Lyst til at see disse Sager; thi hun holdt meget af Stads og Pynt. Hun tog da hen til Skibet, og besøgte Thorgunne, og spurgte hende, om hun havde nogen udmærket Kvindeklædning? Thorgunne svarede, at hun havde intet til Salg, men hun havde kostbare Sager, som den anden ikke behøvede at skamme sig ved, hverken ved Gilder eller andre Sammenkomster. Thuride bad om at see dem, og det fik hun Lov til. Hun

syntes vel om dem, og mente, de vilde klæde godt, men ansaae dem ikke for kostbare. Hun bød paa dem, men Thorgunne vilde ikke sælge dem. Da bad hun Thorgunne tage sit Ophold i hendes Hus; thi hun vidste, hun havde mange Herligheder, og haabede at faa dem ved Lejlighed. Thorgunne modtog Tilbudet, men tilføjede, at hun ikke vilde give meget for sit Ophold, thi hun var ganske godt værkfør[1] og var heller ikke led af at arbejde, kun vilde hun ikke forrette nogen simpel Gjerning, og hun vilde selv bestemme hvad hun skulde give for sig. De kom overens, og Thorgunnes Sager bleve baarne op fra Skibet; det var en stor tillaaset Ark[2], og en mindre Kiste, som bleve førte til Frodaa. Da Thorgunne kom til sit ny Hjem, bad hun om sit Kammer, og der blev anviist hende Plads inderst i Stuen. Der lukkede hun sin Ark op, og tog ud af den kostelige Sengeklæder; hun bredte engelske Lagener paa Sengen og et Silketæppe; ligeledes Omhæng og hvad der ellers hørte til, saa kostelige Ting, at man aldrig havde seet Magen. Thuride slog paa, hvad alt dette vel kunde være værd; men Thorgunne svarede: Mener du jeg vil ligge i Halmen for din Skyld, hvor pyntelig og stadselig du end er; og siden den Tid talte Thuride aldrig om at kjøbe hendes Sager.

Thorgunne vævede, naar det ikke var Høvejr, men naar det var tørt Vejr, gjorde hun Hø i Engmarken, og havde ladet sig gjøre en Rive for sig selv alene. Hun var stor af Væxt, baade før og høj og kjødrig, med sorte Bryn, smaa Øjne og stærkt lyst Haar; til hverdags var hun god at komme tilrette med, og kom hver Dag til Kirke, førend hun gik til sin Gjerning; hun var dog hverken snaksom eller

[1]) dulig til at forrette al Slags Gjerning. [2]) en stor Kiste.

Stenthor red da bort med sine Mænd. Men da Snorre Gode gik hen til Døren, traf han sin Søn Thorod, den Gang tolv Aar gammel, der havde et stort Saar i Skulderen. Han spurgte, hvem der havde saaret ham? Stenthor paa Eyre, svarede han. Og nu lod Snorre sætte efter dem. De andre saae det, og begave sig op i Fjeldskreden Geirvør, hvor der var et godt Forsvarsted. Da Snorres Flok nu gik opad Skreden, kastede Stenthor efter gammel Sæd et Spyd, sig til Held, hen over Snorres Flok; Spydet traf Snorres Frænde Maar Halvardsen, der strax blev udygtig til Strid. Da dette blev sagt Snorre Gode, sagde han: Det er godt at det sees, at det ikke altid er tjenligt at gaa sidst. Nu begyndte en heftig Kamp, indtil Aslak fra Langedal med flere kom til, og mæglede imellem dem. Stenthor skulde tage mod Fred paa sine Mænds Vegne, og bad Snorre at række sin Haand frem; men da han gjorde det, løftede Stenthor sit Sværd, og hug Snorre over Haanden; Hugget gav et stort Brag, og traf paa Stalleringen[1], saa at denne gik itu, men Snorre blev ikke saaret. Da raabte Thorod Thorbrandsen: De ville ingen Fred have, og lad os nu ikke holde op, førend alle Thorlaksønner ere dræbte. Men Snorre Gode sagde: Da vil der blive Tugt og Ave i Herredet, hvis alle Thorlaksønner blive dræbte; og Freden skal holdes, hvis Stenthor vil indgaa den. Alle bade denne at modtage den, og de sluttede da Stilstand, indtil hver var kommen til sit Hjem.

Bredvikingerne havde imidlertid hørt, at Snorre var taget til Alftefjord; de stege da til Hest, og rede efter Stenthor alt hvad de kunde, og vare paa Ulfarsfjeldshals, da Sla-

[1]) Den Ring, der laa paa Stallen eller Alteret, og som Herredshøvdingen bar paa Armen, naar Ed skulde aflægges.

get stod. Mange mene ogsaa, at Snorre Gode saae dem deroppe, og at han derfor var saa villig til at slutte Fred med Stenthor. Da siden Stenthor og Bjørn traf hinanden paa Ørlygstad, sagde Bjørn, at det var gaaet, som han tænkte, og at det nu var bedst, at vende tilbage, og at anfalde dem; men Stenthor svarede, at han vilde holde den med Snorre sluttede Fred. Hver red derpaa til sit; Thord Blig laa saaret paa Eyre. I Slaget i Alftefjord faldt fem paa Stenthors Side, og to paa Snorres, og mange bleve desuden saarede.

42. Om Thorbrands Sønners Nederlag.

Sommeren før Slaget i Alftefjord var der ankommet et Skib, af hvis Ejere Stenthor havde kjøbt en Femaaring[1], som blev sat op ved Tingskaalenæs. En Morgen kort før Jul vilde han hente den med sine Brødre, Bergthor og Thord Blig, hvis Saar næsten nu vare lægte, samt to Nordmænd; i alt vare de otte Mand. De toge først ind paa Bakke, og fik deres Broder Thormod med, saa nu vare de ni. Medens de nu vare ifærd med Skibet, saae de sex Mænd komme fra Tingskaalenæs imod Helgefjeld til, og fattede da strax Mistanke, at det var Thorbrands Sønner, der vilde til Julegilde paa Helgefjeld, som det ogsaa var. Her kom det atter til et blodigt Møde paa den skraa og glatte Is, hvilket endte med, at alle Thorbrands Sønner bleve fældte til Jorden. Da sagde Thord Blig, at man skulde gaa imellem Krop og Hoved paa dem alle[2]; men Stenthor sagde, at han vilde ikke bære Vaaben paa liggende Mænd. Snorre Gode fik Efterretning om Striden, og kom did, men da var Stenthor allerede borte. Freisten Bove fandt han død, men alle de andre vare dødelig saarede. Thorbrands Sønner bleve førte hjem til Helge-

[1] femradaaret Skib. [2] afhugge deres Hoveder.

fjeld, og deres Saar lægte, men Thorod fik en skjæv Hals og Thorleif Kimbe maatte gaa med en Træfod.

Næste Foraar sluttedes endelig Forlig. Vermund hin Mjove skulde afsige Kjendelsen, hvilket han ogsaa gjorde paa Thorsnæsting; og dette Forlig blev holdt saalænge Stenthor og Snorre Gode levede.

43. Bjørn Kappe rejser udenlands.

Den samme Sommer bød Thorod Skatkjøbende sin Svoger Snorre Gode til Gilde paa Frodaa, og klagede ham sin Nød med Bjørn Asbrandsen, der besøgte hans Kone Thuride, Snorres Søster. Da Snorre nu red bort, og kom over Heden, vendte han sig til sine Ledsagere, og forkyndte dem, at han vilde drage mod Bjørn, og tage ham af Dage, hvis Lejlighed gaves. Imidlertid vilde han ikke anfalde ham hjemme, thi dertil havde han for ringe Magt, og selv Overmagt vilde her kun udrette lidet, hvilket man saae paa Thorgeir Gode og Gissur Hvide, da de med firsindstyve Mand anfaldt Gunnar paa Hlidarende, og han var ganske ene. Derimod mente han, at Maar skulde anfalde Bjørn, medens denne var ude, hvilket han visknok var, da det var godt Høvejr. De rede nu hen til Gaarden, og saae Bjørn ude paa Tunmarken, i Færd med Vognarbejde; han var alene, og havde ingen Vaaben uden en lille Øxe og en stor Tælgekniv. Bjørn saae dem komme, og kjendte dem strax. Snorre red forrest. Da fattede Bjørn snart sin Beslutning; han greb Kniven, gik rask imod dem, greb med den ene Haand Ærmet paa Snorres Kappe, med den anden knugede han Kniven, og holdt den saaledes, at han let kunde støde den i Brystet paa Snorre, hvis han vilde. Maar, der skulde anfalde ham, tabte derved Modet, thi han saae, at det strax vilde være ude med Snorre, hvis han gjorde Bjørn nogen Skade. Bjørn

fulgte med dem, og spurgte om et og andet. Endelig sagde han til Snorre, at han ikke vilde nægte, han havde givet ham Anledning til Fortrydelse, og at man havde fortalt ham, hvor meget Snorre havde imod ham; men siig mig nu, sagde han, om du har noget andet Ærende til mig, end at tage ad faren Vej; hvis ikke, saa lov mig Tryghed, og jeg vil saa vende tilbage, thi jeg har ikke Lyst at gaa her som en Nar. Du har faaet mig saa vel i din Magt, sagde Snorre, at du skal have Fred for denne Gang, hvad der saa ellers var min Hensigt; men det vil jeg bede dig om, at du herefter vil lade Thuride være i Fred, hvis vi ellers skulle være gode Venner. Jeg vil ikke love dig mere, end jeg kan holde, sagde Bjørn, og jeg seer ikke, hvorledes det kan blive anderledes, saalænge jeg og Thuride ere i samme Herred. Her holder dig ikke saa meget, sagde Snorre, at du jo kan tage bort. Bjørn svarede: Det er sandt, og siden du selv er kommen til mig, og vort Møde er løbet saaledes af, saa vil jeg love dig, at du og Thorod ingen Ærgrelse skal have af mine Møder med Thuride til Vinter. Derpaa skiltes de ad, og Snorre tog hjem. Næste Dag red Bjørn til Hraunhavn, og fik sig Skibslejlighed til om Sommeren. De sejlede silde ud med Nordostvind, som holdt længe ved, og i lang Tid spurgte man ikke noget til dette Skib.

44. Om Grønland og Vinland.

Efter Forliget imellem Eyrbyggerne og Alftfjordingerne toge Thorbrands Sønner, Snorre og Thorleif, til Grønland. Efter den sidste er Kimbevaag imellem Joklerne opkaldt, og han boede i Grønland til sin Alderdom, men Snorre tog til Vinland hint gode med Karlsefne, og faldt der i en Strid med Skrællingerne.

45. Om Kristendommen.

Gissur Hvide og hans Maag Hjalte kom dernæst ud, og forkyndte Kristendommen; alle Indvaanerne bleve døbte, og Kristendommen blev lovtagen paa Althinget. Snorre Gode fremmede den især i Vestfjordene; han byggede selv en Kirke paa Helgefjeld, og hans Svigerfader Styr en anden paa Hraun. Det bidrog meget til Kirkers Bygning, at Præsterne lovede, at man i Himmerige skulde faa Plads for saa mange Mennesker, som der kunde staa i den Kirke, man lod bygge. Thorod Skatkjøbende lod ogsaa en Kirke bygge paa sin Gaard ved Frodaa, men der var ingen Præster til at holde Gudstjeneste i Kirkerne, thi der vare kun faa af dem paa de Tider.

46. Om Thorgunne fra Syderøerne.

Den samme Sommer Kristendommen blev lovtaget paa Island, kom der et Skib til Snefjeldsnæs; det var et Dubliner Fartøj med Mænd fra Irland og Syderøerne, men kun faa Nordmænd. De maatte ligge længe, forat vente paa Bør til at seile ind ad Fjorden, og imidlertid toge mange hen til Næsset, forat handle med dem. Der var ogsaa en Kvinde fra Syderøerne, med Navn Thorgunne, ombord, og Skibsfolkene sagde, at hun havde kostbare Sager med sig, som man vanskelig skulde finde paa Island. Da Husfruen paa Frodaa, Thuride, hørte det, fik hun stor Lyst til at see disse Sager; thi hun holdt meget af Stads og Pynt. Hun tog da hen til Skibet, og besøgte Thorgunne, og spurgte hende, om hun havde nogen udmærket Kvindeklædning? Thorgunne svarede, at hun havde intet til Salg, men hun havde kostbare Sager, som den anden ikke behøvede at skamme sig ved, hverken ved Gilder eller andre Sammenkomster. Thuride bad om at see dem, og det fik hun Lov til. Hun

synteꝭ vel om dem, og mente, de vilde klæde godt, men ansaae dem ikke for kostbare. Hun bød paa dem, men Thorgunne vilde ikke sælge dem. Da bad hun Thorgunne tage sit Ophold i hendes Hus; thi hun vidste, hun havde mange Herligheder, og haabede at faa dem ved Lejlighed. Thorgunne modtog Tilbudet, men tilføjede, at hun ikke vilde give meget for sit Ophold, thi hun var ganske godt værkfør[1] og var heller ikke led af at arbejde, kun vilde hun ikke forrette nogen simpel Gjerning, og hun vilde selv bestemme hvad hun skulde give for sig. De kom overens, og Thorgunnes Sager bleve baarne op fra Skibet; det var en stor tillaaset Ark[2], og en mindre Kiste, som bleve førte til Frodaa. Da Thorgunne kom til sit ny Hjem, bad hun om sit Kammer, og der blev anviist hende Plads inderst i Stuen. Der lukkede hun sin Ark op, og tog ud af den kostelige Sengeklæder; hun bredte engelske Lagener paa Sengen og et Silketæppe; ligeledes Omhæng og hvad der ellers hørte til, saa kostelige Ting, at man aldrig havde seet Magen. Thuride slog paa, hvad alt dette vel kunde være værd; men Thorgunne svarede: Mener du jeg vil ligge i Halmen for din Skyld, hvor pyntelig og stadselig du end er; og siden den Tid talte Thuride aldrig om at kjøbe hendes Sager.

Thorgunne vævede, naar det ikke var Hovejr, men naar det var tørt Vejr, gjorde hun Hø i Engmarken, og havde ladet sig gjøre en Rive for sig selv alene. Hun var stor af Vært, baade før og høj og kjødrig, med sorte Bryn, smaa Øjne og stærkt lyst Haar; til hverdags var hun god at komme tilrette med, og kom hver Dag til Kirke, førend hun gik til sin Gjerning; hun var dog hverken snaksom eller

---

[1]) dulig til at forrette al Slags Gjerning. [2]) en stor Kiste.

synderlig omgjængelig; man holdt hende for en Kone paa den tredie Snes.

Paa denne Tid var Thorer Vidleg og hans Kone Thorgrima Galdrekinn komne som Fledføringer[1] til Frodaa, og de kunde ikke godt komme ud af det med Thorgunne. Thorods Søn Kjartan, der nu var tretten fjorten Aar gammel, var derimod hendes Yndling; men han kunde ikke lide hende, hvorover hun ofte blev vred.

47. Om Thorgunnes Død.

Efter en vaad Sommer fulgte gode tørre Dage om Høsten, saa at Høværket paa Frodaa trivedes godt. En Dag var det stille og tørt Vejr, og der var ikke en Sky at see paa Himlen. Thorod stod tidlig op, og satte alle i Arbejde, nogle til at kjøre ind, Kvinderne til at vende Høet, og Thorgunne skulde sørge for Kvægfoderet. Men noget efter Middag viste sig en sort Sky paa Toppen af et Bjerg mod Norden; man frygtede for Regn, og Thorod befalede dem at sætte Høet op, men Thorgunne gjorde det ikke, uagtet det blev sagt. Skyen drog rask frem, og da den kom over Gaarden, blev det saa mørkt, at man næppe kunde see Haand for sig, og der faldt en saa stærk Regn, at alt det Hø, der laa spredt, blev ganske vaadt; men Regnen faldt ikke andensteds, end paa Frodaa. Skyen drog ligesaa hurtig over, som den var kommen, og Vejret klarede op. Man saae da, at det havde regnet Blod; men da det blev godt Tørrevejr om Aftenen, saa tørredes Blodet snart af alt det andet Hø, men Thorgunnes blev ikke tørt, og heller ikke den Rive, hun havde holdt paa. Thuride spurgte hende, hvad hun mente, dette Under skulde betyde; hun svarede, hun vidste det ikke, men dette maatte varsle Ondt for nogen i Huset. Om Af-

[1]) Fledføring, den, der har sin Underholdning i en andens Hus.

tenen gik hun hjem, begav sig til sit Kammer, tog de blodige Klæder af, og gik i Seng; hun stønnede meget, saa man mærkede, hun var bleven syg. Spise vilde hun ikke. Om Morgenen kom Thorod hen til hende, forat see hvorledes hun havde det, og hvad Ende hun mente det vilde tage. Hun svarede, at det blev hendes sidste Sygdom. Derpaa vedblev hun: Du er den forstandigste Mand her paa Gaarden; jeg vil derfor sige dig min Anordning angaaende det Gods, jeg efterlader mig og angaaende mig selv; thi saaledes som jeg siger, saaledes vil det skee; og hvor lidet I end gjøre af mig, saa vil det dog være farligt at forandre min Villie. Han lovede at opfylde den. Det er min Bestemmelse, sagde hun videre, at hvis jeg døer, skal mit Lig føres til Skalholt, thi min Hu siger mig, at dette Sted vil blive et af de anseeligste her i Landet, og jeg veed, at der allerede nu ere Præster, som kunne synge Messe over mig. Jeg beder dig derfor, at du lader mig føre derhen, og du skal derfor faa saa meget af min Ejendom, at du kan være skadesløs. Af mit andet Gods skal Thuride have min Skarlagenskaabe, og det forat hun ej skal fortryde paa, at jeg handler med mit øvrige Gods, som jeg vil. Betalingen for mit Ophold skal jeg anvise dig. Den Guldring, jeg har paa mig, skal følge mig i Graven, men min Seng og alt hvad til den hører skal brændes, thi det kan ikke være nogen til Nytte; ikke fordi jeg misunder nogen Brugen deraf, hvis det kunde være dem tjenligt, men jeg lægger saa megen Vægt herpaa, fordi det vilde gjøre mig Ondt, dersom man skulde have saa megen Ulykke deraf, som jeg veed, der ikke vil udeblive, hvis min Villie ikke bliver opfyldt. Thorod lovede, at opfylde hendes Begjering. Derefter tog hendes Sygdom saaledes til, at hun døde faa Dage efter. Liget blev bragt

til Kirken, og Thorod lod gjøre Kiste til det. Dagen efter lod han Sengeklæderne bære ud i Luften, førte Ved til, og lod et Baal rejse. Husfruen Thuride kom ud, og spurgte, hvad han vilde gjøre med Sengeklæderne? Han svarede, at han vilde brænde dem, som Thurgunne havde befalet. Hun satte sig imod, at slige Kostbarheder skulde brændes; og han forestillede forgjæves, hvor strengt Thorgunne havde befalet, ikke at afvige fra hendes Anordning. Det er ikke andet, end Avind, sagde Thuride; hun under intet Menneske at have godt deraf. Hvad Ulykke skulde der komme, fordi man forandrer hendes Villie? Men da han endnu ikke vilde give efter, tog hun ham om Halsen, og bad ham ikke at brænde Sengeklæderne, og overhængte ham saalænge, at han endelig betænkte sig. Hun bragte det da dertil, at Thorod kun brændte Dynerne og Puderne, men Tæppet og Lagenerne og Omhænget tog hun til sig, og var endda ikke fornøjet.

Derefter beredte man Ligfærden; nogle brave Mænd bleve tagne til at fare med Liget, og gode Heste. Liget blev indsvøbt i løst Linned, og lagt i Kiste, hvorpaa de begave sig paa Vejen over Heden. De fortsatte nu deres Tog, indtil de endelig i Stafholtstunger kom til Gaarden paa det nedre Næs, hvor de bade om Herberge; men Bonden vilde ikke give dem noget. Men da Natten stod fore, mente de ikke at kunne fare længer, thi de syntes ikke om at færdes ved Hvidaa om Natten. De toge da af Hestene, bare Liget ind i et Udhus, gik saa ind i Stuen, toge deres Rejseklæder af, og besluttede at blive der om Natten uden Mad. Folkene i Huset gik i Seng ved Daglyset. Da Folkene nu vare komne i Seng, hørte de en stor Tummel i Fadeburet, og nogle gik hen at see, om det var Tyve; men da de kom til Buret, saae de en stor Kvinde, ganske nøgen, i Færd med Madlavning, og

bleve saa ræbde ved dette Syn, at de ikke turde komme hende nær. Da Ligmændene fik dette at vide, fore de til, og saae, at det var Thorgunne. Alle mente, det var bedst ikke at komme til hende. Da hun nu havde lavet til hvad hun vilde, bar hun Maden ind i Stuen, satte Bord frem, og Maden derpaa. Da sagde Ligmændene til Bonden: Tilsidst vil det maaskee komme dig dyrt at staa, at du nægtede os Føde. Da sagde baade Bonden og Husfruen: Vi vil jo gjerne give eder Mad, og vise eder al den Gjæstmildhed, vi kunne. Men næppe havde Bonden tilbudt dette, førend Thorgunne gik hen imod Døren, og ud, og forsvandt. Da blev der tændt Lys i Stuen, Gjæsterne fik deres vaade Klæder ombyttede med andre, satte sig til Bords, og signede Maden, og skjøndt Thorgunne havde tillavet den, havde ingen Skade deraf. De sov der om Natten, og der vistes dem nu og om Morgenen al mulig Gjæstfrihed. Derpaa droge de videre. Da denne Tildragelse rygtedes, søgte alle paa Vejen at yde dem alt hvad de behøvede; og der forefaldt intet videre mærkeligt. Da de kom til Skalholt, bleve de Sager afgivne, som Thorgunne havde skjænket dertil; Præsterne toge glade derimod, Thorgunne blev jordet, og Ligmændene droge hjem.

48. Om Urdmaanen.

Paa Frodaa var en stor Dagligstue, indvendig var en lukket Seng, som da var Skik, og ved hver Side af Stuen Aflukker til tør Fisk og til Mel. Hver Aften tændtes der Ild paa i Stuen, som Skik var, og Folkene plejede da hver Aften at sidde længe ved Ilden, førend de gik i Seng. Den Aften, da Ligmændene kom hjem, og Folkene sade ved Ilden paa Frodaa, saae man, at der paa Væggen viste sig en Halvmaane, saaledes at alle i Huset kunde see den; den gik

avet om imod Solens Løb, og forsvandt ikke saalænge nogen sad ved Ilden. Thorod spurgte Thorer Vidleg, hvad det skulde betyde? Han svarede, at det var Urdmaane[1], og derpaa vilde følge Mandedød. Det hændte sig nu den hele Uge, at Urdmaanen viste sig hver evige Aften.

40. Om Gjengangerne.

Dernæst hændte det sig, at Faarehyrden kom hjem, og var meget stille; han talte kun faa Ord, men lutter vrede, saa man troede næsten han var forheret, thi han var ligesom ude af sig selv, og talte med sig selv, og det varede saa en Stund. Hen paa Vinteren kom han en Aften hjem, gik til sin Seng, og lagde sig; men næste Morgen var han død, og blev begravet ved Kirken. Kort efter begyndte det stærkt at spøge. En Nat var Thorer Vidleg gaaet ud; da han vilde gaa ind, kom Faarehyrden efter ham, greb ham, og kastede ham henimod Døren. Dette angreb ham stærkt, han kom rigtignok til sin Seng, men var kulsort. Han døde og blev begravet ved Kirken. Siden viste de sig sammen, Faarehyrden og Thorer Vidleg, hvorover Folkene, som man kan tænke, bleve meget forskrækkede. Først blev een af Huskarlene syg, og laa tre Dage, førend han døde, saa døde den ene efter den anden, indtil syv. Da var Tiden leden frem til Julefaste, skjøndt der den Gang endnu ikke blev fastet paa Island. I Forraadskammeret var opstablet tør Fisk lige til Tværtræerne, saa fuldt, at man ikke kunde lukke Døren op, og maatte have en Stige til at tage Fisken ned ovenfra; en Aften blev denne Stabel reven fra hinanden, uden at man kunde finde nogen levende Aarsag dertil. Kort før Jul tog Thorod Bonde med fem andre ud til Næs efter tør Fisk, og de bleve derude om Natten. Den samme Aften,

[1]) Urd er, som bekjendt, en af Skjæbnens Gudinder.

som han var taget hjemmefra, da man havde gjort Ild paa, og satte sig ved den, saae man, at der kom et Sælhundshoved op af Gulvet; en Hjemmekvinde, der først fik Øie paa det, greb en Kjep, der laa, og slog til det; men det kom høiere op, og stirrede paa Thorgunnes Omhæng. Da gik en Huskarl hen og slog til det, men ved hvert Slag kom Sælen høiere op, indtil den viste Finnerne. Da tabte Huskarlen sin Samling, og alle de, der vare tilstede, bleve forfærdede. Nu løb Drengen Kjartan til, greb en stor Hammer, og slog Sælen i Hovedet; den rystede med Hovedet, og saae sig om, men Kjartan blev ved, og for hvert Slag gik Sælen ned, som om det var en Pæl, han drev i Jorden; han slog, indtil Sælen endelig kom saa langt ned, at Gulvet luktes over den. Overhovedet bare alle Varsler mest Frygt for Kjartan.

50. Om Thorod Skatkjøbendes Død og Gjengang.

Om Morgenen da Thorod tog hjem fra Næs, satte de alle til, uden at man kunde finde deres Lig. Da dette spurgtes til Frodaa, bøde Kjartan og Thuride Naboerne bid til Arvegilde; dertil anvendte de deres Juleøl. Den første Aften, da man var kommen til Sæde ved Arvegildet, kom Thorod Bonde med alle dem, der havde været med ham, ganske vaade, ind i Stuen. Man forskrækkedes ikke for ham, thi dette ansaaes for et godt Varsel; man havde nemlig den Tro, at de, der havde sat til paa Søen, vare blevne vel modtagne hos Ran[1], naar de besøgte deres Arveøl. Hedenskabet var endnu kun lidet aftaget, skjøndt Folk vare døbte og vare Kristne af Navn. Thorod gik med sine Ledsagere langs forbi Bænkene, hen til Ilden, brøde sig om ingens Hilsen, og satte sig ved den, men Folkene flyttede bort, og

[1]) Havets Gudinde.

de andre bleve siddende der, indtil Ilden gik ud. Saaledes gik det hver Aften, saalænge Arvegildet varede. Der blev talt meget derom, men somme mente, at det vilde nok høre op, naar Arvegildet var forbi. Gildesmændene toge endelig hjem, og det var et sørgeligt Sted at være derefter. Om Aftenen efter at Gildesmændene vare borte, blev der gjort Ild som sædvanlig, og da den var kommen i Brand, kom Thorod ind med sit Følge, alle vaade; de satte sig ved Ilden, og gave sig til at vride Vandet af deres Klæder. Næppe vare de komne vel til Sæde, saa kom Thorer Vidleg og hans sex Følgesvende, de vare alle fulde af Jord, og rystede deres Klæder henimod de andre. Folkene i Huset flygtede bort fra Ilden, som man kan tænke, og havde hverken Lys eller Varme af den den Aften. Næste Aften tændte man Ild paa et andet Sted, og tænkte, de skulde ikke komme der, men det gik som den forrige. Den tredie Aften raadte Kjartan til at gjøre Langild i Salen og Madild i et andet Hus, og saa blev det saaledes, at Gjengangerne toge Plads ved Langilden, men Husets Folk ved den mindre Ild, og det varede Julen igjennem.

I den tørre Fisk tumlede det bestandig stærkere baade Nætter og Dage. Da man nu behøvede noget deraf, steg en Mand op, og saae da, at der øverst oppe var voxen ligesom en Hale, som om det var en sveden Oxehale, med faa Haar som Sælhaar. Manden tog i Halen og trak, og raabte paa nogle flere, at de skulde hjælpe ham; der kom da baade Kvinder og Karle, som trak i Halen, men alt som de trak, slap Halen fra dem, saa at Huden gik af Hænderne paa dem, der havde bedst fat. De saae nu nøjere efter, og fandt Fisken ligesom flaaet og nederst næsten fortæret, men der var ingen levende Skabning at see. Derefter blev Thor-

grima Galdrekinn syg, og døde kort efter; og samme Aften, som hun var jordet, saaes hun i Følge med sin Husbonde Thorer. Nu begyndte Sygdommen paa ny, og der døde flere Kvinder end Karlfolk, og denne Gang endte sex deres Liv, men adskillige flygtede bort af Skræk. Om Høsten havde der været tredive Husfolk, deraf døde de atten, men fem flygtede bort, og i Goemaaned[1] var der kun syv tilbage.

51. Spøgeriet hemmes.

Da det nu var kommet saa vidt, tog Kjartan en Dag hen til Helgefjeld til sin Morbroder Snorre Gode, forat spørge ham til Raads, hvad man skulde gjøre ved alle disse underlige Ting. Der var just kommen en Præst til Helgefjeld, som Gissur Hvide havde sendt did. Denne sendte Snorre til Frodaa med Kjartan, samt sin Søn Thord Kause og sex andre Mænd, og raadte til, at brænde Thorgunnes Sengeboned, samt at sagsøge alle Gjengangerne for en Døredom[2], og Præsten bad han at holde Gudstjeneste der, vie Vand og skrifte Folkene. De toge endnu flere med sig fra de næste Gaarde, og kom til Frodaa om Aftenen før Kyndelmesse paa den Tid da Ilden var tændt. Husfruen Thuride var da ogsaa bleven syg af den samme Sygdom, hvoraf de andre vare døde. Kjartan gik strax ind og saae, at Thorod med de andre sade ved Ilden, som de plejede. Han tog Thorgunnes Sengeboned ned, gik hen til Ilden, tog en Gløb og gik ud med den, og al Sengeboneden blev brændt, som havde tilhørt Thorgunne. Derefter stævnede Kjartan Thorer Vidleg, men Thord Kause Thorod Bonde, fordi de uden Tilladelse gik der i Huset, og berøvede Folk Liv og Helsen. Alle de, som sade ved Ilden, bleve stævnede. Saa blev der nedsat en Døredom, og Sagen foretaget ganske som

[1]) omtrent Februar Maaned. [2]) en Ret sat ved Døren, en Husret.

ved en Sag paa Tinge; der førtes Vidner, Sagen gjentoges, og der fældtes Dom. Da Dommen var fældet over Thorer Vidleg, stod han op, og sagde: Siddet jeg har, mens jeg sidde maatte; hvorpaa han gik ud af den modsatte Dør, hvor Retten ikke sad. Nu blev Dommen fældet over Faarehyrden; da han hørte den, stod han op, og sagde: Fare skal jeg, skjøndt det havde sømmet sig før. Da Thorgrima hørte sin Dom, stod hun op, og sagde: Nu har jeg været her saalænge jeg kunde. Saaledes blev nu den ene sagsøgt efter den anden, og den, der blev domfældet, stod op, og alle sagde de noget, naar de gik ud, hvilket gik ud paa, at de nødig vilde bort. Endelig kom Raden til Thorod Bonde; han stod da ogsaa op, og sagde: Her er nu ingen Fred længer, lad os nu fly alle; og dermed gik han ud. Derpaa gik Kjartan ind med de andre; Præsten bar Vievand og Helligdomme[1] igjennem Huset, og holdt derefter Messe med al Høitidelighed. Fra den Tid ophørte al Gjengang og Spøgeri paa Frodaa; og med Thuride blev det bedre, saa hun kom sig igjen. Foraaret efter tog Kjartan sig Husfolk, og boede længe efter paa Frodaa.

52. Om Snorre Gode og om Thorolf Bægifods Gjengang.

Snorre Gode boede paa Helgefjeld i otte Aar, efter at Kristendommen var lovtagen paa Island. Siden flyttede han til Gaarden Tunge i Sælingsdal. Han havde mange Stridigheder. En af de mærkeligste foraarsagedes ved hans Svigerfader Styrs Drab, som skete det sidste Aar han boede paa Helgefjeld. Af det fulgte en lang Trætte, der endtes som sædvanlig med et Forlig paa Tinge.

Thorbrands Søn Thorod blev boende i Alftefjord, og

[1]) Relikvier.

besad baade Ulfarsfjeld og Ørlygstad. Men nu begyndte der igjen en stor Uro formedelst Thorolf Bøgifods Gjengang. Thi da Arnkel var død, saa begyndte han først paa Bolstad, indtil den Gaard blev øde; saa søgte han op til Ulfarsfjeld, hvor han satte Skræk i alle. Bonden der, som var Thorods Landbo, klagede sin Nød for denne, og sagde, at det var Folks Mening, at Bøgifod ikke vilde holde op, førend den hele Fjord var ødelagt, baade Mennesker og Kvæg. Thorod gjorde da Ende derpaa, i det han forenede sig med Folk fra de andre Gaarde, drog hen til Thorolfs Dys, tog Liget og brændte det op, og kastede Asken i Havet. Men der hvor Baalet havde været, slikkede en Ko Stenene, og denne Ko fødte en Tyrekalv, der blev gal, og var Aarsag til Thorods Død.

53. Om de hvide Mænds Land.

Der var en Mand ved Navn Gudleif, en Søn af Gunlaug den Rige fra Strømfjord. Han var en befaren Sømand. I Slutningen af Olaf den Helliges Regjering gjorde han en Reise til Dublin. Da han nu seilede vestenfor Irland, forat komme tilbage til Island, fik de Østen- og Nordostvind, og dreve langt ud i Havet mod Sydvest. Det var langt hen paa Sommeren, og de gjorde store Løfter, at de maatte komme lykkelig og vel fra Havet. Da saae de Land, et stort Land, men hvad det var for et, vidste de ikke. De besluttede nu at seile til Landet, forat undgaa Havets Voldsomhed, og fandt der en god Havn. Da de havde været der nogen Stund, kom nogle Mænd til dem, men de kjendte ingen af dem, ikke heller deres Sprog; dog forekom det dem, at det lignede mest efter Irsk. Snart strømmede der endnu flere til, saa det blev til mange Hundrede, og de toge dem alle fangne, og bandt dem, og dreve dem saa op i Landet.

Her bleve de førte til en Forsamling, hvor der blev raadslaaet om deres Skjæbne; de forstode kun saa meget, at nogle vilde have dem dræbte, andre, at de skulde fordeles imellem Indbyggerne og gjøres til Trælle. Medens dette stod paa, saae de en Flok Mænd komme ridende, og der var et Mærke[1] i Flokken; da den nærmede sig, saae de, at der under Mærket red en stor, anseelig Mand, som var meget til Alders og graahaaret. Alle bøjede sig for ham, og modtoge ham som deres Herre, og de mærkede, at alle Beslutninger og Bestemmelser bleve henstillede til ham. Denne Mand lod Gudleif og hans Reisefæller bringe for sig, og da de kom did, talte han dem til paa Norsk, og spurgte, hvad Land de vare fra? De svarede, at de fleste vare Islændere. Manden spurgte, hvem de vare, disse Islændere? Da fremstillede Gudleif sig, og hilste Manden sømmelig; denne besvarede hans Hilsen, og spurgte, fra hvad Kant af Island de vare? De svarede: fra Borgefjord. Men da Manden hørte det, spurgte han dem nøje ud om alle de større Mænd i Borgefjord og i Bredefjord, og vilde have Besked om hver især; blandt andet spurgte han til Snorre Gode og hans Søster Thuride paa Frodaa; alt hvad der vedkom Frodaa, vilde han have Besked om, men især spurgte han til Kjartan, som da var Bonde der. De andre Indbyggere sagde paa deres Side, at der maatte tages en Bestemmelse med disse Fremmede. Da gik den høje Mand bort fra dem, udnævnte tolv af sine Mænd, og sad længe og raadslog med dem. Saa vendte de tilbage til Forsamlingen. Den høje Mand sagde nu til Gudleif: Vi have talt om eders Skjæbne, og Indvaanerne her have givet det i min Vold, men jeg giver eder Tilladelse til at reise hvorhen I ville; og skjøndt det

---

[1]) Fane.

nu er langt hen paa Sommeren, vil jeg dog raade eder til at tage herfra, thi Folket her er ikke til at tro og vanskeligt at have med at gjøre; hvortil kommer, at de mene, der er skeet Brud paa deres Lov, dem til Forfang. Gudleif sagde: Hvis vi ere saa lykkelige, at komme tilbage til vor Fosterjord, hvem skulle vi da sige, der har givet os vor Frihed? Manden svarede: Det vil jeg ikke sige eder; thi jeg ønsker ikke, at mine Frænder og Fostbrødre skulle gjøre en saadan Reise hid, som I vilde have gjort, hvis jeg ikke var kommen eder til Hjælp. Men min Alder er nu rykket saa vidt frem, vedblev han, at jeg hver Time kan vente, at Alderdommen faar Bugt med mig; og lever jeg end nogen Tid endnu, saa ere her mægtigere Mænd i Landet, end jeg, som give Fremmede liden Fred, skjøndt de ikke ere i Nærheden af det Sted, hvor I have landet. Derpaa hjalp han dem med at gjøre Skibet i Stand til Reisen, og blev hos dem, til der kom en Bør, der var gunstig til at seile ud med. Og førend han skiltes fra Gudleif, tog han en Guldring af sin Haand, og leverede ham den tilligemed et godt Sværd, i det han sagde: Lykkes det dig at komme til din Fosterjord, saa skal du bringe Kjartan, Bonden paa Frodaa, dette Sværd, og hans Moder Thuride Ringen. Og hvem skal jeg da sige, der sender dem disse Kostbarheder? spurgte Gudleif. Manden svarede: Siig, at den Mand sender dem, som er en større Ven af Husfruen paa Frodaa, end af hendes Broder, Goden paa Helgefjeld[1]; men hvis nogen tror, deraf at kunne slutte sig til den forrige Ejermand, saa forkynd dem disse mine Ord, at jeg forbyder hver Mand at besøge mig her, thi her er den største Ufred at vente, med mindre de ere saa lykkelige med deres Landing, som I; Landet her har

[1]) Snorre Gode.

heller ikke gode Havne, og allevegne ere Indvaanerne slemme mod Fremmede, uden det træffer sig saaledes, som nu med eder. Derpaa skiltes de ad. Gudleif sejlede ud, og kom til Irland om Høsten, og blev Vinteren over i Dublin; næste Sommer sejlede de til Island, hvor Gudleif da afleverede de Kostbarheder, han havde faaet. Alle holdt for, at denne Mand har været Bjørn Bredvikingekappe, men anden Efterretning, end denne, har man aldrig faaet om ham.

54. Om Snorre Gode.

Snorre Gode boede paa Tunge i tyve Aar, og havde i Begyndelsen meget Udstaaende med de andre stormodige Høvdinger. Han kommer ogsaa tit for i andre Fortællinger. Men alt som hans Alder tog til, mindskedes hans Uvenskab med andre, deels fordi hans Avindsmænd bleve færre, deels fordi han ved Svogerskab med Stormændene i Bredefjord og andenstedes skaffede sig flere Venner. Hans mange Døtre bleve deels før hans Død, deels efter, gifte med de anseeligste Mænd, og fra dem nedstammede store Slægter. Hans Sønner nedsatte sig paa forskjellige Steder; den ene af dem, Snorre, boede efter Faderens Død paa Tunge. Snorre Gode døde et Aar efter Olaf den Helliges Fald; han blev jordet ved den Kirke som han selv havde ladet bygge. Men da Kirken blev flyttet, bleve ogsaa hans Ben optagne, og fandtes at være af Middelstørrelse. Da bleve ogsaa hans Farbroder Børk Digres Ben optagne, og de vare meget store; ligeledes hans Moder Thordises; de vare smaa, og sorte som om de vare svedne. Alle disse Ben bleve igjen nedgravede der hvor Kirken nu staar.

Fortælling

om

Gretter den Stærke.

Paa Gaarden Bjerg i Midfjord paa Nordlandet boede der en Mand ved Navn Asmund af anseelig Æt. Han havde med sin Husfrue Asdis Sønner og Døtre. Den ældste Søn hed Atle, den anden Gretter. Den første var mild og sagtmodig, den anden var meget uregjerlig i sin Opvært.

Da Gretter var ti Aar gammel, mente hans Fader, at Drengen skulde tage sig noget for, og satte ham til at vogte Gjæs; men Gretter blev snart kjed af at drive med Gjæssene og deres Gjæslinger, saa man om Høsten fandt Gjæslingerne døde, og Vingerne brudte paa Gjæssene. Faderen tog da det Arbejde fra ham, og sagde, han skulde foretage noget andet. Mest veed den, som mest forsøger, sagde Gretter, hvad skal det da være? Det var i de Dage Skik, at have store Ildhuse, hvor man sad langs med Ilden om Aftenen, og især gamle Mænd plejede da at varme deres Ryg ved Ilden, medens Kvinderne sade med deres Uldværk. Asmund befalede nu Gretter, at, naar han gjorde dette, skulde han stryge hans Ryg. Det maa være varmt om Hænderne, sagde Gretter, men er dog et usselt Arbejde. Han blev snart kjed deraf, tog en Uldkam, og rev sin Fader med den ned ad Ryggen. Saa blev han fri for den Bestilling. Asmund satte derpaa Drengen til at passe Heste. Det er et koldt Værk, men mandigt, sagde Gretter. Der var en Hoppe, som Asmund satte megen Pris paa, og man kunde altid kjende paa den, naar Vejret blev ondt, thi da gik den hjem,

og vilde ikke være ude. Men Gretter var ikke varmt klædt, heller ikke vant til Ondt, og naar Hestene vare ude, stillede Hoppen sig altid der, hvor Vejret var værst. Det skal jeg nok forpurre, tænkte Gretter; han tog sin Kniv, gjorde et Tværsnit paa Hoppens Ryg og flaaede Huden af et Stykke; og nu vilde Hoppen hverken gaa ud eller æde. Det er underligt, sagde Faderen, at Hoppen ikke vil æde og bliver hjemme, og Vejret har dog ikke forandret sig; han gik derfor hen i Stalden, og saae, hvorledes Dyret var tilredt. Gretter gik nu og drev hjemme, laa ved Ilden, og gjorde Nidviser; Faderen kunde ikke lide ham, men Moderen kjælede for ham.

Thorkel Krafla var paa den Tid Gode i Vatnsdalen. Han var en Frænde af Asmund, og de bøde hinanden til Gilde. Engang spurgte Thorkel Asmund, hvorledes han tyktes om sine Sønner? Asmund svarede, at Atle vilde blive en god Bonde, men Gretter var stærk, vanskelig, og ulydig. Vil du tage til Tings med i Sommer? sagde Thorkel. Nej, svarede Asmund, jeg er nu gammel og urørig, og vil blive hjemme. Vil du da lade en af dine Sønner ride med? sagde Thorkel. Det vel, svarede Asmund, men jeg kan ikke undvære Atle ved mit Arbejde. Saa var det da Gretter, der skulde med. Da Thorkel nu med tresindstyve Mand drog til Tings, red han ind paa Bjerg, og tog Gretter med. Derpaa rede de sønder over Heden. Det var den Gang Skik, at Folk holdt sig selv paa Tingrejsen, og førte deres Madpose med sig. Gretters Sadel var falden under Hestens Bug, og hans Madpose var borte. I Thorkels Følge var der en anden Mand, der hed Skeggs, og var Huskarl paa Gaarden Aas i Vatnsdalen. Da Gretter ledte efter sin Madpose, saae han Skegge, der ogsaa gik og ledte. Hvad er i Vejen? sagde Gretter. Jeg har mistet min Pose, sagde

Skegge. Og jeg min, sagde Gretter. De ledte nu sammen, til Skegge paa een Gang tog noget op, og løb bort med det efter de andre. Hvad har du fundet? sagde Gretter. Min Pose, sagde Skegge. Det er nok min, sagde Gretter, tit er det ene det andet ligt. Lad mig see den! Men Skegge skjældte ham ud, og det ene Ord tog det andet, til Gretter satte ham sin Øxe i Hovedet. Derpaa tog han Posen, og det var virkelig hans. Da han nu kom til de andre, spurgte de, hvor Skegge var bleven af? Gretter svarede, at der kom et Trold, og tog ham. Det er umuligt, sagde de andre, at Trold kunde komme og tage Manden ved højlys Dag; du har nok slaaet ham ihjel. Gretter kunde ikke gaa fra det. Da de kom til Tinget, blev han saggiven af Skegges Frænder. Thorkel betalte Bøderne for ham, men Gretter blev tillige landflygtig paa tre Aar.

En Mand ved Navn Haflide, der selv havde Skib, lovede for Asmunds Skyld at tage Gretter med sig. Faderen vilde intet Vaaben give ham. Der er intet at takke for, hvor intet forskyldes, sagde Gretter. Men hans Moder sagde: Man skal Mand følge af Gaarde, som man ønsker skal komme igjen; og hun fulgte sin Søn ud, og gav ham et kosteligt Sværd, der havde tilhørt hendes Farfader Jøkul og de gamle Vatnsdøler. Paa Skibet lavede Gretter sig et Leje under Baaden, og vilde ikke røre sig af Stedet, hverken til at øse eller hisse Sejl, og naar Søfolkene klagede, at de frøs paa Fingrene, gjorde han Nidviser om dem, og ønskede, at Fingrene maatte fryse af dem. Der rejste sig en Storm, otte Mand maatte bestandig staa at øse, og Søfolkene bleve saa fortørnede paa Gretter, der intet vilde bestille, men kun digtede Viser om dem, at de truede med at kaste ham overbord. Da gik Haflide hen til ham, og raadte ham,

at digte en Nidvise om ham selv. Gretter gjorde det; men Haflide brød sig ikke derom. Da Søfolkene mærkede det, gave de sig ogsaa tilfreds; thi naar Styremanden kunde taale det, saa kunde de vel ogsaa, mente de. Da Uvejret tog til, opfordrede de ham atter til at hjælpe dem. Mands Hjælp drager dog noget, sagde han, og tog fat. Den Tid brugte man at øse Skibene med Bøtter eller Stob, saa den ene Bøtte skulde gaa ned, naar den anden blev ført op. De gave Gretter en Bøtte, og sagde, han skulde sænke den ned. Først satte de to Mand til at øse imod ham, men de havde ikke øst længe, førend de vare trætte og kunde ikke mere. Saa satte de fire imod ham, og det gik ligesaa. Saa satte de otte imod ham, og de fik Skibet øst. Endelig kom de til Søndmør i Norge, men her satte de til paa et Skjær, og kom med Nød og næppe til Hammersø[1], der var et stort Bygdelag og en Lensmands Sæde.

Lensmanden paa denne Ø hed Thorfinn, en Søn af Kaar den Gamle. Han udsendte et Skib, som tyve Mand roede paa hvert Bord, for at bjærge Kjøbmændenes Gods, og herbergede dem selv i en Uges Tid. De andre droge da sønderpaa, men Gretter blev hos Thorfinn. Han gik gjerne omkring til de mindre Gaarde der paa Øen, især til Gaarden Vindheim, hvor der boede en Mand ved Navn Audun, og blev der, til det blev mørkt om Aftenen. En Aften silde saae han en stor Ild brænde paa et Næs nordenfor Gaarden, og spurgte hvad det var? Saae nogen det paa vort Land, sagde han, saa vilde de sige, at det brændte over Gods. Audun fortalte ham da, at der paa dette Næs var en Høj, hvori Thorfinns Fader, Kaar den Gamle, var begraven. I Begyndelsen, føjede han til, ejede de begge

[1]) eller Samsø.

kun eet Bondebol her paa Øen; men Kaar har saaledes gaaet igjen, at han har fordrevet alle Bønder, her boede, saa at Thorfinn nu ejer den hele Ø. Gretter sagde, at han vilde komme næste Morgen igjen, saa skulde de gaa sammen til Højen. Audun vilde nødig dertil, men han maatte. De gik da til Højen, og brode den op, og Gretter arbejdede stærkt, indtil han kom til Tømmerværket. Derpaa rev han ogsaa det ned, og vilde gaa ned i Højen. Audun raadte ham meget derfra, men Gretter gik ned ved et Tov. Der var mørkt og fælt derinde. Han følte sig for med Hænderne, og traf først paa Hesteben. Dernæst mærkede han, at der sad en Mand paa en Stol; ved ham laa der meget Guld og Sølv, hvilket Gretter tog, og bar bort; der stod et lidet Skrin ved Mandens Fødder, det var fuldt af Sølv; ogsaa det tog han, og bar det hen til Tovet. Da tog i det samme noget fat i ham, saa han maatte lade Godset ligge. Det var Højboen[1]. De brødes længe, snart sank den ene i Knæ, snart den anden, indtil Højboen endelig styrtede baglængs om. Det gjorde et stærkt Dunk i Højen, saa at Audun, som hørte det ovenfor, og troede, at Gretter var død, løb sin Vej. Gretter hug derpaa Hovedet af Højboen, og satte det ved hans Lænd. Godset bandt han derpaa i en Snøre ved Tovet, og kom, men med megen Besværlighed, op. Godset bragte han derpaa til Thorfinn. Deriblandt var et kosteligt Sarsværd.

Om Sommeren gjorde Erik Jarl Hagensen sig rede at drage af Landet over til England til sin Svoger Kong Knud den Mægtige, og indsatte sin Broder Svend Jarl til Formynder for sin Søn Hagen, der endda kun var et Barn. Der taltes da meget om Landets Styrelse og Lov, og hvor-

[1]) Den, der boede i Højen, den Højlagte.

ledes der kunde raades Bod paa de onde Gjerninger, som Berserker og Ildgjerningsmænd kom afsted; og Erik Jarl gjorde alle saadanne landflygtige af Norge. Da Thorfinn om Julen drog hen til en af sine Gaarde, overfaldt tvende saadanne Berserker hans Husfrue; Gretter lod som om han vilde være deres Ven, drak dem stærkt til, og lokkede dem ud til et Udebur[1], hvor han slog Døren til, og laasede for dem. Derpaa samlede han Folk for at ødelægge dem; to af dem undkom, men fandtes siden døde af Kulde. Da Thorfinn kom hjem, gav han Gretter Sarsværdet til Belønning, og saa meget Gods han vilde have. Denne Bedrift blev berømt over hele Norge.

Derpaa drog Gretter nordpaa til Markedet paa Den Vaage. Paa denne Reise kom han til en Mand paa Salpt i Helgeland, hvor han ikke indlagde sig mindre Hæder ved at dræbe en Bjørn. Men derved kom han i Trætte med en Mand, som han siden dræbte; Sagen kom ind for Svend Jarl, og da var det godt for Gretter, at han havde Thorfinn til Ven, thi han hjalp ham fri.

Thorkel Krafla døde strax efter at Gretter var dragen til Norge. Gretters Fader Asmund levede paa Bjerg, og blev den gildeste Mand i Midfjord. Gretter kom hjem, og prøvede Styrke med andre ved flere Leiligheder; thi var der ingen Leilighed, saa søgte han en. Der boede en Mand ved Navn Thorhalle i Forsæludal. Hans Gaard blev hjemsøgt af Meenvætter[2], saa han kunde ingen Faarehyrde faa til at tjene sig. Han søgte da engang paa Altinget Raad hos Lagmanden Skapte Thorodsen, der var bekjendt for sin Viisdom. Denne gav ham Anvisning paa en Mand, en Svensker ved Navn Glam, fra Syrgesdalene i Sverrig. Thor-

[1]) Stolpebur. [2]) Trolde, Uting.

halle antog ham. Glam var stærk og modig nok, men gik aldrig i Kirke, krævede Mad Dagen før Juledag, da man skulde faste, og teede sig overhovedet som en Hedning. Kort efter blev han dræbt af Troldvæsenet, og begyndte saa skrækkelig at gaa igjen, at alle forlode Gaarden, og Mand og Kone bleve alene tilbage. Dette spurgte Gretter. Han drog strax derhen; Gjengangeren udeblev den første Nat efter hans Ankomst. Men saasnart han kom, begyndte de en Kamp med hinanden. Gretter overvandt ham, men Glam satte sine Øjne paa ham, saa gruelig, at Gretter hartad daanede derved, og spaaede ham, at han herefter vilde blive ulykkelig, og at naar han var ene i Mørke, skulde han stedse see disse hans Øjne, og vorde ræd for at være alene, og det skulde foraarsage hans Død. Gretter hug derpaa hans Hoved af, og hans Lig blev brændt til Kul. For denne Daad vandt Gretter megen Berømmelse, men han var derefter mørkræd, og deraf er det Ordsprog kommet, at man siger om en, at han seer Glams Øjne, naar en Ting synes ham forfærdeligere, end den er.

Nu kom den Tidende til Landet, at Olaf Haraldsen (den Hellige) herskede i Norge, og at Svend Jarl havde taget Flugten efter Slaget ved Næs. Mange brave Mænd toge da over til Norge, for at blive Kong Olafs Mænd. Gretter drog ligeledes did. Sejladsen var haard, og Kjøbmændene, som han fulgte med, kunde næppe naa Land. De lede meget af Kulde, og saae en Ild paa den anden Side af Fjorden, og bade Gretter hente sig en Brand. Han svømmede over, og kom til et Hus, der var bygget til Opholdsted for de Rejsende. Der brændte Ild paa Gulvet, og Mænd sade og drak. Men da hans Klæder vare stivfrosne, saae han stor og frygtelig ud, saa at Mændene troede

det var en Uvætte[1]. Men han greb en Brand, slog omkring sig med den, og bragte den over til sine Staldbrødre. Næste Morgen droge Kjøbmændene derover, men fandt at Huset var brændt, og Mændene med; de skyldte derfor Gretter for, at han havde sat Ild paa Huset, og indebrændt Mændene, og joge ham bort som den værste Ildgjerningsmand. De indebrændte Mænd vare Sønner af Thorer Skeggesen paa Garde i Keldubverf. Denne Thorer var en stor Høvding, og havde været med Kong Olaf i England, og var en Ven af Kongen og Biskop Sigurd. Han lod sig bygge et Skib, og bad Bisroppen vie det. Da han var bleven kjed af Kjøbmandskab, drog han tilbage til Island, lod sit Skib hugge op, og Stængerne deraf lod han sætte udenfor sin Dør. Lang Tid efter tjente de til Vejrspaadom; thi naar Vinden vilde blæse fra Syden, gav det sig tilkjende i den ene, men naar det vilde blive Nordenvind, i den anden. Da Thorer nu spurgte, at Kong Olaf var bleven Enevoldskonge i Norge, sendte han sine tvende Sønner derover, og de tilsatte Livet som nys er fortalt.

Gretter begav sig til Throndhjem til Kong Olaf, der allerede havde erfaret den Udaad, man beskyldte ham for. Kongen tillod ham at bevise sin Uskyldighed ved at bære Jern efter Loven. Gretter beredte sig dertil ved Faste. Da Tiden kom, og Kongen og Bisroppen og mange Folk havde samlet sig i Kirken, blev Gretter ledt frem, og gik hen ad Gulvet. Men i det samme sprang en Dreng frem, og skjældte ham, og skreg, at det var en Skjændsel, at en slig Ildgjerningsmand skulde rense sig. Gretter slog til ham, saa han styrtede om, som om han var død. Nu opstod en stor Tummel. Mange mente, at Drengen havde været en

[1]) Trold.

uren Aand. Kongen selv troede, at Gretter var uskyldig, men Handlingen var forstyrret, og han befalede Gretter næste Aar at forlade Landet. Om Julen drog Gretter til en Mand ved Navn Einar, som boede paa Jæderen, og havde en dejlig Datter. Ved Juletider plejede Røvere især at anfalde Bygderne, og røvede Gods og Kvinder fra Mændene, eller æskede dem til Tvekamp. En saadan Berserk kom ogsaa til Einar, men Gretter fældte ham.

Imidlertid døde Gretters Fader Asmund. Hans sagtmodige Broder Atle kom i Strid med Thorbjørn, kaldet Yrnamegn[1], og blev dræbt. Thorer paa Garde fik Efterretning om sine Sønners Død i Norge, og anlagde Sag ved Altinget imod Gretter; Folk mente rigtig nok, at der kunde ikke dømmes i den Sag, saalænge der ingen var til Sagens Værn, og Lagmanden Skapte indvendte med Rette, at een Mands Beretning er kun halv Beretning, og naar der var Tvivlsmaal i en Sag, vare de fleste tilbøjelige til at udlægge den til det værste; men Thorer var en mægtig Mand, og stod i Forbindelse med de fleste Høvdinger; han drev det derfor igjennem, at Gretter blev dømt, og erklæret landflygtig eller fredløs over det hele Land; derhos lovede han Gods til den, som kunde slaa Gretter ihjel. Folk mente dog, at denne Sag var dreven mere med Magt, end efter Lov og Ret.

Disse Tidender fik Gretter, da han om Sommeren landede i Hvidaa i Borgefjord: at Faderen var død, Broderen fældet, og han selv fredløs. Gretter tabte ikke sit Mod og sin Munterhed. Han gik forklædt bort fra Skibet, fandt en Hoppe paa Marken, og red paa den til Thorhalles Søn, Grim paa Gilsbakke. Dens Ejermand indhentede ham der,

[1]) Ørnestyrke.

og fik sin Ejendom tilbage. Paa Gilsbakke blev han kun nogle Dage, thi Grim frygtede for at blive indviklet i hans Sag. Grim fortalte ham alt, at hans Broder Atle var endnu ikke bødet, at Thorbjørn Yrnemegns Magt vorte dagelig, saa det var tvivlsomt, om hans Moder kunde blive boende paa Bjerg. Gretter drog derpaa nordpaa til sin Moder; han kom der om Natten, og gik ind ad den nordre Dør til sin Moders Seng. Hun glædede sig vel over hans Komme, men udbrød tillige i Suk og Klager: hans ene Broder var dræbt, han selv var landflygtig og fredløs, og hendes tredie Søn var endnu saa ung, at han ikke kunde hjælpe sig selv.

Gretters Komme til Landet var endnu ikke ret bekjendt. Om Høsten kunde han derfor, uden i Forvejen at blive røbet, overraske sin Broders Drabsmænd; han traf Thorbjørn og hans Søn Grim ved deres Høværk, og fældte dem begge, red derpaa til den nærmeste Gaard, og tillyste Drabet, samt at han havde øvet det. Alle forundrede sig, da ingen endnu vidste, at han var kommen til Landet. Derpaa søgte han Tilflugt hos sin Svoger Gamle og en anden Frænde, Thorsten Kuggesen. Men da Eftermaalsmændene søgte ham her, maatte han flygte, og tyede da til Snorre Gode paa Tunge. Men denne sagde, at han var en gammel Mand, der ikke kunde tage sagskyldige Folk i Forsvar. Gretter begav sig da til Thorgils Aresen paa Rejkhole, og bad ham om Vinterophold. Thorgils gjorde ingen Vanskeligheder, og havde kun det at indvende, at Fostbrødrene Thorgeir Havardsen og Thormod Kolbruneskjald ligeledes vilde komme til ham; de vare ikke bekjendte for, at være rolige Mænd, og det kom da an paa, om de kunde forliges. Gretter lovede, at holde Fred, og ikke at udæske dem først. Han blev da der om Vinteren.

Kort efter Gretters Ankomst kom Fostbrødrene. Thorgils ejede nogle Øer ude i Bredefjord, som kaldtes Olafsøer. Her havde han en god fed Oxe, som han ønskede at faa hjem til Julen. Fostbrødrene lovede at hente den, naar de kunde faa en tredie Mand med. Gretter tilbød sig. De roede ud til Øerne, men der rejste sig et Uvejr, og der blev stærk Søgang. Da de vare komne til Stedet, spurgte Gretter de andre, om de vilde blive ved Baaden eller hente Oxen. De valgte det sidste, og bare den ud i Baaden. De roede tilbage saa stærkt, at Tolde og Aarer brast. Fostbrødrene satte derpaa Skibet op, og Gretter skulde lede Oxen; men da den var fed og tung, blev den snart træt. Da tog Gretter den paa sine Skuldre, og bar den. Over denne hans Styrkeprøve bare Fostbrødrene Avind til ham, og besluttede at overraske og kyse ham, da han engang kom fra et varmt Bad. Da vilde der uden Tvivl have flydt Blod, hvis ikke Thorgils var kommen til, havde skilt dem ad, og befalet dem at være rolige.

Thorgils Aresen red om Sommeren til Altinget. Han talte med Lagmanden Skapte om de tre Mænd, han havde hos sig, og sagde, at de alle tre vare tapre, men to af dem kunde ræddes, thi Thormod var gudræd[1], Gretter mørkræd, saa at han ingensteds torde gaa i Mørke, men Thorgeir kunde ikke blive ræd for noget. Sagen om Eftermaalet efter Thorbjørn Yrnemegn blev foretaget paa dette Ting, thi Atles Frænder havde staaet Eftermaalsmændene saa haardt imod, at de ikke kunde faa Sagenført ud paa Hunavatnsting. Dommerne vilde først lade Drabet paa Atle og paa Thorbjørn gaa op imod hinanden; men Skapte gjorde opmærksom paa, at Gretter allerede forud var gjort landflygtig,

[1]) gudfrygtig.

og kunde ikke være Sagsøger. Sagen blev da dreven saa, at der for Atles Drab skulde bødes to Hundrede i Sølv; men Gretters Frænder vare villige til, at eftergive denne Bod, naar Gretter maatte erklæres fri. Men da Sagen tog denne Vending, erklærede Thorer paa Garde, at det skulde aldrig skee, og fordoblede den Priis han havde sat paa Gretters Hoved, saa at den isteden for tre Mark, som ellers var det højeste man nogensinde havde hørt, nu blev sex Mark.

Gretter var nu ilde faren. Han maatte skjule sig i Skovene eller paa Sæterne, og for at faa Livets Ophold rane Klæder, Mad og Vaaben paa de mindre Gaarde, hvor ingen kunde gjøre ham Modstand. I Vatnsfjord boede Vermund hin Mjove[1], en Broder til Viga-Styr, og gift med Olaf Paas Datter, Thorbjørg hin Digre. Engang kom Gretter til Vatnsfjorddal, og skjulte sig i en Sæter. Bønderne samlede sig, for at overrumple ham. Ti Mand kastede sig over ham om Natten, da han laa og sov, imedens andre havde Baand paa rede Haand, for at binde ham. Det lykkedes dem, hvorpaa de rejste en Galge i Skoven, for at hænge ham. Men i det samme saae de nogle komme ridende, og een af dem var i farvede Klæder. Det var Thorbjørg, der red til Sæters. Hun spurgte strax Bønderne, hvad de havde for, og da hun hørte, at det var Gretter, som de vilde hænge, forestillede hun dem, at han var en berømt, storættet, ulykkelig Mand, der ikke fortjente at tage en saadan Ende. Hun befalede derpaa, at de skulde løse ham, gav ham en Hest, og tog ham hjem med sig, indtil hendes Husbonde Vermund kom hjem. Da Vermund kom hjem, tyktes han ikke vel om at finde Gretter hos sig, og spurgte Thorbjørg, hvad der havde bevæget hende dertil?

[1]) den Smalle.

Hun svarede: Fordi man herefter vil holde dig for større Mand, end før, da du har en Kone, som det torde gjøre; fordi hans Frænke Refna aldrig vil tro mig til, at jeg kunde lade ham dræbe, og fordi han selv er en anseelig Mand og en stor Idrætsmand. Vermund roste hende for denne Gjerning, og lod Gretter i nogen Tid være hos sig, men kunde ikke beholde ham i Længden, da han derved vilde paadrage sig mange Hovdingers Uvenskab.

Nu drog Gretter atter til Thorsten Kuggesen, og deltog i hans Arbejder om Vinteren. Thorsten havde ladet en Kirke bygge paa sin Gaard, og i Nærheden af den en kunstig Bro med Ringe og Bjælder under, indrettet saaledes, at naar nogen gik over Broen, klang det i Ringene og Bjælderne, saa at man kunde høre det en halv Uge Søs derfra. Gretter maatte hjælpe Thorsten med Smedearbejdet, og arbejdede stærkt, naar han fik begyndt, men han vilde ikke gjerne dertil. Men da hans Ophold her spurgtes, maatte han atter begive sig bort, og drog fra den ene Ven eller Frænde til den anden, uden at have noget blivende Sted. Stundum laa han oppe i Fjeldene, og ranede fra de Vejfarende.

Endelig henvendte han sig til Lagmanden Skapte, og bad om hans Bistand. Men Skapte svarede, at han som Landets Lagmand ikke kunde tage ham i Forsvar, og satte ham i Rette fordi han ranede. Derimod raadte han ham til, at drage hen til et Sted, hvor han kunde skaffe sig Næring, og ikke behøvede at rane fra Folk. Gretter svarede, at det vilde han gjerne, men han kunde ikke være alene, efterdi han var mørkræd. Imidlertid forsøgte han det, og tog efter sin Ven Grim Thorhallesens Raad hen til Søerne nord paa Arnarvatns Hede, byggede sig her en Hytte, og

en liden Skandse, fik sig et Fiskergarn og en Baad, og levede der i lang Tid som Fisker. Tegn af hans Hytte seer man der endnu. Andre Skovmænd, som spurgte dette, tyede da gjerne hen til ham, da de ventede sig megen Hjælp af ham. En saadan Skovmand fra Nordlandet blev af hans Fjender underkjøbt til at dræbe ham. Han drog hen til Gretter, men denne fattede Mistanke, lod engang som om han sov, overraskede Skovmanden, i det denne vilde snigmyrde ham, og dræbte ham. Thorer paa Garde lejede da en anden Mand dertil, men det gik ham ligesaa. Da drog Thorer selv med firsindstyve Mand hen for at dræbe Gretter, men denne og en anden Mand, ved Navn Halmund, der var endnu stærkere, forsvarede sig i en Fjeldkløft med saa stor Mandbom, at Thorer med stort Tab og endnu større Skam maatte vende tilbage.

Thorsten Kuggesen, som saae, at Gretters Fjender stedse bleve flere, raadte ham nu til at tage hen til Bjørn Hitdølekappe i Holm, en mægtig Høvding, som gjerne tog imod Landflygtige. Gretter drog did. Bjørn lovede ham sin Beskyttelse, naar han vilde lade alle de Mænd, som han havde under sig, i Fred, hvad han saa end vilde gjøre ved de andre; og da Gretter indgik Vilkaaret, anviste Bjørn ham et Fjeld ved Hitaraa, hvor han kunde have sit sikre Ophold. Det var Fagreskovsfjeld. Igjennem Fjeldet var der en Aabning, saa man kunde see ned paa Vejen, og der var en høj svær Sandbrink, som faa kunde komme op paa, naar en før Mand stod deroppe, og vilde forsvare sig; og Næring kunde man skaffe sig deels nede paa Myrene, deels ude ved Søen. Gretter drog derop, tjeldede for Aabningen med graat Vadmel, og søgte saa ned til Myrene, for at skaffe sig Føde, hvilket rigtig nok Myremændene ikke tyktes om. Af og til

kom Gretter ogsaa til Bjørn, og de forsøgte mange Idrætter med hinanden. Engang svømmede de helt ned ad Hitaraaen lige til Søen. De opførte ogsaa Dæmninger i Aaen, som aldrig siden have været bortførte, hverken af Vandgang eller af Isføre.

Thord Kolbensen boede den Gang paa Hitarnæs; han var en Uven af Bjørn, som derfor ikke havde noget imod, at Gretter ranede fra Thords Mænd. Da Gisle, en Søn af Thorsten, som Snorre Gode lod dræbe, om Sommeren fra en Udenlandsrejse, kom til Landet, og landede i Hvidaa, bød Thord ham til sig. De talte sammen, og Gisle, der havde været hos Kong Knud den Mægtige i England, og ikke havde ringe Tanker om sin egen Tapperhed, ansaae det for en ringe Ting at rydde Gretter af Vejen. Thord sagde, at han ikke vilde komme til at gjøre det for intet; thi Thorer havde just den samme Sommer forhøjet den Pris, han havde udsat paa Gretters Hoved, fra ser Mark Sølv til ni Mark Sølv. De holdt vel deres Anslag skjult, men Bjørn fik ikke desmindre Nys derom, og advarede Gretter. Da nu Gisle med to Mænd red op imod Gretter, fratog denne ham sin Vadsæk, dræbte hans Følgesvende, og bebrejdede Gisle, der nu tog Flugten, sin Fejghed. Ilden er hedest, svarede Gisle, naar den brænder en selv, og flyede det bedste han kunde, og alt som han løb, kastede han, naar Gretter kom ham nær, det ene Klædningsstykke efter det andet. Saaledes løb han igjennem Kaldaadal, over Aslaugshlid, og ud i Borgerhaun; og da havde han ikke mere paa, end det blotte Linned. Gretter forfulgte ham bestandig, rev paa Vejen et Ris op, greb Gisle, kastede ham ned, og hudflettede ham. Gisle maatte ligge en Uge derefter, og ingen

holdt ham mere for Mand, saa at Skammen var endnu større end Skaden.

Gretter havde været to Aar paa Fagerskovsfjeld, og det var nu paa det tredie. Han havde to Mænd hos sig, og røvede, som sædvanlig, Faar fra Bønderne. Myremændene klagede sin Nød for Thord, men denne vilde ikke selv give sig ifærd med Gretter, og lovede kun at fly dem sin Søn Arnor, siden kaldet Jarleskjald, til Hjelp. De vare saa mandstærke, at de haabede let at overvælde Gretter, men han forsvarede sig saa mandig, at ti Mænd laa slagne, fem vare dødelig saarede, og ingen af de andre vare uden Saar. Arnor kom først, efterat Træfningen var forbi, og havde nu ingen Lyst til at begynde den paa ny. Gretter blev endnu Vinteren over i sin Bolig; men da kom Bjørn til ham, og tyktes, at han nu havde gjort for meget af det; han havde ikke engang skaanet Bjørns Frænder og Venner; han selv vilde ikke bryde de Løfter, han havde givet ham, men det var uundgaaeligt, han maatte forlade denne Egn.

Næste Sommer drog Gretter til Borgefjord til Grim Thorhallesen; men denne vovede ikke at beholde ham hos sig. Om Høsten drog Gretter da, som der menes, efter Halmunds Raad, til Geitland. Da Vejret blev klart, gik han op paa Geitlandsjøkul, det højeste Fjeld, som er bedækket med Is og Sne. Han havde en Kjedel og Ildvirke[1] med sig. Han blev ved at vandre, indtil han traf paa en lang og meget smal Dal, indsluttet af Jøkler eller Isbjerge, saa at den næsten var tillukket for oven. Han kom til et Sted, hvor han fandt fagre Lier bevorne med Græs, og der var varme Kilder, som vældede op af Jorden; ham tyktes, at det var Varmen heraf, som forhindrede Jøklerne fra at lukke

[1]) Fyrtøj.

sig sammen over Dalen. Der faldt en liden Elv igjennem denne med Brædder af Sand paa begge Sider. Af Solgang var der kun liden. Men det, han mest forundrede sig over, var den Mængde Faar, der var i Dalen, og de vare langt federe og bedre, end nogen, han før havde seet. Gretter gjorde sig der en Hytte af det Ved, han kunde faa; af Faarene og Lammene havde han Næring. Over denne Dal, siges der, raadte en Tusse eller Blanding af Menneske og Trold, som hed Thorer; med hans Tilladelse tog Gretter Bolig der, og han kaldte efter ham Dalen Thorers Dal. Her kunde Gretter have haft det godt, hvis han kunde have udholdt denne Ensomhed. Men da han ikke kunde det længer, gik han derfra tværs over Joklerne, til han kom til Skjaldbreid. Der opreiste han en Helle[1], slog et Hul igjennem den, og sagde, at naar man satte Øjet ved Hullet, kunde man derigjennem see ned i Kløften, som gaar ud fra Thorers Dal. Derpaa drog han sønderpaa, saa til Østfjordene, og tilbragte paa denne Rejse en Vinter og Sommer; han besøgte alle de anseeligere Mænd, men der var altid noget i Vejen, saa at ingen vilde beholde ham. Derefter drog han atter nordpaa, og opholdt sig paa adskillige Steder.

Fra Østfjordene drog Gretter hemmelig afsted, da han stedse frygtede for at komme ifærd med Thorer paa Garde, og laa om Sommeren ude paa Modrudalshede og andensteds, stundum ogsaa paa Rejkedals Hede. Thorer spurgte imidlertid, at han var der, samlede derfor Folk, og red op paa Heden, for at gribe ham, og haabede, at han nu ikke skulde undgaa. Gretter vidste ikke af noget, før Thorer var nær ved ham; han opholdt sig ved en Sæter i Nærheden af Almindingsvejen, og havde to Mænd hos sig. Dem bad

[1]) en flad Sten.

han, at trække Hestene ind i Sæteren. Thorer red forbi uden at mærke dem. Da de fleste af Flokken vare komne forbi, sagde Gretter: De vil vist blive ilde tilmode, hvis de ikke træffe mig, jeg vil gaa dem imøde. Han lod derpaa de andre forvare Hestene, og gik selv alene i en anden Dragt med en sid Hætte, som skjulte hans Ansigt, og med en Stav i Haanden, Thorer og hans Folk imøde. De spurgte, om han ikke havde seet nogen ride der paa Heden. Jo, sagde han, og det er vist dem, I lede efter; I ville nu let kunne finde dem, thi de vare her sønden for Myrene paa venstre Haand. De andre rede da efter hans Anvisning ud paa Myrene, men her var saa moradsigt, at Hestene sank i, og de maatte tilbringe en lang Tid, førend de kunde komme op af Myren igjen. De bandede da den Mand, der havde holdt dem for Nar. Imidlertid drog Gretter med sine Mænd hen til Thorers Gaard. Der traf de en Mand, og saae en dejlig og velklædt Kvinde. De spurgte Manden, hvem det var? Han svarede, at det var Thorers Datter. Gretter gik da hen til hende, og bad hende hilse sin Fader: at han nu glad og fornøjet, skjøndt de ellers sjælden taledes ved, var reden over hans Eng forbi hans Gaard, efterat have gjækket ham og alle hans Folk. Derpaa sendte han sine Følgesvende til een Side, og gik selv formummet ad en anden op til Fjeldene. Da Thorer nu kom hjem, kunde han vel vide, hvem hans Vejviser havde været, og havde kun høstet Spot af sin Rejse.

Ved Eyadalsaa'i Baardardalen boede der en Præst ved Navn Sten, og paa Sandhaug (eller Sandhole) søndenfor Aaen en Mand, ved Navn Thorsten den Hvide og hans Kone Stenvør. Paa denne Gaard var Troldgang. Engang en Juleaften, da Konen var tagen til Julegilde, men Man-

den var hjemme og var gaaet i Seng med de andre Gaardens Folk, hørte man en stor Tummel om Natten ved hans Seng, men ingen vovede, at see efter hvad det var, og om Morgenen var Manden borte. Næste Julenat vilde Konen gaa til Kirke, og bad sin Huskarl blive hjemme. Han vilde kun nødig, men opfyldte dog hendes Villie. Om Morgenen efter var ogsaa han borte, uden at nogen vidste, hvor han var bleven af, men man saae Blod ved Døren, og mente, at Uvætter havde taget ham. Gretter spurgte dette, drog lille Juleaften hen til Baardardal, kaldte sig Gest, og bad om at han maatte blive der. Stenvør lovede ham Mad, men sagde, at hvis han kom noget til der, maatte det være hans egen Sag. Han svarede, at saa skulde være, og bad hende siden rolig at drage til Kirke, han skulde nok blive hjemme og passe paa Gaarden. Hun tog da afsted med hendes lille Datter, men da hun frygtede for, at hun ej kunde komme over Aaen, hvori der var stærk Isgang, saa lovede han at følge med og at hjælpe dem over. Det havde sine store Vanskeligheder; men Gretter tog dem begge, satte Pigen paa sin Moders Skjød, tog dem paa den venstre Arm, og skjød med den højre Isstykkerne tilside, og bar dem saaledes over Aaen, der gik ham helt op paa Brystet. Derpaa gik han hjem, og lagde sig i sine Klæder til at sove. Lys brændte der i Stuen, indtil det led ud paa Natten. Ved Midnatstide kom der en stor Troldkvinde ind, med et Trug i den ene Haand og en Stang i den anden. Gretter sprang op, og de begyndte at brydes. Hun trak ham ud af Huset, ned imod Aaen, og han var saa mødig, at han frygtede for at blive styrtet ned af Bjerget, men endelig fik han sin højre Haand løs, greb sit Sax, afhug hendes Arm, og styrtede hende ned i Fossen. Han selv blev liggende afmægtig paa Bjerget, indtil det

blev Dag. Da Stenvør kom hjem, blev han bragt til Sengs og maatte ligge i flere Dage, før han atter kunde komme til Kræfter. Der blev sendt Bud efter Præsten, som han fortalte, hvorledes det var gaaet til. Det var Gretters egen Beretning, at Troldkvinden blev styrtet i Fossen, men de Baardardals Mænd sige, at i det Øjeblik hun blev saaret, randt Dagen op, saa at hun blev overrasket og brast og blev til en Sten, som endnu staar paa Bjerget i en Kvindes Lignelse. Mændene der i Dalen holdt Gretter skjult om Vinteren. Gretter begav sig engang til Præsten, bad ham følge med sig, og steg ved Hjælp af et Tov i en Dybde af femten (eller halvtredsindstyve) Favne ned til Fossen, hvor han i en Hule traf en skrækkelig stor Jætte, der anfaldt ham med et saakaldet Hæftesax, et Slags Spyd, hvormed man baade kunde hugge og stikke. Gretter hug med sit Sax Skaftet over, og i det Jætten nu vilde gribe efter et Sværd, gav Gretter ham Bane. Der fandt han ogsaa meget Gods i Hulen, samt to Menneskelig, der siden bleve førte til Kirken, og begravede paa Kirkegaarden.

Thorer paa Garde fik imidlertid atter Nys om Gretters Opholdssted, og stod ham atter efter Livet. Man raadte ham derfor til at drage bort. Han drog da vesterpaa, og kom til Gudmund den Mægtige paa Mødruvolde. Men denne fandt det heller ikke tjenligt at beholde ham hos sig. Derimod gav han ham Anvisning paa et Sted, hvor han kunde være sikker paa sit Liv. Der ligger en Ø i Skagefjord, som hedder Drangø, sagde han; den er saa høj, at intet Menneske kan komme derop, uden ved Hjælp af Stiger; hvis du kan komme der, saa er jeg vis paa, at ingen kan gjøre dig noget hverken med Vaaben eller Forræderi, naar du vel forvarer Stigen. Gretter svarede, at han vilde

forsøge det, men han var saa mørkesky, at han ej kunde være alene. Tro du ingen saa vel, sagde Gudmund, at du jo tror dig selv bedst. Gretter takkede ham for hans Raad.

Gretter drog nu først hen til hans Moder paa Bjerg, hvor saavel hun som hans yngre Broder Illuge tog vel imod ham. Der hørte han, at Thorsten Kuggesen var bleven dræbt om Høsten før; og overhovedet begyndte hans Venner stedse mere at falde fra. Han drog derefter til Holtevardehede, og agtede at hævne Halmunds Død, der ligeledes var bleven dræbt, men fandt ikke hans Banemand. Saa drog han til Bredefjordsdale, og fristede Livet ved at rane fra dem, som droge over Brettebrekke.

Efter Thorsten Kuggesens Død blev Snorre Gode meget fortørnet paa sin Søn Thorod og paa Børk Digres Søn Sam. Man vidste ingen anden Grund til hans Vrede, end at de ikke havde villet udføre et Storværk, som han havde paalagt dem. Men hvorfor det end var, saa jog han sin Søn Thorod bort, og befalede ham ikke at komme for hans Øjne, førend han havde dræbt en Skovmand. Thorod Snorresen drog først hen til en Enke, der blandt sine Folk havde en Faarehyrde, som formedelst nogle Saar, han havde tilføjet en anden, var bleven fredløs, men ikke engang endnu var fuldvoxen. Da hun spurgte Thorod, hvad han vilde der? spurgte han efter Faarehyrden, og sagde, at det var hans Ærende at dræbe ham. Saadan en Mand, som du, sagde hun, vil dræbe en stakkels Piltring; nej, da skal jeg anvise dig en anden Mand, som du kan indlægge dig Ære ved at anfalde. Og hun gav ham nu Anvisning paa Gretter. Thorod red da op i Fjeldet, hvor denne skulde være. Han fik Øje paa en blakket Hest med Sadel paa og en Mand ved Siden af den. Det var Gretter. Denne spurgte, hvem

han var og i hvad for Ærende han var kommen? Thorod sagde det, og at de nu skulde forsøge, hvem der var taprest. Han drog derpaa sit Sværd, og anfaldt Gretter, men denne bødede kun for sig med sit Skjold, og vilde ikke tage til sit Sværd; og da Thorod, uagtet alle hans Formaninger, at slaa sig til Ro, da han imod ham intet kunde udrette, blev ved at hugge ind paa ham, greb Gretter ham endelig med den ene Haand, satte ham ned, og sagde: Du er nu i min Magt, og jeg kan gjøre med dig hvad jeg vil; jeg ræddes ikke for, at du skal slaa mig ihjel, men jeg ræddes mere for din graahærdede Fader, Snorre Gode, og hans Anslag. Da Thorod nu indsaae, at han intet kunde udrette, red han tilbage til Tunge til sin Fader, og fortalte, hvorledes det var gaaet ham. Snorre sagde: Mange ere bedre, end de have Ord for; og den Skaansel, Gretter havde viist imod hans Søn, skaffede ham i Snorre en Ven, der siden altid talte til hans Bedste.

Kort efter drog Gretter hjem til sin Moder paa Bjerg, og blev der en Stund. Hans Mørkrædhed fik nu saadan Overhaand, at han torde ingensteds gaa, naar det begyndte at mørkne. Hans Moder bad ham at blive hos hende, men han torde ikke for hendes egen Skyld, da han nu laa i Strid med det hele Land. Han fortalte Moderen det Raad, som Gudmund den Mægtige havde givet ham, at tage hen til Drangø, men han torde ikke være der alene, og maatte nødvendig have en tro Mand hos sig. Hans Broder Illuge var den Gang femten Aar gammel; han tilbød af Broderkjærlighed at følge med, og Asdis, der nødig vilde skilles fra ham, gav sit Samtykke til at undvære begge sine Sønner, da Gretter ellers vilde være ilde faren.

Brødrene droge nu noget omkring til adskillige Steder.

Engang traf de paa en Løsgjænger, ved Navn Thorbjørn, der ikke kunde eller ikke vilde arbejde, men skræppede meget, og tit var til Gjæk for andre. For sine Narrestregers Skyld fik han Ögenavnet Glum. Denne Mand gav sig i Ledtog med Brødrene. Efter nogen Omvandring lejede de endelig en Bonde til at lade dem sætte over paa Öen Drangø. Gretter fandt, at den var et godt Opholdsted. Hele Öen var bevoxen med Græs, men saa steil, at man ikke kunde komme op paa den, uden der hvor Stigerne vare, og naar den øverste af disse var trukken op, vilde ingen være i Stand til at bestige den. Der var ogsaa et stort Fuglebjerg, hvor Fuglene om Sommeren byggede deres Reder, og paa den Tid var der firsindstyve Faar paa Öen, som tilhørte Bønderne deromkring, for det meste Bæddere og Faar, som de vilde have til Slagtning. Da Gretter tog sin Bopæl her, havde han, efter Sturle Thordsens Beretning, været fredløs i femten til seksten Aar.

Den Gang Gretter kom til Drangø vare disse Mænd Herredshøvdinger i Skagefjord: Hjalte boede paa Gaarden Hof i Hjaltedal, og var en Søn af Thord Hjaltesen. Hans Broder hed Thorbjørn Öngul, en haard og voldsom Mand. En Svoger til dem var Haldor Thordsen paa Høfdestrand. Bjørn Bjørnsen boede paa Haganæs, og kaldtes Tunge-Bjørn. Sten boede paa Stenstad, og Einar, en Søn af Holmgange-Snorre, paa Gaarden Hof i Goddalene. To Brødre, der begge hed Thord, og vare bekjendte for deres Styrke, boede i Slettehlid. Alle disse Mænd havde Part i Drangø, men der fortælles, at ikke færre end femten havde Part i Öen, og den ene vilde ikke sælge sin Del deraf til den anden. Men de tvende sidstnævnte, Thordsønnerne,

havde den største Andel deri, da de vare de mægtigste og rigeste.

Da det led hen imod Vintersolhverv, gjorde Bønderne sig færdige at søge deres Slagtekvæg paa Øen. De havde en Skude; hver stillede en Mand for sig, somme to; og da de nærmede sig Øen, saae de, at der gik Mennesker deroppe. Dette tyktes dem underligt, men de formodede, at et Skib maatte have sat til der, og at nogle af Folkene havde reddet sig op paa Øen. De roede hen til det Sted, hvor Stigerne vare, men de, som vare paa Øen, trak Stigerne op. Bønderne forundrede sig, og raabte og spurgte, hvem der var der? Gretter sagde dem det, og nævnede sig og dem, der vare hos ham. De spurgte, hvem der havde skaffet ham ud paa Øen? Han svarede: Det var en Mand, der ejede Baaden, og havde Hænderne, og var en større Ven af mig end af eder. Lad os faa vore Faar, sagde Bønderne, og gak paa Land med os, hvad du allerede har slagtet, maa du beholde. Det er et godt Tilbud, svarede Gretter, men vi vil dog nu paa begge Sider beholde hvad vi har, og min Mening er snart sagt: herfra kommer jeg ikke, med mindre jeg bliver baaren død herfra, og hvad jeg har faaet i min Magt, giver jeg ikke Slip paa. Bønderne tav da, og tyktes, at der var kommen en ond Gjæst til Øen. De bøde ham Gaver, og gjorde ham store Løfter, men han afslog alting, saa at de med uforrettet Sag og ilde tilfredse maatte drage tilbage. De fortalte de andre Herredsmænd, hvilken Varg[1] der var kommen til Drangø, men om Vintertide var der intet videre derved at gjøre.

Da Tiden kom om Vaaren at man skulde drage til Hegranæsting, samledes der en stor Mængde fra de Herre-

[1]) Ulv.

der, som hørte dertil. De vare længe paa Tinget, og beskjæftigede sig deels med at forhandle Sager, deels med at forlyste sig med allehaande Idrætter. Da Gretter spurgte, at de fleste Folk vare dragne til Tings, holdt han Raad med sine Staldbrødre, og tilkjendegav dem, at han vilde tage over til Landet for at forsyne dem med Fødemidler; thi sine Venner, som han havde hos sig, holdt han altid Venskab med, og delte med dem alt hvad han kunde overkomme. Illuge syntes ikke derom, men gav dog efter for Gretter. Denne bad dem passe vel paa Stigen, og begav sig hemmelig til Land, og skaffede sig hvad de behøvede. Intet Menneske havde nogen Anelse om hans Nærværelse. Da han nu spurgte, at de paa Tinget havde megen Lystighed for, besluttede han at tage derhen. Han fik nogle pjaltede Klæder paa, og kom til Tinget, da Folk fra Lovretten gik hjem til deres Boder. Somme af de unge Mænd sagde da, at nu var det godt Vejr, de vilde derfor fornøje sig med nogle Idrætter. Thords Sønner mente, at man skulde brydes; og Thorbjørn Øngul, hvis Mening næsten ingen torde sætte sig imod, greb de andre i Skuldrene, og ledte dem frem paa Pladsen. De mindst stærke[1] brødes først, og faldt over hinanden, til stor Gammen for Tilskuerne. Da dette havde varet en Stund, talte de om, hvem der skulde brydes med een af Thorderne, men ingen torde. De gik omkring, og udæskede adskillige, men alle trak sig tilbage. Da saae Thorbjørn Øngul sig om, og fik Øje paa en stor Mand, som sad der, men hvis Ansigt han ikke kunde see, thi Manden havde trukket sin Hætte ned. Thorbjørn tog ham fast i Skuldrene, men Manden blev siddende urokkelig. Saa fast har ingen siddet for mig i Dag, sagde Thorbjørn, hvad hed-

[1]) eller de stærkeste, en Læsemaade, der er mindre sandsynlig.

der du? Jeg hedder Gest, svarede Manden. Vil du more dig og give dig i Leg med os, sagde Thorbjørn, saa er du en god Gjæst. Men Gest undslog sig, da han var ubekjendt og fremmed, og vilde ikke indlade sig i noget, med mindre de vilde haandfæste ham Fred og Tryghed der paa Tinget og indtil han kom hjem til sin Bolig. Det lovede de ham strar; og en Mand ved Navn Hafer, der især drev paa, at de skulde give ham Tryghed, og som var en Mand af mange Ord, udtalte selv med Fynd og Klem Tilsikringen paa følgende Maade:

Her, sagde han, sætter jeg Fred og fuldkommelig Tryghed alle Mænd imellem, besynderlig tilnævnt denne Gest, som her sidder, og deri indsluttet alle Godordsmænd, Bønder og Almue, Unge og Gamle, og Vaabenføre. Jeg og alle Herredsmænd i Hegranæsting, eller hvorfra de ere komne, nævnte eller unævnte, haandfæster Fred og fuldkommelig Tryghed til denne fremmede og ubekjendte Mand, som kalder sig Gest, under alle Idrætter og Kamplege, til at blive her og at drage hjem, hvorsomhelst han har fornøden, paa Sø og til Lands og paa Alfarevej; han skal have Fred paa alle Steder, nævnte og unævnte, saa længe han har Fred fornøden, til han er kommen hjem paa vor Tro og Love; og denne Fred sætter jeg for os og vore Frænder og Venner, og alle, som os vedrøre, Mand og Kvinde, Tyende og Træl, Svend og selvraadendes Mand. Og den skal være Fredniding og Forræder, som Fred bryder, eller Tro og Love rykker; han skal være udslæg og fordreven fra Gud og gode Mennesker, fra Himmerig og alle Guds Helgener, og ingensteds antagen blandt Folk, og skal være fordreven fra alle Mennesker, saa vidt som Mennesker fordrive Varg og Ræv, eller kristne Mænd komme til Kirke, eller hedenske Mænd

blote i Hov, saa vidt som Ilden brænder og Jorden grønnes, eller mælende Barn nævner sin Moder, og Moder Barn føder, og levendes Folk tænde Ild; saa vidt som Skib skrider, Skjolde blinke, Sol skinner om Sommeren og Sne ligger om Vinteren over dette Land i den lange Vinternat, saavidt som Finn render paa Ski og Fyrr vorer, saa vidt som Falk flyver om Vaardagen, naar blæsende Bør staar under begge dens Vinger; saavidt som Himmelen naar, Verden er bebygget, og Vinden driver Vand til Søen, og saa vidt som Karlfolk saa Korn; han skal være fordreven fra alle Kirker og kristne Lærere, fra hedensk Hov og Hus og Helle, og fra alle Verdener, undtagen Helvede. Og skulle vi nu være enige og endrægtige den ene med den anden af et godt Sind, hvor som vi findes, paa Fjeld eller Fjære[1], paa Skib eller Skjær, paa Jord eller Jøkul, paa Hav eller Hesteryg, ligesom naar Ven finder sin Ven paa Havet eller Broder sin Broder paa farendes Vej, saa forligte som Fader med Søn og Søn med Fader. Giver nu hinanden Haand, og lader os vel holde Fred og given Trygheb og Tro med Gud til Vidne og alle gode Mænd, som disse Ord høre og nær ere stædte.

Mange taltes nu ved, og tyktes, at denne Tale var ordrig nok. Gest sagde: Du har vel talt, naar I holde det vel. Derpaa kastede han sine Overklæder af; men da saae alle paa hinanden, og skammede sig, thi dem tyktes, at de nu kjendte Gretter Asmundsen, og den, der ikke blev mindst skamfuld tilmode, var Hafer. De gik to og to sammen, og badlede hinanden, og især Manden, der havde tillyst Freden. Gretter sagde: Gjører nu snart, hvad I have i Sinde, men

[1]) Strand. Det gamle Ord maatte beholdes, da der saavel her som i de følgende Ord ere lutter Rimstave.

betænker, at det er farligere for eder, end for mig, at rykke Freden. Thords Sønner og deres Svoger Haldor satte sig ned, og raadsloge med hinanden, og alle Høvdingerne stak Hovederne sammen. Nogle vilde bryde Freden, andre vilde holde den. Men da rejste Hjalte sig op, og sagde: Gretter skal have Fred, saaledes som vi have tilsagt ham, og han skal frit komme og gaa for denne Gang, men naar han kommer hjem, er vort Lejde ude. Dette vandt alles Bifald, undtagen hans Broder Thorbjørns, som tav stille. Derpaa sagde Folk, at een af Thorderne skulde prøve Styrke med Gretter. Kampen begyndte, men Thord kunde ikke rokke Gretter, hvorimod denne greb ham, og kastede ham over sit Hoved, saa at han faldt ned paa Skuldrene, og fik et svært Fald. Derpaa sagde Folk, at begge Thorderne skulde brydes med Gretter; men Udfaldet var saa, at Folk mente, at begge Brødrene vare lige stærke, og Gretter saa stærk, som dem begge, skjøndt hver af dem kunde tage sine tvende føre og dygtige Mænd. Bønderne forlangte derpaa, at Gretter skulde overgive dem Øen, og forlade den; men han afslog det, og videre var der da ikke derved at gjøre. Gretter kom hjem til Drangø, og fortalte Illuge hvad der var skeet, og Broderen glædede sig over hans Komme.

De ringere Bønder talte nu med hinanden om, at de ikke havde Gavn af deres Part i Drangø; de besluttede derfor at sælge hver sin Part til Thordsønnerne, paa det Vilkaar, at de skulde dræbe Gretter eller jage ham bort fra Øen. Hjalte vilde ikke have dermed at gjøre, og overlod ligeledes sin Part til sin Broder, saa at Thorbjørn Øngul nu kom i Besiddelse af den hele Ø. Om Sommeren sejlede Thorbjørn derover, og søgte atter at bevæge Gretter til at forlade hans Ejendom, men alle hans Forsøg vare til Unytte.

Derover klagede nu de andre Bønder, og sagde, at de vilde have deres Part igjen.

Da Gretter havde været to Aar paa Drangø, var den meste Del af Faarene slagtet. En Vædder lode de leve længst, thi den var saa tam, at den løb efter dem, hvor de gik, kom af sig selv om Aftenen hjem til deres Hytte, og stangede med sine Horn paa Døren, for at blive lukket ind. De havde Føde af Fugle og Fugleæg, men lede især Mangel paa Ved. Dette maatte deres Træl Glum samle op, naar noget drev hen til Øen, og Gretter havde strængelig befalet ham at holde Ilden vedlige om Natten; men Glum gad intet bestille, og lod Ilden gaa ud. Saaledes havde de det ikke saa godt, som de kunde have haft det. Engang maatte Gretter endog, for at skaffe det Fornødne tilveje, svømme over til Landet til Gaarden paa Rejke. Den korteste Afstand var en Uge Søs; men ogsaa denne Bedrift forøgede hans Berømmelse.

Om Sommeren kom der et Skib ud til Landet. Der var en ung Mand ombord, som hed Hæring; han tog ind til Thorbjørn Øngul, og da han var saa dygtig og før, at han kunde klavre op ad det stejleste Bjerg, saa opmuntrede han bestandig Thorbjørn til at anfalde Gretter. De overlagde denne Færd med hinanden, og sejlede over til Drangø. Thorbjørn lagde til nede ved Øen, og gav sig som sædvanlig i Tale med Gretter; men imedens begge Brødrene stode der, og ikke tænkte paa nogen Fare, klavrede Hæring op paa den modsatte Side af Bjerget, paa et Sted, hvor aldrig noget Menneske forhen havde færdets, og kom med sin Øxe i Haanden bag paa Brødrene, der vendte Ryggen til ham. Lykkeligvis fik Illuge i Tide Øje paa ham, og raabte til Gretter, at der kom en Mand med opløftet Øxe. Gak du

imod ham, sagde Gretter, imedens jeg passer paa Stigerne. Illuge vendte sig til Hæring, men da denne saae sig røbet, løb han tilbage saa langt som Øen var, og da han ikke kunde undgaa Illuge, sprang han ned, og knuste hvert Ben i sin Krop. Stedet kaldtes siden Hæringsspring. Thorbjørn maatte nu igjen seile tilbage, og havde megen Skam af denne Færd. Gretter blev om Vinteren paa Drangø. Paa denne Tid døde Lagmanden Skapte, hvilket var en stor Skade for Gretter; thi Skapte havde lovet at tale godt for ham, naar han havde været landsflygtig i tyve Aar, og denne Vinter var just den nittende.

Om Sommeren paa Altinget talte Gretters Venner om hans Landsflygtighed, og somme tyktes, at han burde være fri, naar han havde været landsflygtig noget paa det tyvende Aar; men de, som havde Sager med ham, satte sig derimod, og indvendte, at han siden den Tid havde øvet mange Gjerninger, som vare Landsflygtighed værd, og burde derfor desto længere være fredløs. Paa denne Tid blev der indsat en ny Lagmand, nemlig Sten Thorgeirsen, en forstandig Mand. Sagen blev henstillet til hans Afgjørelse. Han bad da de andre undersøge, om den Tid, som nu var leden af Sommeren, var af de tyve Gange tolv Maaneder, siden Gretter var gjort landsflygtig. Det befandtes saa. Da gik Thorer fra Garde frem med megen Iver, og fandt paa alt hvad han kunde, og forestillede, at Gretter først kom ud til Landet ved Enden af Sommeren, og havde ikke den Sommer været fredløs, saa at han havde kun været nitten Gange tolv Maaneder i Landsflygtighed, og der fattedes de tre Maaneder fra Altingets Slutning til Gretter kom til Landet. Da erklærede Lagmanden, at ingen skulde være landsflygtig længer end tyve Aar, selv om han i den Tid øvede Landsflygtigheds

Gjerning; men før den Tid vilde han ikke sige nogen fri. Følgen var da, at Gretter ikke blev kjendt fri denne Gang; men alle ansaae det for vist, at han vilde blive det næste Sommer.

Indvaanerne i Skagefjord bleve imidlertid misfornøjede, og sagde atter til Thorbjørn, at enten skulde han fly dem deres Part af Øen igjen eller skaffe Gretter af Vejen. Dertil havde han liden Udsigt, og afstaa Øen vilde han ikke. Der var en gammel Kvinde, ved Navn Thuride, som havde opammet Thorbjørn; nu var hun aflægs og svag, men i sine unge Dage havde hun været meget troldkyndig, medens Folket nemlig endnu var hedensk. Nu mente man, at det var forbi dermed; men endskjøndt Kristendommen nu var i Landet, saa vare der dog nogle Gnister blevne tilbage af den hedenske Skik. Det havde ogsaa den Gang været Lov i Landet, at det var ikke forbudet, at øve Trolddom eller anden hedensk Færd i Løndom; kun naar det skete aabenbare, blev det straffet med Landflygtighed. Nu hedder det jo, at Haand gjør gjerne hvad tilvant er, og hvad Ungdom nemmer sjelden Alderdom glemmer; da Thorbjørn intet andet Raad vidste, og henvendte sig til sin Amme, svarede hun: Nu gaar det nok, som det hedder for et gammelt Ord, at du gaar i Gedehus, og beder om Uld; gode Raad veed jeg for dig, om du vil bruge dem.

Da nu to Maaneder vare tilbage af Sommeren, en Dag, da det var godt Vejr, sagde hun til Thorbjørn, at han skulde drage til Drangø, og hun vilde tage med ham. Han svarede, at han to Gange havde gjort en ulykkelig Rejse, og havde forlovet at gjøre det tredie Gang, men hun blev derved, at naar han vilde have godt af hendes Raad, maatte han følge dem. Thorbjørn sejlede da med hende hen til

Øen. Da Brødrene saae Baaden, kom de frem, og den gamle Underhandling begyndte: Thorbjørn vilde have Gretter bort, og Gretter vilde ikke. Kjerringen laa imidlertid i Baaden skjult af Klæder. Hun raabte endelig: Nu taler jeg det for dig, Gretter, at al Lykke og Velfærd, Forsvar og Forstand skal nu forlade dig, jo mere, jo længer du lever, og faa Glædesdage skal du see efter denne. Gretter blev ganske underlig derved, og raabte: Hvad er det for en Djævel, der er paa Skibet? men Illuge gjættede rigtig, at det var Thorbjørns Amme, den lede Hex. Da skal hun dog have en Erindring om sit Besøg hos os, sagde Gretter, og kastede en stor Sten efter hende, og traf Klæderne, et større Kast, end Thorbjørn troede, at noget Menneske kunde kaste; Stenen rammede Kjerringen, og knuste hendes Hofte, saa hun maatte bringes hjem, og laa en Maaneds Tid derefter. Men da Tiden led frem paa Høsten, saa der kun var tre Uger til Vinteren, lod hun sig age ned til Stranden, ledte, og fandt et Træ med Rod; hun lod tælge en lille Plet derpaa, tog saa sin Kniv, og ristede Runer paa Roden, og bestrøg dem med Blod, og kvad saa Galdre derover. Derefter gik hun avet om Træet, og læste mange Trolddomsord derover. Saa lod hun det kaste i Søen, og sagde, at det skulde drive til Drangø og tilføje Gretter Meen. Vinden bar fra Øen; ikke desmindre drev eller sejlede Træet imod Vinden derover saa stærkt, som nogen kunde tænke. Dagen efter at hun havde tryllet Træet, gik Brødrene ned til Stranden, for at søge Brændeved; de fandt Træet, og Illuge blev glad, thi Træet var stort, og han mente, at deri var meget Brænde; men Gretter stødte til det med Foden, og sagde, at det var et ondt Træ og en ond Sending; han kastede det derpaa ud i Søen, og bad Illuge vogte sig derfor, thi det

var sendt dem til Uheld. Den næste Dag kom Trællen Glum ned, og fandt atter Træet, som laa der igjen; og Gretter kastede det atter ud. Nu led Sommeren, og det blev koldt og sneede. Da vilde Brødrene ikke selv gaa ud, men sendte Glum ned at lede efter Brændeved. Han fandt Træet, og bar det hjem. Da Brødrene hørte ham tumle dermed, gik Gretter ud med sin Øxe i Haanden. Glum sagde: Lad mig nu see, at du ikke er længer om, at hugge det itu, end jeg var om at hente det. Hvorpaa Gretter, der var hastig af sig, hug til Træet, uden at see sig for, hvad det var; men i det Øjeblik Øxen rørte ved Træet, drejede den sig, og fløj op paa Gretter ovenfor Knæet, og gav ham et svært Saar lige ind til Benet. Illuge forbandt ham, og plejede ham, og vaagede hos ham, og paa tre Dage drog Saaret sig sammen, som om det vilde læges; men strax efter brød det atter op, og voldte ham Værk og Pine, saa der kom aldrig Søvn i hans Øjne.

Endelig sagde Kjerringen til Thorbjørn, om han nu ikke snart vilde besøge Gretter. Han vilde ikke dertil, thi Vejret var nu ikke til at sejle i; men hun drev paa ham, thi ellers vilde han komme for silde. Selv vilde hun ikke med, thi hun havde jo sendt ham sin Hilsen, sagde hun. Thorbjørn sendte Bud til adskillige Mænd i Herredet, som havde haft Del i Øen, men ingen af dem vilde hjælpe ham. Endelig gav Tunge-Sten ham to af sine Folk, hans Broder Hjalte sendte ham tre Mænd, og saaledes samlede han flere, indtil han med tolv Mand kunde drage til sin Svoger Haldor. Denne forøgede hans Styrke med sex Mand; og nu droge de ud til Bjørn paa Haganæs, der laante ham sin Skude. Vejret var haardt, da de lagde fra Land; men jo længer de kom frem, desto bedre blev det, og

saaledes kom de i Tusmørket til Drangø. Der var ingen til at vogte paa Stigerne uden Trællen Glum; men han havde forsømt at drage dem op, og havde lagt sig til at sove. Opgangen var altsaa let. De vækkede Trællen med et Slag, truede ham til at tie, gik til Hytten, og bankede paa. Brødrene troede, at det var den tamme Vædder, der stødte paa Døren med sine Horn; men da den blev slaaet ind, fik de andet at kjende. Illuge sprang hen, stillede sig i Døren, og værgede den. De andre gik da op paa Taget, og brøde det af; og nu begyndte en haard Kamp. Den dødsyge Gretter fældte flere Mænd, indtil han endelig blev overvældet, og Thorbjørn gav ham et svært Saar imellem Skuldrene. Da raabte Gretter: Bar er broderløs Bag. Illuge kastede et Skjold over ham, og forsvarede ham. Men Gretter kunde ikke mere, og faldt forover paa Brystet. Nu vendte de sig fra ham, og klemte Illuge imellem deres Skjolde. Da alle troede, at Gretter var død, gik Thorbjørn hen, og vilde tage hans Sværdsax, men Gretter havde knuget sin Haand om Fæstet, saa at det ej kunde rokkes. Otte Mand kunde ikke vriste det fra ham; endelig afhug de hans Haand, toge Saxet, og afhug hans Hoved med hans eget Sværd; men dette Hug var saa stort, at selv dette Sværd ej kunde udholde det, uden at faa et Skaar i Eggen. Saaledes døde den tapreste Mand paa Island, i en Alder af fire og fyrretyve Aar.

Thorbjørn sagde til Illuge, at han vilde skjænke ham Livet, naar han vilde sværge paa, aldrig at attraa Hævn efter sin Broder. Illuge afviste ham med Haan. Da dræbte de ogsaa ham, og begrove begge Brødrene paa Øen. Men Gretters Hoved tog Thorbjørn med sig, thi han vilde have den derpaa udsatte Pris. Næste Morgen roede de til Lan-

det, og førte Trællen med, men da han vedblev at græde og klynke, sloge de ogsaa ham ihjel, for at blive af med ham.

Thorbjørn lagde Gretters Hoved i Salt, for at bevare det. Efter Julen drog han til Thorer i Garde, men denne vilde ikke betale ham den udsatte Pris, thi derved, sagde han, vilde han selv blive en uærlig Mand og delagtig i hans Trolddomsgjerning. Denne Begivenhed vakte overhovedet megen Omtale; Gretters og Illuges Frænder og Venner udbredte den Mening, der ogsaa blev den herskende, at Thorbjørn ikke blot havde forsyndet sig med Trolddom, men tillige øvet Nidingsværk ved at dræbe en Mand, der allerede laa for Døden. Og da Sagen om Sommeren blev bragt for Altinget, faldt Dommen saaledes ud, at Thorbjørn den samme Sommer skulde forlade Landet, og ikke komme tilbage, saalænge der levede nogen Eftermaalsmand efter Illuge og Gretter. Den udsatte Pris fik han heller ikke, thi Lagmanden satte sig imod, at den skulde udredes for Trolddom og Nidingsværk. Ved denne Lejlighed bleve ogsaa alle Troldfolk gjorte landflygtige.

Thorbjørn havde taget Gretters Hoved med sig paa Vejen til Altinget, men Haldor raadte ham fra at bringe det derhen, thi han mente, at Gretters Frænder vilde gjøre ham Modstand nok, uden at han behøvede saaledes at tirre dem. Thorbjørn lod det da paa Vejen, sønder paa Sand, grave ned i en Sandtue, som kaldtes Gretters Tue. Gretters Frænder droge over til Drangø, og førte hans og Illuges Lig over til Rejke paa Rejkestrand, hvor de laa i Sturlungernes Dage. Gretters Hoved blev begravet ved Kirken paa Bjerg.

Thorbjørn Øngul drog udenlands. Men Gretter havde endnu en Broder, Thorsten Dromund, der havde nedsat sig i Norge, og var bleven en anseelig og mægtig Mand. Thor-

bjørn drog saa langt bort som muligt, for at undgaa hans Hævn, og tog helt ud til Miklegaard, hvor Mikael Kalaphates var Konge. Men Dromund forlod alle sine Ejendomme, for at forfølge sin Broders Banemand, som ligeledes til Miklegaard, og gav sig ligesom Thorbjørn i Kongens Sold blandt Væringerne. Men da disse engang holdt Vaabenting[1], fremviste Thorbjørn det Sar, som han havde taget fra Gretter, og gjorde sig til af sin Daad, at det var ham, som havde fældet Gretter den Stærke. Dromund stod hos, uden at Thorbjørn kjendte ham, bad ham om at see Værget, og da han havde faaet det i sin Haand, hug han Thorbjørn i Hovedet, og kløvede ham ned i Skuldrene, saa at han døde paa Stedet.

Sturle Lagmand sagde, at blandt alle fredløse Mænd paa Island havde Gretter været den anseeligste, især i tre Henseender: han havde været længst fredløs, var den stærkeste af alle sine Jævnaldrende, og kunde ikke overvindes, saalænge han var frisk; han udryddede Trolde og Gjengangere, og havde derved renset Landet; og han var bleven hævnet i Miklegaard, hvilket aldrig havde været Tilfældet med nogen anden islandsk Mand.

---

[1]) Mønstring.

Fortælling

om

Svarfdølerne.

Kong Harald Haarfager herskede over Norge. Paa den Tid forestod en Mand, ved Navn Thorgny, Nummedalen. Han havde to Sønner: den ældste hed Thorolf, den yngste Thorsten, senere kaldet Svarfad. Disse Brødre voxte op hos deres Fader, og vare meget ulige i Sind. Thorolf var vennesæl og en driftig Kjøbmand; Thorsten derimod byggede et Ildhus[1], og laa der hele Dagen saa lang som han var imellem Høisædesstøtterne, med Askedyngen paa den ene Side af sig, og med Ilden paa den anden, saa at de, der gik forbi, faldt over hans Fødder.

Engang kom Thorolf hjem til sin Fader med meget Gods og mange Kostbarheder. Faderen gjorde et Gilde til hans Ære. Silde om Aftenen gik han alene ind i Huset, da han godt kjendte Leiligheden, og hans Vei faldt igjennem Ildhuset, hvor hans Broder Thorsten pleiede at ligge; men ved denne Tid havde Thorsten lagt sig til at sove, som sædvanlig, saa at Thorolf faldt over ham, og styrtede over i Askedyngen paa den anden Side. Thorsten vaagnede, og gav sig til at lee; men Broderen skammede ham ud, og forestillede ham den Kjærlighed, han bar til ham, og hvor meget han vilde give til, at hans Broder vilde tee sig som en flink Mand. Thorsten lovede det endelig, dog kun paa det Vilkaar, at hans Broder altid skulde lade ham raade. Da de havde indgaaet den Handel med hinanden, kaldte Thorolf

[1]) en Sal med Arne eller Ildsted.

paa sin Moder, og sagde, at hun skulde lave et Bad til. Hvad skal det til? sagde hun. Jo, nu er din Søn Thorsten staaet op, svarede han, og vil tvætte sig. Guderne være lovet! sagde hun; og nu blev Thorsten tvættet, og hans Haar blev redt og skaaret, og Thorolf gav ham ny Klæder, en Skarlagenskjortel med Graaværk under, med mere, samt sit eget Sværd. Thorsten tog Sværdet, trak det ud, og bøjede Spidsen op imod Hjaltet, og lod det saa springe tilbage, men da havde det ganske tabt sin Springkraft[1]. Broderen maatte derfor lade ham vælge et andet og stærkere Vaaben af sin Vaabenkiste, en Buløre, som han endelig fandt efter sit Sind. Paa denne satte han Skaftet til en Bredøre, gik derpaa ned til Bækken, og hvættede den, og bar den siden.

Næste Vaar droge Brødrene i Viking, og dreve det i tre Somre. Da bad Thorsten sin Fader at give ham Anvisning paa en eller anden Viking, som det var værd at give

tænkt mig, og hvor jeg maa raade, saaledes som jeg allerede forud har betinget mig. Skulde du komme noget til, da vil mange vorde bedrøvede derover; men om jeg kommer tilbage eller ikke, det bekymrer ingen sig om. Saa maa du ikke tale, svarede Thorolf; Livet er mig ledere, end Døden, naar jeg skal skilles fra dig. Ja, det gik, som jeg tænkte mig, sagde Thorsten, at du ikke vilde holde hvad du har lovet; men Toget vil jeg ikke opgive, og mit Sind siger mig, at vi ikke begge ville komme tilbage, maaskee ingen af os. Ingen, sagde Thorolf, kan leve flere Dage, end Skjæbnen har bestemt ham, og for mig tykkes det en større Hæder at dø med dig, end at overleve dig med Skam og Skjændsel. Saa faar du da raade, svarede Thorsten. De styrede derpaa til Gøtelven, seilede ind i Skjærene, og saae et Kastel der. Det var om Aftenen de lagde til Land, og Thorsten befalede sine Folk, at holde sig rolig og at tjelde over sig. Derpaa lod han nogle af sine Mænd gaa tværs over Skjæret, for at speide. Men da de kom op paa Skjæret, saae de et Dragehoved reise sig af Bølgerne, som om det var lutter Guld; og ved Siden af Drageskibet talte de femten Skibe med sorte Tjeldinger; der var Lys under Tjeldingerne, og Folkene sade og drak. Speiderne trak sig derefter tilbage, og fortalte Thorsten hvad de havde seet. Han lod derpaa om Natten alle Varer bringe fra Skibene, ladede dem isteden med Stene, og besluttede at lægge imod Vikingerne, saasnart det blev kamplyst[1]. Da Morgenen gryede, roede han frem, lagde imod Vikingerne, og talte med Ljot. De bleve enige om at stride, og lagde mod hinanden, ti Skibe mod ti, dog saa, at Ljot maatte lade et nyt Skib rykke frem, naar et af hans var blevet ryddet. Ljot blev

[1]) Saa lyst, at man kunde see at stride.

fældet, men Thorolf dødelig saaret. Da han skulde dø, kaldte han paa sin Broder, og sagde: Mit Navn har ikke længe levet, og det vil falde hen som Græs, men lov mig, hvis du faar en Søn, at kalde ham Thorolf, da haaber jeg, det vil længe leve. Broderen lovede det, og Thorolf døde.

Thorsten lod sin Broders Lig lægge i en Kiste, tog hen til Herrod Jarl, og begrov det i en Høj tilligemed noget Gods, for at hædre den Døde. Derpaa gjorde han Gilde, hvortil han indbød Jarlen og mange andre anseelige Mænd, og det varede, som Skik var, i tre Dage. Ved Afskeden uddelte han mange Gaver, og erhvervede sig derved mange Venner. Tiden led nu imod Julen; der havde hersket megen Gammen og Glæde i Jarlens Hal, men nu forstummede den. Da Thorsten undrede sig derover, spurgte han en Hirdmand, hvorfor alle paa een Gang sørgede? Du maa være herredsdøv[1], svarede Hirdmanden, siden du ikke kjender Grunden dertil. Og ved Juletid kom Tingen for Dagen; da kom den fældede Viking Ljots Broder, Molde, der ligeledes var Viking eller Halvberserk, og som vilde nøde Jarlen til at give ham sin Datter Ingeborg. Jarlen lovede hende til den, der kunde fælde Molde. Denne udæskede Thorsten til Holmgang, og skulde derfor fremsige Holmgangslovene. Han sagde: Hver af os skal lægge et Skind under sine Fødder, og hvo der viger en Fingersbred derfra, skal bære Nidingsnavn; den, der vorder saaret eller uskikket til Kamp, skal løse sig med tre Mark Sølv. Hellere fer, sagde Thorsten, jo mere vi sætter, des mere jeg faar. Da de havde stillet sig paa Skindene, sagde Molde: Saa er det ogsaa vor Skik, at hver skal have tre Skjolde; men lad mig see dit Sværd! Thorsten viste ham det, og Molde saae, at det

[1]) ubekjendt med Herredets eller Landets Skik og Skjæbne.

var hans Broder Ljots Sværd, og at den, han stred med, var hans Banemand. Desto ivrigere stred han, men blev dog fældet. Thorsten ægtede Jarlens Datter Ingeborg.

Thorsten drog hjem til Nummedalen, og avlede med sin Hustru tre Børn, Sønnerne Thorolf og Karl, som Faderen gav det Øgenavn den Røde, og Datteren Thorarna. Derpaa døde hans Fader og hans Kone Ingeborg. Han lagde dem begge i samme Høj. Den Gang droge mange til Island formedelst Harald Haarfagers Overmagt. Ogsaa Thorsten beredte sig til samme Færd, men forinden kom Ljot den Bleges Søn Snekol, og bortførte hans Datter Thorarna, med hvem han avlede to Børn. Faderen kunde ikke finde sin Datter, sendte sin ældste Søn Thorolf til Gøtland, hvor han blev Jarl efter Herrød, og drog selv med den anden Søn Karl den Røde til Island.

Thorsten landede i Øfjord, og var den første Vinter hos Helge den Magre, der var primsignet, og troede paa Krist, men i alle vigtige Anliggender paakaldte Thor. Om Vaaren bad han Helge anvise sig Bopæl. Men Herredet var da meget bebygget. Ljotolf Gode havde indtaget en Del deraf, og boede paa Hof. Thorsten og hans Søn Karl droge op ad den modsatte Side af Aaen. Thorsten brød sin Kam itu, kastede Stykkerne, og efterlod sig paa tre Steder Sølv, en halv Mark paa hvert Sted. Derpaa kaldte han Vidner, erklærede Dalen for sin Ejendom, og kaldte den Svarfadardal. Thorsten byggede sig en Gaard paa Grund, Sønnen Karl ved Karlsaa.

En Frænde af Ljotolf, ved Navn Gris, nedsatte sig der paa Egnen, og sejlede derpaa til Trondhjem. Da han vilde sejle tilbage, og laa ved Nideros, kom en Kone til ham, og bad ham tage to Børn med sig til Island til deres Morfa-

der. Det var Thorarna, som Snækol havde forladt. Han gav Gris som [illegible] en Kjole, hvori der vare [illegible] nogle Ort, som Thorsten vilde vedkjende sig. Gris førte Børnene, en Dreng, der hed Klaufe og en Pige, der hed Sigride, til Thorsten paa Grund. Han læste Ordene, og negtede sit Frændskab med dem; men gav Gris Penge, for at tage dem til sig, og sørge for dem. Maa jeg da, sagde Gris, gjøre Klaufe til Træl? Det maa du, hvis du kan, sagde Thorsten.

Ljotolf og Karl byggede et Skib sammen oppe paa Tungen, hvor Veddet dertil blev hugget, thi der var tyk Skov. Til Kjølen anvendtes en Eg, der stod nede paa Egebrekke (Egebrinken), hvorfra de førte den hen til det Sig, som er i Nærheden af Grund, og kaldes Egesig. Med dette Skib sejlede Karl udenlands.

Hos Ljotolf paa Hof var der en Mand tilhuse, der hed Thord Bryder. Da Klaufe var bleven elleve Aar gammel, udæskede denne Thord ham til en Brydekamp, og sendte derom en Mand til ham med en Runekevle. Drengen modtog Udfordringen, og henvendte sig til Thorsten paa Grund, og fik denne og Gris til at følge med sig. Kampen stod paa Hof. Klaufe vandt, og dræbte Thord. Efter at have begaaet flere Drab, drog Klaufe udenlands med Gris, og frelste Karl den Røde fra Døden, hvorpaa de droge sammen i Viking. Da de vare komne tilbage til Island, opkom der Strid imellem dem og Ljotolf. Gris bejlede til Klaufes Søster Sigride, og fik hendes Frænders Samtykke. Ved Gildet foreslog Gris, at de skulde gjøre Løfter og tage sig Jævningsmænd[1]. Karl den Røde begyndte, tog Ljotolf Gode til Jæv-

[1]) Her betyder det Mænd, som de vilde jævne sig med og overgaa eller overvinde i een eller anden Henseende.

ningsmand, og lovede, inden tre Aar at have overbevist ham om Fejghed. Klause lovede at gaa i Seng til Ingvilde Asgeirs Datter, kaldet Fagerkind, som var Ljotolfs Frille. Og saaledes aflagde de Løfter, den ene efter den anden. Karl opfyldte sit Løfte ved at anfalde Asgeirs Gaard, som Ljotolf kom til Undsætning; han æskede Ljotolf til at komme ud, og da han ikke vilde, satte han sit Sværd i Dørstolpen, krævede sig Vidner, og erklærede Ljotolf for en Usling. Næste Vaar droge Karl og Klause atter til Asgeirs. Paa Vejen faldt Klause af Hesten; de dræbte da en af de løse Heste, flaaede den, lagde Klause i Skindet som om han var død, og førte ham til Asgeirs; og Karl truede Asgeir til at fæste den foregivne Døde sin Datter. Saaledes kom Klause og Ingvilde i Seng sammen.

Nu begyndte en Dele imellem Klause og Ljotolf, men Gris forraadte alt hvad der var forefaldet til Ljotolf, og Ingvilde forraadte Klause til sine Brødre, Thorleif og Olaf, som overfaldt ham i hans Seng, og afhug hans Hoved.

Om Aftenen efter Klauses Død, da Karl den Røde sad ved Ilden med sine Mænd, hørte de noget tumle ved Huset, og der lod sig høre en Kvædling:

Jeg sidder paa Huset
og varer paa,
hvorlunde vi skulle
os Hævnen vente.

Karl sagde: Det er vor Frænde Klauses Røst. De gik ud med deres Vaaben, og vilde til Hof. Da saae de en høj Mand nede ved Gjærdet, det var Klause, og han havde sit Hoved i Haanden, og sagde:

Sønder paa, sønder paa,
saa skal vi stævne.

fældet, men Thorolf dødelig saaret. Da han skulde dø, kaldte han paa sin Broder, og sagde: Mit Navn har ikke længe levet, og det vil falde hen som Græs, men lov mig, hvis du faar en Søn, at kalde ham Thorolf, da haaber jeg, det vil længe leve. Broderen lovede det, og Thorolf døde.

Thorsten lod sin Broders Lig lægge i en Kiste, tog hen til Herrød Jarl, og begrov det i en Høj tilligemed noget Gods, for at hædre den Døde. Derpaa gjorde han Gilde, hvortil han indbød Jarlen og mange andre anseelige Mænd, og det varede, som Skik var, i tre Dage. Ved Afskeden uddelte han mange Gaver, og erhværvede sig derved mange Venner. Tiden led nu imod Julen; der havde hersket megen Gammen og Glæde i Jarlens Hal, men nu forstummede den. Da Thorsten undrede sig derover, spurgte han en Hirdmand, hvorfor alle paa een Gang sørgede? Du maa være herredsdøv[1], svarede Hirdmanden, siden du ikke kjender Grunden dertil. Og ved Juletid kom Tingen for Dagen; da kom den fældede Viking Ljots Broder, Molde, der ligeledes var Viking eller Halvberserk, og som vilde nøde Jarlen til at give ham sin Datter Ingeborg. Jarlen lovede hende til den, der kunde fælde Molde. Denne udæskede Thorsten til Holmgang, og skulde derfor fremsige Holmgangslovene. Han sagde: Hver af os skal lægge et Skind under sine Fødder, og hvo der viger en Fingersbred derfra, skal bære Nidingsnavn; den, der vorder saaret eller uskikket til Kamp, skal løse sig med tre Mark Sølv. Hellere sex, sagde Thorsten, jo mere vi sætter, des mere jeg faar. Da de havde stillet sig paa Skindene, sagde Molde: Saa er det ogsaa vor Skik, at hver skal have tre Skjolde; men lad mig see dit Sværd! Thorsten viste ham det, og Molde saae, at det

[1]) ubekjendt med Herredets eller Landets Skik og Skjæbne.

var hans Broder Ljots Sværd, og at den, han stred med, var hans Banemand. Desto ivrigere stred han, men blev dog fældet. Thorsten ægtede Jarlens Datter Ingeborg.

Thorsten drog hjem til Nummedalen, og avlede med sin Hustru tre Børn, Sønnerne Thorolf og Karl, som Faderen gav det Ögenavn den Røde, og Datteren Thorarna. Derpaa døde hans Fader og hans Kone Ingeborg. Han lagde dem begge i samme Høj. Den Gang droge mange til Island formedelst Harald Haarfagers Overmagt. Ogsaa Thorsten beredte sig til samme Færd, men forinden kom Ljot den Bleges Søn Snekol, og bortførte hans Datter Thorarna, med hvem han avlede to Børn. Faderen kunde ikke finde sin Datter, sendte sin ældste Søn Thorolf til Gøtland, hvor han blev Jarl efter Herrød, og drog selv med den anden Søn Karl den Røde til Island.

Thorsten landede i Öfjord, og var den første Vinter hos Helge den Magre, der var primsignet, og troede paa Krist, men i alle vigtige Anliggender paakaldte Thor. Om Vaaren bad han Helge anvise sig Bopæl. Men Herredet var da meget bebygget. Ljotolf Gode havde indtaget en Del deraf, og boede paa Hof. Thorsten og hans Søn Karl droge op ad den modsatte Side af Aaen. Thorsten brød sin Kam itu, kastede Stykkerne, og efterlod sig paa tre Steder Sølv, en halv Mark paa hvert Sted. Derpaa kaldte han Vidner, erklærede Dalen for sin Ejendom, og kaldte den Svarfadardal. Thorsten byggede sig en Gaard paa Grund, Sønnen Karl ved Karlsaa.

En Frænde af Ljotolf, ved Navn Gris, nedsatte sig der paa Egnen, og sejlede derpaa til Trondhjem. Da han vilde sejle tilbage, og laa ved Nideros, kom en Kone til ham, og bad ham tage to Børn med sig til Island til deres Morfa-

der. Det var Thorarna, som Snekol havde forladt. Hun gav Gris som Jertegn en Kevle, hvori der vare indskaarne nogle Ord, som Thorsten vilde vedkjende sig. Gris førte Børnene, en Dreng, der hed Klaufe og en Pige, der hed Sigride, til Thorsten paa Grund. Han læste Ordene, og vedgik sit Frændskab med dem; men gav Gris Penge, for at tage dem til sig, og sørge for dem. Maa jeg da, sagde Gris, gjøre Klaufe til Træl? Det maa du, hvis du kan, sagde Thorsten.

Ljotolf og Karl byggede et Skib sammen oppe paa Tungen, hvor Veddet dertil blev hugget, thi der var tyk Skov. Til Kjølen anvendtes en Eg, der stod nede paa Egebrekke (Egebrinken), hvorfra de førte den hen til det Sig, som er i Nærheden af Grund, og kaldes Egesig. Med dette Skib seilede Karl udenlands.

Hos Ljotolf paa Hof var der en Mand tilhuse, der hed Thord Bryder. Da Klaufe var bleven elleve Aar gammel, udæskede denne Thord ham til en Brydekamp, og sendte derom en Mand til ham med en Runekevle. Drengen modtog Udfordringen, og henvendte sig til Thorsten paa Grund, og fik denne og Gris til at følge med sig. Kampen stod paa Hof. Klaufe vandt, og dræbte Thord. Efter at have begaaet flere Drab, drog Klaufe udenlands med Gris, og frelste Karl den Røde fra Døden, hvorpaa de droge sammen i Viking. Da de vare komne tilbage til Island, opkom der Strid imellem dem og Ljotolf. Gris beilede til Klaufes Søster Sigride, og fik hendes Frænders Samtykke. Ved Gildet foreslog Gris, at de skulde gjøre Løfter og tage sig Jævningsmænd[1]. Karl den Røde begyndte, tog Ljotolf Gode til Jæv-

[1]) Her betyder det Mænd, som de vilde jævne sig med og overgaa eller overvinde i een eller anden Henseende.

ningsmand, og lovede, inden tre Aar at have overbeviist ham om Fejghed. Klause lovede at gaa i Seng til Ingvilde Asgeirs Datter, kaldet Fagerkind, som var Ljotolfs Frille. Og saaledes aflagde de Løfter, den ene efter den anden. Karl opfyldte sit Løfte ved at anfalde Asgeirs Gaard, som Ljotolf kom til Undsætning; han æskede Ljotolf til at komme ud, og da han ikke vilde, satte han sit Sværd i Dørstolpen, krævede sig Vidner, og erklærede Ljotolf for en Usling. Næste Vaar droge Karl og Klause atter til Asgeirs. Paa Vejen faldt Klause af Hesten; de dræbte da en af de løse Heste, flaaede den, lagde Klause i Skindet som om han var død, og førte ham til Asgeirs; og Karl truede Asgeir til at fæste den foregivne Døde sin Datter. Saaledes kom Klause og Ingvilde i Seng sammen.

Nu begyndte en Dele imellem Klause og Ljotolf, men Gris forraadte alt hvad der var forefaldet til Ljotolf, og Ingvilde forraadte Klause til sine Brødre, Thorleif og Olaf, som overfaldt ham i hans Seng, og afhug hans Hoved.

Om Aftenen efter Klauses Død, da Karl den Røde sad ved Ilden med sine Mænd, hørte de noget tumle ved Huset, og der lod sig høre en Kvædling:

Jeg sidder paa Huset
og varer paa,
hvorlunde vi skulle
os Hævnen vente.

Karl sagde: Det er vor Frænde Klauses Røst. De gik ud med deres Vaaben, og vilde til Hof. Da saae de en høj Mand nede ved Gjærdet, det var Klause, og han havde sit Hoved i Haanden, og sagde:

Sønder paa, sønder paa,
saa skal vi stævne.

De fulgte efter Klaufe til Grises Gaard Stendør. Der blev Klaufe staaende, og bankede med Hovedet paa Døren og sagde:

Her er det, her er det,
hvi skal vi længer?

Karl gik nu til Døren, og fandt den aaben, og indenfor var Ild, og et Bord stod paa Gulvet, vel besat med Kjød. Gris stod op imod dem, og tog vel imod Karl, og sagde: Sæt dig ned, Svoger, og lader os tage os en Bid. Vi have vel andet at gjøre, svarede Karl, efter de Tidender, som her ere vordne; og han talte nu om, at Klaufe var bleven dræbt. Men Gris ytrede Sorg derover, og de satte sig ned, og det lod til, at det skulde gaa fredelig af, ja nogle af Mændene gave sig til at spise. Der var en Glug paa Huset, og igjennem den saae Asgeirs Sønner, hvad der forefaldt indenfor. De formodede, at der var Forræderi paa Færde, at der var sendt Bud efter Ljotolf, og at Hensigten var, at overfalde Karl; men Svig ansaae de for ærelos Færd. De advarede ham derfor ved en Sang. Karl sprang op; Klaufes Søster Sigride gik hen til ham, og rakte ham det Sværd, som Klaufe forhen havde ejet. Han greb det, og søgte Gris, og fandt ham udenfor beskjæftiget med et Spydskaft; kløvede ham derpaa med Sværdet, og sagde: Saa bryde vi Grisen, vi Grundmænd. Strax efter kom Ljotolf Gode med sine Mænd, og uden Ord eller Hilsen fore de mod hinanden, og begyndte et Slag. Men Klaufe var nu ogsaa kommen, og deltog i Slaget; Ljotolf blev dreven paa Flugt, men overalt hvor hans Mænd vilde fly hen, fandt de Klaufe for sig, som gjennede dem. Da befalede Ljotolf sine Mænd at raabe højt, alle paa een Gang, for at Skede, hans Værkmand, kunde høre det. Skede hørte det, og løb ud af Gaarden med et Par andre Mænd, forat

komme Ljotolf til Hjælp; men Klaufe var atter der, og værgede dem Stien. Da løb Skede hjem, og greb en luende Brand, og med denne forjog han Klaufe. Blandt de Stridende saae han en Galt og en Hvidbjørn; men da han havde faaet Kampen standset, vare begge forsvundne.

Karl drog hjem. Thorsten Svarfad tog vel imod ham, og sagde til ham: Sæt dig ned, min Søn! og fortæl mig, hvorledes det er gaaet til; jeg veed ikke selv hvad det er for en skrækkelig Træthed der er kommen over mig. Karl svarede: Ja, jeg vidste det, min Fader, at du var med i Slaget[1], og ydede os Hjælp. Thorsten var saa afmægtig, at han maatte bæres i Seng, og saaledes laa han den hele Nat. Foraaret efter døde han.

I nogen Tid var det nu stille, og gode Mænd søgte at stifte Forlig imellem Karl og Ljotolf Gode; det lykkedes, og Karl flyttede, efter det Raad hans Fader før sin Død havde givet ham, fra Grund hen til en anden Gaard, kaldet Upse.

I Følge Forliget skulde Asgeirs Sønner drage udenlands, men Skibet satte til, og de kom atter til Landet, og søgte Tilflugt hos Ljotolf. Deres Spor bleve kjendte i Sneen, og Klaufes Søster Sigride sendte Bud om deres Ankomst til Karl den Røde. Han drog til Hof, for at søge dem, men Ljotolf var ikke hjemme, og han traf kun Skede paa Marken, som fandt paa Raad til at skjule Flygtningene. Forgjæves truede Karl og hans Følge ham; han nægtede, at nogen var kommen der. Men en af Karls Følgemænd opdagede en rød Kjortel, og smagede paa den, at den havde været i salt Vand. De vidste altsaa, at Flygtningene vare der, men Skede vedblev at nægte; Karl greb ham, og kastede ham til Jorden, forgjæves. Da bandt Karl ham ved sin Hests Hale,

[1]) nemlig i Skikkelse af et af de vilde Dyr.

og red med ham over Stok og Sten, saa at han blodig og ilde medtaget kom hjem.

Da Ljotolf kom hjem, bad han Skede udbede sig hvad han vilde have til Belønning for hans Trofasthed. Skede bad om, at faa Ingvilde Fagerkind tilægte. Ljotolf tilstod ham sin Begjering, hvis Ingvilde samtykkede, men hun indvendte, at hun ikke vilde ægte en Træl. Ljotolf lovede ham da sin Frihed og Gods. Men Ingvilde havde endnu et Vilkaar: Skede skulde i en Frist af fem Aar have Skaaret i sin Læbe saaledes udfyldt, at hun selv vilde tykkes, det var udvoret. Ogsaa det lovede Skede, og Ljotolf skjænkede ham da en Dal, der blev opkaldt efter ham, hvor han byggede sig en Gaard; Kvæg fik han ligeledes af Ljotolf, saa der manglede dem intet.

Klaufe var endnu ikke hævnet. En Sommer landede der et Skib ved Svarfadardal; Styremanden hed Gunnar, en norsk Mand fra Vigen, en Ven af Karl. Han havde besluttet at tage ind hos Ljotolf, og at mægle Fred imellem dem, thi Ufreden var allerede atter i fuld Gang, men da Ljotolf ikke var hjemme, lod han sig af Karl overtale til at drage til Upse. Da Ljotolf endelig kom hjem, drog Nordmanden ofte over til Hof, forat bringe Forlig tilveje, og det kom virkelig saa vidt, at der blev aftalt et Møde. Til dette indfandt ogsaa Skede sig med Ingvilde Fagerkind; men da Forliget næsten var kommet i Stand, sagde Ingvilde, at naar sligt Forlig skulde have Fremme, saa vilde Skaaret i Skedes Læbe sent vorde fyldt. Gunnar raabte: Ofte kommer Ondt af Kvinde; og efter dette ulykkelige Ord blev al Forhandling afbrudt.

Nu traf det sig en Morgenstund om Vaaren, da Gunnar lavede sig til at rejse bort, at han og Karl stode uden-

for Gaarden; Karl saae op i Luften, og skiftede bestandig Farve. Gunnar spurgte, hvi han saa verlede Lød? Det har vel ikke stort at betyde, svarede Karl, men der bares mig noget for. Hvad var det? sagde Gunnar. Mig tyktes, svarede Karl, at jeg saae Klaufe, min Frænde, ride oppe over mig i Luften, og det forekom mig, at han sad paa en graa Hest, og havde en Slæde efter sig; da forekom det mig, at jeg saae eder Nordmænd og mig selv i Slæden, og Hovederne ragede ud af den; og den Gang, jeg saae dette, maa jeg vel have skiftet Farve. Gunnar sagde: Du er ikke saa kjæk Mand, som jeg havde tænkt; alt det samme saae jeg ogsaa, men see, om jeg har forandret en Mine. Men i det de saaledes talede, hørte de Klaufe istemme en Sang i Luften, og derpaa sagde han, saa de begge hørte det: Hjem agter jeg dig hos mig i Kvæld, Karl Frænde!

Da Karl derefter op paa Dagen vilde følge Gunnar ned til Skibet, tog han Afsked med sin Kone, fortalte hende Varselet, og sagde hende, hvorledes hun skulde forholde sig, dersom han ikke mere kom hjem: at hun skulde flytte tilbage til Grund, og at han vilde jordes saaledes, at der kunde være Udsigt til Skibene, som sejlede ud og ind ad Fjorden; samt at hvis hun fødte en Dreng (thi hun var med Barn), skulde denne opkaldes efter ham. Da Karl med nogle af sine Mænd, og Gunnar med Nordmændene nu havde begivet sig paa Vej, stødte de paa et Baghold. Tredive Mand med Ljotolf i Spidsen sprang op for dem, og der begyndte et heftigt Slag. Karl stred mandig, drog sig saa tilbage, og fældte syv Mand, der forfulgte ham. Men da kom paa een Gang Skede selvtolvte over ham. Forgjæves forestillede Karl, at det var ringe Manddom, naar saa mange overfaldt een, og mindede Skede om, at kun da vilde Skaaret i hans

Læbe gro til, naar han som ærlig Mand gik alene imod ham. Karl blev fældet af Skede og hans Følge, imedens Nordmændene bleve overvældede af Ljotolf. Efterretningen om Nederlaget kom til Upse; og Karls Kone Thorgerde lod sin Mands og Nordmændenes Lig føre op til Karlsaa; der bleve de lagte i Skib, og meget Gods givet dem med, og Aaen fik derefter Navn af Karlsaa.

Thorgerde flyttede til Grund, og havde nu to Gaarde. Hun fødte en Søn, der efter Faderen blev kaldet Karl, og, til Forskjel fra ham, hin Unge. Han vorte op, men talte aldrig, og blev anseet for en Tosse. Skede havde flere Sønner, der ligeledes vorte til. Da Karl var tolv Aar gammel, holdtes der en Hestekamp paa Grund, som forestodes af Ljotolf og Skedes Søn Thorkel. Karl tog ingen Del i Kampen, men satte sig alene ned paa et Sted, hvor Thorkel just havde lagt sine Handsker og en sølvbeslagen Øxe. Da Kampen var tilende, søgte Thorkel efter sine Sager, og saae da

med Pungen i Haanden, rakte ham den, og sagde: Vil du have Penge, Karl? Karl tav. Thorkel gjentog sine Ord, og vedblev: Da veed jeg dog, at du har Mæle; her er tre Mark Sølv, og dem vil jeg give dig i Bod for din Fader. Karl greb Pungen, og slog Thorkel med den i Næse og Mund, saa at hans Ansigt stod i Blod og to Tænder bleve knuste.

Karl samlede endelig sine Tingmænd, og begjerede et Dagsværk af dem, og lovede hver et Hundrede i Sølv. Det var langt mere, end de kunde vente, og de lovede, atten i Tallet, at møde, hvilken Dag han vilde bestemme. Derefter samlede Karl sine Brødre, og lod en stor Oxehud udbrede, paa hvilken alt Guld og Sølv, der var inden Vægge, blev rystet ud; thi Brødrene skulde skifte. Karl stod bare og saae til, medens de andre skiftede Godset i lige Dele; men da de vare færdige dermed, ragede han det altsammen tilhobe igjen, vendte sig om, og gik bort. Brødrene spurgte, hvorfor han gjorde saa, men han svarede ikke. De skiftede og delte da paa ny, men Karl gjorde atter det samme. Saa, sagde de, faar du skifte, og vi ville vælge. Men heller ikke det vilde han. Hvorledes vil du da have det? spurgte de. Et af to skulle I gjøre, sagde han da: enten tage alt Godset, og hævne vor Fader, eller jeg vil hævne ham og have alt, og ingen Forpligtelse skal hvile paa eder. De foretrak det sidste.

Karl stævnede nu Tingmændene til sig efter Aftale. De tænkte, at de skulde gjærde eller gjøre ved Húsene, og bleve forundrede, da de saae, at Karl samlede Vaaben, og at det ikke gjaldt et Dagsværk, men en Fejde. Med dem omringede Karl Skedes Gaard, og greb Ingvilde, der endnu laa i sin Seng; han førte hende ud i Tunet, trak sit Sværd, og

spurgte, hvor stort Skaaret nu var i Skedes Læbe? Hun svarede: Der var intet. Da greb han hendes yngste Søn, og dræbte ham, og gjentog sit Spørgsmaal; men hun svarede det samme. Skede, som med sine voxne Sønner havde været ude paa Arbejde, kom nu hjem; ham skjænkede Karl Livet, men han tog hans Gaard fra ham, og tvang ham til at forlade Landet. Ogsaa Karl selv drog udenlands, og tog Ingvilde med sig. Han kom om Høsten til Danmark, og falbød hende der som en Trælkvinde for tre Hundrede i Sølv; dette var en høj Pris, men hun fandt dog Kjøbere, skjøndt Karl ikke anbefalede hende, og sagde, at hun var uvan til Arbejde. Da han nu skulde vise hende frem, gik han ud paa Skibet, trak sit Sværd, og spurgte Ingvilde, om Skaaret paa Skedes Læbe nu var groet til? Det har aldrig været saa fagert som nu, svarede hun. Da greb han hendes Haand, og ledte hende frem; hendes Skjønhed var saa stor, at Kjøbet blev strax sluttet, men hun satte sig til Modværge

med Pungen i Haanden, rakte ham den, og sagde: Vil du have Penge, Karl? Karl tav. Thorkel gjentog sine Ord, og vedblev: Da veed jeg dog, at du har Mæle; her er tre Mark Sølv, og dem vil jeg give dig i Bod for din Fader. Karl greb Pungen, og slog Thorkel med den i Næse og Mund, saa at hans Ansigt stod i Blod og to Tænder bleve knuste.

Karl samlede endelig sine Tingmænd, og begjerede et Dagsværk af dem, og lovede hver et Hundrede i Sølv. Det var langt mere, end de kunde vente, og de lovede, atten i Tallet, at møde, hvilken Dag han vilde bestemme. Derefter samlede Karl sine Brødre, og lod en stor Oxehud udbrede, paa hvilken alt Guld og Sølv, der var inden Vægge, blev rystet ud; thi Brødrene skulde skifte. Karl stod bare og saae til, medens de andre skiftede Godset i lige Dele; men da de vare færdige dermed, ragede han det altsammen tilhobe igjen, vendte sig om, og gik bort. Brødrene spurgte, hvorfor han gjorde saa, men han svarede ikke. De skiftede og delte da paa ny, men Karl gjorde atter det samme. Saa, sagde de, faar du skifte, og vi ville vælge. Men heller ikke det vilde han. Hvorledes vil du da have det? spurgte de. Et af to skulle I gjøre, sagde han da: enten tage alt Godset, og hævne vor Fader, eller jeg vil hævne ham og have alt, og ingen Forpligtelse skal hvile paa eder. De foretrak det sidste.

Karl stævnede nu Tingmændene til sig efter Aftale. De tænkte, at de skulde gjærde eller gjøre ved Husene, og bleve forundrede, da de saae, at Karl samlede Vaaben, og at det ikke gjaldt et Dagsværk, men en Feide. Med dem omringede Karl Skedes Gaard, og greb Ingvilde, der endnu laa i sin Seng; han førte hende ud i Tunet, trak sit Sværd, og

Anmærkninger.

1. Bemærkninger om de her meddelte Fortællinger.

Den forrige Del indeholdt en Saga, der ved sin historiske Karakter og sin ypperlige Fremstilling henhører til de fortrinligste; denne derimod Fortællinger, der vel ogsaa for en Del have et historisk Grundlag, men med Hensyn til Fremstillingen ere langt ringere, og indeholde et ganske andet Element: Overtroens. Ogsaa for saa vidt ere de ret mærkelige. Finnekonen, der anstiller Seid og spaar; Finnerne, der, imedens de ligge som døde i et Hus, fare til Island, og vide at fortælle hvad de der have seet, saaledes som det i Virkeligheden siden befindes; Rolleif med Kjolen, der gjorde ham haard, og hans Moder Hexen Ljot med hendes underlige Fagter, hvormed hun drejede Egnen om for dem, der søgte hendes Søn, saa at de bleve ligesom galne; Thorolf Skegges forhexede Katte; Helga, der med sine Kunster opvakte et Uvejr; Groa, der ved Trolddom vilde tilvende sig en gift Mands Kjærlighed, og ved at svinge en Dug fik Kjel-

hendes Herre sagde, at han ikke vilde tabe paa hende, heller vilde han kvæle hende tildøde. Karl betalte da sex Hundrede i Sølv for hende; og førte hende ombord. Da lagde hun sine Arme om hans Hals, og brast i Graad. Saa bevæget havde han aldrig før seet hende. Han lod hende føre i Bad, og lod hende iføre gode Klæder; derpaa gik han hen til hende, trak det Sværd, hvormed han havde dræbt hendes Barn, og spurgte hende: om Skaaret nu var helet paa Skedes Læbe? Hun svarede, at det aldrig vilde læges. Da var Karl forsonet, og lovede at opsøge hendes Mand Skede i Irland, for atter at forene dem. Skede blev ogsaa funden, men han vilde ikke vide noget af Ingvilde; thi det var hende, som havde forstyrret hele hans Liv ved at give Anledning til Drabet paa Karl den Røde. Karl seilede da med hende til Island, og overgav hende til Ljotolf, men hun døde af Græmmelse.

Ljotolf døde en uhyggelig Død. Man fandt hans Lig i en Dal; af det Sværd, som Klaufe havde ejet, var der blevet gjort et Sax eller en Dolk; dette Sax fandtes siddende i Ljotolfs Lig. Overhovedet blev Klaufes Gjengang nu saa stor, at baade Mennesker og Kvæg fik Meen deraf. Karl, hvem det gjorde Ondt, at hans Frænde skulde gaa igjen, drog hen til Klaufes Høj, og lod Liget grave op; det var endnu ikke gaaet i Forraadnelse. Paa en stor Sten lod han det brænde til Aske, fyldte denne i en Blystok, og nedsænkede den i en Kilde; Stenen brast i to Stykker. Siden den Tid havde man aldrig Meen af Klaufe.

Anmærkninger.

---

1. Bemærkninger om de her meddelte Fortællinger.

Den forrige Del indeholdt en Saga, der ved sin historiske Karakter og sin ypperlige Fremstilling henhører til de fortrinligste; denne derimod Fortællinger, der vel ogsaa for en Del have et historisk Grundlag, men med Hensyn til Fremstillingen ere langt ringere, og indeholde et ganske andet Element: Overtroens. Og-saa for saa vidt ere de ret mærkelige. Finnekonen, der anstiller Seid og spaar; Finnerne, der, imedens de ligge som døde i et Hus, fare til Island, og vide at fortælle hvad de der have seet, saaledes som det i Virkeligheden siden befindes; Rolleif med Kjolen, der gjorde ham haard, og hans Moder Hexen Ljot med hendes underlige Fagter, hvormed hun drejede Egnen om for dem, der søgte hendes Søn, saa at de bleve ligesom galne; Thorolf Skegges forhexede Katte; Helga, der med sine Kunster opvakte et Uvejr; Groa, der ved Trolddom vilde tilvende sig en gift Mands Kjærlighed, og ved at svinge en Dug fik Fjeldet til at styrte ned over sig; Spaakvinden Thordis, der, for at forhindre en Sags Fremgang for Retten, berøvede Sagsøgeren sin Hukommelse, og siden gav ham den igjen, da Sagen var tabt; Baard, der stillede et Uvejr ved at gaa tre Gange avet om, og, i det han udtalte visse Ord, svang en Dug imod Fjeldet; fremdeles Od Katlasens Kjortel, som ingen Vaaben kunde fæste paa, og hans Moder Katla, der forblinder Øjnene paa hans Forfølgere, saa at han snart seer ud som en Rok, snart som en Buk; Thorolf Bægifods Ondskab og deraf følgende Gjengang, samt Maaden hvorpaa hans Søn Arnkel standsede hans Spøgeri; den uhyggelige Thorgunnes Død og Gjengang, den forunderlige Urdmaane, og de hele Skarer af Gjengangere, der tilsidst næsten forjage de Levende fra deres Pladser; Maaden hvorpaa Gjengangerne stævnes for en Ret, og formelig forvises; Gjengangeren Klaufe, der løber med sit Hoved i Haanden, og banker med det paa Døren (uden Tvivl det højeste,

man med nogen Billighed kan forlange af et Spøgelse) o. m. desl. alt dette er levende Exempler paa, hvilken betydelig Rolle Overtroen spillede i Oldtiden, ligesom den endnu den Dag i Dag gjør ikke blot hos den simple Almue, men i de høieste Kredse.

Paa Vatnsdølernes Saga er Opmærksomheden for nylig atter bleven henvendt ved et Skuespil. Denne Saga, saavel som Fortællingen om Finboge den Stærke, er allerede udgivet og oversat af Werlauff; mit Forsøg paa ved nærværende Skrift at bringe den, om muligt, i flere Læseres Hænder, er da en saare liden Fortjeneste. Samme Forfatter har ligeledes meddelt de Bemærkninger, der ved Vatnsdølernes Saga kunde være at gjøre. Med Hensyn til Tidsregningen, da begynder den omtrent med Nedsættelse paa Island, og ender med Kristendommens Indførelse; den har dette tilfælles med flere, og Læseren har derved allerede af de foregaaende Fortællinger faaet en almindelig Forestilling om Tiden; de enkelte Personers Levetid lader sig ikke bestemme uden som Gjætning. Som Følge af, at Fortællingen gaar saa langt tilbage i Tiden, har man allerede sluttet, at den henhører blandt de ældre; men Læseren vil selv skjønne, at Stilen og den idelige Gjentagelse af samme Tanke eller Angivelse af Tanker, som slet ikke behøvedes, tydelig nok vise, at den ingenlunde hører til de ældste. Hvad den derimod fortjener Roes for, er dens Karakterskildring, i hvilken Henseende den overgaar mangen nyere Digters Arbeider. Dog, der kan ikke siges noget bedre derom, end Werlauffs Ord, som jeg derfor vil gjentage: „Den giver os en tro og træffende Afbildning af den nordiske Oldtid, dens Mennesker og Sæder. Uden at udmærke sig ved historisk Komposition, skildrer den sine Personers Karakter med psychologisk Sandhed, og vedligeholder hver fra Begyndelsen til Enden. De to interessanteste Personer i denne Henseende ere de saa meget kontrasterende Brødre Thorsten og Jøkul. Helt igjennem gjenkjender man den vise, forsigtige, sindige og mandige Thorsten, og den vilde, fremfusende Jøkul; den Karakteristik, Faderens profetiske Aand giver af dem, slaar ikke feil.

Disse to ere de mest fremtrædende Karakterer; men hvo vil vel uden Deltagelse læse de mange ægte nordiske Skildringer og Træk, som gjenkjendes af hver den nordiske Oldtids Fortrolige. Saadanne ere Ingemunds List for at faa Rafns Sværd, hans Ædelmodighed imod sin Banemand, den søfarende Bergs Overmod, Ingolfs Kjærlighedsforstaaelse med Valgerd og Trodsighed mod hendes Fader, Ottars Hævngjerrighed, Mordet begaaet af den tolvaarige Thorkel Krafla, Galningen Glæder, o. fl." „Ogsaa frembyder Vatnsdæla mange Data og Vink til Religionens, Sædernes og Kulturens Tilstand i Island under Hedenskabets sidste Periode. Klassiske ere saaledes Stederne om enkelte Familiers Tro paa Solens Skaber, om Lodkastning og Lodder mærkede med Guders Billeder, om Nidstangs Rejsning, om den symboliske Ydmygelse at gaa under Jordstrimler, om Børns Udsættelse, om Berserksgangen, om Beskaffenheden af Godord ꝛc."

Dersom Finboge den Stærkes Saga skulde optages, saa maatte den anbringes her strax efter den foregaaende; men jeg har meget forkortet den, fordi jeg anseer den for et Æventyr. Det have andre allerede været nær ved at tilstaa, fordi den hverken i Tidsregning, Genealogi eller Begivenheder lader sig ret forene med de ellers historisk bekjendte Ting. Ikke desmindre have Mænd som Werlauff og P. E. Müller antaget den for et historisk Skrift, og søgt at hævde den som saadant; men det forekommer mig, at fornemmelig dens Indhold selv sætter det uden for al Tvivl, at en saadan Roes ingenlunde tilkommer den. Om ikke i sin hele Udstrækning, saa dog i sit Omrids fortjente den da at medtages som Exempel paa, at ogsaa Sagaer, der handle om Hedenskabets Tid og have et taaleligt historisk Udseende, kunne være et blot og bart Æventyr, der vel er bygget op paa nogle historiske Grundlag, men aldeles ikke staar i nogen klar og indre Forbindelse med disse. At see dette klart for sine Øjne, er ogsaa en Vinding. Ved denne Mening vil jeg maaskee saare mangen Islænders Følelse, men jeg kan ikke derfor; der kan ingen agte og elske den oldnordiske Literatur højere, end jeg stedse har gjort og stedse vil gjøre; men

denne Kjærlighed maa ikke forblinde nogen, saa at Sandheden lider derved, saa at det ophøjes, som intet sandt indre Værd besidder. Skeer dette end meget tit med Mennesker i Livet, saa skal det ikke skee i Literaturen, ikke ved de hellige Levninger fra den svundne Tid, og i den Dom, som Efterverdenen afsiger over hvad der har været, hvad der i Tiden har baaret varig Frugt, og hvad der endnu skal staa uplettet for Efterverdenen. At hæve det Slette, er at nedtrykke det Gode.

Naar denne Fortælling er et Æventyr, saa bortfalder ogsaa enhver alvorlig Betragtning over det Historiske deri, og det kan da ikke falde os ind, at undersøge, hvorledes der kan være Blaamænd (Morianer) i Norge, om den Kong Jon (eller Johan), der omtales, var Konge i Rusland eller græsk Statholder i Bulgarien, eller, som Suhm (Danm. Hist. 2 D. S. 98) antager, selve den græske Kejser Johannes Zimisces, o. m. desl. Vigtigere maatte det være at udvikle, hvorfor Fortællingen maa ansees for et Æventyr, hvor slet den er i sin Sammensætning, hvor urimelig i sin Karakterskildring, hvor uhistorisk i sine Beretninger. Men jeg haaber, at Læseren selv vil indsee dette uden udførlig Udvikling, saa meget mere som det træder stærkere frem i den mere sammentrængte Form, jeg har givet den, end i dens oprindelige udførlige Skikkelse. Hvad er det ikke for en urimelig Opdyngelse af Prøver paa Finboges Styrke! Det Hele gaar i Grunden ikke ud paa andet end det. Skal man lee eller undre sig, naar alle Mennesker, som Finboge kommer til, spørge ham, om det var ham, der havde dræbt Bjørnen, og hvorledes han bar sig ad dermed? Hvilken elendig Hagen Jarl lære vi her at kjende, som siger om sig selv, at han er grum og undersundig, og som sender en Mand til Grækenland, for at hente usle tolv Mark Sølv. Og hvilket kuriøst Syn maa det have været, da Finboge tog Stolen med Kongen af Grækenland og hans tolv Mænd (thi de maa vel alle have siddet sammen, da Tingen ellers ikke var saa forfærdelig) paa sin Nakke og gik med dem! o. s. v. Selv Finboges Ophold paa Island, hvor Fortællingen antager et renere historisk Udseende, og hans Strid med Ingemunds

Sønner er skildret saa slet, at det kan være værd at stille denne Skildring ved Siden af den foregaaende Fortællings, der vel ikke er udmærket, men dog langt ædlere. Hvilken Usling er den djærve Jøkul her bleven til, og ved Finboge selv er der ikke det mindste Tiltrækkende, uden hans Styrke, hvis Skildring er altfor overdreven, til at den kan være sand.

Eyrbyggernes Saga gaar, ligesom Vatnsdølernes, tilbage til den ældste Tid. Den begynder med en særdeles vigtig og lærerig Skildring af den ældste Tempeltjeneste i Norge og dens Overførelse til Island. Den viser, hvorledes de første Slægter nedsatte sig der, udbredte sig, og delte sig. Snorre Gode, som forekommer her, er en i Islands Historie bekjendt indflydelsesrig Mand. De Stridigheder, som fortælles at være forefaldne, bære her omtrent samme Præg som i andre Sagaer, og da der i dem næsten ikke ligger noget særegent Træk, har jeg forkortet Fortællingen en Del. Derimod har jeg søgt at beholde det, som oplyser Tilstanden og Sæderne. Beretningerne om Jomsborg og andre fjerne Lande, især om de hvide Mænds Land (Hvítramannaland) henhøre til de mærkelige. Fortællingen ender med Kristendommens Indførelse, altsaa omtrent Aar 1000.

Fortællingen om Grettet den Stærke udgjør i Oldsproget en meget udførlig Saga, men vidner i denne sin oprindelige Skikkelse om en allerede fordærvet Smag. Den antages ogsaa med al Sandsynlighed at være forfattet i Slutningen af det trettende Aarhundrede. Her meddeles den meget forkortet og sammendraget. Begyndelsen, der handler om Gretters Forfædre og deres Begivenheder, har saa megen Lighed med andre Fortællinger af samme Art, at den næppe kunde vække nogen ny Interesse; Slutningen, hvor Scenen hensættes til Konstantinopel, er et Æventyr, paa hvilket endog fremmede Fortællinger fra Romantikkens Tidsalder have haft Indflydelse, og som giver et forvansket Billede af den Tids Sæder. Det, der saaledes for danske Læsere maatte have mest og næsten alene kunde have Interesse, er Gretters egen Skjæbne. For Fortællingen derom ligger der uden Tvivl en virkelig historisk Kjendsgjerning til Grund,

skjøndt denne senere er bleven udsmykket ved et og andet Sagn. En Mand, der i Grunden er uskyldig, men som bliver fredløs, og som Skovgangsmand, stedse forfulgt, stedse med en større Pris sat paa sit Hoved, maa flakke om fra det ene Sted til det andet, uden noget Sted at kunne finde Ro; som foruden denne ydre Kamp tillige maa stride en Strid med sit Indre, hvem netop det er det skrækkeligste, det, hvortil han er fordømt, Ensomheden og den bestandige Sysslen med sig selv og sine egne Tanker; der, efter at have tilbragt en lang Tid paa denne Maade, endelig finder en Støtte i sin Broder, der opofrer sin egen Tilværelse, forat formilde hans; en Mand, der i sin Fredløshed opsøger de mindst besøgte, de mest øde, de ubeboeligste og utilgjængeligste Egne, der i dem ikke blot veed at forskaffe sig legemligt Ophold og Forsvar, men tillige ved sin Fantasi forvandler disse øde Egne til smilende Steder, og midt i sin Ensomhed, da Menneskene have forladt ham, finder sig omgivet af højere Væsener, der legemliggjøre sig for hans Tanke; jeg troer at burde gjøre opmærksom paa, at der heri ligger et ypperligt Æmne til et episk romantisk Digt, der kun behøver en rig Digtergenius, for at omskabes til et fortrinligt Værk. Det kan være, at dette vilde vinde ved at hensættes i en mere naturrig Egn, i andre, mere romantiske Omgivelser; men selve Ideen er fortræffelig, det Øvrige maa Digteren skabe.

Fortællingen om Svarfdølerne er ligeledes forkortet; den er heller ikke til i Oldsproget uden i Brudstykker. Den hører ikke til de bedste Sagaer, ikke engang til de gode, og har kun nogle faa ejendommelige Træk, men meget Trivielt og Usandsynligt. Man har især dadlet Slutningen, alt hvad der berettes om Ingvilde; det kan heller ikke nægtes, at Behandlingen er uheldig, men Tanken selv forekommer mig dog ikke at være uden Værd; man maa uvilkaarlig komme til at tænke paa Shakspeares Skuespil, Tæmningen af en Havgasse, eller paa Æventyret om Griseldis. Her fik Fortællingen Sted formedelst de Bidrag, den indeholder til Overtroens Historie.

2. Om Overtro.

Siden de foreſtaaende Fortællinger have ført os ind i Overtroens ſtore Rige, ville nogle almindelige Bemærkninger om den paa dette Sted være pasſende. Men Henſigten med disſe kan her kun være, ſnarere at henvende Opmærkſomheden paa dette rige Æmne, og at betragte nogle mærkelige Sider deraf, end paa nogen Maade at ville udtømme det. Selv nogen ſyſtematiſk Ordning er det os ikke om at gjøre.

Nogle Læſere ville maaſkee ſpørge, om disſe Bemærkningers Henſigt er at modarbejde eller befæſte Overtroen; den er at meddele nogen Indſigt i Overtroens Væſen. Kundſkab og Indſigt gjøre overalt Udſlaget; de beſtemme Troen.

Betragter man da for det første ſelve Ordet Overtro, ſaa ligger deri førſt en Tro, dernæſt en urigtig, forkert Tro (Aberglaube, Afterglaube, thi vort Ord er kun en Fordrejelſe af det tyſke). Det er altſaa aabenbart, at Overtroen udgaar fra Troens Væſen, men tillige at den forvanſker dette Væſen. Naar vi kunne opløſe disſe to Ting, ſaa ville vi derved erholde Indſigt, ſaa vel i Overtroens Oprindelſe, ſom i de forſkjellige Arter, hvori den opløſer ſig.

Overtro udgaar fra Tro, men derved forſtaa vi Overbevisning om, at der i alt det Legemlige, ſom vi ſandſe, ligger noget Aandigt til Grund, fra hvilket det udgaar ſom fra ſin rette inderſte Kjærne. Overtro ſtaar altſaa i den nøjeſte Forbindelſe med Religionen; og ligeſom vi hverken i den gamle eller den ny Verden finde noget Folk uden religiøſe Foreſtillinger eller Tro, ligeſaa finde vi hos dem alle Overtro eller urigtige Foreſtillinger om Aandeverdenens Forbindelſe med og Aabenbaring i den legemlige Verden.

Man har, ſom bekjendt, villet udlede begge, Tro og Overtro, fra Frygt og Haab, altſaa fra Menneſkets Egennytte, men det er en lav og uværdig Betragtningsmaade. De have deres Grund i noget langt Ædlere, i den naturlige Trang, den dybe Længſel, den uſtandſelige Higen efter Sandhedens Erkjendelſe. Kun Misbrugen er en Følge af Ondſkab. Et Anſtrøg af Over-

tro bliver tilbage i det bedste Hjerte, og ingen stor Mand har været den foruden.

Naar Overtro er en Forvanskning af Troen, saa kunde man fra det kristelige Standpunkt kalde alt Hedenskab Overtro; dog er dette ikke her vor Mening, thi til denne Art af Overtro, om man saa vil kalde den, have vi et andet Ord; vi kalde den Mythe, og Samlingen af alle disse Forestillinger Gudelære eller Mythologi. Egentlig Overtro forstaas ikke derved; thi Mytherne ere kun de første begyndende Udviklinger af Troens Væsen, Menneskeslægtens første barnlige Forestillinger om Gud og Verden og deres Forbindelse. Disse Forestillinger ere opfattede i en sandselig Form, men derved alene blive de ikke overtroiske. Naar Barnet forestiller sig Gud som en gammel Mand, der sidder i Himlen, og seer ned paa det, saa smile vi deraf, men vi sige ikke om Barnet at det er overtroisk, just fordi det endnu er Barn, og derfor heller ikke er istand til at opfatte det Guddommelige, uden under en sandselig Form. Overtro finder først da Sted, naar Forstanden allerede er saa udviklet, at den kan skjelne imellem det Oversandselige og Sandselige, og desuagtet foretrækker de sidste Former, hænger sig fast i dem, og glemmer deres Indhold, deres Betydning.

Imidlertid er det vist, at Overtro, megen Overtro, udgaar fra den mythiske Tro, nemlig ved en Misforstaaelse af Mythernes Indhold og Betydning. Just deri ligger det, at Mythologien hos selve Hedningerne ikke var Overtro, men er bleven dertil hos de kristne Folk, hos hvilke Mindet om Mytherne bevarede sig. Den hele Forestillingskreds, hvori Hedningerne levede, var nemlig en ganske anden end den, hvoraf de Kristne skulle finde sig omgivne. I Hedenskabet eller Flerguderiet bliver hele Naturen aandeliggjort, eller det Aandige legemliggjort (begge Dele løbe ud paa eet, og enhver, der legemliggjør Gud under hvilkensomhelst Form, streifer derved over i Hedenskabets Omraade); dette vidner om et lavt Trin paa Tænkningens Stige; naar Mennesket staar paa dette Trin, kjender han endnu intet til Ideer uden sandselig Form og Skikkelse; for ham er der

altsaa heller ingen Aand til uden i denne eller hin legemlige Aabenbarelse; det Aandige og Legemlige gaar hos ham saa troslig Haand i Haand, at han ikke tænker det ene, uden med det selvsamme at tænke det andet[1]. Men naar den Kristne, som kan skjelne imellem begge, desuagtet bibeholder den mythiske Form, og tror f. Ex. paa Ellefolk, Underjordiske o. desl. saa er han hjemfalden til Overtroen; thi for ham er der en væsentlig Forskjel imellem det Oversandselige og det Sandselige, og desuagtet tror han paa hint under en nedarvet eller selvskabt sandselig Form.

Erfaringen viser da ogsaa, at Overtroen hos alle Folk har vedligeholdt sig under de gamle mythiske Former, og at deres gamle Troslære har leveret de vigtigste Elementer dertil. Disse Elementer findes overalt i Folketroen, der, hvor man end betragter den, overalt har beholdt et og andet af Mytherne, men ligeledes overalt har glemt deres Betydning, har taget deres Legeme, men glemt deres Aand. Dette er i Almindelighed en Følge af Traditionen eller den fortsatte mundtlige Overlevering; thi det ligger i Traditionens Natur, stedse mere at forvanskes, stedse mere at give Slip paa det Indre, og at holde fast ved det Ydre. F. Ex. Troen paa Torsdagen hænger i den nordiske Mythologi nøje sammen med Troen paa Thor; hans Dyrkelse paa denne Dag maatte nødvendig hellige Dagen, og ved dens Helligholdelse fremkaldtes en lang Række af religiøse Forestillinger om Thor og hans Virksomhed; nu derimod er Troen paa Thor forsvunden, ikke desmindre skal der paa hans Dag oplæses visse Formularer eller foretages andre overtroiske Skikke, som kun paa denne Dag have deres fulde Kraft. Det var saaledes i vor Middelalder et Middel til at gjøre sig haard eller skudfri, fem Torsdage efter hinanden at lade læse Messen om Guds Legeme, i Forbindelse med andre kristelig-overtroiske Ceremonier,

---

[1]) Det er mærkeligt at see, hvorledes Menneskets Tænkning, naar den har gjennemløbet et langt Løb, i sin Slutning bøjer sig tilbage imod sin Begyndelse, og saaledes slutter sin Kreds. Thi den nyere Filosofi siger, som bekjendt, ligesom Hedningen, at der kan ingen Aand være til uden Legeme, og gjør altsaa Verden (Kaos) evig ligesom Guddommen.

og denne Tro paa Dagen er endnu saa lidet forsvunden hos Almuen, at man nylig har læst i Tidenderne om Torsdagsdrengen og hans vidunderlige Kurer. For Hedningen maatte det, efter hans Forestillinger om det andet Liv som en ligefrem Fortsættelse af det nærværende, være en betydningsfuld Handling, at medgive den Døde i Højen eller Graven visse Ting, som han ogsaa hisset nødvendig skulde bruge, og det netop det Bedste af hans jordiske Ejendom; for Hedningen maatte det have Betydning, selv at nedgrave sine bedste Skatte, medens han endnu levede, og saaledes at sikre sig dem, thi han troede, ja han vidste, at de i hint Liv vilde komme ham tilgode; men naar kristelige Forestillinger om det andet Liv have gjort sig gjældende, saa er alt saadant blevet til Overtro, hvad enten man nu medgiver den Døde Mad, Drikke, Skeer o. desl. eller man medgiver den frugtsommelige Kone, der før sin Død ikke er bleven forløst, Traad, Naale, Sax og Linned i Graven, eller vel endog det hele Børnetøj, forat Barnet ikke skal komme nogent ind i Himmerige; eller man, forat forhindre den Dødes Gjengang, giver ham sit Fyrtøj og andre deslige Ting, som han daglig syslede med, med paa Vejen, af Frygt for, at han ellers selv skulde komme forat hente dem.

Overtroens Elementer kunne da i Almindelighed søges i Hedenskabet, men vi maa endnu forsøge at vise, hvorledes den ved en Forvanskning af Troen udvikler sig deraf.

Den vigtigste Gjenstand for den menneskelige Tænkning, al Religions og al Filosofis endelige Maal, er unægtelig Forbindelsen imellem Legemet og Aanden, Verden og Guddommen. Sandheden i denne Sag er simpel, skjøndt den ofte og i Almindelighed udtrykkes i tilsyneladende store, eller indvikles i virkelig dunkle Ord: det Aandige er det Evige, det Legemlige er kun forgjængelige Former; det Aandige er og forgaar ikke, det Legemlige er til, opstaar og forgaar; det Aandige gjennemtrænger alt og har ingen Grændse, det Legemlige er kun en Aabenbarelse af Aanden under en begrændset Form. En nøjere Udvikling heraf og hvad deraf følger kan naturligvis ikke gives paa

dette Sted; men det er nødvendigt for vort Æmne, klart at opfatte hin Modsætning. Thi naar den Tanke lægges til Grund, at Naturen er Gud, saa fremkommer det, som vi kalde Hedenskab, naar derimod den Tanke erkjendes i sin Renhed, at Gud er en Aand, saa spirer den sande Tro; og naar Forholdet imellem begge hine Modsætninger forstyrres, saa opskyder Overtroen deraf, som Tidsler, der vrimle paa en frodig Mark.

Hvad er almindeligere, og man kunde maaskee sige, hvad kan synes naturligere, end at søge Gud i Naturen, i den skjønne, henrykkende Natur, i hans herlige Værker? Det gjorde Hedningerne. Derfor kunde de ikke nøjes med een Gud, thi Naturen er mangfoldig; derfor splittede de det guddommelige Væsen (thi at de havde en Anelse om et saadant, og at der i al Polytheisme ligger dybt begravet en Monotheisme, derom kan der ingen Tvivl være)[1] i mange Guder, thi Naturen er og var adsplittet; men i den sande Religion finder denne Naturforgudelse ikke Sted, og kan det ikke. Frelseren har aldrig gjort sine Disciple opmærksomme paa de spraglede Urter, de herlige Lilier, imellem hvilke de dog saa ofte vandrede, uden som Billeder paa, som øjensynlige Minder om Forgjængeligheden. Og det med Rette. Thi kjendte vi kun Gud af Naturen, saa maatte vi sige: han er skjøn, han er henrykkende, han er mild og god og fuld af Velsignelse, men ogsaa: han er vild og stormende, barsk og grusom, fuld af Hævn og Blodtørst, som Dyret og Mennesket, der er hans Skabning, mægtig i alt, men aldrig bestandig i noget. Og saaledes vare just Hedningernes Guder, svarende til den Natur, de skulde forestille, fra hvilken deres Idee var tagen. Og vil man sige, at Hedningerne foruden den ydre Natur ogsaa havde deres eget Indre, fra hvilket den gud-

[1]) Bekjendt er Fortællingen om Lagmanden Thorkel Maane, en Hedning, hvis Sæder, som det hedder, vare ligesaa rene som de Kristnes, og hvorledes han i sin Dødsfot lod sig bære ud i Sollyset, og befalede sig den Gud i Vold, der havde skabt Solen. Ogsaa i Eddaerne svæver Ideen om en Alfader som en renere og højere Idee over alle andre Forestillinger om hedenske Guder.

dommelige Idee maatte oprinde, saa var det ikke Ideen, men det var deres Blods gjærende Lyster, det var deres Hjerters dybe Længsler, det var deres Lidenskaber, det var alle disse sandselige Rørelser, som paa naturlig Vis førte Menneskene frem til Sandhedens Erkjendelse, men det var ikke selve denne Erkjendelse, ikke den rene Idee, som drev dem hen til Gudernes Altere, som bøjede deres Knæ, og som fremkaldte deres Ofre. Deres Bønner og deres Ofre forudsætte derfor bestandig en Gud, hvis Væsen er deres ligt, om end i visse Maader forhøjet, legemlig forstørret og i aandig Henseende langt mægtigere. Med Hensyn til Sydens Mythologi behøver dette intet Bevis; vi ville anføre et Par Exempler fra Norden: Da Kjartan Olassen med flere Islændere i Norge besøgte den kristne Gudstjeneste, og der indfaldt et haardt og strengt Vejrligt, tilskreve Hedningerne deres Guder denne Naturforandring; de fortørnedes nemlig fordi deres forrige Dyrkere forlode dem. Naar et Hov blev nedbrudt, maatte de gamle Guder flygte derfra, og da vare de ikke at spøge med. Da dette engang var Tilfældet, lod en klog Kone alt sit Kvæg, som fandtes paa den Vej Guderne maatte tage, drive bort, at de ikke i deres blinde Vrede skulde ødelægge det. Naar Guderne vare saaledes beskafne, saa forklarer man sig ogsaa, hvorfor saa mange, og det just de bjærveste Mænd, ikke havde nogen anden Tro, end paa dem selv, paa deres egen Magt og Styrke.

Det er en Mærkelighed ved denne Naturdyrkelse i sin Renhed, saaledes som den findes saavel i Grækernes, som i Nordboernes Mythologi, at den ingen Djævel erkjender. Loke var vel i mange Henseender Repræsentant for det Skadelige og det Uædle i Naturen og i Mennesket, men han var intet grundondt Væsen. Forestillingen om et saadant opstod, som bekjendt, af en mislykket Tænkning over Naturen, af et Forsøg paa at forklare sig Naturens dobbelte Sider, dens gode og dens onde Face. Den saakaldte Dualisme forudsatte tvende lige evige og mægtige Væsener, det ene godt, det andet ondt, og den gav kun Sandheden for saa vidt Æren, som den antog, at det gode endelig skulde sejre over det onde. Heraf udsprang Læren om

Engle og Dæmoner, ikke selv Guder, men deres Sendebud, Udførere af deres Villie, deres Tjenere; og dette blev den anden og en af de rigeste Kilder til Overtroen.

Ligesom Overtroen saaledes udgik fra urigtige Forestillinger om Forbindelsen imellem Gud og Verden, og den Maade, hvorpaa de virke i eller paa hinanden; saaledes fandt den rigelig Næring ved at betragte Forbindelsen imellem Legeme og Sjæl, medens de endnu her i Livet ere forenede, samt i Forestillingen om det andet Liv, om Sjælens Tilstand efter Døden. At Overtroen her kunde bevæge sig i en vid Kreds, er ikke forunderligt, da Sammenhængen heraf endnu er en uafladelig, og uagtet al gjentagen Granskning endnu ikke opklaret, Gjenstand for den menneskelige Spekulation, og Æmnet just formedelst sin Dunkelhed udøver et bestandigt Herredømme over den menneskelige Sjæl, vækker og nærer en aldrig tilfredsstillet Higen efter at vinde Lys i dette Mørke, og efter at opklare denne dunkle Region, som Sjælen veed, med Vished veed, den engang skal gjennemvandre. Hvor mange, tildels rørende, Fortællinger har man ikke om Elskende, om Mand og Kone, om Ven og Ven, som paa deres Yderste lovede hinanden, at komme igjen og at bringe den Efterlevende Underretning om hin Tilstand. Nogle erfarede aldrig noget; andre troede, at den Afdøde virkelig var kommen, virkelig havde talt; men altid viste det sig, at Aabenbaringen udsprang fra selvgjorte Forestillinger, som allerede forhen laa i Sjælens Dyb, og hvortil ingen Aabenbaring fra Aandeverdenen havde været fornøden. Men har Erfaringen intet oplyst, saa har heller ikke Filosofien ført til noget Resultat, og selv een af de nyere Tænkere (Fichte) ender med det, hvormed de Gamle begyndte, den Tro, at der ikke er et svælgende Dyb imellem det andet Liv og dette, at man ikke maa tro, at de Afdøde ere langt borte, men at de svæve os langt nærmere, end vi i Almindelighed mene og tænke.

Føjer man hertil den Bemærkning, at Troen stedse maa have sin Betydning for Livet, skjøndt den i Grunden er noget langt Højere, end dette, at den meget ofte kun er til for det,

at dens Bestemmelse for de fleste, ja selv ofte for Statsstyrere, kun er at ordne det og at give det Fylde; eller med andre Ord: betænker man, at de Forholde, vi nys have betragtet, gribe dybt ind i Menneskets øvrige Forestillinger, i dets Handlinger, Dyder og Laster, at han ved Troen haaber at faa det godt, at han vil, den skal yde ham jordiske Fordele, at den ikke blot skal sikre ham Nutiden, men ogsaa Fremtiden, at han af den forventer sig alle timelige og aandelige Goder fra nu af og til evig Tid; saa begriber man lettelig, hvorfor just Overtroen, som langt lettere udretter alt dette, aldrig hviler, hvorfor den uafladelig griber snart til det ene, snart til det andet Middel, for at vinde disse Fordele, hvorfor alle menneskelige Rørelser, Haab og Frygt, Tillid og Angst, Hengivenhed og Skræk, from og forfærdelig Gysen, idelig sætte den i Bevægelse.

Overtroen gaar da, ligesom Hedenskabet, ud fra, at der i hele Naturen færdes overnaturlige Væsener; at disse Væsener indvirke ikke blot paa Naturen, men ogsaa paa Mennesket, ja selv paa Menneskets Sjæl; at disse Væseners Villie kan paavirkes ved Bønner, ved Ofre og mangehaande andre Midler, ja at de kunne bringes til at tjene Mennesket; at nogle Mennesker have det i deres Magt eller kunne faa det i deres Magt, at beherske disse Væsener og at gjøre dem til sine Tjenere. Overtroen er det, ligesom Hedenskabet, om at gjøre, at erfare disse overnaturlige Væseners Villie, og naar de have erfaret den, at benytte den til sit Bedste eller til andres Skade. De Midler, den dertil bruger, udgaar fra den i sig selv plumpe Forestilling, at det Legemlige kan frembringe en aandig Virkning, at f. Ex. visse udtalte Ord eller visse foretagne Handlinger kan frembringe en væsentlig Forandring i Sjælen, uden at denne er selvvirksom, at Ord eller visse Handlinger kunne forvandle eet Legeme til et ganske andet og modsat, eller kan pludselig fremkalde een Sindsstemning isteden for den modsatte, Kjærlighed af Had, Renhed af Ondskab, eller kunne paa een Gang omskifte Naturen, og fremkalde Begivenheder i denne udenfor de naturlig virkende Love, o. s. fr. Overtroen bruger, ligesom Hedenskabet,

Symboler, men den misbruger dem. Hedningen dannede sine Gudebilleder, han tilbad dem, talte til dem og med dem, spurgte dem om Raad og fik Svar af dem, han straffede dem, naar de ikke vilde som han, ikke vilde gjøre godt, ikke vilde opfylde hans Villie, paa samme Maade som Barnet handler med sin Dukke; det veed, hvad Dukken er, og hvorledes den er bleven til, men desuagtet taler det til og med den, og omgaas den som et levende Væsen. Men den senere Overtro mangler denne barnlige Tro, den glemmer, at Symbolet kun er et Vehikel, kun er en ydre Gjenstand, i Anledning af hvilken den indre Tanke kan sættes i Bevægelse, og antager dette livløse, døde, i sig selv intetsigende Stof for et virkeligt, et selvstændigt Væsen. I Almindelighed: Hedenskabets i sig selv uskyldige Tro paa det Aandiges Aabenbaring under legemlige Former blev i Overtroens senere Rige enten betydningsløs eller ond; betydningsløs blev den, naar Troen paa disse Væseners virkelige Tilværelse og Indvirkning paa Verden varede ved, saaledes som den endnu tildels gjør hos Almuen, uagtet denne Tro ikke mere har mindste Sammenhæng med Ideen om Gud; ond blev den, naar denne Tro ikke blot varede ved, men naar den tillige benyttedes som Middel til at tilføje andre Skade paa Legeme og Sjæl.

Overtroen træder da frem under forskjellige Former. En er f. Ex. Troen paa overnaturlige Væsener, der færdes og sysle paa Havet, i Floderne, i Luften, paa og i Jorden, i Højene, paa Engene, o. s. v., om ikke i menneskelig, saa dog i menneskeagtig Skikkelse. Det er Elementaraanderne tænkte paa menneskelig Vis. Disse Væsener udspringe, som bekjendt, fra de ældste mythiske Forestillinger, og gjenfindes under meget forskjellige Navne hos alle Folk. Saadanne ere: Feer, Alfer, Nøkker og Havmænd, Nisser og Kobolde o. s. v. De ere Personifikationer af Menneskets Tanker; de gjengive i legemlig Form Menneskets Forestillinger om Skjønhed og Ynde, om Ro og stille Lykke, om Nydelse uden trællende Arbejde, om den i Menneskelivet saa hyppig parrede Afvexling af Alvor og Skjemt, o. s. m. Nærbeslægtet hermed, men opfattet dybere og i sine Følger langt

betydeligere er Troen paa højere gode og onde Aander, paa Engle og Dæmoner; dybere er den, fordi den berører ikke blot Livets ydre, lettere Former, ikke blot Alvor og Skjemt, men Livets inderste Rod, Himmel og Helvede, Frelse eller Fordømmelse. Det er da ogsaa noksom bekjendt, hvilken Indflydelse denne Tro har udøvet paa den hele Menneskeslægt, og hvorledes den tildels den Dag i Dag endnu øver den. Kundskaben om den Maade, hvorpaa det er Mennesket muligt, at træde i nøjere Forbindelse med disse Væsener, kaldes Magi: den hvide, som lærer Forbindelsen med de rene og gode Aander, den sorte, som lærer Forbindelsen med de onde og faldne. Heraf fremkommer den mest udbredte og i sine Følger mest fordærvelige Form af Overtroen: Troen paa Trolddom og Hexeri, eller den Maade, hvorpaa Menneskene, ved at træde i Forbindelse med mægtige Aander, kunne frembringe overnaturlige Virkninger paa sig selv eller andre, kunne fortrylle; og, da Overtroen især vender sig imod det Onde, Troen paa de Midler, hvorved denne Forbindelse med onde Aander erhværves og fremmes, hvorledes de kunne fremtrylles, hvorledes de kunne benyttes, hvilke de Midler ere, igjennem hvilke de især virke, og hvorledes de endelig, thi ond maa jo Enden blive, tilsidst hævne sig og tilintetgjøre deres egen Skabning.

En anden Form udgaar fra Paavirkningsmaaden. Man antager en skjult Forbindelse imellem fjerne Legemer uden mellemliggende Led, eller imellem Legeme og Sjæl udenfor deres naturlige Forbindelse, eller man gjør et Spring over fra Tanken til det Tegn, hvori den kommer tilsyne; man holder sig til Tegnet og glemmer Tanken; man tilskriver Tegnet en undergjørende Kraft. Saa tror man da, at en Kvist og dens Bevægelser staa i Forbindelse med Vand eller skjulte Skatte i Jordens Skjød; at en vis Drik kan opvække Kjærlighed; at Legemets Bestænkning eller Vaskning med Vand frembringer Sjælsrenhed; at Brudekrandsen kan føle paa sig, om den bæres af en Mø eller ej, og falder af den urene, ligesom hin Kyskhedskaabe ved Kong Artusses Hof, der hver Gang ukyske Kvinder fik den paa, blev vind og skjæv eller for kort, saa at de bleve til Spot

for alle, eller ligesom hint Speil, hvori de skjønneste Kvinder, naar de nærede en ukydsk Tanke, bleve hæslige. Alt saadant, der i Grunden er poetiske Billeder, smukke Ideer, bliver til Overtro, naar man fæster Lid til den legemlige Virkning; naar man tillægger de legemlige Ting, Vandet, Krandsen, Kaaben, Speilet, Fornemmelse af fremmede aandige Bevægelser, eller, som man kalder det, Sympathi.

I Almindelighed kunne disse og flere Former henføres til følgende Arter: Overførelse af hedensk Tro paa gode og onde Aander, ikke blot den Tro, at de ere til, men at de som legemlige Skabninger vise sig for Mennesket, om ikke for alle, saa dog for visse, som have Syn for dem, samt at de kunne indvirke paa og frembringe Forandringer i Naturen, paa Dyr og Mennesker, paa Legemet og Sjælen. Heraf den hele Aandelære, Dæmonologien som Videnskab, og Magien som udøvende Kunst. Dernæst Overførelse af den hedenske Tro, at man ved visse legemlige Midler, Ord og Gjerninger i den legemlige Verden, kan erfare sin Skjæbne og forbedre den. Heraf den hele Spaadomslære, Mantien, og den saakaldte Sympathi, begge under utallige Former. Endelig Overførelse af den hedenske Tro, at det andet Liv er en ligefrem Fortsættelse af det nærværende, at Sjælen endnu beholder eller i det mindste kan iføre sig sit Legeme, og virker igjennem det; og at denne Virksomhed paa ingen Maade kan forstyrres og ophæves uden ved at tilintetgjøre Legemet, saa vidt som dette paa nogen Maade er tænkeligt. Heraf det hele Gjenganger- og Spøgelsevæsen.

Fra disse almindelige Bemærkninger vende vi os til en nøjere Betragtning af den gammelnordiske Overtro og de særegne Skikkelser, hvori den er kommen tilsyne. Den kunde, hvis det var vor Hensigt at levere en nogenlunde fuldstændig Afhandling, give Anledning til interessante og lærerige Betragtninger, naar det f. Ex. historisk blev oplyst, i hvilket Forhold den hedenske og kristelige Overtro staa til hinanden; hvilke Modsætninger der findes imellem Elementerne af de nordiske og de sydlige Folks, hvilket nødvendig maatte føre til at vise Forskjellen imellem Folke-

nes Tro; og, hvad der vilde være et ligesaa rigt, næsten uudtømmeligt Æmne, naar man vidste, hvorledes Middelalderens Overtro var grundet i Hedenolds, og Nutidens atter i Middelalderens; naar man, ogsaa i denne Henseende, viste, hvorledes Norden stedse har forladt sin egen, oprindelige Rigdom, stedse har lyttet til Rester fra Syden og foretrukket dem for Fædrenes simple Tale, hvorledes derfor fremmed Overtro, og sædvanlig det Afskyeligste af denne, har trængt sig ind i Norden, har fæstet Bolig der, og om ikke aldeles udslettet, saa dog forvansket og fordærvet de oprindelige Forestillinger. Men alt dette vilde her føre os for vidt. Vi betragte derfor kun nogle af de mest fremtrædende Skikkelser, hvori den nordiske Overtro har viist sig, efter den Anledning som gives i de meddelte eller andre med dem nærbeslægtede Fortællinger.

Vi bemærke da, at ogsaa den nordiske Hedenold har alle de Elementer i sig, hvoraf Overtroen kan skabes og formes: Troen paa hellige Vande og Kilder, Træer og Stene, der vel ifølge Troen ere blotte Symboler, men som let kunne betragtes som uafhængige af den oprindelige Tanke; Troen paa Guder, Alfer og lignende Væsener, der let kunne løsrives fra Ideen og gjøres uafhængige af den; Troen paa Midler, hvorved Gudernes Villie kan erfares og tildels bøjes eller omskiftes, o. desl. Men det er dog tvivlsomt, om man i selve den ældste Aselære kan paavise noget, der ligefrem svarer til det senere Begreb af Hexeri, saaledes som det fremtræder i Middelalderen. Det synes nemlig, som om denne Art Overtro først opstaar, naar en religiøs Tro ikke mere hersker i sin ublandede Renhed, men en anden religiøs Tro blander sig dermed eller stiller sig derimod. Der er da i vor Oldtid to Ting, som maatte føde den: Aselærens Modsætning til den finske Lære og til Kristendommen; og det bekræfter sig virkelig, at først naar disse forskjellige Troslærer berøre hinanden, forekommer det, som svarer til hvad vi senere kalde Hexeri eller Troldbom.

Adskillige Ting synes at tale herfor. Det er almindeligt, at den ene Troslære forkjettrer den anden, at den ene, som an-

seer sig selv for den sande, holder den anden for et Udspring af Løgnen. Da vi nu i Norden ogsaa finde tvende saadanne Lær-
domme ved Siden af hinanden, den gotiske eller Aselæren, og den finske eller lapske, og vi siden finde dem begge i samme Kamp med Kristendommen, saa er det rimeligt, at det, som vi tydelig see i den sidste Kamp, ogsaa allerede har fundet Sted i den første. De første kristne Missionærer forkastede ikke selve de gamle Guder som Uting, som Fantomer, de lode dem be-
holde deres Ret til at være til, hvad enten de nu virkelig selv vare for enfoldige til at indsee Sandheden i og for sig, eller de fandt det gavnligt, ikke paa een Gang at berøve Hedningerne alt, og troede, ved at tilstaa Guderne Tilværelse, men kun som faldne og onde Væsener, at opvække endnu større Afsky hos de-
res forrige Dyrkere. For de Kristne skabtes altsaa herved en hel Række af onde Aander; hele den forrige Tro med alle sine Aabenbarelser flyttedes paa een Gang fra Himlen til Helvede. Men det samme kunde allerede forhen have fundet Sted imellem Asedyrkere og Finner; og vi bør da billigen fatte nogen Mistro til de gamle Historieskrivere, naar de fremstille os Guderne som troldkyndige eller Troldmænd; thi vare Guderne høje, hellige Væsener, saa udsprang jo deres Virkning paa Naturen af en ren Villie, og kunde ikke være en Følge af urene Midler (af Magi eller sorte Kunster). Ikke desmindre have baade Snorre og Saxe opfattet Odin paa denne Maade, derved nemlig at de begge have staaet paa et kristeligt Standpunkt, og fra dette skuet tilbage paa de allerede henfarne Guder. Efter Snorres Yng-
lingesaga ter Odin sig som en Troldmand; han læser Galdre (Hexevers) over Mimers Hoved; han skifter Ham, saa at hans Legeme ligger som sovende eller dødt, medens hans virkelige Selv farer omkring som Fugl, Fisk eller andet Dyr; han og Freja øve især Seid (Hexekogning), saa at han dermed kunde tage Liv og Helsen fra en og give dem til en anden, o. desl. Det samme træder endnu stærkere frem hos Saxe; for ham var Odin og hans Følge ligefrem Troldmænd, Gjøglere, som havde tilta-
get sig guddommelig Anseelse; Midodin bliver derfor ligefrem

efter sin Død behandlet som en anden ond Bedrager, hvis Lig man slog en Pæl igjennem Livet, for at han ikke skulde gaa igjen; og naar Saxe er forlegen med disse Gjøglere og Bedragere, saa er det ikke deres Væsen, han er i Tvivl om, men kun hvorledes han skal faa dem ret inddelte og henførte til deres rette Tid. Hvor langt anderledes viser Odin sig ikke i selve Edda, selv f. Ex. naar han (efter Vegtamskvida) rider til Hel, for at udforske Balders Skjæbne; han besværger ogsaa her, men det er ikke ved magiske Ord, som en anden maa indgive ham, det er som selve Naturens Herre han udspørger de Væsener, der repræsentere Naturen, i det Høje og i det Dybe, i Mimers Brønd og i Hels Verden. Da dette nu er unægteligt, saa er det ogsaa sandsynligt, at de Forestillinger, der have Hensyn til Paavirkninger paa Naturen eller paa Menneskene, ved hvilke der ikke ligger nogen Tanke til Grund om de gamle Guder, at disse Forestillinger heller ikke høre til Aselæren, men til den finske Lære, og kun formedelst deres Modsætning til Aselæren ere blevne betragtede som Troldbom, paa samme Maade som der virkelig indenfor selve Hedenskabets Kreds dannede sig to forskjellige Forestillinger om Loke: en Udgaardsloke modsat en Aseloke, den ene herskende indenfor den æventyrlige Mythologis Omraade, den anden indenfor den ægtes.

Det kan da næppe med nogen Sikkerhed bestemmes, om de Fortællinger om Troldbom, der findes i Sagaerne, virkelig maa tilskrives Aselæren selv, eller om ikke i det mindste den største Del deraf henhører dels til Finnetroen, dels til Kristendommens første Tider. Den her fremsatte Anskuelse bekræftes ved den kristelige Middelalder. En Mø, der var ren og skjær, og tillige rettroende, saa at hun aldeles hyldede Kirkens Lære, var derved aldeles sikret for den Beskyldning at hun kunde være en Hex; Vrangtro derimod førte Troldbom med sig.

Til de vigtigste Former, under hvilke Overtroen viste sig i det gamle Norden, henhøre især følgende:

Den Forestilling var almindelig, at ikke alle kunde skue ind de overnaturlige Virkninger, tværtimod hengik de for de fleste,

for alle almindelige Mennesker, ubemærkede. De, for hvem de kom tilsyne, kaldte de Gamle med et eget Ord, de ansaaes for Mennesker af en usædvanlig Natur. Disse kunde see Aanderne, Vætterne, som vare skjulte for alle andre; de saae f. Ex. hvorledes Landvætterne fulgte med en Mand til Tings, og hvorledes de hjalp en anden ved hans Fiskeri. Den samme Overtro have vi, som bekjendt, endnu; ikke alle kunne see Spøgelser, det er kun visse Udvalgte givet, hvad enten det nu er Søndagsbørn eller det er Mennesker, der ere fødte Julenat, eller de paa anden Maade ere blevne indviede til deres forudbestemte Kald. Det er kun dem, som see Ligskaren vandre forbi ved højlys Dag, førend den virkelig gaar for sig, og som derfor med fuldkommen Sikkerhed kunne forudsige Vedkommendes Død; det er kun dem, der ved selve deres Fødselsorden have erholdt en Magt, som de ikke engang ere sig selv bevidste, til at kunne kurere allehaande Sygdomme. Hvor nær ved denne Overtro ligger ikke den religiøse Tro, i Følge hvilken nogle allerede forud ere bestemte til Frelse. For begge Dele ligger den Tanke til Grund, at aandelige Fortrin og aandelig Frelse kunne vindes uden fremadstræbende Kundskab, uden selvvirkende Aand.

Nærbeslægtet med forrige er den Forestilling hos de Gamle, at Mand eller Kvinde kunde være fremsynet (frammsýnn). Vistnok kan derved ligge den Tanke til Grund, at de vare klogere og visere, mere eftertænksomme, end andre; men i Almindelighed forbinder sig dog dermed en mere overtroisk Forestilling, en Indgivelse ovenfra. De Fremsynede saae ikke blot hvad der nu skete, de skuede ogsaa ind i Fremtiden. Saaledes bruges ogsaa Ordet endnu hos Almuen, og Midlet til at blive det er (efter Thieles Folkesagn) at spise Kjødet af en Kongesnog.

En anden almindelig Forestilling var den, at visse Mennesker vare hamstærke eller hamramme, som det gamle Udtryk hedder, at de kunde træde ud af deres egen Natur, og ifør en anden. Denne Tilstand er allerede omtalt ved Anmærkningen om Berserker, thi disse vare i Almindelighed af denne Beskaffenhed; de fik, naar Berserksgangen kom over dem, Styr

som Ulve eller Bjørne. Men Ordet bruges ogsaa om virkelige Forvandlinger. Blandt de islandske Nybyggere vare der to Mænd, der begge vare hamramme; de kom i Trætte med hinanden; da saae en af de Mænd, der kunde see sligt, hvorlunde der fra den enes Gaard kom en Bjørn, fra den andens en Tyr, og hvorledes de stredes med hinanden; men Bjørnen var den stærkeste, og vandt Seier, og paa det Sted, hvor de havde stredets, dannede der sig ligesom en Dal, saaledes havde de oprodet Jorden. Man maa herved komme til at tænke paa Saxes Fortælling om Hexen, der omskabte sig i en Kos Skikkelse, og i denne stangede Kong Frode ihjel. Hexen Geirhilde paa Island paatog sig ligeledes en Kos Skikkelse. Til denne Overtro svarer i Middelalderen de tusende forskjellige Slags Omskabelser; og nærmest de noksom bekjendte Varulve (der efter Ordets Oprindelse betyder Mandulve, Menneskeulve). Begge Tilstande betragtedes ogsaa som en Sygdom.

Visse Sygdomme, som man ellers ikke kunde forklare sig, tilskreves overnaturlige Væsener eller Mennesker, som paatoge sig deres Skikkelse. Vor Almue kjender endnu Maren som et saabant; det omtales i Ynglingesaga: Vanlande døde deraf, at Maren (mara) traadte ham, og det var en finsk Seidkvinde, som bevirkede det; hun forvandlede sig uden Tvivl dertil. Af lignende Beskaffenhed ere Middelalderens blodsugende Vampyrer.

Forskjellig fra de egentlige Forvandlinger er den Maade, hvorpaa Hexen Katla omskabte sin Søn, saa at han snart saae ud som en Buk, snart som en Rok, o. s. v. Denne Fortælling fører os ind i en ganske anden Kreds: den saakaldte Synsforblændelse eller Synsfordrejelse (sjónhverfing), en Art Fortryllelse, hvorved Gjenstandene i Virkeligheden forblive som de ere, men for andres Øine faa et ganske andet Udseende, en anden Skikkelse. Exemplerne derpaa ere mangfoldige. Snart see Troldmandens Forfølgere sig midt i en rolig og jævn Egn omgivne af nogne Fjelde og høie Bjerge, og store Vandskyl strømme imod dem, saa de tro at maatte drukne; snart finde de, der drage hen for at sætte Ild paa en Kirke, at denne allerede

det, lod Styr Badstuen lukke til, lod bære Sten paa Lemmen, som var over Forstuen, og en blød Oxehud lod han udbrede ved Opgangen. Derpaa lod han det sydende Vand komme i Badet gjennem Gluggen, der var paa Ovnen, og Badet blev da saa hedt, at Berserkerne ikke kunde holde det ud deri, men løb til Døren; Halle fik Lemmen brudt op, og kom ud, men faldt paa Huden, og da gav Styr ham Banesaar. Leikner vilde ogsaa løbe ud af Døren, men Styr gjennemborede ham, saa han faldt ind i Badstuen, og døde der. Derpaa lod Styr deres Lig rede til, og de bleve førte ud til Hraunet og begravede i den Dal, der er der, saa dyb, at man intet kan see uden Himmelen over sig; det er ved selve den Vej, de havde brudt.

Da Snorre Gode spurgte dette, red han hen til Styr, og de sade og talte sammen den hele Dag. Det endtes med, at Styr fæstede Snorre Gode sin Datter Asdis. Brylluppet stod om Høsten efter, og man mente, at begge bleve stærkere ved denne Forbindelse og deres Svogerskab. Snorre var større i Raadslagning, men Styr i Daad, begge havde mange Frænder og et stort Følge inden Herredet.

28. Om Thorod Skatkjøbende og Bjørn Kappe.

Der var en Mand, ved Navn Thorod, der havde sin Slægt paa Medelfjeldsstrand; han var Kjøbmand, havde et Skib paa Rejser, og var sejlet i Kjøbfærd til Dublin i Irland. Paa samme Tid havde Sigurd Jarl Lødversen paa Ørkenøerne hærget paa Sydenøerne og helt vester til Man, paa hvis Indvaanere han havde lagt en Skat; og efter sluttet Forlig satte Jarlen nogle Mænd til at bie efter Skatten, der mest blev betalt i brændt Sølv, men Jarlen selv sejlede til Ørkenøerne. Da de Mænd, der skulde bie efter Skatten, vare sejlfærdige, fik de Sydvestvind; men da de havde

sejlet en Stund, sprang den om til Sydost og Øst, og der opkom en stærk Storm, som drev dem nord om Irland, hvor de satte til paa en ubeboet Ø. Medens de vare der, traf Islændingen Thorod dem paa sin Sejlads fra Dublin. Jarlens Mænd raabte Kjøbmændene til Hjælp; Thorod lod en Baad sætte ud, og gik selv paa den, og da de mødtes, bad Jarlens Mænd ham om at hjælpe sig, og lovede ham Penge, hvis han vilde føre dem til Sigurd Jarl paa Ørkenøerne. Det syntes Thorod ikke han kunde, da han var færdig til Islandsfærd, men da de trængte haardt paa, og det gjaldt om deres Liv og Frelse, at de ikke bleve førte til Irland eller Syderøerne, hvor de forhen havde hærget, saa overlod han dem sin Baad for en stor Del af Skatten; de sejlede da paa Baaden til Ørkenøerne, men han uden Baad til Island. Her kom han til Landet sønderpaa, sejlede siden vesterpaa, sejlede ind ad Bredefjord, og kom lykkelig til Dagverdnæs. Om Høsten tog han sit Ophold hos Snorre Gode paa Helgefjeld, og blev siden kaldt Thorod Skatkjøbende. Det var kort efter Thorbjørn Digres Død. Samme Vinter var Thorbjørn Digres Enke Thuride, Snorre Godes Søster, paa Helgefjeld. Til hende bejlede Thorod; og da han var rig, og Snorre fandt, han var en brav Mand, og han saae, at hans Søster behøvede en Værge, saa syntes Snorre Gode, det var det bedste at give ham hende. Han lod deres Bryllup staa om Vinteren paa Helgefjeld, men om Vaaren efter overtog Thorod Gaarden paa Frodaa, og blev en god og skjellig Bonde.

Men strax efter at Thuride var kommen til Frodaa, begyndte Bjørn Asbjørnsen at vende sin Gang did, og man snakkede om, at han bedaarede hende. Thorod søgte at forhindre hans Gang der, men forgjæves.

Den Gang boede Thorer Vidleg paa Arnarhvol, og hans Sønner, Ørn og Val, vare da vorne; de bebrejdede Thorod, at han taalte den Skam Bjørn tilføjede ham, og tilbøde sig at være med Thorod, hvis han bedre vilde raade Bod paa Bjørns Komme.

Nu kom Bjørn engang til Frodaa, og sad og talte med Thuride; men Thorod plejede ellers at sidde inde, naar Bjørn var der, nu var han ikke at see. Da advarede Thuride ham, at han skulde tage sig iagt, thi uden Tvivl havde Thorod lagt sig i Baghold, og vilde nok sørge for, at de ikke bleve lige mandstærke. Men Bjørn ønskede, at Dagen maatte være endnu længer end den var. Endelig tog han sine Vaaben, og vilde gaa hjem. Men da han kom op ved Digermule, sprang fem Mænd op for ham; det var Thorod og hans to Huskarle, samt Thorer Vidlegs Sønner. De anfaldt Bjørn, men han værgede sig mandig, og dræbte begge Thorers Sønner, som anfaldt ham haardest. Derpaa flyede Thorod med sine Huskarle, efter at have faaet et ringe Saar. Bjørn gik sin Vej til han kom hjem, og gik ind i Stuen. Husfruen bad Tjenestepigen at sørge for ham, men da hun kom ind i Stuen med Lys, saae hun, at han var meget blodig. Hun sagde det til hans Fader Asbrand, som nu erfarede det hele. Asbrand forbandt derpaa hans Saar, og han kom sig. Men Thorod søgte til Snorre Gode angaaende Eftermaal for Drabet paa Thorers Sønner, og lod saa Sagen anlægge ved Thorsnæsting. Enden derpaa blev, at Asbrand gav Haandslag for sin Søn Bjørn, og udredte Bøder for Drabene, men Bjørn blev landflygtig paa tre Aar, og drog udenlands samme Sommer. Samme Sommer fødte Thuride paa Frodaa et Drengebarn, som blev kaldt Kjartan; han voxte op hjemme paa Frodaa, og blev tidlig stor og haabefuld.

Bjørn kom til Danmark, og drog derfra sønder til Jomsborg. Da var Palnatoke Høvding over Jomsborgerne. Bjørn gik i deres Lag, og blev kaldet Kappe (Kjæmpe). Han var i Jomsborg den Gang da Styrbjørn den Stærke indtog den. Ligeledes foer han til Sverrig, da Jomsvikingerne hjalp Styrbjørn; og han var med i Slaget paa Fyrisvoldene, hvor Styrbjørn faldt, og flyede til Skoven med de andre Jomsvikinger. Og saalænge som Palnatoke levede, var Bjørn hos dem, og ansaaes for den tapreste og djærveste Helt i al Mandedaad.

29. Om Thorolf Bøgifod og Ulfar.

Thorolf Bøgifod begyndte nu fast at ældes, og blev med Alderen ond og opfarende og meget trættekjær, og det stod heller ikke godt til imellem ham og hans Søn Arnkel.

En Dag red Thorolf ind til Ulfarsfjeld til Bonden Ulfar, en god Driftsmand, der havde det Ord paa sig, at hans Hø lykkedes bedre, end andres, og var saa kvægsæl, at hans Kvæg aldrig omkom af Sult eller Stormvind. Da Thorolf kom til ham, spurgte han ham om gode Raad med Hensyn til hans Husholdningsvæsen, og hvad der bares ham for angaaende Sommeren, hvor tør den vilde blive? Ulfar svarede: Jeg kan ikke give dig bedre Raad, end jeg selv følger: jeg vil begynde med at lade slaa i Dag, og blive ved dermed i denne Uge, thi jeg tror, den vil blive regnsom, men derefter mener jeg, at det vil blive godt Vejr til at tørre de næste fjorten Dage. Og det gik som han sagde. Thorolf tog hjem; han havde mange Værkmænd, og lod nu ogsaa tage fat paa Engværket. Thorolf og Ulfar havde Eng sammen oppe paa Bjerghalsen; de sloge først begge meget Hø, siden tørrede de og satte det i Stak. En Morgen tidlig stod Thorolf op; han seer ud, at Vejret var tykt, og frygtede for, at

Høtørringen skulde slaa feil, og kaldte paa sine Trælle, at de skulde staa op og age Hø sammen, og befalede dem at arbeide det bedste de kunde Dagen igjennem, thi Veiret, sagde han, synes mig ikke til at tro. Trællene klædte sig paa, og fore til Høgjoringen, men Thorolf ladede, og drev paa dem, at det kunde gaa rask fra Haanden. Samme Morgen tidlig saae Ulfar ud efter Veiret, og da han kom ind, spurgte Værkmændene, hvorledes det var. Sover kun I i Fred! sagde han, Veiret er godt og Solen vil skinne i Dag; I skulle I Dag slaa i Marken, men næste Dag vil vi føre vort Hø ind, som vi have oppe paa Bjerghalsen. Veiret blev som han havde sagt, og henimod Aften sendte han en Mand op paa Bjerghalsen, for at see efter det Hø han havde staaende der. Thorolf lod Høet føre hjem paa tre Heste, og de vare færdige med hans eget om Eftermiddagen; da befalede han dem at tage Ulfars med, og de gjorde saa. Men da Ulfars Sendemand saae det, løb han tilbage, og sagde det til Ulfar, der strax foer derop, og var meget forbitret, og spurgte Thorolf, hvorfor han ranede fra ham. Thorolf svarede, at han brød sig kun lidet om hvad den anden sagde, og skjældte og smældte, saa de vare nær røgne sammen. Ulfar saae da ingen anden Udvei end at gaa sin Vei, og foer strax til Arnkel, og sagde ham sin Skade, og bad ham tage sig deraf, da det ellers vilde gaa galt. Arnkel lovede, at han vilde bede sin Fader at erstatte Høet, men erklærede tillige, at han befrygtede, det vilde lidet hjælpe. Da nu Arnkel bad sin Fader om at erstatte Ulfar Høet, svarede Thorolf, at den Træl var rig nok, og da Arnkel bad ham gjøre det for hans Skyld, saa blev det endnu værre. De skiltes da ad. Da Arnkel nu traf Ulfar, sagde han ham, hvorledes Thorolf havde svaret; og da Ulfar lod sig mærke

med, at Arnkel nok ikke havde taget sig ret af Sagen, da han ellers maatte kunne have bevæget sin Fader, saa gav Arnkel ham Penge for Hoet, saa meget som han vilde have. Næste Gang han traf sin Fader, krævede han Hoets Værdi af ham, men denne svarede ligesaa ilde, som før, og de skiltes ad i Vrede. Men om Høsten efter lod Arnkel tolv af sin Faders Øxne drive hjem til sit, og slagtede dem til sin Husholdning; og da Thorolf blev vred derover, og vilde have Erstatning, svarede Sønnen, at det maatte gaa op mod Ulfars Hø. Da blev Thorolf endnu mere forbitret, og sagde, at det kunde han takke Ulfar for, men han skulde ogsaa nok faa det at finde.

30. Arnkel beskjermer Ulfar.

Om Julen havde Thorolf et stort Drikkelag, og beværtede sine Trælle overflødig; men da de vare blevne drukne, eggede han dem til at fare ind til Ulfarsfjeld, og brænde Ulfar inde, hvorimod han lovede dem deres Frihed. Trællene lovede at udføre det for deres Friheds Skyld, naar han vilde staa ved sit Ord. Derpaa droge de afsted, sex i Tallet, ind til Ulfarsfjeld, toge en Vedkast med til Gaarden, og satte Ild derpaa. Paa samme Tid sade Arnkels og drak paa Bolstad, og da de vilde gaa til Sengs, saae de Ild paa Ulfarsfjeld, droge strax derhen, og grebe Trællene, men slukte Ilden; der var kun lidet brændt af Husene. Om Morgenen efter lod Arnkel Trællene føre ud til Vadelshøfde, og der bleve de alle hængte. Derefter haandsolgte Ulfar Arnkel alt sit Gods, saa at denne blev Ulfars Værnsmand, skjøndt Thorbrands Sønner optoge det meget ilde, thi de ansaae sig selv berettigede til alt Gods efter Arnkel, eftersom han var deres Frigivne. Thorolf blev meget vred paa Arnkel, fordi Trællene vare dræbte, og vilde have Bøder for dem, men

Arnkel nægtede rent ud at ville give en Penning for dem, saa Thorolf blev endnu vredere. En Dag red han ud til Helgefjeld til Snorre Gode; denne bad ham blive, men Thorolf svarede, at han trængte ikke til hans Mad, men var kommen, for at han kunde hjælpe ham tilrette; thi du er Herredshovding, sagde han, og det er din Pligt at hjælpe dem tilrette, som lide Uret. Hvem har da fornærmet dig, Bonde? sagde Snorre. Min Søn Arnkel, svarede Thorolf. Det kan du ikke klage over, sagde Snorre, snarere burde du føje dig efter ham, thi han er bedre Mand, end du. Nej, svarede Thorolf, han tilføjer mig nu den ene Fornærmelse efter den anden. Jeg giver dig mit Venskab, Snorre, naar du vil overtage Eftermaalet for mine Trælle, som Arnkel har ladet dræbe, og jeg vil ingen Fordring gjøre paa Boderne. Snorre svarede: Jeg vil ikke gaa i Dele med dig og din Søn. Thorolf vedblev: Du er ingen Ven af Arnkel, men maaskee du anseer mig for vel paaholden, velan da, jeg veed, at du gjerne vil eje Kraakenæs og Skoven der, som er en stor Kostbarhed her i Egnen; alt dette vil jeg haandsælge dig, naar du vil tage Eftermaalet for mine Trælle, saaledes at du selv kan have Ære deraf, og de, som have vanæret mig, kunne fortryde deres Gjerning, og jeg vil ingen Skaansel have viist imod nogen af dem, enten han er mig nærmere eller fjernere beslægtet. Snorre fandt, at han trængte meget til Skoven, og han lod sig Jorden haandsælge, og overtog Eftermaalet. Thorolf red hjem, og var vel tilfreds, men andre syntes ikke saa vel derom. Om Foraaret lod Snorre Sag anlægge til Thorsnæsting imod Arnkel for Trælledrabet. Begge Parter kom mandstærke til Tinget, og Snorre forfulgte Sagen. Da den kom til Doms, krævede Arnkel Bjærgvidner paa, at Trællene vare grebne med tændt

Ild og i Ildspaasættelse. Herimod indvendte Snorre, at de rigtig nok vare uhellige paa Ildgjerningsstedet, men da de andre havde ført dem bort derfra og ud til Vadelshøfde, og havde der dræbt dem, saa vare de ikke der uhellige. Og derved tilintetgjorde han Arnkels Bjærgvidner. Derefter gav man sig til at mægle dem imellem, og der blev sluttet Forlig saaledes, at Brødrene Styr og Vermund skulde dømme dem imellem. De dømte tolv Øre for hver af Trællene, og Pengene skulde udredes strax paa Tinget. Da dette var skeet, gav Snorre Thorolf Pungen; han tog den og sagde: Det tænkte jeg ikke, da jeg gav dig min Jord, at du vilde behandle min Sag saa ringe, og jeg er vis paa, at Arnkel vilde ikke have nægtet mig slige Bøder for mine Trælle, hvis jeg havde voldgivet ham Sagen. Det maa jeg sige, svarede Snorre, at du er kommen skamløs ud af dette, men jeg vil ikke vove min Anseelse mod din Ondskab og Uretfærdighed. Thorolf svarede: Jeg haaber ogsaa, at jeg ikke mere skal søge Hjælp hos dig i mine Sager, skjøndt det aldrig vil mangle paa Trætter mellem eder Herredsmænd. Derpaa forlod man Tinget. Hverken Arnkel eller Snorre vare fornøjede med Udfaldet, men Thorolf mindst, som rimeligt var.

31. Om Ulfars Død.

Nu hændtes det, at Ørlyg paa Ørlygstad blev syg, og da han blev haardt angreben, plejede hans Broder Ulfar ham; han døde. Men strax efter hans Død tog Arnkel til Ørlygstad, og han tilligemed Ulfar bemægtigede sig alt det Gods, der var. Men da Thorbrands Sønner spurgte Ørlygs Død, toge de til Ørlygstad og gjorde Fordring paa Godset. De paastode nemlig, at det var deres Ejendom alt hvad deres Frigivne havde besiddet, men Ulfar paastod sin Ret til at tage Arv efter sin Broder. De spurgte saa Arn-

kel, hvad Del han vilde tage deri? Han svarede, at Ulfar skulde blive uranet for hver Mand, saalænge deres Fællig varede, og han maatte raade. Thorbrands Sønner droge da bort, og for det første ud til Helgefjeld til Snorre Gode, hvem de underrettede om Sammenhængen, og bade om Hjælp. Men Snorre Gode svarede, at han for denne Sag ikke vilde give sig i Trætte med Arnkel, da de strax fra Begyndelsen af havde baaret sig saa akavet ad, at Arnkel havde først faaet Godset i Besiddelse. Thorbrands Sønner sagde, at naar han ikke bekymrede sig om sligt, saa vilde han heller ikke varetage vigtigere Ting.

Om Høsten havde Arnkel et stort Høstgilde, men han plejede til alle Gilder at indbyde sin Ven Ulfar, og at give ham Gaver ved Afskeden. Den Dag, da man skulde tage fra Gildet paa Bolstad, red Thorolf Bøgifod hen til sin Ven Spaagils i Thorsaadal, og bad ham ride med hen paa Ulfarsfjeld; Thorolfs Træl var med. Da de kom ind paa Bjerghalsen, sagde Thorolf: Der farer Ulfar fra Gildet, og han har vist sømmelige Gaver med sig; hvorpaa han tilskyndede Spaagils til at lure paa ham ved Ulfarsfjeld, og dræbe ham, hvorfor han lovede ham tre Mark Sølv, og forpligtede sig til at betale Bøderne for Drabet. Han underrettede ham tillige om, hvorledes han skulde tage de Kostbarheder fra den Dræbte, som han havde faaet af Arnkel, saa løbe langs ud med Fjeldet til Kraakenæs, og, hvis nogen kom efter ham, skjule sig i Skoven. Endelig skulde han begive sig til Thorolf, der saa vilde sørge for, at ingen skulde gjøre ham noget. Og eftersom Spaagils var en meget fattig Mand, der sad med mange Børn, saa lod han sig forlede ved disse arge Løfter. Han gik hen til Tungjærdet paa Ulfarsfjeld, saae Ulfar komme med et Skjold og Sværd,

som Arnkel havde givet ham, og da de traf paa hinanden, bad Spaagils om at see Sværdet, roste Ulfars Gjævhed, at Høvdingerne agtede ham saa gode Gaver værd, men da Ulfar gav ham Sværdet og Skjoldet, gjennemborede Spaagils ham med Sværdet. Derpaa løb han ud til Kraakenæs. Arnkel var ude, og saae en Mand løbe med et Skjold, som ham synes han skulde kjende; det faldt han da ind, at Ulfar ikke godvillig havde skilt sig ved det, og han kaldte paa nogle Mænd, at de skulde sætte efter Manden; og da det er min Faders Raad, som her ere gaaede i Opfyldelse, sagde han, saa denne Mand er bleven Ulfars Banemand, saa skulle I strax dræbe ham, hvor I træffe ham, og ikke lade ham komme for mine Øjne. Derpaa gik Arnkel op til Ulfarsfjeld, og de fandt Ulfar død. Thorolf Bøgifod, der saae Spaagils løbe ud ad Ulfarsfjeld med Skjoldet, og ligeledes kunde slutte sig til, hvorledes det var gaaet med ham og Ulfar, befalede Trællen at fare hen til Thorbrands Sønner, og vare dem ad, at Ulfar var dræbt, hvorfor de skulde tage hen til Ulfarsfjeld og ikke, som forrige Gang, lade den Frigivnes Arv rane fra sig. Derpaa red Thorolf hjem, og var vel fornøjet med sin Daad. Men de, der vare løbne efter Spaagils, grebe ham ved en Klev ved Stranden, lode ham bekjende Sandheden, toge ham saa af Dage, og begrove ham ved Kleven, men bragte Arnkel Kostbarhederne. Da Thorbrands Sønner fik Thorolfs Budskab, droge de til Ulfarsfjeld, men der var allerede Arnkel kommen med mange andre Mænd. De gjorde nu Fordring paa Ulfars Gods, men Arnkel fremledte de Vidner, der havde været tilstede ved Ulfars Haandsalg til ham, og paastod, at det skulde staa ved Magt, da det ikke lovlig var hævet, og bad dem derfor at lade deres Fordring fare, thi han vilde haandhæve sig i

Godset som i sin Fædrenearv. Thorbrands Sønner saae da ingen anden Udvej end at trække sig tilbage, og tyede atter til Snorre Gode. Denne sagde, at det var nu gaaet som forrige Gang, at de havde ladet Arnkel komme sig i Forkjøbet; de kunde nu skyde en hvid Pind efter Løsøret, som Arnkel allerede havde taget i Besiddelse, men til Jorden vare de lige nær, og det kom da an paa, hvo der vare de stærkeste; han frygtede imidlertid for, at Arnkel, der tilegnede sig hver Mands Del der i Herredet, ogsaa i dette Skifte, som i andre, vilde overmande dem. Thorleif Kimbe svarede: Du har Ret, Snorre! og vi kunne ikke vente, at du skal haandhæve vor Ret imod Arnkel, da du i alle Handeler, som I have sammen, giver efter for ham. Thorbrands Sønner toge derpaa hjem, misfornøjede med deres Skjæbne.

32. Om Thorolf Bøgifods Død.

Snorre Gode lod nu hugge i Kraakenæsskoven, og det meget. Thorolf Bøgifod, som mente, at Skoven blev ødelagt, red ud til Helgefjeld, og bad Snorre, at lade ham faa Skoven igjen, thi han havde laant ham den, men ikke givet ham den. Men Snorre svarede, at det vilde komme paa det rene, naar man hørte deres Vidnesbyrd, som havde været tilstede ved Haandsalget, og naar Skoven ikke saaledes blev frakjendt ham, saa vilde han ikke lade den fare. Thorolf begav sig da bort, meget ilde tilmode, og red ind til Bolstad til sin Søn Arnkel. Denne tog vel imod sin Fader, og spurgte efter hans Ærende. Det er mit Ærende hid, sagde Thorolf, at jeg finder den Kiv, der er imellem os, meget ulykkelig, og ønsker, at vi skulle lade den fare og leve som gode Frænder; dette Forhold er unaturligt, men naar vi forene os, ville vi blive anseelige her i Herredet, du ved din Manddom, jeg ved min Klogskab. Da Arnkel ytrede,

hvor kjært det vilde være ham, at de sluttede sig nøjere sammen, vedblev Thorolf: Lad det nu være Begyndelsen til vort Forlig og Venskab, at vi kræve Kraakenæsskoven tilbage af Snorre Gode; det tykkes mig haardt, at han skal have vor Ejendom; men han vil nu ikke lade mig faa Skoven, og siger, at jeg har givet ham den, men det er Løgn. Arnkel svarede: Det var ikke af Venskab mod mig du lod Snorre faa Skoven; jeg veed, at han har ikke ret Hjemmel til den, men jeg vil ikke, at du til Løn for din Ondskab skal have Glæde af vor Trætte. Jeg tænker, sagde Thorolf, det er snarere din egen Fejghed, der bevæger dig dertil, end fordi du frygter, at jeg skal have Glæde af eders Trætte. Tænk derom, som du vil, sagde Arnkel, men under disse Omstændigheder vil jeg ikke give mig i Kiv med Snorre om Skoven. Dermed skiltes de ad. Thorolf tog hjem, var meget misfornøjet, og tyktes nu ikke at kunne faa sin Krig frem.

Thorolf kom hjem om Aftenen, talte ikke med nogen, satte sig i sit Højsæde, spiste ikke til Aften, og blev siddende, da de andre gik til Sengs. Om Morgenen, da de stode op, sad han der endnu, og var død. Da sendte Husfruen Bud til Arnkel, for at mælde ham hans Faders Død. Arnkel red op til Hvam med nogle af sine Hjemmemænd, og da de kom til Hvam, fik han Visshed, at hans Fader var død, og sad i Højsædet; men alle Folk vare forskrækkede, thi dem alle forekom hans Død uhyggelig. Arnkel gik da ind i Stuen, langs med Bænkene bagfra mod Thorolf, og bad alle vogte sig for at komme ham nær forfra, saalænge Lighjælp endnu ej var ham ydet. Arnkel greb da Thorolf i Skuldrene, og maatte bruge alle sine Kræfter, førend han fik ham ned af Sædet, hvorpaa han svøbte et Klæde om hans Hoved, og redte om Liget, som Skik var. Derefter lod han bryde Hul

paa Væggen bag ved ham, fik ham der ud, lod ham lægge paa en Slæde med forspændte Øxne, og age op i Thorsaadal. Det var ikke uden Besvær, at de fik ham derhen, hvor han skulde være, og der lagde de ham i en fast Dys. Derpaa red Arnkel hjem til Hvam, og tog alt sin Faders Gods i Besiddelse. Han blev der i tre Dage, uden at der forefaldt noget videre mærkeligt, og vendte saa hjem.

33. Thorolf Bøgifod gaar igjen.

Efter Thorolf Bøgifods Død fandt mange det ilde at være ude efter Solens Nedgang, og mod Enden af Sommeren bemærkede man, at Thorolf var paafærde; da kunde man aldrig være udenfor Husene i Fred, naar Solen var gaaet ned, hvortil kom, at de Øxne, han var trukken med, bleve troldredne, og alt det Kvæg, som kom nær til hans Dys, blev galent og raste sig ihjel. Ofte kom Faarehyrden i Hvam hjem, forjaget af Thorolf, og om Høsten hændte det sig, at hverken Faarehyrden eller Kvæget kom hjem, og da man om Morgenen tog ud, for at lede efter dem, fandtes Hyrden død kort fra Thorolfs Dys; han var kulsort over hele Legemet, og hvert Ben i ham knust. Han blev dyset hos Thorolf, men alt Kvæget, som havde været i Dalen, fandtes enten dødt eller forvildede sig i Fjeldene, og fandtes aldrig; og naar Fugle satte sig paa Thorolfs Dys, faldt de døde ned. Dette vakte en saadan Forstyrrelse, at ingen vovede at lade Kvæget græsse oppe i Dalen; ofte hørte man om Natten udenfor paa Hvam stærke Døn, ja selv i Huset tumlede det, og da Vinteren kom, viste Thorolf sig ofte hjemme paa Gaarden, og hjemsøgte især Husfruen; mange havde Meen deraf, men hun var nær ved at gaa fra sin Forstand. Hun døde da ogsaa tilsidst deraf, og blev ført op i Thorsaadal og dyset hos Thorolf. Derpaa flygtede alle Folk bort fra Gaarden;

og nu begyndte Thorolf at gaa vide om Dalen, saa han ødede næsten alle Gaarde der omkring. Og denne hans Gjengang afstedkom en stor Forstyrrelse, da han dødede nogle, andre flygtede, men alle de, som opgave Aanden, bleve siden seete i Færd med ham. Alle klagede over denne Ulykke, og de mente, at Arnkel burde raade Bod derpaa. Arnkel bød alle dem til sig, som fandt det vildere[1] der, end andensteds. Thi hvor Arnkel var stædt, mærkedes der aldrig noget Meen af Thorolf og hans Følge. Alle vare saa ræddе for denne Thorolfs Gjengang, at ingen turde om Vinteren tage igjennem Egnen, skjøndt de havde vigtige Ærender.

Da nu Vinteren led og Vaaren kom med mild Luft, og Frosten gik af Jorden, sendte Arnkel et Bud ind til Karstad til Thorbrands Sønner, og bad dem tage med ham, for at føre Thorolf bort fra Thorsaadal, og søge ham et andet Leiested. Det var hver Mands Pligt efter Loven at føre død Mand til Graven, naar de æskedes dertil; Thorbrands Sønner mente dog, at det kom ikke dem ved, at hjælpe Arnkel eller hans Mænd af deres Nød, men den gamle Thorbrand forestillede dem, at det var deres lovlige Pligt, og heller ikke var det sømmeligt at afslaa det. Thorod lovede da at møde Arnkel paa Ulfarsfjeld. Nu gjorde Arnkel sig færdig; de vare tolv Mand, og havde Trækørne og Graveredskaber med sig; de toge først til Ulfarsfjeld, hvor de traf Thorod Thorbrandsen med to andre Mænd. De fore nu op over Halsen, og kom til Thorsaadal til Thorolfs Dys. Han saae nu meget fæl ud; de toge ham op af Graven, lagde ham paa en Slæde, spændte to stærke Øxne for, og droge ham op til Ulfarsfjeldshals; der vare Øxnene trætte, saa man maatte tage nogle andre, der droge ham op paa Halsen; Arnkel agtede at føre

[1] bedre.

ham ind paa Vadelshøfde, for at jorde ham der. Men da de kom ind paa Kanten af Bjerghalsen, bleve Ørnene gale, reve sig løse, løb frem ad Bjerghalsen, og stævnede ud mod Søen, og styrtede begge om og døde. Thorolf var da saa tung, at de ikke kunde faa ham videre, hvorfor de førte ham til en liden Høfde, som var tæt ved dem, og jordede ham der. Det Sted kaldes siden Bøgifods Høfde. Derpaa lod Arnkel et Gjærde opføre tværs over Høfden ovenfor Dysſen, saa højt, at ingen kunde komme derover uden flyvende Fugl. Man seer endnu Mærke deraf. Der laa Thorolf rolig al den Stund Arnkel levede.

34. Om Snorre Godes Dele med Arnkel.

Snorre Gode lod Kraakenæsſkoven hugge, og brød sig ikke om Thorolf Bøgifods Klagemaal. Men det mærkedes nok paa Arnkel, at han mente, at Snorre ikke havde Lovhjemmel paa Skoven, thi ham tyktes, at Thorolf havde begaaet Arvesvig ved at give ham den. En Sommer sendte Snorre Gode sine Trælle til Arbejde i Skoven, og de hug en Del Tømmer, stablede det op, og toge hjem. Da Tømmeret tørkedes, gik Ordet, at Arnkel vilde tage det, men der blev dog ikke noget af; derimod bad han sin Faarehyrde at passe paa, og at vare ham ad, naar Snorre vilde føre Tømmeret hjem. Da nu Vedet var tørt, sendte Snorre tre af sine Trælle efter det, og lod sin Følgemand Hauk tage med dem, for at staa dem bi. De bandt Tømmeret paa tolv Heste, og begave sig paa Hjemvejen. Men Faarehyrden underrettede Arnkel derom, som da tog sine Vaaben, og satte efter dem. Da han kom efter dem, sprang Hauk af Hesten, og kastede sit Spyd efter Arnkel, men det kom i Skjoldet, og saarede ham ikke. Men Arnkel sprang ligeledes af, og fældede Hauk med sit Spyd ved Hauksaa. Da Trællene saae Hauks

Fald, toge de Flugten hjemad, og da Arnkel havde forfulgt dem et Stykke, vendte han om, drev de med Ved belæssede Heste med sig, tog Vedet af dem, slog dem løse, fæstede Rebene paa dem, og drev dem ud ad Fjeldet, og de søgte hjem til Helgefjeld. Denne Tidende spurgtes, men alting blev roligt Vinteren over. Men om Vaaren anlagde Snorre Sag til Thorsnæsting for Hauks Drab, og Arnkel erklærede ham uhellig, fordi han havde gjort det første Anfald. Sagen blev dreven med megen Iver, men Hauk blev erklæret uhellig, og Sagen gik Snorre imod. Dette gav Anledning til megen Omtale Sommeren over.

35. Snorre raader Arnkel Bane.

Der var en Mand, ved Navn Thorleif, fra Østfjordene, som var lovfældet for Voldtægt; han kom om Høsten til Helgefjeld, og bad Snorre Gode om Ophold i hans Hus, men Snorre afslog det, og de talede meget sammen, førend han tog bort. Derefter tog Thorleif til Bolstad, hvor han kom om Kvelden, og var der Natten over. Tidlig om Morgenen stod Arnkel op, og naglede sin Udedør. Thorleif stod op, gik hen til Arnkel, og bad ham om Ophold der. Han svarede undvigende, og spurgte, om han havde været hos Snorre Gode? Det har jeg rigtig nok, sagde Thorleif, men han vilde ikke tage imod mig, og heller ikke skjøtter jeg meget om at være i denne Mands Følge, der lader sig kue af hver Mand, han har med at gjøre. Jeg tænker heller ikke, sagde Arnkel, at Snorre vinder ved Kjøbet, hvis han giver dig Mad for dit Følgeskab. Thorleif blev nu ved at trænge paa, at han gjerne vilde være hos en Mand som Arnkel, men denne vægrede sig, da han ikke plejede at tage Mand fra fremmed Herred i sit Hus. Medens de saaledes taledes ved en Stund, den ene paatrængende, den anden undvigende, borede Arnkel

paa Dørrevlerne, og lagde imidlertid sin Tælgeøxe paa Jorden; Thorleif greb den, svang den over sit Hoved, og vilde sætte den i Hovedet paa Arnkel; men da denne hørte Hvinet, sprang han op, løftede Thorleif op paa sit Bryst, og nu kjendtes hans Styrke, thi han kastede Thorleif til Jorden, saa han næsten daanede, men Øxen røg ham ud af Haanden, og Arnkel fik den fat, og satte Thorleif den i Hovedet, og gav ham Banesaar. Ordet gik, at Snorre Gode havde sendt denne Mand, for at dræbe Arnkel. Men Snorre tog sig ikke denne Sag nær, og lod Folk snakke hvad de vilde, og saaledes gik det Halvaar uden videre Forefald.

36. Om Arnkels Død.

Næste Høst ved Vinternætters Tid havde Snorre Gode et stort Høstgilde, hvortil han havde indbudet sine Venner. Der holdtes Øldrikke, og blev drukket fast, og herskede megen Munterhed af Øllet. Der blev ogsaa talt om Mandligning, og hvo der var den gjæveste Mand der i Egnen, eller den største Høvding; og derom kunde de ikke blive enige. De fleste holdt Snorre Gode for den gjæveste Mand, men andre holdt Arnkel derfor, og atter andre Styr. Da de nu talede derom, sagde Thorleif Kimbe: Hvad er det værd at trættes om sligt, som hver kan see for sine Øine? Hvad vil du sige med det, Thorleif! sagde de andre, at du holder den Sag for saa ligefrem. Uden Betænkning er Arnkel den største, sagde han; af hvad Grund da? sagde de andre. Fordi det er den rene Sandhed, svarede Thorleif; Snorre Gode og Styr ere for deres Svogerskabs Skyld at regne for een Mand, men ingen af Arnkels Hjemmemænd ligge uden Bøder ved hans Gaard, af dem, Snorre har dræbt, saaledes som Snorres Følgemand Hauk ligger her ved hans Gaard, hvem Arnkel har dræbt. Dette, fandt man, var dristig talt og dog

sandt, saaledes som Sagerne nu stode, og dermed endtes Samtalen. Da man nu tog bort fra Gildet, valgte Snorre Gaver til sine Venner, fulgte Thorbrands Sønner ned til Skibet, og ved Skilsmissen gik han hen til Thorleif Kimbe, og sagde: Her er en Øxe, Thorleif, som jeg vil give dig, den har et langt Skaft, men vil dog ikke kunne naa Arnkels Hoved, naar han gjør Hø paa Ørlygstad, hvis du skal kaste den hjemmefra Alftefjord. Thorleif tog mod Øxen, og sagde: Tro ikke, at jeg skal dvæle med at svinge Øxen imod ham, naar du vil hævne din Følgemand Hauk. Det tør jeg vente af eder, Thorbrands Sønner, sagde Snorre, at I vil passe paa, naar der gives Lejlighed til at angribe ham; og da maa I dadle mig med Rette, hvis jeg ikke møder eder, naar I vare mig ad, at det er Tid. De skiltes saaledes ad, begge lige villige til at tage Arnkel af Live; Thorbrands Sønner skulde udspejde Lejligheden.

Tidlig paa Vinteren kom der stærk Frost, og alle Fjorde lagde til. Freisten Bove vogtede Faar i Alftefjord; han skulde passe paa, naar der gaves Lejlighed til at anfalde Arnkel. Arnkel var en driftig Mand, og lod sine Trælle arbejde fra Morgen til Aften; han drev Jorderne baade paa Ulfarsfjeld og Ørlygstad, thi der var ingen at faa til at bo der af Frygt for Thorbrands Sønner; men om Vinteren plejede Arnkel at føre Høet fra Ørlygstad om Natten, naar det var Maaneskin, thi Trællene havde andet at gjøre hjemme om Dagen, og han brød sig ikke noget om, at Thorbrands Sønner lagde Mærke dertil. En Nat før Jul stod han op, vakte sine tre Trælle, af hvilke den ene hed Ofeig, og tog med dem ind til Ørlygstad; de havde fire Øxne og to Slæder med. Thorbrands Sønner bemærkede deres Færd, og Freisten Bove tog strax om Natten over Isen til Helgefjeld, og

kom derhen noget efter at Folk vare gaaede i Seng. Han vakte Snorre Gode. Denne spurgte hvad han vilde? Nu er den gamle Ørn fløjen til Aadslet paa Ørlygstad, sagde Freisten. Snorre stod op, lod sine Mænd klæde sig paa, og de droge ni Bevæbnede over Isen til Alftefjord, hvor Thorbrands Sønner, sex Mand stærke, mødte dem inderst i Fjorden. De droge nu afsted til Ørlygstad. Her var een af Trællene taget hjem med Hølæsset; de andre saae, at der kom Bevæbnede op fra Søen, og Ofeig mente, det var bedst at tage hjem. Arnkel befalede ham at løbe hjem og kalde paa hans Følgemænd, men selv besluttede han, ej at fly, men at værge sig paa Hopladsen, hvis Gjærde var et godt Forsvarssted. Ofeig havde næppe hørt hans Ord, førend han skyndte sig afsted, men han blev saa ræd, at han nær var bleven gal, og løb op i Fjeldet, og derfra i en Fos, hvor han satte Livet til. Da løb den anden Træl hjem. Arnkel værgede sig længe med et Slædetræ, især imod Thorleif Kimbe, greb derpaa sine Vaaben, men blev endelig overvældet af Mængden. Trællen, der var løben hjem, havde imidlertid hjulpet den anden med at bære Høet ind, og da de vare færdige dermed, gik de ind og toge deres Skindklæder af. Derved vaagnede Arnkels Følgemænd, og spurgte efter ham. Da vaagnede Trællen ligesom op af Søvne, og sagde: Det er sandt, sagde han, han strider nok endnu inde paa Ørlygstad med Snorre Gode. Da sprang Mændene op, klædte sig paa, og skyndte sig til Ørlygstad, men fandt Arnkel død. Alle beklagede hans Død, thi af alle Hedninger var han een af de bedste, forstandig, dannis, hjertegod og særdeles bjærv, oprigtig i Tale, sagtmodig i Sind; han gik ogsaa af med Sejeren i alle Sager, hvem han end havde med at gjøre; og det, hvilket nu viste sig, tilbrog ham Avindsmænd. Arnkel

blev høilagt i en meget stor Høi ved Søen ude ved Vadelshøfde.

37. Om Loven for Eftermaal.

Efter Arnkels Drab vare der kun Kvinder til Arv og Eftermaal; derfor blev Drabssagen ikke forfulgt med den Kraft, som man kunde vente efter en saa gjæv Mand. Der blev sluttet Forlig paa Tinget, og ingen anden Straf bestemt, end at Thorleif Kimbe, som man tilkjendte Arnkels Banesaar, skulde være landflygtig i tre Aar. Men da dette Eftermaal ikke var sømmeligt, som det burde at være efter en saadan Høvding, saa gave Landets Regjeringsmænd den Lov, at herefter maatte ingen Kvinde have Eftermaal i Drabsag, heller ikke Karlmand[1] under sexten Aar, og det har siden bestandig været overholdt.

38. Om Thorleif Kimbes Udenlandsreise.

Thorleif Kimbe fik sig Fart om Sommeren med nogle Kjøbmænd, som toge ud fra Strømfjord, og holdt til med Skibsstyrerne. Den Gang var det Skik hos Kjøbmændene, ingen Madsvende at have, men de, som spiste sammen, maatte selv kaste Lod om, hvem der skulde forestaa Kjøkkenet. Alle Skibsfolkene havde ogsaa Drik sammen; der skulde nemlig staa et Kar ved Masten, hvori Drikken var, og anden Drik havde man i Legler, hvorfra den fyldtes i Karret, naar det var tomt. Da de nu næsten vare færdige til at seile, kom der en Mand hen paa Pladsen ved Boden; det var en høi Mand, med en Byrde paa Ryggen, og han forekom dem noget underlig. Han spurgte efter Skibsstyreren, og de viste ham hen til hans Bod; han lagde sin Pakke ved Boddøren, gik saa ind i Boden, og spurgte Skibs-

[1]) Mandsperson.

styreren, om han vilde tage ham med over Havet. De spurgte ham om hans Navn; han hed Arnbjørn, var en Søn af Asbrand fra Kam, og sagde, at han vilde fare udenlands, for at opsøge sin Broder Bjørn, der for nogle Aar siden var rejst bort, og fra hvem han ikke havde spurgt noget, siden han drog til Danmark. Østmændene sagde, at Bunken var nu allerede bunden, og de havde ikke Lyst til at løse den; men han forestillede, at han havde ikke mere Tøj med sig, end der kunde ligge paa Bunken. Da dem nu tyktes, at det var ham vigtigt at rejse, saa toge de ham med. Han spiste alene, og havde sin Plads foran ved Stavnen. I hans Pakke havde han tre hundrede Alen Vadmel, tolv Vareskind og hans Rejsekost. Han var hjælpsom og munter, saa Kjøbmændene kunde godt lide ham. De kom lykkelig over til Hørdeland, og lavede deres Mad paa et Udskjær, hvor de havde landet. Thorleif Kimbe traf Lodden at forestaa Kjøkkenet, og han skulde lave Grød. Arnbjørn var paa Land, og lavede ligeledes Grød til sig selv, og dertil havde han taget Thorleifs Kjedel. Denne gik paa Land, og bad Arnbjørn om sin Kjedel, men han var endnu ikke færdig. Da nu Østmændene bebrejdede Thorleif hans islandske Sendrægtighed, blev denne vred, tog Kjedelen, kastede Arnbjørns Grød ud, og gik sin Vej. Men Arnbjørn havde Skeen i Haanden, og slog med den til Thorleif, og traf ham paa Halsen. Slaget var ubetydeligt, men da Grøden var hed, saa brændte den Thorleif paa Halsen. Han sagde: Nordmændene skal ikke have det at lee af, at de maa skille os Landsmænd ad som Hunde, men naar vi komme sammen paa Island, skal jeg nok huske dig det. Arnbjørn svarede ikke. Nogle Dage efter fik de Bør ind til Landet, og satte Skibet op. Thorleif blev der, men Arnbjørn fik

Skibsleilighed med nogle Lastfarere til Vigen, og tog derfra til Danmark, for at opsøge sin Broder.

39. Om Bjørn Bredvikinge-Kappe.

Thorleif Kimbe var paa tredie Aar i Norge, og tog saa tilbage til Island med de samme Kjøbmænd, som han var taget ud med. De kom til Dagverdnæs, og han tog om Høsten hjem til Alftefjord, og gjorde sig til, som han plejede. Den samme Sommer landede Brødrene Bjørn og Arnbjørn i Hraunhavn. Bjørn blev derefter kaldt Bredvikingekappe (Bredvikingernes Kjæmpe). Arnbjørn, der havde ført en god Skilling ud med sig, kjøbte sig strax Jord paa Bakke i Hraunhavn. Han førte ingen Pragt, og var i det hele tilbageholden, men ellers den gildeste Mand, man vilde see. Hans Broder Bjørn derimod opførte sig prægtig, da han kom hjem, og holdt sig vel, thi han havde dannet sig efter fremmede Høvdingers Sæder; han var meget smukkere end Arnbjørn, forresten ligesaa gild og langt taprere. Om Sommeren, da de vare nykomne, blev der holdt et talrigt Mandemøde nordenfor Heden ved Mundingen af Frodaa. Kjøbmændene rede alle did i farvede Klæder, og forefandt en stor Mængde. Husfruen Thuride fra Frodaa var der ogsaa, og hende gav Bjørn sig i Tale med, uden at det vakte særdeles Opmærksomhed, thi man fandt det rimeligt, at de havde meget at tale om, efterat de i saa lang Tid ikke havde seet hinanden. Det kom til blodig Strid om Dagen, og een af Nordmændene blev dødelig saaret; han blev baaren hen under en Busk, der stod paa Øren, og der løb saa meget Blod af Saaret, at det dannede ligesom et Blodkjær i Busken. Drengen Kjartan fra Frodaa, Thurides Søn, var der ogsaa; han havde en lille Øre i Haanden, og løb hen til Busken, og dyppede den i Blodet.

Da nu de, der boede søndenfor Heden, rede hjem, spurgte Thord Blig Bjørn, hvorledes det var gaaet ham med hans Samtale med Thuride. Godt, sagde han. Derpaa spurgte Thord, om han havde lagt Mærke til Drengen Kjartan, hans og Thorods eller alle deres Søn, og hvad han syntes om ham? Ja vist saae jeg ham, sagde Bjørn, løbe til Blodkilden, og næppe kjender han sin egen Fader. De talede nu mere derom, og Bjørn slog tydelig nok paa, at Drengen lignede ham; men Thord raadte ham til, nu at vende sin Hu fra Thuride. Det vilde nok være det klogeste, sagde Bjørn, men det har jeg ikke i Sinde, skjøndt jeg her faar med en stærkere Mand at gjøre, hendes Broder Snorre. See dig da vel for! sagde Thord, og dermed endte de deres Samtale.

Bjørn drog nu hjem til Kam, og overtog Husets Bestyrelse, thi hans Fader var den Gang død. Om Vinteren begyndte han igjen sin Færd over Heden, for at besøge Thuride; og hvor ilde det end tyktes Thorod, saa vidste han dog ikke, hvorledes han skulde raade Bod derpaa; thi han betænkte, hvor slet det var gaaet ham forrige Gang, og nu var Bjørn en anderledes stærk Mand end før. Han kjøbte derfor Thorgrim Galdrekinn til at opvække Uvejr for Bjørn, naar han tog over Heden. Det hændte sig ogsaa en Dag, da Bjørn foer til Frodaa, og om Aftenen vilde tage hjem, og var kommen noget silde paa Færden, at Vejret blev tykt, og det regnede noget; men da han kom op paa Heden, blev det koldt og Snefog, og saa mørkt, at han ikke kunde see Vejen for sig; saa kom der Stormvejr med saa stærk Regn, at han næppe kunde komme frem, og de vaade Klæder frøs paa Kroppen af ham; derhos foer han vild, og vidste ikke selv hvor han var. Endelig fandt han en Hule, hvor han søgte Ly, men det var et koldt Leje, og han maatte blive der

i hele tre Dage, forend Uvejret holdt op, saa han kunde komme hjem.

40. Om Thorleif Kimbe og Thorbrands Sønner.

Samme Vaar bejlede Thorleif Kimbe til Helga Thorlaksdatter paa Eyre, en Søster til Stenthor, hvis Broder Thormod, der var gift med Thorleif Kimbes Søster Thorgerde, anbefalede Giftermaalet; men Stenthor vilde ikke gjerne give sit Samtykke, og henstillede det til sine Brødre. De henvendte sig da til Thord Blig, men denne erklærede Thorleif: at han maatte først see at faa de Grødskrammer lægte paa sin Hals, som han for tre Aar siden havde faaet i Norge, forend han tænkte paa at gifte sig med hans Søster. Over dette Svar truede Thorleif ham paa Livet. Om Morgenen efter holdt de en Tørveleg ved Thorbrandssønnernes Bod, og i det Thorlakssønnerne gik forbi, fløj der en stor Sandtørv i Nakken paa Thord Blig, saa han vendte Benene i Vejret; og da han stod op, saae han, hvorledes Thorbrandssønnerne lo ad ham. Thorlakssønnerne grebe da til Vaaben, de gik imod hinanden, og nogle Mænd bleve saarede; men Stenthor og Snorre tilvejebragte Forlig.

41. Om Bredvikingerne og Thorbrands Træl.

Denne Kiv blev bestandig fortsat. Bredvikingerne havde for Sæd om Høsten at samles til Boldleg, og man søgte derhen fra hele Egnen; der blev opreist Legboder, saa at man opholdt sig der en halv Maaned eller længer. Nu havde Bonden Thorbrand en Træl, ved Navn Egil den Stærke, der var meget misfornøjet med sin Trællestand, og ofte bad Thorbrand og hans Sønner om sin Frihed, hvorimod han lovede at udføre hvad de vilde have. Engang da han om Aftenen gik efter Faar ud til Borgedal, saae han en Ørn komme flyvende over Fjorden; en stor Hund fulgte

med Egil, denne kastede Ørnen sig paa, og greb den i sine Klør, og fløi tilbage med den over Fjorden til Thorolf Bøgifods Dys. Dette, mente Thorbrand, var Varsel for store Tidender. Om Høsten talte Thorbrandssønner med Trællen, at han skulde fare hen til det Sted, hvor Boldlegen holdtes, og dræbe een af Bredvikingerne, Bjørn eller Thord eller Arnbjørn, hvorimod de lovede ham sin Frihed. Somme mente, at det skete efter Overlæg med Snorre, og at han havde underrettet Trællen, hvorledes han skulde bære sig ad dermed, at han nemlig skulde benytte den Tid, da man lavede Mad, og Havvinden drev Røgen ind i Bjergskaaret, til at overraske de Legende. Egil begav sig paa Veien. Samme Aften gik Freisten efter Faar over en Aa, og kom til den Bjergskride, som hedder Geirvør; der saae han et bart Mandshoved ligge, og Hovedet kvad:

Geirvør er fuld
af Faldnes Blod;
dække hun skal
Dødes Hos[1].

Han fortalte Thorbrand dette Varsel, og denne fandt, at ogsaa det spaaede vigtige Begivenheder.

Hvad nu Egil angaar, saa stævnede han over Fjeldene, og skjulte sig Dagen over i et Bjergskaar ved Legboderne, og saae paa Legen. Thord Blig, der sad paa en Stol og saae paa Legen, thi han kunde ikke være med for sin Heftigheds Skyld, sagde: Jeg veed ikke hvad det er jeg seer deroppe i Bjergskaaret, og som af og til kommer frem, om det er en Fugl eller et Menneske, der har skjult sig; noget Levende er det, det er nok bedst at undersøge det. Ingen af de andre saae det, og man brød sig derfor ikke videre derom.

[1]) Hjerneskal.

Denne Dag tilfaldt det Bjørn Bredvikingekappe og Thord Blig at sørge for Maden; Bjørn skulde gjøre Ild og Thord hente Vand. Da der nu var tændt Ild, drev Røgen op i Skaaret, saaledes som Snorre havde sagt, og Egil fulgte da Røgen ned til Boden. Legen var endnu ikke tilende, men det var imod Enden af Dagen, Ilden brændte stærkt, og Boden var fuld af Røg. Egil var bleven meget stiv, deels af sin Gang over Fjeldet, deels af det han havde ligget i Skaaret. Han havde fryndset Skotvinge i sine Sko, som da var Skik, men den ene var gaaet løs, og slæbte efter ham. Han gik ind i Forstuen, men da han skulde gaa ind i Adelstuen, vilde han liste sig frem, thi han saae Bjørn og Thord sidde ved Ilden, og han haabede nu om et Øjeblik at vinde sin Frihed for bestandig. Da han nu vilde stige over Dørtærskelen, traadte han paa den løse Skotvinge, kunde ikke faa den anden Fod frem, snublede, og styrtede ind paa Gulvet med en Alarm, som om der var falden en flaaet Oxe. Thord sprang op, og spurgte, hvad Pokker det var. Bjørn sprang ligeledes op, og fik fat paa ham, førend han kunde komme paa Benene, og spurgte, hvem han var? Det er Egil, min gode Bjørn! sagde Trællen. Hvad for en Egil? spurgte Bjørn. Egil fra Alftefjord, sagde han. De satte nu Fjædder paa hans Fødder, og da de andre kom ind, maatte han bekjende alt. Næste Morgen førte de ham op i Skaaret, og dræbte ham der. Det var den Gang Lov, at hvis nogen dræbte anden Mands Træl, skulde han bringe Bøderne hjem til Husbonden, nemlig tolv Øre Sølv, og det inden tredie Dag efter Drabet; naar disse Bøder saaledes lovlig vare betalte, kunde intet Søgsmaal finde Sted for Drabet. Bredvikingerne besluttede, at bringe Bøderne for Egil efter Loven. De valgte tredive Mænd af dem, der

vare med ved Legene, og det var udvalgte Folk. Disse rede over Heden, og gjæstede om Natten paa Eyre hos Stenthor, som derpaa forenede sig med dem, saa de vare tresindstyve Mand. Næste Nat vare de paa Bakke hos Stenthors Broder Thormod, og bade Styr og Vermund at følge med. Nu vare de firsindstyve Mand. Saa sendte Stenthor en Mand til Helgefjeld, som skulde see, hvad Snorre Gode tog sig for, naar han hørte, de samledes. Men da Sendebudet kom til Helgefjeld, sad Snorre Gode i Høisædet, og der var ingen Forandring at mærke i Huset, saa Sendebudet kunde ikke komme efter, hvad Snorre havde for. Denne Efterretning bragte han Stenthor. Denne sagde, at det var at formode, at Snorre vilde finde sig i andres lovlige Færd, og naar han ikke foer til Alftefjord, saa vidste han ikke, hvortil de behøvede saa mange Folk. Han vilde derfor have, at Bredvikingerne skulde blive tilbage. Men Thord svarede, at han vilde med, thi Thorleif Kimbe skulde ikke have det at spotte over, at han ei turde bringe ham Boderne for Trællen. Da sagde Styr til Brødrene Bjørn og Arnbjørn, at de skulde blive tilbage med tyve Mand. Bjørn svarede, at han var just ikke vant til at skydes ud, og mente at Snorre vilde overliste dem, saa de kunde behøve alle de Folk, de kunde faa; men da Stenthor lovede at sørge for alt, fandt Bjørn sig deri. Nu red Stenthor med omtrent tresindstyve Mand bort fra Bakke; og de stævnede hen til Ulfarfjeldshals.

41. Om Slaget ved Alftefjord.

Snorre havde imidlertid anordnet alt; men først da Stenthors Sendebud var taget bort, som han nok kunde tænke var kommen for at speide, seilede han med tre Skibe indad Alftefjord, med omtrent et halvt Hundrede Mand, og kom

til Karstad førend Stenthor. Da man nu fra Karstad saae Stenthor komme, vilde Thorbrands Sønner strax imod dem, for at hindre dem fra at komme ind i Tunet; thi de havde godt Mandskab, firsindstyve Mand. Men Snorre Gode forbød at hindre deres Ankomst, og befalede, at Stenthor skulde have sin lovlige Ret; og alle skulde være inde, og ikke bruge unyttige Ord, hvorved Sagen kunde forværres. De gik da alle ind i Stuen, og satte sig paa Bænkene, men Thorbrands Sønner bleve gaaende paa Gulvet. Stenthor red med sit Følge hen til Døren. Han var iført en rød Kjole, hvis Flige han havde trukket op under Bæltet; han havde et smukt Skjold og Hjelm, og var gjordet med Sværd, der var smukt forarbejdet, men ikke ret skarpt; Hjaltet var hvidt, af Sølv, Hæftet ligeledes snoet med Sølv og med forgyldte Plader. Han og hans Følge stege af; han gik hen til Døren, og hængte i Aabningen en Pung, hvori der var tolv Øre Sølv, og krævede Vidner paa, at Trælleboderne vare lovlig betalte. Døren var aaben, og en Hjemmekvinde, som stod i den, og hørte ham kalde til Vidne, gik ind i Stuen, og sagde: Det er en dygtig Mand, Stenthor paa Eyri, og han har talt vel for sig, da han bragte Trælleboden. Da Thorleif Kimbe hørte dette, sprang han og de andre Thorbrands Sønner ud, og saa kom alle de frem, som vare i Stuen. Thorleif kom først til Døren, og saae, at Thord Blig stod udenfor med sit Skjold, men Stenthor gik tilbage i Tunet. Thorleif tog et Spyd, der stod i Døren, og stak efter Thord Blig; Stikket traf Skjoldet, gleb af, og gav ham et stort Saar i Skulderen. Da løb de andre ud, og der begyndte et Slag i Tunet, i hvilket Stenthor især stred ivrig. Men da Snorre kom ud, standsede han det, og bad Stenthor ride bort; han vilde ikke lade sætte efter ham.

Stenthor red da bort med sine Mænd. Men da Snorre Gode gik hen til Døren, traf han sin Søn Thorod, den Gang tolv Aar gammel, der havde et stort Saar i Skulderen. Han spurgte, hvem der havde saaret ham? Stenthor paa Eyre, svarede han. Og nu lod Snorre sætte efter dem. De andre saae det, og begave sig op i Fjeldskreden Geirvør, hvor der var et godt Forsvarsted. Da Snorres Flok nu gik opad Skreden, kastede Stenthor efter gammel Sæd et Spyd, sig til Held, hen over Snorres Flok; Spydet traf Snorres Frænde Maar Halvardsen, der strax blev udygtig til Strid. Da dette blev sagt Snorre Gode, sagde han: Det er godt at det sees, at det ikke altid er tjenligt at gaa sidst. Nu begyndte en heftig Kamp, indtil Aslak fra Langedal med flere kom til, og mæglede imellem dem. Stenthor skulde tage mod Fred paa sine Mænds Vegne, og bad Snorre at række sin Haand frem; men da han gjorde det, løftede Stenthor sit Sværd, og hug Snorre over Haanden; Hugget gav et stort Brag, og traf paa Stalleringen[1], saa at denne gik itu, men Snorre blev ikke saaret. Da raabte Thorod Thorbrandsen: De ville ingen Fred have, og lad os nu ikke holde op, førend alle Thorlaksønner ere dræbte. Men Snorre Gode sagde: Da vil der blive Tugt og Ave i Herredet, hvis alle Thorlaksønner blive dræbte; og Freden skal holdes, hvis Stenthor vil indgaa den. Alle bade denne at modtage den, og de sluttede da Stilstand, indtil hver var kommen til sit Hjem.

Bredvikingerne havde imidlertid hørt, at Snorre var taget til Alftefjord; de stege da til Hest, og rede efter Stenthor alt hvad de kunde, og vare paa Ulfarfjeldshals, da Sla-

[1]) Den Ring, der laa paa Stallen eller Alteret, og som Herredshøvdingen bar paa Armen, naar Ed skulde aflægges.

get stod. Mange mene ogsaa, at Snorre Gode saae dem deroppe, og at han derfor var saa villig til at slutte Fred med Stenthor. Da siden Stenthor og Bjørn traf hinanden paa Ørlygstad, sagde Bjørn, at det var gaaet, som han tænkte, og at det nu var bedst, at vende tilbage, og at anfalde dem; men Stenthor svarede, at han vilde holde den med Snorre sluttede Fred. Hver red derpaa til sit; Thord Blig laa saaret paa Eyre. I Slaget i Alftefjord faldt fem paa Stenthors Side, og to paa Snorres, og mange bleve desuden saarede.

42. Om Thorbrands Sønners Nederlag.

Sommeren før Slaget i Alftefjord var der ankommet et Skib, af hvis Ejere Stenthor havde kjøbt en Femaaring[1], som blev sat op ved Tingskaalenæs. En Morgen kort før Jul vilde han hente den med sine Brødre, Bergthor og Thord Blig, hvis Saar næsten nu vare lægte, samt to Nordmænd; i alt vare de otte Mand. De toge først ind paa Bakke, og fik deres Broder Thormod med, saa nu vare de ni. Medens de nu vare ifærd med Skibet, saae de fer Mænd komme fra Tingskaalenæs imod Helgefjeld til, og fattede da strax Mistanke, at det var Thorbrands Sønner, der vilde til Julegilde paa Helgefjeld, som det ogsaa var. Her kom det atter til et blodigt Møde paa den skraa og glatte Is, hvilket endte med, at alle Thorbrands Sønner bleve fældte til Jorden. Da sagde Thord Blig, at man skulde gaa imellem Krop og Hoved paa dem alle[2]; men Stenthor sagde, at han vilde ikke bære Vaaben paa liggende Mænd. Snorre Gode fik Efterretning om Striden, og kom did, men da var Stenthor allerede borte. Freisten Bove fandt han død, men alle de andre vare dødelig saarede. Thorbrands Sønner bleve førte hjem til Helge-

[1]) femradaaret Skib. [2]) afhugge deres Hoveder.

ham ind paa Vadelshøfde, for at jorde ham der. Men da de kom ind paa Kanten af Bjerghalsen, bleve Øxnene gale, reve sig løse, løb frem ad Bjerghalsen, og stævnede ud mod Søen, og styrtede begge om og døde. Thorolf var da saa tung, at de ikke kunde faa ham videre, hvorfor de førte ham til en liden Høfde, som var tæt ved dem, og jordede ham der. Det Sted kaldes siden Bøgifods Høfde. Derpaa lod Arnkel et Gjærde opføre tværs over Høfden ovenfor Dyssen, saa højt, at ingen kunde komme derover uden flyvende Fugl. Man seer endnu Mærke deraf. Der laa Thorolf rolig al den Stund Arnkel levede.

34. Om Snorre Godes Dele med Arnkel.

Snorre Gode lod Kraakenæsskoven hugge, og brød sig ikke om Thorolf Bøgifods Klagemaal. Men det mærkedes nok paa Arnkel, at han mente, at Snorre ikke havde Lovhjemmel paa Skoven, thi ham tyktes, at Thorolf havde begaaet Arvesvig ved at give ham den. En Sommer sendte Snorre Gode sine Trælle til Arbejde i Skoven, og de hug en Del Tømmer, stablede det op, og toge hjem. Da Tømmeret tørkedes, gik Ordet, at Arnkel vilde tage det, men der blev dog ikke noget af; derimod bad han sin Faarehyrde at passe paa, og at vare ham ad, naar Snorre vilde føre Tømmeret hjem. Da nu Vejret var tørt, sendte Snorre tre af sine Trælle efter det, og lod sin Følgemand Hauk tage med dem, for at staa dem bi. De bandt Tømmeret paa tolv Heste, og begave sig paa Hjemvejen. Men Faarehyrden underrettede Arnkel derom, som da tog sine Vaaben, og satte efter dem. Da han kom efter dem, sprang Hauk af Hesten, og kastede sit Spyd efter Arnkel, men det kom i Skjoldet, og saarede ham ikke. Men Arnkel sprang ligeledes af, og fældede Hauk med sit Spyd ved Hauksaa. Da Trællene saae Hauks

Fald, toge de Flugten hjemad, og da Arnkel havde forfulgt dem et Stykke, vendte han om, drev de med Ved belæssede Heste med sig, tog Vedet af dem, slog dem løse, fæstede Rebene paa dem, og drev dem ud ad Fjeldet, og de søgte hjem til Helgefjeld. Denne Tidende spurgtes, men alting blev roligt Vinteren over. Men om Vaaren anlagde Snorre Sag til Thorsnæsting for Hauks Drab, og Arnkel erklærede ham uhellig, fordi han havde gjort det første Anfald. Sagen blev dreven med megen Iver, men Hauk blev erklæret uhellig, og Sagen gik Snorre imod. Dette gav Anledning til megen Omtale Sommeren over.

35. Snorre raader Arnkel Bane.

Der var en Mand, ved Navn Thorleif, fra Østfjordene, som var lovfældet for Voldtægt; han kom om Høsten til Helgefjeld, og bad Snorre Gode om Ophold i hans Hus, men Snorre afslog det, og de talede meget sammen, førend han tog bort. Derefter tog Thorleif til Bolstad, hvor han kom om Kvelden, og var der Natten over. Tidlig om Morgenen stod Arnkel op, og naglede sin Udedør. Thorleif stod op, gik hen til Arnkel, og bad ham om Ophold der. Han svarede undvigende, og spurgte, om han havde været hos Snorre Gode? Det har jeg rigtig nok, sagde Thorleif, men han vilde ikke tage imod mig, og heller ikke skjøtter jeg meget om at være i denne Mands Følge, der lader sig kue af hver Mand, han har med at gjøre. Jeg tænker heller ikke, sagde Arnkel, at Snorre vinder ved Kjøbet, hvis han giver dig Mad for dit Følgeskab. Thorleif blev nu ved at trænge paa, at han gjerne vilde være hos en Mand som Arnkel, men denne vægrede sig, da han ikke plejede at tage Mand fra fremmed Herred i sit Hus. Medens de saaledes taledes ved en Stund, den ene paatrængende, den anden undvigende, borede Arnkel

45. Om Kristendommen.

Gissur Hvide og hans Maag Hjalte kom dernæst ud, og forkyndte Kristendommen; alle Indvaanerne bleve døbte, og Kristendommen blev lovtagen paa Althinget. Snorre Gode fremmede den især i Vestfjordene; han byggede selv en Kirke paa Helgefjeld, og hans Svigerfader Styr en anden paa Hraun. Det bidrog meget til Kirkers Bygning, at Præsterne lovede, at man i Himmerige skulde faa Plads for saa mange Mennesker, som der kunde staa i den Kirke, man lod bygge. Thorod Skatkjøbende lod ogsaa en Kirke bygge paa sin Gaard ved Frodaa, men der var ingen Præster til at holde Gudstjeneste i Kirkerne, thi der vare kun faa af dem paa de Tider.

46. Om Thorgunne fra Syderøerne.

Den samme Sommer Kristendommen blev lovtaget paa Island, kom der et Skib til Snefjeldsnæs; det var et Dubliner Fartøj med Mænd fra Irland og Syderøerne, men kun faa Nordmænd. De maatte ligge længe, forat vente paa Bør til at seile ind ad Fjorden, og imidlertid toge mange hen til Næsset, forat handle med dem. Der var ogsaa en Kvinde fra Syderøerne, med Navn Thorgunne, ombord, og Skibsfolkene sagde, at hun havde kostbare Sager med sig, som man vanskelig skulde finde paa Island. Da Husfruen paa Frodaa, Thuride, hørte det, fik hun stor Lyst til at see disse Sager; thi hun holdt meget af Stads og Pynt. Hun tog da hen til Skibet, og besøgte Thorgunne, og spurgte hende, om hun havde nogen udmærket Kvindeklædning? Thorgunne svarede, at hun havde intet til Salg, men hun havde kostbare Sager, som den anden ikke behøvede at skamme sig ved, hverken ved Gilder eller andre Sammenkomster. Thuride bad om at see dem, og det fik hun Lov til. Hun

syntes vel om dem, og mente, de vilde klæde godt, men ansaae dem ikke for kostbare. Hun bød paa dem, men Thorgunne vilde ikke sælge dem. Da bad hun Thorgunne tage sit Ophold i hendes Hus; thi hun vidste, hun havde mange Herligheder, og haabede at faa dem ved Lejlighed. Thorgunne modtog Tilbudet, men tilføjede, at hun ikke vilde give meget for sit Ophold, thi hun var ganske godt værkfør[1] og var heller ikke led af at arbejde, kun vilde hun ikke forrette nogen simpel Gjerning, og hun vilde selv bestemme hvad hun skulde give for sig. De kom overens, og Thorgunnes Sager bleve baarne op fra Skibet; det var en stor tillaaset Ark[2], og en mindre Kiste, som bleve førte til Frodaa. Da Thorgunne kom til sit ny Hjem, bad hun om sit Kammer, og der blev anviist hende Plads inderst i Stuen. Der lukkede hun sin Ark op, og tog ud af den kostelige Sengeklæder; hun bredte engelske Lagener paa Sengen og et Silketæppe; ligeledes Omhæng og hvad der ellers hørte til, saa kostelige Ting, at man aldrig havde seet Magen. Thuride slog paa, hvad alt dette vel kunde være værd; men Thorgunne svarede: Mener du jeg vil ligge i Halmen for din Skyld, hvor pyntelig og stadselig du end er; og siden den Tid talte Thuride aldrig om at kjøbe hendes Sager.

Thorgunne vævede, naar det ikke var Høvejr, men naar det var tørt Vejr, gjorde hun Hø i Engmarken, og havde ladet sig gjøre en Rive for sig selv alene. Hun var stor af Væxt, baade før og høj og kjødrig, med sorte Bryn, smaa Øjne og stærkt lyst Haar; til hverdags var hun god at komme tilrette med, og kom hver Dag til Kirke, førend hun gik til sin Gjerning; hun var dog hverken snaksom eller

[1]) dulig til at forrette al Slags Gjerning. [2]) en stor Kiste.

synderlig omgjængelig; man holdt hende for en Kone paa den tredie Snes.

Paa denne Tid var Thorer Vidleg og hans Kone Thorgrima Galdrekinn komne som Fledføringer[1] til Frodaa, og de kunde ikke godt komme ud af det med Thorgunne. Thorods Søn Kjartan, der nu var tretten fjorten Aar gammel, var derimod hendes Yndling; men han kunde ikke lide hende, hvorover hun ofte blev vred.

47. Om Thorgunnes Død.

Efter en vaad Sommer fulgte gode tørre Dage om Høsten, saa at Høværket paa Frodaa trivedes godt. En Dag var det stille og tørt Vejr, og der var ikke en Sky at see paa Himlen. Thorod stod tidlig op, og satte alle i Arbejde, nogle til at kjøre ind, Kvinderne til at vende Høet, og Thorgunne skulde sørge for Kvægfoderet. Men noget efter Middag viste sig en sort Sky paa Toppen af et Bjerg mod Norden; man frygtede for Regn, og Thorod befalede dem at sætte Høet op, men Thorgunne gjorde det ikke, uagtet det blev sagt. Skyen drog rask frem, og da den kom over Gaarden, blev det saa mørkt, at man næppe kunde see Haand for sig, og der faldt en saa stærk Regn, at alt det Hø, der laa spredt, blev ganske vaadt; men Regnen faldt ikke andensteds, end paa Frodaa. Skyen drog ligesaa hurtig over, som den var kommen, og Vejret klarede op. Man saae da, at det havde regnet Blod; men da det blev godt Tørrevejr om Aftenen, saa tørredes Blodet snart af alt det andet Hø, men Thorgunnes blev ikke tørt, og heller ikke den Rive, hun havde holdt paa. Thuride spurgte hende, hvad hun mente, dette Under skulde betyde; hun svarede, hun vidste det ikke, men dette maatte varsle Ondt for nogen i Huset. Om Af-

[1]) Fledføring, den, der har sin Underholdning i en andens Hus.

tenen gik hun hjem, begav sig til sit Kammer, tog de blodige Klæder af, og gik i Seng; hun stønnede meget, saa man mærkede, hun var bleven syg. Spise vilde hun ikke. Om Morgenen kom Thorod hen til hende, forat see hvorledes hun havde det, og hvad Ende hun mente det vilde tage. Hun svarede, at det blev hendes sidste Sygdom. Derpaa vedblev hun: Du er den forstandigste Mand her paa Gaarden; jeg vil derfor sige dig min Anordning angaaende det Gods, jeg efterlader mig og angaaende mig selv; thi saaledes som jeg siger, saaledes vil det skee; og hvor lidet I end gjøre af mig, saa vil det dog være farligt at forandre min Villie. Han lovede at opfylde den. Det er min Bestemmelse, sagde hun videre, at hvis jeg døer, skal mit Lig føres til Skalholt, thi min Hu siger mig, at dette Sted vil blive et af de anseeligste her i Landet, og jeg veed, at der allerede nu ere Præster, som kunne synge Messe over mig. Jeg beder dig derfor, at du lader mig føre derhen, og du skal derfor faa saa meget af min Ejendom, at du kan være skadesløs. Af mit andet Gods skal Thuride have min Skarlagenskaabe, og det forat hun ej skal fortryde paa, at jeg handler med mit øvrige Gods, som jeg vil. Betalingen for mit Ophold skal jeg anvise dig. Den Guldring, jeg har paa mig, skal følge mig i Graven, men min Seng og alt hvad til den hører skal brændes, thi det kan ikke være nogen til Nytte; ikke fordi jeg misunder nogen Brugen deraf, hvis det kunde være dem tjenligt, men jeg lægger saa megen Vægt herpaa, fordi det vilde gjøre mig Ondt, dersom man skulde have saa megen Ulykke deraf, som jeg veed, der ikke vil udeblive, hvis min Villie ikke bliver opfyldt. Thorod lovede, at opfylde hendes Begjering. Derefter tog hendes Sygdom saaledes til, at hun døde faa Dage efter. Liget blev bragt

til Kirken, og Thorod lod gjøre Kiste til det. Dagen efter lod han Sengeklæderne bære ud i Luften, førte Ved til, og lod et Baal reise. Husfruen Thuride kom ud, og spurgte, hvad han vilde gjøre med Sengeklæderne? Han svarede, at han vilde brænde dem, som Thurgunne havde befalet. Hun satte sig imod, at slige Kostbarheder skulde brændes; og han forestillede forgjæves, hvor strengt Thorgunne havde befalet, ikke at afvige fra hendes Anordning. Det er ikke andet, end Avind, sagde Thuride; hun under intet Menneske at have godt deraf. Hvad Ulykke skulde der komme, fordi man forandrer hendes Villie? Men da han endnu ikke vilde give efter, tog hun ham om Halsen, og bad ham ikke at brænde Sengeklæderne, og overhængte ham saalænge, at han endelig betænkte sig. Hun bragte det da dertil, at Thorod kun brændte Dynerne og Puderne, men Tæppet og Lagenerne og Omhænget tog hun til sig, og var endda ikke fornøjet.

Derefter beredte man Ligfærden; nogle brave Mænd bleve tagne til at fare med Liget, og gode Heste. Liget blev indsvøbt i løst Linned, og lagt i Kiste, hvorpaa de begave sig paa Vejen over Heden. De fortsatte nu deres Tog, indtil de endelig i Stafholtstunger kom til Gaarden paa det nedre Næs, hvor de bade om Herberge; men Bonden vilde ikke give dem noget. Men da Natten stod fore, mente de ikke at kunne fare længer, thi de syntes ikke om at færdes ved Hvidaa om Natten. De toge da af Hestene, bare Liget ind i et Udhus, gik saa ind i Stuen, toge deres Rejseklæder af, og besluttede at blive der om Natten uden Mad. Folkene i Huset gik i Seng ved Daglyset. Da Folkene nu vare komne i Seng, hørte de en stor Tummel i Fadeburet, og nogle gik hen at see, om det var Tyve; men da de kom til Buret, saae de en stor Kvinde, ganske nøgen, i Færd med Madlavning, og

bleve saa ræbde ved dette Syn, at de ikke turde komme hende nær. Da Ligmændene fik dette at vide, fore de til, og saae, at det var Thorgunne. Alle mente, det var bedst ikke at komme til hende. Da hun nu havde lavet til hvad hun vilde, bar hun Maden ind i Stuen, satte Bord frem, og Maden derpaa. Da sagde Ligmændene til Bonden: Tilsidst vil det maaskee komme dig dyrt at staa, at du nægtede os Føde. Da sagde baade Bonden og Husfruen: Vi vil jo gjerne give eder Mad, og vise eder al den Gjæstmildhed, vi kunne. Men næppe havde Bonden tilbudt dette, førend Thorgunne gik hen imod Døren, og ud, og forsvandt. Da blev der tændt Lys i Stuen, Gjæsterne fik deres vaade Klæder ombyttede med andre, satte sig til Bords, og signede Maden, og skjøndt Thorgunne havde tillavet den, havde ingen Skade deraf. De sov der om Natten, og der vistes dem nu og om Morgenen al mulig Gjæstfrihed. Derpaa droge de videre. Da denne Tildragelse rygtedes, søgte alle paa Vejen at yde dem alt hvad de behøvede; og der forefaldt intet videre mærkeligt. Da de kom til Skalholt, bleve de Sager afgivne, som Thorgunne havde skjænket dertil; Præsterne toge glade derimod, Thorgunne blev jordet, og Ligmændene droge hjem.

48. Om Urdmaanen.

Paa Frodaa var en stor Dagligstue, indvendig var en lukket Seng, som da var Skik, og ved hver Side af Stuen Aflukker til tør Fisk og til Mel. Hver Aften tændtes der Ild paa i Stuen, som Skik var, og Folkene plejede da hver Aften at sidde længe ved Ilden, førend de gik i Seng. Den Aften, da Ligmændene kom hjem, og Folkene sade ved Ilden paa Frodaa, saae man, at der paa Væggen viste sig en Halvmaane, saaledes at alle i Huset kunde see den; den gik

avet om imod Solens Løb, og forsvandt ikke saalænge nogen sad ved Ilden. Thorod spurgte Thorer Vidleg, hvad det skulde betyde? Han svarede, at det var Urdmaane[1], og derpaa vilde følge Mandedød. Det hændte sig nu den hele Uge, at Urdmaanen viste sig hver evige Aften.

49. Om Gjengangerne.

Dernæst hændte det sig, at Faarehyrden kom hjem, og var meget stille; han talte kun faa Ord, men lutter vrede, saa man troede næsten han var forheret, thi han var ligesom ude af sig selv, og talte med sig selv, og det varede saa en Stund. Hen paa Vinteren kom han en Aften hjem, gik til sin Seng, og lagde sig; men næste Morgen var han død, og blev begravet ved Kirken. Kort efter begyndte det stærkt at spøge. En Nat var Thorer Vidleg gaaet ud; da han vilde gaa ind, kom Faarehyrden efter ham, greb ham, og kastede ham henimod Døren. Dette angreb ham stærkt, han kom rigtignok til sin Seng, men var kulsort. Han døde og blev begravet ved Kirken. Siden viste de sig sammen, Faarehyrden og Thorer Vidleg, hvorover Folkene, som man kan tænke, bleve meget forskrækkede. Først blev een af Huskarlene syg, og laa tre Dage, førend han døde, saa døde den ene efter den anden, indtil syv. Da var Tiden leden frem til Julefaste, skjøndt der den Gang endnu ikke blev fastet paa Island. I Forraadskammeret var opstablet tør Fisk lige til Tværtræerne, saa fuldt, at man ikke kunde lukke Døren op, og maatte have en Stige til at tage Fisken ned ovenfra; en Aften blev denne Stabel reven fra hinanden, uden at man kunde finde nogen levende Aarsag dertil. Kort før Jul tog Thorod Bonde med fem andre ud til Næs efter tør Fisk, og de bleve derude om Natten. Den samme Aften,

[1]) Urd er, som bekjendt, en af Skjæbnens Gudinder.

som han var taget hjemmefra, da man havde gjort Ild paa, og satte sig ved den, saae man, at der kom et Sælhundshoved op af Gulvet; en Hjemmekvinde, der først fik Øie paa det, greb en Kjep, der laa, og slog til det; men det kom højere op, og stirrede paa Thorgunnes Omhæng. Da gik en Huskarl hen og slog til det, men ved hvert Slag kom Sælen højere op, indtil den viste Finnerne. Da tabte Huskarlen sin Samling, og alle de, der vare tilstede, bleve forfærdede. Nu løb Drengen Kjartan til, greb en stor Hammer, og slog Sælen i Hovedet; den rystede med Hovedet, og saae sig om, men Kjartan blev ved, og for hvert Slag gik Sælen ned, som om det var en Pæl, han drev i Jorden; han slog, indtil Sælen endelig kom saa langt ned, at Gulvet luktes over den. Overhovedet bare alle Varsler mest Frygt for Kjartan.

50. Om Thorod Skatkjøbendes Død og Gjengang.

Om Morgenen da Thorod tog hjem fra Næs, satte de alle til, uden at man kunde finde deres Lig. Da dette spurgtes til Frodaa, bøde Kjartan og Thuride Naboerne did til Arvegilde; dertil anvendte de deres Juleøl. Den første Aften, da man var kommen til Sæde ved Arvegildet, kom Thorod Bonde med alle dem, der havde været med ham, ganske vaade, ind i Stuen. Man forskrækkedes ikke for ham, thi dette ansaaes for et godt Varsel; man havde nemlig den Tro, at de, der havde sat til paa Søen, vare blevne vel modtagne hos Ran[1], naar de besøgte deres Arveøl. Hedenskabet var endnu kun lidet aftaget, skjøndt Folk vare døbte og vare Kristne af Navn. Thorod gik med sine Ledsagere langs forbi Bænkene, hen til Ilden, brøde sig om ingens Hilsen, og satte sig ved den, men Folkene flyttede bort, og

[1]) Havets Gudinde.

de andre bleve siddende der, indtil Ilden gik ud. Saaledes gik det hver Aften, saalænge Arvegildet varede. Der blev talt meget derom, men somme mente, at det vilde nok høre op, naar Arvegildet var forbi. Gildesmændene toge endelig hjem, og det var et sørgeligt Sted at være derefter. Om Aftenen efter at Gildesmændene vare borte, blev der gjort Ild som sædvanlig, og da den var kommen i Brand, kom Thorod ind med sit Følge, alle vaade; de satte sig ved Ilden, og gave sig til at vride Vandet af deres Klæder. Neppe vare de komne vel til Sæde, saa kom Thorer Vidleg og hans sex Følgesvende, de vare alle fulde af Jord, og rystede deres Klæder henimod de andre. Folkene i Huset flygtede bort fra Ilden, som man kan tænke, og havde hverken Lys eller Varme af den den Aften. Næste Aften tændte man Ild paa et andet Sted, og tænkte, de skulde ikke komme der, men det gik som den forrige. Den tredie Aften raadte Kjartan til at gjøre Langild i Salen og Madild i et andet Hus, og saa blev det saaledes, at Gjengangerne toge Plads ved Langilden, men Husets Folk ved den mindre Ild, og det varede Julen igjennem.

I den tørre Fisk tumlede det bestandig stærkere baade Nætter og Dage. Da man nu behøvede noget deraf, steg en Mand op, og saae da, at der øverst oppe var voxen ligesom en Hale, som om det var en sveden Oxehale, med faa Haar som Sælhaar. Manden tog i Halen og trak, og raabte paa nogle flere, at de skulde hjælpe ham; der kom da baade Kvinder og Karle, som trak i Halen, men alt som de trak, slap Halen fra dem, saa at Huden gik af Hænderne paa dem, der havde bedst fat. De saae nu nøjere efter, og fandt Fisken ligesom flaaet og nederst næsten fortæret, men der var ingen levende Skabning at see. Derefter blev Thor-

grima Galdrekinn syg, og døde kort efter; og samme Aften, som hun var jordet, saaes hun i Følge med sin Husbonde Thorer. Nu begyndte Sygdommen paa ny, og der døde flere Kvinder end Karlfolk, og denne Gang endte sex deres Liv, men adskillige flygtede bort af Skræk. Om Høsten havde der været tredive Husfolk, deraf døde de atten, men fem flygtede bort, og i Goemaaned[1] var der kun syv tilbage.

51. Spøgeriet hemmes.

Da det nu var kommet saa vidt, tog Kjartan en Dag hen til Helgefjeld til sin Morbroder Snorre Gode, forat spørge ham til Raads, hvad man skulde gjøre ved alle disse underlige Ting. Der var just kommen en Præst til Helgefjeld, som Gissur Hvide havde sendt did. Denne sendte Snorre til Frodaa med Kjartan, samt sin Søn Thord Kause og sex andre Mænd, og raadte til, at brænde Thorgunnes Sengeboned, samt at sagsøge alle Gjengangerne for en Døredom[2], og Præsten bad han at holde Gudstjeneste der, vie Vand og skrifte Folkene. De toge endnu flere med sig fra de næste Gaarde, og kom til Frodaa om Aftenen før Kyndelmesse paa den Tid da Ilden var tændt. Husfruen Thuride var da ogsaa bleven syg af den samme Sygdom, hvoraf de andre vare døde. Kjartan gik strax ind og saae, at Thorod med de andre sade ved Ilden, som de plejede. Han tog Thorgunnes Sengeboned ned, gik hen til Ilden, tog en Gløb og gik ud med den, og al Sengeboneden blev brændt, som havde tilhørt Thorgunne. Derefter stævnede Kjartan Thorer Vidleg, men Thord Kause Thorod Bonde, fordi de uden Tilladelse gik der i Huset, og berøvede Folk Liv og Helsen. Alle de, som sade ved Ilden, bleve stævnede. Saa blev der nedsat en Døredom, og Sagen foretaget ganske som

[1]) omtrent Februar Maaned. [2]) en Ret sat ved Døren, en Husret.

ved en Sag paa Tinge; der førtes Vidner, Sagen gjentoges, og der fældtes Dom. Da Dommen var fældet over Thorer Vidleg, stod han op, og sagde: Siddet jeg har, mens jeg sidde maatte; hvorpaa han gik ud af den modsatte Dør, hvor Retten ikke sad. Nu blev Dommen fældet over Faarehyrden; da han hørte den, stod han op, og sagde: Fare skal jeg, skjøndt det havde sømmet sig før. Da Thorgrima hørte sin Dom, stod hun op, og sagde: Nu har jeg været her saalænge jeg kunde. Saaledes blev nu den ene sagsøgt efter den anden, og den, der blev domfældet, stod op, og alle sagde de noget, naar de gik ud, hvilket gik ud paa, at de nødig vilde bort. Endelig kom Raden til Thorod Bonde; han stod da ogsaa op, og sagde: Her er nu ingen Fred længer, lad os nu fly alle; og dermed gik han ud. Derpaa gik Kjartan ind med de andre; Præsten bar Vievand og Helligdomme[1] igjennem Huset, og holdt derefter Messe med al Høitidelighed. Fra den Tid ophørte al Gjengang og Spøgeri paa Frodaa; og med Thuride blev det bedre, saa hun kom sig igjen. Foraaret efter tog Kjartan sig Husfolk, og boede længe efter paa Frodaa.

52. Om Snorre Gode og om Thorolf Bægifods Gjengang.

Snorre Gode boede paa Helgefjeld i otte Aar, efter at Kristendommen var lovtagen paa Island. Siden flyttede han til Gaarden Tunge i Sælingsdal. Han havde mange Stridigheder. En af de mærkeligste foraarsagedes ved hans Svigerfader Styrs Drab, som skete det sidste Aar han boede paa Helgefjeld. Af det fulgte en lang Trætte, der endtes som sædvanlig med et Forlig paa Tinge.

Thorbrands Søn Thorod blev boende i Alftefjord, og

---

[1]) Relikvier.

besad baade Ulfarsfjeld og Ørlygstad. Men nu begyndte der igjen en stor Uro formedelst Thorolf Bøgifods Gjengang. Thi da Arnkel var død, saa begyndte han først paa Bolstad, indtil den Gaard blev øde; saa søgte han op til Ulfarsfjeld, hvor han satte Skræk i alle. Bonden der, som var Thorods Landbo, klagede sin Nød for denne, og sagde, at det var Folks Mening, at Bøgifod ikke vilde holde op, førend den hele Fjord var ødelagt, baade Mennesker og Kvæg. Thorod gjorde da Ende derpaa, i det han forenede sig med Folk fra de andre Gaarde, drog hen til Thorolfs Dys, tog Liget og brændte det op, og kastede Asken i Havet. Men der hvor Baalet havde været, slikkede en Ko Stenene, og denne Ko fødte en Tyrekalv, der blev gal, og var Aarsag til Thorods Død.

53. Om de hvide Mænds Land.

Der var en Mand ved Navn Gudleif, en Søn af Gunlaug den Rige fra Strømfjord. Han var en befaren Sømand. I Slutningen af Olaf den Helliges Regjering gjorde han en Reise til Dublin. Da han nu seilede vestenfor Irland, forat komme tilbage til Island, fik de Østen- og Nordostvind, og dreve langt ud i Havet mod Sydvest. Det var langt hen paa Sommeren, og de gjorde store Løfter, at de maatte komme lykkelig og vel fra Havet. Da saae de Land, et stort Land, men hvad det var for et, vidste de ikke. De besluttede nu at seile til Landet, forat undgaa Havets Voldsomhed, og fandt der en god Havn. Da de havde været der nogen Stund, kom nogle Mænd til dem, men de kjendte ingen af dem, ikke heller deres Sprog; dog forekom det dem, at det lignede mest efter Irsk. Snart strømmede der endnu flere til, saa det blev til mange Hundrede, og de toge dem alle fangne, og bandt dem, og dreve dem saa op i Landet.

Her bleve de førte til en Forsamling, hvor der blev raadslaaet om deres Skjæbne; de forstode kun saa meget, at nogle vilde have dem dræbte, andre, at de skulde fordeles imellem Indbyggerne og gjøres til Trælle. Medens dette stod paa, saae de en Flok Mænd komme ridende, og der var et Mærke[1] i Flokken; da den nærmede sig, saae de, at der under Mærket red en stor, anseelig Mand, som var meget til Alders og graahaaret. Alle bøiede sig for ham, og modtoge ham som deres Herre, og de mærkede, at alle Beslutninger og Bestemmelser bleve henstillede til ham. Denne Mand lod Gudleif og hans Reisefæller bringe for sig, og da de kom did, talte han dem til paa Norsk, og spurgte, hvad Land de vare fra? De svarede, at de fleste vare Islændere. Manden spurgte, hvem de vare, disse Islændere? Da fremstillede Gudleif sig, og hilste Manden sømmelig; denne besvarede hans Hilsen, og spurgte, fra hvad Kant af Island de vare? De svarede: fra Borgefjord. Men da Manden hørte det, spurgte han dem nøie ud om alle de større Mænd i Borgefjord og i Bredefjord, og vilde have Besked om hver især; blandt andet spurgte han til Snorre Gode og hans Søster Thuride paa Frodaa; alt hvad der vedkom Frodaa, vilde han have Besked om, men især spurgte han til Kjartan, som da var Bonde der. De andre Indbyggere sagde paa deres Side, at der maatte tages en Bestemmelse med disse Fremmede. Da gik den høie Mand bort fra dem, udnævnte tolv af sine Mænd, og sad længe og raadslog med dem. Saa vendte de tilbage til Forsamlingen. Den høie Mand sagde nu til Gudleif: Vi have talt om eders Skjæbne, og Indvaanerne her have givet det i min Vold, men jeg giver eder Tilladelse til at reise hvorhen I ville; og skjøndt det

[1]) Fane.

nu er langt hen paa Sommeren, vil jeg dog raade eder til at tage herfra, thi Folket her er ikke til at tro og vanskeligt at have med at gjøre; hvortil kommer, at de mene, der er skeet Brud paa deres Lov, dem til Forfang. Gudleif sagde: Hvis vi ere saa lykkelige, at komme tilbage til vor Fosterjord, hvem skulle vi da sige, der har givet os vor Frihed? Manden svarede: Det vil jeg ikke sige eder; thi jeg ønsker ikke, at mine Frænder og Fostbrødre skulle gjøre en saadan Rejse hid, som I vilde have gjort, hvis jeg ikke var kommen eder til Hjælp. Men min Alder er nu rykket saa vidt frem, vedblev han, at jeg hver Time kan vente, at Alderdommen faar Bugt med mig; og lever jeg end nogen Tid endnu, saa ere her mægtigere Mænd i Landet, end jeg, som give Fremmede liden Fred, skjøndt de ikke ere i Nærheden af det Sted, hvor I have landet. Derpaa hjalp han dem med at gjøre Skibet i Stand til Rejsen, og blev hos dem, til der kom en Bør, der var gunstig til at sejle ud med. Og førend han skiltes fra Gudleif, tog han en Guldring af sin Haand, og leverede ham den tilligemed et godt Sværd, i det han sagde: Lykkes det dig at komme til din Fosterjord, saa skal du bringe Kjartan, Bonden paa Frodaa, dette Sværd, og hans Moder Thuride Ringen. Og hvem skal jeg da sige, der sender dem disse Kostbarheder? spurgte Gudleif. Manden svarede: Siig, at den Mand sender dem, som er en større Ven af Husfruen paa Frodaa, end af hendes Broder, Goden paa Helgefjeld[1]; men hvis nogen tror, deraf at kunne slutte sig til den forrige Ejermand, saa forkynd dem disse mine Ord, at jeg forbyder hver Mand at besøge mig her, thi her er den største Ufred at vente, med mindre de ere saa lykkelige med deres Landing, som I; Landet her har

[1]) Snorre Gode.

heller ikke gode Havne, og allevegne ere Indvaanerne slemme mod Fremmede, uden det træffer sig saaledes, som nu med eder. Derpaa skiltes de ad. Gudleif seilede ud, og kom til Irland om Høsten, og blev Vinteren over i Dublin; næste Sommer seilede de til Island, hvor Gudleif da afleverede de Kostbarheder, han havde faaet. Alle holdt for, at denne Mand har været Bjørn Bredvikingekappe, men anden Efterretning, end denne, har man aldrig faaet om ham.

54. Om Snorre Gode.

Snorre Gode boede paa Tunge i tyve Aar, og havde i Begyndelsen meget Udstaaende med de andre stormodige Høvdinger. Han kommer ogsaa tit for i andre Fortællinger. Men alt som hans Alder tog til, mindskedes hans Uvenskab med andre, deels fordi hans Avindsmænd bleve færre, deels fordi han ved Svogerskab med Stormændene i Bredefjord og andensteds skaffede sig flere Venner. Hans mange Døtre bleve deels før hans Død, deels efter, gifte med de anseeligste Mænd, og fra dem nedstammede store Slægter. Hans Sønner nedsatte sig paa forskjellige Steder; den ene af dem, Snorre, boede efter Faderens Død paa Tunge. Snorre Gode døde et Aar efter Olaf den Helliges Fald; han blev jordet ved den Kirke som han selv havde ladet bygge. Men da Kirken blev flyttet, bleve ogsaa hans Ben optagne, og fandtes at være af Middelstørrelse. Da bleve ogsaa hans Farbroder Børk Digres Ben optagne, og de vare meget store; ligeledes hans Moder Thordises; de vare smaa, og sorte som om de vare svedne. Alle disse Ben bleve igjen nedgravede der hvor Kirken nu staar.

Fortælling

om

Gretter den Stærke.

Paa Gaarden Bjerg i Midfjord paa Nordlandet boede der en Mand ved Navn Asmund af anseelig Æt. Han havde med sin Husfrue Asdis Sønner og Døtre. Den ældste Søn hed Atle, den anden Gretter. Den første var mild og sagtmodig, den anden var meget uregjerlig i sin Opvært.

Da Gretter var ti Aar gammel, mente hans Fader, at Drengen skulde tage sig noget for, og satte ham til at vogte Gjæs; men Gretter blev snart kjed af at drive med Gjæssene og deres Gjæslinger, saa man om Høsten fandt Gjæslingerne døde, og Vingerne brudte paa Gjæssene. Faderen tog da det Arbejde fra ham, og sagde, han skulde foretage noget andet. Mest veed den, som mest forsøger, sagde Gretter, hvad skal det da være? Det var i de Dage Skik, at have store Ildhuse, hvor man sad langs med Ilden om Aftenen, og især gamle Mænd plejede da at varme deres Ryg ved Ilden, medens Kvinderne sade med deres Uldværk. Asmund befalede nu Gretter, at, naar han gjorde dette, skulde han stryge hans Ryg. Det maa være varmt om Hænderne, sagde Gretter, men er dog et usselt Arbejde. Han blev snart kjed deraf, tog en Uldkam, og rev sin Fader med den ned ad Ryggen. Saa blev han fri for den Bestilling. Asmund satte derpaa Drengen til at passe Heste. Det er et koldt Værk, men mandigt, sagde Gretter. Der var en Hoppe, som Asmund satte megen Pris paa, og man kunde altid kjende paa den, naar Vejret blev ondt, thi da gik den hjem,

og vilde ikke være ude. Men Gretter var ikke varmt klædt, heller ikke vant til Ondt, og naar Hestene vare ude, stillede Hoppen sig altid der, hvor Vejret var værst. Det skal jeg nok forpurre, tænkte Gretter; han tog sin Kniv, gjorde et Tværsnit paa Hoppens Ryg og flaaede Huden af et Stykke; og nu vilde Hoppen hverken gaa ud eller æde. Det er underligt, sagde Faderen, at Hoppen ikke vil æde og bliver hjemme, og Vejret har dog ikke forandret sig; han gik derfor hen i Stalden, og saae, hvorledes Dyret var tilredt. Gretter gik nu og drev hjemme, laa ved Ilden, og gjorde Nidviser; Faderen kunde ikke lide ham, men Moderen kjælede for ham.

Thorkel Krafla var paa den Tid Gode i Vatnsdalen. Han var en Frænde af Asmund, og de bøde hinanden til Gilde. Engang spurgte Thorkel Asmund, hvorledes han tyktes om sine Sønner? Asmund svarede, at Atle vilde blive en god Bonde, men Gretter var stærk, vanskelig, og ulydig. Vil du tage til Tings med i Sommer? sagde Thorkel. Nej, svarede Asmund, jeg er nu gammel og urørig, og vil blive hjemme. Vil du da lade en af dine Sønner ride med? sagde Thorkel. Det vel, svarede Asmund, men jeg kan ikke undvære Atle ved mit Arbejde. Saa var det da Gretter, der skulde med. Da Thorkel nu med tresindstyve Mand drog til Tings, red han ind paa Bjerg, og tog Gretter med. Derpaa rede de sønder over Heden. Det var den Gang Skik, at Folk holdt sig selv paa Tingrejsen, og førte deres Madpose med sig. Gretters Sadel var falden under Hestens Bug, og hans Madpose var borte. I Thorkels Følge var der en anden Mand, der hed Skeggi, og var Huskarl paa Gaarden Aas i Vatnsdalen. Da Gretter ledte efter sin Madpose, saae han Skegge, der ogsaa gik og ledte. Hvad er i Vejen? sagde Gretter. Jeg har mistet min Pose, sagde

Skegge. Og jeg min, sagde Gretter. De ledte nu sammen, til Skegge paa een Gang tog noget op, og løb bort med det efter de andre. Hvad har du fundet? sagde Gretter. Min Pose, sagde Skegge. Det er nok min, sagde Gretter, tit er det ene det andet ligt. Lad mig see den! Men Skegge skjældte ham ud, og det ene Ord tog det andet, til Gretter satte ham sin Øxe i Hovedet. Derpaa tog han Posen, og det var virkelig hans. Da han nu kom til de andre, spurgte de, hvor Skegge var bleven af? Gretter svarede, at der kom et Trold, og tog ham. Det er umuligt, sagde de andre, at Trold kunde komme og tage Manden ved høilys Dag; du har nok slaaet ham ihjel. Gretter kunde ikke gaa fra det. Da de kom til Tinget, blev han saggiven af Skegges Frænder. Thorkel betalte Boderne for ham, men Gretter blev tillige landflygtig paa tre Aar.

En Mand ved Navn Haflide, der selv havde Skib, lovede for Asmunds Skyld at tage Gretter med sig. Faderen vilde intet Vaaben give ham. Der er intet at takke for, hvor intet forskyldes, sagde Gretter. Men hans Moder sagde: Man skal Mand følge af Gaarde, som man ønsker skal komme igjen; og hun fulgte sin Søn ud, og gav ham et kosteligt Sværd, der havde tilhørt hendes Farfader Jøkul og de gamle Vatnsdøler. Paa Skibet lavede Gretter sig et Leje under Baaden, og vilde ikke røre sig af Stedet, hverken til at øse eller hisse Sejl, og naar Søfolkene klagede, at de frøs paa Fingrene, gjorde han Nidviser om dem, og ønskede, at Fingrene maatte fryse af dem. Der rejste sig en Storm, otte Mand maatte bestandig staa at øse, og Søfolkene bleve saa fortørnede paa Gretter, der intet vilde bestille, men kun digtede Viser om dem, at de truede med at kaste ham overbord. Da gik Haflide hen til ham, og raadte ham,

at digte en Nidvise om ham selv. Gretter gjorde det; men Haflide brød sig ikke derom. Da Søfolkene mærkede det, gave de sig ogsaa tilfreds; thi naar Styremanden kunde taale det, saa kunde de vel ogsaa, mente de. Da Uvejret tog til, opfordrede de ham atter til at hjælpe dem. Mands Hjælp drager dog noget, sagde han, og tog fat. Den Tid brugte man at øse Skibene med Bøtter eller Stob, saa den ene Bøtte skulde gaa ned, naar den anden blev ført op. De gave Gretter en Bøtte, og sagde, han skulde sænke den ned. Først satte de to Mand til at øse imod ham, men de havde ikke øst længe, førend de vare trætte og kunde ikke mere. Saa satte de fire imod ham, og det gik ligesaa. Saa satte de otte imod ham, og de fik Skibet øst. Endelig kom de til Søndmør i Norge, men her satte de til paa et Skjær, og kom med Nød og næppe til Hammersø[1], der var et stort Bygdelag og en Lensmands Sæde.

Lensmanden paa denne Ø hed Thorfinn, en Søn af Kaar den Gamle. Han udsendte et Skib, som tyve Mand roede paa hvert Bord, for at bjærge Kjøbmændenes Gods, og herbergede dem selv i en Uges Tid. De andre droge da sønderpaa, men Gretter blev hos Thorfinn. Han gik gjerne omkring til de mindre Gaarde der paa Øen, især til Gaarden Vindheim, hvor der boede en Mand ved Navn Audun, og blev der, til det blev mørkt om Aftenen. En Aften silde saae han en stor Ild brænde paa et Næs nordenfor Gaarden, og spurgte hvad det var? Saae nogen det paa vort Land, sagde han, saa vilde de sige, at det brændte over Gods. Audun fortalte ham da, at der paa dette Næs var en Høj, hvori Thorfinns Fader, Kaar den Gamle, var begraven. I Begyndelsen, føjede han til, ejede de begge

[1]) eller Samsø.

kun eet Bondebol her paa Øen; men Kaar har saaledes gaaet igjen, at han har fordrevet alle Bønder, her boede, saa at Thorfinn nu ejer den hele Ø. Gretter sagde, at han vilde komme næste Morgen igjen, saa skulde de gaa sammen til Højen. Audun vilde nødig dertil, men han maatte. De gik da til Højen, og brode den op, og Gretter arbejdede stærkt, indtil han kom til Tømmerværket. Derpaa rev han ogsaa det ned, og vilde gaa ned i Højen. Audun raadte ham meget derfra, men Gretter gik ned ved et Tov. Der var mørkt og fælt derinde. Han følte sig for med Hænderne, og traf først paa Hesteben. Dernæst mærkede han, at der sad en Mand paa en Stol; ved ham laa der meget Guld og Sølv, hvilket Gretter tog, og bar bort; der stod et lidet Skrin ved Mandens Fødder, det var fuldt af Sølv; ogsaa det tog han, og bar det hen til Tovet. Da tog i det samme noget fat i ham, saa han maatte lade Godset ligge. Det var Højboen[1]. De brødes længe, snart sank den ene i Knæ, snart den anden, indtil Højboen endelig styrtede baglængs om. Det gjorde et stærkt Dunk i Højen, saa at Audun, som hørte det ovenfor, og troede, at Gretter var død, løb sin Vej. Gretter hug derpaa Hovedet af Højboen, og satte det ved hans Lænd. Godset bandt han derpaa i en Snøre ved Tovet, og kom, men med megen Besværlighed, op. Godset bragte han derpaa til Thorfinn. Deriblandt var et kosteligt Sarsværd.

Om Sommeren gjorde Erik Jarl Hagensen sig rede at drage af Landet over til England til sin Svoger Kong Knud den Mægtige, og indsatte sin Broder Svend Jarl til Formynder for sin Søn Hagen, der endda kun var et Barn. Der taltes da meget om Landets Styrelse og Lov, og hvor-

[1]) Den, der boede i Højen, den Højlagte.

ledes der kunde raades Bod paa de onde Gjerninger, som Berserker og Ildgjerningsmænd kom afsted; og Erik Jarl gjorde alle saadanne landflygtige af Norge. Da Thorfinn om Julen drog hen til en af sine Gaarde, overfaldt tvende saadanne Berserker hans Husfrue; Gretter lod som om han vilde være deres Ven, drak dem stærkt til, og lokkede dem ud til et Udebur[1], hvor han slog Døren til, og laasede for dem. Derpaa samlede han Folk for at ødelægge dem; to af dem undkom, men fandtes siden døde af Kulde. Da Thorfinn kom hjem, gav han Gretter Sarsværdet til Belønning, og saa meget Gods han vilde have. Denne Bedrift blev berømt over hele Norge.

Derpaa drog Gretter nordpaa til Markedet paa Øen Vaage. Paa denne Reise kom han til en Mand paa Salpt i Helgeland, hvor han ikke indlagde sig mindre Hæder ved at dræbe en Bjørn. Men derved kom han i Trætte med en Mand, som han siden dræbte; Sagen kom ind for Svend Jarl, og da var det godt for Gretter, at han havde Thorfinn til Ven, thi han hjalp ham fri.

Thorkel Krafla døde strax efter at Gretter var dragen til Norge. Gretters Fader Asmund levede paa Bjerg, og blev den gildeste Mand i Midfjord. Gretter kom hjem, og prøvede Styrke med andre ved flere Lejligheder; thi var der ingen Lejlighed, saa søgte han en. Der boede en Mand ved Navn Thorhalle i Forsæludal. Hans Gaard blev hjemsøgt af Meenvætter[2], saa han kunde ingen Faarehyrde faa til at tjene sig. Han søgte da engang paa Altinget Raad hos Lagmanden Skapte Thorodsen, der var bekjendt for sin Visdom. Denne gav ham Anvisning paa en Mand, en Svensker ved Navn Glam, fra Syrgesdalene i Sverrig. Thor-

[1]) Stolpebur. [2]) Trolde, Uting.

halle antog ham. Glam var stærk og modig nok, men gik aldrig i Kirke, krævede Mad Dagen før Juledag, da man skulde faste, og teede sig overhovedet som en Hedning. Kort efter blev han dræbt af Troldvæsenet, og begyndte saa skrækkelig at gaa igjen, at alle forlode Gaarden, og Mand og Kone bleve alene tilbage. Dette spurgte Gretter. Han drog strax derhen; Gjengangeren udeblev den første Nat efter hans Ankomst. Men saasnart han kom, begyndte de en Kamp med hinanden. Gretter overvandt ham, men Glam satte sine Øjne paa ham, saa gruelig, at Gretter hartad daanede derved, og spaaede ham, at han herefter vilde blive ulykkelig, og at naar han var ene i Mørke, skulde han stedse see disse hans Øjne, og vorde ræd for at være alene, og det skulde foraarsage hans Død. Gretter hug derpaa hans Hoved af, og hans Lig blev brændt til Kul. For denne Daad vandt Gretter megen Berømmelse, men han var derefter mørkræd, og deraf er det Ordsprog kommet, at man siger om en, at han seer Glams Øjne, naar en Ting synes ham forfærdeligere, end den er.

Nu kom den Tidende til Landet, at Olaf Haraldsen (den Hellige) herskede i Norge, og at Svend Jarl havde taget Flugten efter Slaget ved Næs. Mange brave Mænd toge da over til Norge, for at blive Kong Olafs Mænd. Gretter drog ligeledes did. Sejladsen var haard, og Kjøbmændene, som han fulgte med, kunde næppe naa Land. De lede meget af Kulde, og saae en Ild paa den anden Side af Fjorden, og bade Gretter hente sig en Brand. Han svømmede over, og kom til et Hus, der var bygget til Opholdsted for de Rejsende. Der brændte Ild paa Gulvet, og Mænd sade og drak. Men da hans Klæder vare stivfrosne, saae han stor og frygtelig ud, saa at Mændene troede

det var en Uvætte[1]. Men han greb en Brand, slog omkring sig med den, og bragte den over til sine Staldbrødre. Næste Morgen droge Kjøbmændene derover, men fandt at Huset var brændt, og Mændene med; de skyldte derfor Gretter for, at han havde sat Ild paa Huset, og indebrændt Mændene, og joge ham bort som den værste Ildgjerningsmand. De indebrændte Mænd vare Sønner af Thorer Skeggesen paa Garde i Kelduhverf. Denne Thorer var en stor Høvding, og havde været med Kong Olaf i England, og var en Ven af Kongen og Bisskop Sigurd. Han lod sig bygge et Skib, og bad Bisskoppen vie det. Da han var bleven kjed af Kjøbmandsskab, drog han tilbage til Island, lod sit Skib hugge op, og Stængerne deraf lod han sætte udenfor sin Dør. Lang Tid efter tjente de til Vejrspaadom; thi naar Vinden vilde blæse fra Syden, gav det sig tilkjende i den ene, men naar det vilde blive Nordenvind, i den anden. Da Thorer nu spurgte, at Kong Olaf var bleven Enevoldskonge i Norge, sendte han sine tvende Sønner derover, og de tilsatte Livet som nys er fortalt.

Gretter begav sig til Throndhjem til Kong Olaf, der allerede havde erfaret den Udaad, man beskyldte ham for. Kongen tillod ham at bevise sin Uskyldighed ved at bære Jern efter Loven. Gretter beredte sig dertil ved Faste. Da Tiden kom, og Kongen og Bisskoppen og mange Folk havde samlet sig i Kirken, blev Gretter ledt frem, og gik hen ad Gulvet. Men i det samme sprang en Dreng frem, og skjældte ham, og skreg, at det var en Skjændsel, at en slig Ildgjerningsmand skulde rense sig. Gretter slog til ham, saa han styrtede om, som om han var død. Nu opstod en stor Tummel. Mange mente, at Drengen havde været en

[1]) Trold.

uren Aand. Kongen selv troede, at Gretter var uskyldig, men Handlingen var forstyrret, og han befalede Gretter næste Aar at forlade Landet. Om Julen drog Gretter til en Mand ved Navn Einar, som boede paa Jæderen, og havde en dejlig Datter. Ved Juletider plejede Røvere især at anfalde Bygderne, og røvede Gods og Kvinder fra Mændene, eller æskede dem til Tvekamp. En saadan Berserk kom ogsaa til Einar, men Gretter fældte ham.

Imidlertid døde Gretters Fader Asmund. Hans sagtmodige Broder Atle kom i Strid med Thorbjørn, kaldet Yrnamegn[1], og blev dræbt. Thorer paa Garde fik Efterretning om sine Sønners Død i Norge, og anlagde Sag ved Altinget imod Gretter; Folk mente rigtig nok, at der kunde ikke dømmes i den Sag, saalænge der ingen var til Sagens Værn, og Lagmanden Skapte indvendte med Rette, at een Mands Beretning er kun halv Beretning, og naar der var Tvivlsmaal i en Sag, vare de fleste tilbøjelige til at udlægge den til det værste; men Thorer var en mægtig Mand, og stod i Forbindelse med de fleste Høvdinger; han drev det derfor igjennem, at Gretter blev dømt, og erklæret landsflygtig eller fredløs over det hele Land; derhos lovede han Gods til den, som kunde slaa Gretter ihjel. Folk mente dog, at denne Sag var dreven mere med Magt, end efter Lov og Ret.

Disse Tidender fik Gretter, da han om Sommeren landede i Hvidaa i Borgefjord: at Faderen var død, Broderen fældet, og han selv fredløs. Gretter tabte ikke sit Mod og sin Munterhed. Han gik forklædt bort fra Skibet, fandt en Hoppe paa Marken, og red paa den til Thorhalles Søn, Grim paa Gilsbakke. Dens Ejermand indhentede ham der,

---

[1]) Ørnestyrke.

og fik sin Ejendom tilbage. Paa Gilsbakke blev han kun nogle Dage, thi Grim frygtede for at blive indviklet i hans Sag. Grim fortalte ham alt, at hans Broder Atle var endnu ikke bødet, at Thorbjørn Yrnemegns Magt vorte daglig, saa det var tvivlsomt, om hans Moder kunde blive boende paa Bjerg. Gretter drog derpaa nordpaa til sin Moder; han kom der om Natten, og gik ind ad den nordre Dør til sin Moders Seng. Hun glædede sig vel over hans Komme, men udbrød tillige i Suk og Klager: hans ene Broder var dræbt, han selv var landflygtig og fredløs, og hendes tredie Søn var endnu saa ung, at han ikke kunde hjælpe sig selv.

Gretters Komme til Landet var endnu ikke ret bekjendt. Om Høsten kunde han derfor, uden i Forvejen at blive røbet, overraske sin Broders Drabsmænd; han traf Thorbjørn og hans Søn Grim ved deres Høværk, og fældte dem begge, red derpaa til den nærmeste Gaard, og tillyste Drabet, samt at han havde øvet det. Alle forundrede sig, da ingen endnu vidste, at han var kommen til Landet. Derpaa søgte han Tilflugt hos sin Svoger Gamle og en anden Frænde, Thorsten Kuggesen. Men da Eftermaalsmændene søgte ham her, maatte han flygte, og tyede da til Snorre Gode paa Tunge. Men denne sagde, at han var en gammel Mand, der ikke kunde tage sagskyldige Folk i Forsvar. Gretter begav sig da til Thorgils Aresen paa Rejkhole, og bad ham om Vinterophold. Thorgils gjorde ingen Vanskeligheder, og havde kun det at indvende, at Fostbrødrene Thorgeir Havardsen og Thormod Kolbruneskjald ligeledes vilde komme til ham; de vare ikke bekjendte for, at være rolige Mænd, og det kom da an paa, om de kunde forliges. Gretter lovede, at holde Fred, og ikke at udæske dem først. Han blev da der om Vinteren.

Kort efter Gretters Ankomst kom Fostbrødrene. Thorgils ejede nogle Øer ude i Bredefjord, som kaldtes Olafsøer. Her havde han en god fed Ore, som han ønskede at faa hjem til Julen. Fostbrødrene lovede at hente den, naar de kunde faa en tredie Mand med. Gretter tilbød sig. De roede ud til Øerne, men der rejste sig et Uvejr, og der blev stærk Søgang. Da de vare komne til Stedet, spurgte Gretter de andre, om de vilde blive ved Baaden eller hente Oren. De valgte det sidste, og bare den ud i Baaden. De roede tilbage saa stærkt, at Tolde og Aarer brast. Fostbrødrene satte derpaa Skibet op, og Gretter skulde lede Oren; men da den var fed og tung, blev den snart træt. Da tog Gretter den paa sine Skuldre, og bar den. Over denne hans Styrkeprøve bare Fostbrødrene Avind til ham, og besluttede at overraske og kyse ham, da han engang kom fra et varmt Bad. Da vilde der uden Tvivl have flydt Blod, hvis ikke Thorgils var kommen til, havde skilt dem ad, og befalet dem at være rolige.

Thorgils Aresen red om Sommeren til Altinget. Han talte med Lagmanden Skapte om de tre Mænd, han havde hos sig, og sagde, at de alle tre vare tapre, men to af dem kunde ræddes, thi Thormod var gudræd[1], Gretter mørkræd, saa at han ingensteds torde gaa i Mørke, men Thorgeir kunde ikke blive ræd for noget. Sagen om Eftermaalet efter Thorbjørn Yrnemegn blev foretaget paa dette Ting, thi Atles Frænder havde staaet Eftermaalsmændene saa haardt imod, at de ikke kunde faa Sagenført ud paa Hunavatnsting. Dommerne vilde først lade Drabet paa Atle og paa Thorbjørn gaa op imod hinanden; men Skapte gjorde opmærksom paa, at Gretter allerede forud var gjort landflygtig,

[1]) gudfrygtig.

og kunde ikke være Sagsøger. Sagen blev da dreven saa, at der for Atles Drab skulde bødes to Hundrede i Sølv; men Gretters Frænder vare villige til, at eftergive denne Bod, naar Gretter maatte erklæres fri. Men da Sagen tog denne Vending, erklærede Thorer paa Garde, at det skulde aldrig skee, og fordoblede den Pris han havde sat paa Gretters Hoved, saa at den isteden for tre Mark, som ellers var det højeste man nogensinde havde hørt, nu blev sex Mark.

Gretter var nu ilde faren. Han maatte skjule sig i Skovene eller paa Sæterne, og for at faa Livets Ophold rane Klæder, Mad og Vaaben paa de mindre Gaarde, hvor ingen kunde gjøre ham Modstand. I Vatnsfjord boede Vermund hin Mjove[1], en Broder til Viga-Styr, og gift med Olaf Paas Datter, Thorbjørg hin Digre. Engang kom Gretter til Vatnsfjorddal, og skjulte sig i en Sæter. Bønderne samlede sig, for at overrumple ham. Ti Mand kastede sig over ham om Natten, da han laa og sov, imedens andre havde Baand paa rede Haand, for at binde ham. Det lykkedes dem, hvorpaa de rejste en Galge i Skoven, for at hænge ham. Men i det samme saae de nogle komme ridende, og een af dem var i farvede Klæder. Det var Thorbjørg, der red til Sæters. Hun spurgte strax Bønderne, hvad de havde for, og da hun hørte, at det var Gretter, som de vilde hænge, forestillede hun dem, at han var en berømt, storættet, ulykkelig Mand, der ikke fortjente at tage en saadan Ende. Hun befalede derpaa, at de skulde løse ham, gav ham en Hest, og tog ham hjem med sig, indtil hendes Husbonde Vermund kom hjem. Da Vermund kom hjem, tyktes han ikke vel om at finde Gretter hos sig, og spurgte Thorbjørg, hvad der havde bevæget hende dertil?

[1]) den Smalle.

Hun svarede: Fordi man herefter vil holde dig for større Mand, end før, da du har en Kone, som det torde gjøre; fordi hans Frænke Refna aldrig vil tro mig til, at jeg kunde lade ham dræbe, og fordi han selv er en anseelig Mand og en stor Idrætsmand. Vermund roste hende for denne Gjerning, og lod Gretter i nogen Tid være hos sig, men kunde ikke beholde ham i Længden, da han derved vilde paadrage sig mange Hovdingers Uvenskab.

Nu drog Gretter atter til Thorsten Kuggesen, og deltog i hans Arbejder om Vinteren. Thorsten havde ladet en Kirke bygge paa sin Gaard, og i Nærheden af den en kunstig Bro med Ringe og Bjælder under, indrettet saaledes, at naar nogen gik over Broen, klang det i Ringene og Bjælderne, saa at man kunde høre det en halv Uge Søs derfra. Gretter maatte hjælpe Thorsten med Smedearbejdet, og arbejdede stærkt, naar han fik begyndt, men han vilde ikke gjerne dertil. Men da hans Ophold her spurgtes, maatte han atter begive sig bort, og drog fra den ene Ven eller Frænde til den anden, uden at have noget blivende Sted. Stundum laa han oppe i Fjeldene, og ranede fra de Vejfarende.

Endelig henvendte han sig til Lagmanden Skapte, og bad om hans Bistand. Men Skapte svarede, at han som Landets Lagmand ikke kunde tage ham i Forsvar, og satte ham i Rette fordi han ranede. Derimod raadte han ham til, at drage hen til et Sted, hvor han kunde skaffe sig Næring, og ikke behøvede at rane fra Folk. Gretter svarede, at det vilde han gjerne, men han kunde ikke være alene, efterdi han var mørkræd. Imidlertid forsøgte han det, og tog efter sin Ven Grim Thorhallesens Raad hen til Søerne nord paa Arnarvatns Hede, byggede sig her en Hytte, og

en liden Skandse, fik sig et Fiskergarn og en Baad, og levede der i lang Tid som Fisker. Tegn af hans Hytte seer man der endnu. Andre Skovmænd, som spurgte dette, tyede da gjerne hen til ham, da de ventede sig megen Hjælp af ham. En saadan Skovmand fra Nordlandet blev af hans Fjender underkjøbt til at dræbe ham. Han drog hen til Gretter, men denne fattede Mistanke, lod engang som om han sov, overraskede Skovmanden, i det denne vilde snigmyrde ham, og dræbte ham. Thorer paa Garde lejede da en anden Mand dertil, men det gik ham ligesaa. Da drog Thorer selv med firsindstyve Mand hen for at dræbe Gretter, men denne og en anden Mand, ved Navn Halmund, der var endnu stærkere, forsvarede sig i en Fjeldkløft med saa stor Mandddom, at Thorer med stort Tab og endnu større Skam maatte vende tilbage.

Thorsten Kuggesen, som saae, at Gretters Fjender stedse bleve flere, raadte ham nu til at tage hen til Bjørn Hitdølekappe i Holm, en mægtig Høvding, som gjerne tog imod Landflygtige. Gretter drog did. Bjørn lovede ham sin Beskyttelse, naar han vilde lade alle de Mænd, som han havde under sig, i Fred, hvad han saa end vilde gjøre ved de andre; og da Gretter indgik Vilkaaret, anviste Bjørn ham et Fjeld ved Hitaraa, hvor han kunde have sit sikre Ophold. Det var Fagreskovsfjeld. Igjennem Fjeldet var der en Aabning, saa man kunde see ned paa Vejen, og der var en høj svær Sandbrink, som faa kunde komme op paa, naar en før Mand stod deroppe, og vilde forsvare sig; og Næring kunde man skaffe sig dels nede paa Myrene, dels ude ved Søen. Gretter drog derop, tjeldede for Aabningen med graat Vadmel, og søgte saa ned til Myrene, for at skaffe sig Føde, hvilket rigtig nok Myremændene ikke tyktes om. Af og til

kom Gretter ogsaa til Bjørn, og de forsøgte mange Idrætter med hinanden. Engang svømmede de helt ned ad Hitaraaen lige til Søen. De opførte ogsaa Dæmninger i Aaen, som aldrig siden have været bortførte, hverken af Vandgang eller af Isføre.

Thord Kolbensen boede den Gang paa Hitarnæs; han var en Uven af Bjørn, som derfor ikke havde noget imod, at Gretter ranede fra Thords Mænd. Da Gisle, en Søn af Thorsten, som Snorre Gode lod dræbe, om Sommeren fra en Udenlandsrejse, kom til Landet, og landede i Hvidaa, bød Thord ham til sig. De talte sammen, og Gisle, der havde været hos Kong Knud den Mægtige i England, og ikke havde ringe Tanker om sin egen Tapperhed, ansaae det for en ringe Ting at rydde Gretter af Vejen. Thord sagde, at han ikke vilde komme til at gjøre det for intet; thi Thorer havde just den samme Sommer forhøjet den Pris, han havde udsat paa Gretters Hoved, fra sex Mark Sølv til ni Mark Sølv. De holdt vel deres Anslag skjult, men Bjørn fik ikke desmindre Nys derom, og advarede Gretter. Da nu Gisle med to Mænd red op imod Gretter, fratog denne ham sin Vadsæk, dræbte hans Følgesvende, og bebrejdede Gisle, der nu tog Flugten, sin Fejghed. Ilden er hedest, svarede Gisle, naar den brænder en selv, og flyede det bedste han kunde, og alt som han løb, kastede han, naar Gretter kom ham nær, det ene Klædningstykke efter det andet. Saaledes løb han igjennem Kaldaadal, over Aslaughlid, og ud i Borgerhaun; og da havde han ikke mere paa, end det blotte Linned. Gretter forfulgte ham bestandig, rev paa Vejen et Ris op, greb Gisle, kastede ham ned, og hudflettede ham. Gisle maatte ligge en Uge derefter, og ingen

holdt ham mere for Mand, saa at Skammen var endnu større end Skaden.

Gretter havde været to Aar paa Fagerskovsfjeld, og det var nu paa det tredie. Han havde to Mænd hos sig, og røvede, som sædvanlig, Faar fra Bønderne. Myremændene klagede sin Nød for Thord, men denne vilde ikke selv give sig ifærd med Gretter, og lovede kun at fly dem sin Søn Arnor, siden kaldet Jarleskjald, til Hjelp. De vare saa mandstærke, at de haabede let at overvælde Gretter, men han forsvarede sig saa mandig, at ti Mænd laa slagne, fem vare dødelig saarede, og ingen af de andre vare uden Saar. Arnor kom først, efterat Træfningen var forbi, og havde nu ingen Lyst til at begynde den paa ny. Gretter blev endnu Vinteren over i sin Bolig; men da kom Bjørn til ham, og tyktes, at han nu havde gjort for meget af det; han havde ikke engang skaanet Bjørns Frænder og Venner; han selv vilde ikke bryde de Løfter, han havde givet ham, men det var uundgaaeligt, han maatte forlade denne Egn.

Næste Sommer drog Gretter til Borgefjord til Grim Thorhallesen; men denne vovede ikke at beholde ham hos sig. Om Høsten drog Gretter da, som der menes, efter Halmunds Raad, til Geitland. Da Vejret blev klart, gik han op paa Geitlandsjøkul, det højeste Fjeld, som er bedækket med Is og Sne. Han havde en Kjedel og Ildvirke[1] med sig. Han blev ved at vandre, indtil han traf paa en lang og meget smal Dal, indsluttet af Jøkler eller Isbjerge, saa at den næsten var tillukket for oven. Han kom til et Sted, hvor han fandt fagre Lier bevorne med Græs, og der var varme Kilder, som vældede op af Jorden; ham tyktes, at det var Varmen heraf, som forhindrede Jøklerne fra at lukke

[1]) Fyrtøj.

sig sammen over Dalen. Der faldt en liden Elv igjennem denne med Bræddder af Sand paa begge Sider. Af Solgang var der kun liden. Men det, han mest forundrede sig over, var den Mængde Faar, der var i Dalen, og de vare langt federe og bedre, end nogen, han før havde seet. Gretter gjorde sig der en Hytte af det Ved, han kunde faa; af Faarene og Lammene havde han Næring. Over denne Dal, siges der, raadte en Tusse eller Blanding af Menneske og Trold, som hed Thorer; med hans Tilladelse tog Gretter Bolig der, og han kaldte efter ham Dalen Thorers Dal. Her kunde Gretter have haft det godt, hvis han kunde have udholdt denne Ensomhed. Men da han ikke kunde det længer, gik han derfra tværs over Joklerne, til han kom til Skjaldbreid. Der opreiste han en Helle[1], slog et Hul igjennem den, og sagde, at naar man satte Øiet ved Hullet, kunde man derigjennem see ned i Kløften, som gaar ud fra Thorers Dal. Derpaa drog han sønderpaa, saa til Østfjordene, og tilbragte paa denne Reise en Vinter og Sommer; han besøgte alle de anseeligere Mænd, men der var altid noget i Veien, saa at ingen vilde beholde ham. Derefter drog han atter nordpaa, og opholdt sig paa adskillige Steder.

Fra Østfjordene drog Gretter hemmelig afsted, da han stedse frygtede for at komme ifærd med Thorer paa Garde, og laa om Sommeren ude paa Mødrudalshede og andensteds, stundum ogsaa paa Reikedals Hede. Thorer spurgte imidlertid, at han var der, samlede derfor Folk, og red op paa Heden, for at gribe ham, og haabede, at han nu ikke skulde undgaa. Gretter vidste ikke af noget, før Thorer var nær ved ham; han opholdt sig ved en Sæter i Nærheden af Almindingsveien, og havde to Mænd hos sig. Dem bad

[1]) en flad Sten.

han, at trække Hestene ind i Sæteren. Thorer red forbi uden at mærke dem. Da de fleste af Flokken vare komne forbi, sagde Gretter: De vil vist blive ilde tilmode, hvis de ikke træffe mig, jeg vil gaa dem imøde. Han lod derpaa de andre forvare Hestene, og gik selv alene i en anden Dragt med en sid Hætte, som skjulte hans Ansigt, og med en Stav i Haanden, Thorer og hans Folk imøde. De spurgte, om han ikke havde seet nogen ride der paa Heden. Jo, sagde han, og det er vist dem, I lede efter; I ville nu let kunne finde dem, thi de vare her sønden for Myrene paa venstre Haand. De andre rede da efter hans Anvisning ud paa Myrene, men her var saa moradsigt, at Hestene sank i, og de maatte tilbringe en lang Tid, førend de kunde komme op af Myren igjen. De bandede da den Mand, der havde holdt dem for Nar. Imidlertid drog Gretter med sine Mænd hen til Thorers Gaard. Der traf de en Mand, og saae en dejlig og velklædt Kvinde. De spurgte Manden, hvem det var? Han svarede, at det var Thorers Datter. Gretter gik da hen til hende, og bad hende hilse sin Fader: at han nu glad og fornøjet, skjøndt de ellers sjælden taledes ved, var reden over hans Eng forbi hans Gaard, efterat have gjækket ham og alle hans Folk. Derpaa sendte han sine Følgesvende til een Side, og gik selv formummet ad en anden op til Fjeldene. Da Thorer nu kom hjem, kunde han vel vide, hvem hans Vejviser havde været, og havde kun høstet Spot af sin Rejse.

Ved Eyadalsaa i Baardardalen boede der en Præst ved Navn Sten, og paa Sandhaug (eller Sandhole) søndenfor Aaen en Mand, ved Navn Thorsten den Hvide og hans Kone Stenvør. Paa denne Gaard var Troldgang. Engang en Juleaften, da Konen var tagen til Julegilde, men Man-

den var hjemme og var gaaet i Seng med de andre Gaardens Folk, hørte man en stor Tummel om Natten ved hans Seng, men ingen vovede, at see efter hvad det var, og om Morgenen var Manden borte. Næste Julenat vilde Konen gaa til Kirke, og bad sin Huskarl blive hjemme. Han vilde kun nødig, men opfyldte dog hendes Villie. Om Morgenen efter var ogsaa han borte, uden at nogen vidste, hvor han var bleven af, men man saae Blod ved Døren, og mente, at Uvætter havde taget ham. Gretter spurgte dette, drog lille Juleaften hen til Baardardal, kaldte sig Gest, og bad om at han maatte blive der. Stenvør lovede ham Mad, men sagde, at hvis han kom noget til der, maatte det være hans egen Sag. Han svarede, at saa skulde være, og bad hende siden rolig at drage til Kirke, han skulde nok blive hjemme og passe paa Gaarden. Hun tog da afsted med hendes lille Datter, men da hun frygtede for, at hun ej kunde komme over Aaen, hvori der var stærk Isgang, saa lovede han at følge med og at hjælpe dem over. Det havde sine store Vanskeligheder; men Gretter tog dem begge, satte Pigen paa sin Moders Skjød, tog dem paa den venstre Arm, og skjød med den højre Isstykkerne tilside, og bar dem saaledes over Aaen, der gik ham helt op paa Brystet. Derpaa gik han hjem, og lagde sig i sine Klæder til at sove. Lys brændte der i Stuen, indtil det led ud paa Natten. Ved Midnatstide kom der en stor Troldkvinde ind, med et Trug i den ene Haand og en Stang i den anden. Gretter sprang op, og de begyndte at brydes. Hun trak ham ud af Huset, ned imod Aaen, og han var saa mødig, at han frygtede for at blive styrtet ned af Bjerget, men endelig fik han sin højre Haand løs, greb sit Sax, afhug hendes Arm, og styrtede hende ned i Fossen. Han selv blev liggende afmægtig paa Bjerget, indtil det

blev Dag. Da Stenvør kom hjem, blev han bragt til Sengs og maatte ligge i flere Dage, før han atter kunde komme til Kræfter. Der blev sendt Bud efter Præsten, som han fortalte, hvorledes det var gaaet til. Det var Gretters egen Beretning, at Troldkvinden blev styrtet i Fossen, men de Baardardals Mænd sige, at i det Øieblik hun blev saaret, randt Dagen op, saa at hun blev overrasket og brast og blev til en Sten, som endnu staar paa Bjerget i en Kvindes Lignelse. Mændene der i Dalen holdt Gretter skjult om Vinteren. Gretter begav sig engang til Præsten, bad ham følge med sig, og steg ved Hjælp af et Tov i en Dybde af femten (eller halvtredsindstyve) Favne ned til Fossen, hvor han i en Hule traf en skrækkelig stor Jætte, der anfaldt ham med et saakaldet Hæftesax, et Slags Spyd, hvormed man baade kunde hugge og stikke. Gretter hug med sit Sax Skaftet over, og i det Jætten nu vilde gribe efter et Sværd, gav Gretter ham Bane. Der fandt han ogsaa meget Gods i Hulen, samt to Menneskelig, der siden bleve førte til Kirken, og begravede paa Kirkegaarden.

Thorer paa Garde fik imidlertid atter Nys om Gretters Opholdssted, og stod ham atter efter Livet. Man raadte ham derfor til at drage bort. Han drog da vesterpaa, og kom til Gudmund den Mægtige paa Mødruvolde. Men denne fandt det heller ikke tjenligt at beholde ham hos sig. Derimod gav han ham Anvisning paa et Sted, hvor han kunde være sikker paa sit Liv. Der ligger en Ø i Skagefjord, som hedder Drangø, sagde han; den er saa høj, at intet Menneske kan komme derop, uden ved Hjælp af Stiger; hvis du kan komme der, saa er jeg vis paa, at ingen kan gjøre dig noget hverken med Vaaben eller Forræderi, naar du vel forvarer Stigen. Gretter svarede, at han vilde

forsøge det, men han var saa mørkeskj, at han ej kunde være alene. Tro du ingen saa vel, sagde Gudmund, at du jo tror dig selv bedst. Gretter takkede ham for hans Raad.

Gretter drog nu først hen til hans Moder paa Bjerg, hvor saavel hun som hans yngre Broder Illuge tog vel imod ham. Der hørte han, at Thorsten Kuggesen var bleven dræbt om Høsten før; og overhovedet begyndte hans Venner stedse mere at falde fra. Han drog derefter til Holtevardeheide, og agtede at hævne Halmunds Død, der ligeledes var bleven dræbt, men fandt ikke hans Banemand. Saa drog han til Bredefjordsdale, og fristede Livet ved at rane fra dem, som droge over Brettebrekke.

Efter Thorsten Kuggesens Død blev Snorre Gode meget fortørnet paa sin Søn Thorod og paa Børk Digres Søn Sam. Man vidste ingen anden Grund til hans Vrede, end at de ikke havde villet udføre et Storværk, som han havde paalagt dem. Men hvorfor det end var, saa jog han sin Søn Thorod bort, og befalede ham ikke at komme for hans Øjne, førend han havde dræbt en Skovmand. Thorod Snorresen drog først hen til en Enke, der blandt sine Folk havde en Faarehyrde, som formedelst nogle Saar, han havde tilføjet en anden, var bleven fredløs, men ikke engang endnu var fuldvoxen. Da hun spurgte Thorod, hvad han vilde der? spurgte han efter Faarehyrden, og sagde, at det var hans Ærende at dræbe ham. Saadan en Mand, som du, sagde hun, vil dræbe en stakkels Piltring; nej, da skal jeg anvise dig en anden Mand, som du kan indlægge dig Ære ved at anfalde. Og hun gav ham nu Anvisning paa Gretter. Thorod red da op i Fjeldet, hvor denne skulde være. Han fik Øje paa en blakket Hest med Sadel paa og en Mand ved Siden af den. Det var Gretter. Denne spurgte, hvem

han var og i hvad for Ærende han var kommen? Thorod sagde det, og at de nu skulde forsøge, hvem der var taprest. Han drog derpaa sit Sværd, og anfaldt Gretter, men denne bødede kun for sig med sit Skjold, og vilde ikke tage til sit Sværd; og da Thorod, uagtet alle hans Formaninger, at slaa sig til Ro, da han imod ham intet kunde udrette, blev ved at hugge ind paa ham, greb Gretter ham endelig med den ene Haand, satte ham ned, og sagde: Du er nu i min Magt, og jeg kan gjøre med dig hvad jeg vil; jeg ræddes ikke for, at du skal slaa mig ihjel, men jeg ræddes mere for din graahærdede Fader, Snorre Gode, og hans Anslag. Da Thorod nu indsaae, at han intet kunde udrette, red han tilbage til Tunge til sin Fader, og fortalte, hvorledes det var gaaet ham. Snorre sagde: Mange ere bedre, end de have Ord for; og den Skaansel, Gretter havde viist imod hans Søn, skaffede ham i Snorre en Ven, der siden altid talte til hans Bedste.

Kort efter drog Gretter hjem til sin Moder paa Bjerg, og blev der en Stund. Hans Mørkrædhed fik nu saadan Overhaand, at han torde ingensteds gaa, naar det begyndte at mørkne. Hans Moder bad ham at blive hos hende, men han torde ikke for hendes egen Skyld, da han nu laa i Strid med det hele Land. Han fortalte Moderen det Raad, som Gudmund den Mægtige havde givet ham, at tage hen til Drangø, men han torde ikke være der alene, og maatte nødvendig have en tro Mand hos sig. Hans Broder Illuge var den Gang femten Aar gammel; han tilbød af Broderkjærlighed at følge med, og Asdis, der nødig vilde skilles fra ham, gav sit Samtykke til at undvære begge sine Sønner, da Gretter ellers vilde være ilde faren.

Brødrene droge nu noget omkring til adskillige Steder.

Engang traf de paa en Løsgjænger, ved Navn Thorbjørn, der ikke kunde eller ikke vilde arbejde, men skræppede meget, og tit var til Gjæk for andre. For sine Narrestregers Skyld fik han Øgenavnet Glum. Denne Mand gav sig i Ledtog med Brødrene. Efter nogen Omvandring lejede de endelig en Bonde til at lade dem sætte over paa Øen Drangø. Gretter fandt, at den var et godt Opholdsted. Hele Øen var bevoxen med Græs, men saa steil, at man ikke kunde komme op paa den, uden der hvor Stigerne vare, og naar den øverste af disse var trukken op, vilde ingen være i Stand til at bestige den. Der var ogsaa et stort Fuglebjerg, hvor Fuglene om Sommeren byggede deres Reder, og paa den Tid var der firsindstyve Faar paa Øen, som tilhørte Bønderne deromkring, for det meste Væddere og Faar, som de vilde have til Slagtning. Da Gretter tog sin Bopæl her, havde han, efter Sturle Thordsens Beretning, været fredløs i femten til ferten Aar.

Den Gang Gretter kom til Drangø vare disse Mænd Herredshøvdinger i Skagefjord: Hjalte boede paa Gaarden Hof i Hjaltedal, og var en Søn af Thord Hjaltesen. Hans Broder hed Thorbjørn Øngul, en haard og voldsom Mand. En Svoger til dem var Haldor Thordsen paa Høfdestrand. Bjørn Bjørnsen boede paa Haganæs, og kaldtes Tunge-Bjørn. Sten boede paa Stenstad, og Einar, en Søn af Holmgange-Snorre, paa Gaarden Hof i Goddalene. To Brødre, der begge hed Thord, og vare bekjendte for deres Styrke, boede i Slettehlid. Alle disse Mænd havde Part i Drangø, men der fortælles, at ikke færre end femten havde Part i Øen, og den ene vilde ikke sælge sin Del deraf til den anden. Men de tvende sidstnævnte, Thordsønnerne,

havde den største Andel deri, da de vare de mægtigste og rigeste.

Da det led hen imod Vintersolhverv, gjorde Bønderne sig færdige at søge deres Slagtekvæg paa Øen. De havde en Skude; hver stillede en Mand for sig, somme to; og da de nærmede sig Øen, saae de, at der gik Mennesker deroppe. Dette tyktes dem underligt, men de formodede, at et Skib maatte have sat til der, og at nogle af Folkene havde reddet sig op paa Øen. De roede hen til det Sted, hvor Stigerne vare, men de, som vare paa Øen, trak Stigerne op. Bønderne forundrede sig, og raabte og spurgte, hvem der var der? Gretter sagde dem det, og nævnede sig og dem, der vare hos ham. De spurgte, hvem der havde skaffet ham ud paa Øen? Han svarede: Det var en Mand, der ejede Baaden, og havde Hænderne, og var en større Ven af mig end af eder. Lad os faa vore Faar, sagde Bønderne, og gak paa Land med os, hvad du allerede har slagtet, maa du beholde. Det er et godt Tilbud, svarede Gretter, men vi vil dog nu paa begge Sider beholde hvad vi har, og min Mening er snart sagt: herfra kommer jeg ikke, med mindre jeg bliver baaren død herfra, og hvad jeg har faaet i min Magt, giver jeg ikke Slip paa. Bønderne tav da, og tyktes, at der var kommen en ond Gjæst til Øen. De bøde ham Gaver, og gjorde ham store Løfter, men han afslog alting, saa at de med uforrettet Sag og ilde tilfredse maatte drage tilbage. De fortalte de andre Herredsmænd, hvilken Varg[1] der var kommen til Drangø, men om Vintertide var der intet videre derved at gjøre.

Da Tiden kom om Vaaren at man skulde drage til Hegranæsting, samledes der en stor Mængde fra de Herre-

---

[1]) Ulv.

der, som hørte dertil. De vare længe paa Tinget, og beskjæftigede sig dels med at forhandle Sager, dels med at forlyste sig med allehaande Idrætter. Da Gretter spurgte, at de fleste Folk vare dragne til Tings, holdt han Raad med sine Staldbrødre, og tilkjendegav dem, at han vilde tage over til Landet for at forsyne dem med Fødemidler; thi sine Venner, som han havde hos sig, holdt han altid Venskab med, og delte med dem alt hvad han kunde overkomme. Illuge syntes ikke derom, men gav dog efter for Gretter. Denne bad dem passe vel paa Stigen, og begav sig hemmelig til Land, og skaffede sig hvad de behøvede. Intet Menneske havde nogen Anelse om hans Nærværelse. Da han nu spurgte, at de paa Tinget havde megen Lystighed for, besluttede han at tage derhen. Han fik nogle pjaltede Klæder paa, og kom til Tinget, da Folk fra Lovretten gik hjem til deres Boder. Somme af de unge Mænd sagde da, at nu var det godt Vejr, de vilde derfor fornøje sig med nogle Idrætter. Thords Sønner mente, at man skulde brydes; og Thorbjørn Øngul, hvis Mening næsten ingen torde sætte sig imod, greb de andre i Skuldrene, og ledte dem frem paa Pladsen. De mindst stærke[1] brødes først, og faldt over hinanden, til stor Gammen for Tilskuerne. Da dette havde varet en Stund, talte de om, hvem der skulde brydes med een af Thorderne, men ingen torde. De gik omkring, og udæskede adskillige, men alle trak sig tilbage. Da saae Thorbjørn Øngul sig om, og fik Øje paa en stor Mand, som sad der, men hvis Ansigt han ikke kunde see, thi Manden havde trukket sin Hætte ned. Thorbjørn tog ham fast i Skuldrene, men Manden blev siddende urokkelig. Saa fast har ingen siddet for mig i Dag, sagde Thorbjørn, hvad hed-

[1]) eller de stærkeste, en Læsemaade, der er mindre sandsynlig.

der du? Jeg hedder Gest, svarede Manden. Vil du more dig og give dig i Leg med os, sagde Thorbjørn, saa er du en god Gjæst. Men Gest undslog sig, da han var ubekjendt og fremmed, og vilde ikke indlade sig i noget, med mindre de vilde haandfæste ham Fred og Tryghed der paa Tinget og indtil han kom hjem til sin Bolig. Det lovede de ham strax; og en Mand ved Navn Hafer, der især drev paa, at de skulde give ham Tryghed, og som var en Mand af mange Ord, udtalte selv med Fynd og Klem Tilsikringen paa følgende Maade:

Her, sagde han, sætter jeg Fred og fuldkommelig Tryghed alle Mænd imellem, besynderlig tilnævnt denne Gest, som her sidder, og deri indsluttet alle Godordsmænd, Bønder og Almue, Unge og Gamle, og Vaabenføre. Jeg og alle Herredsmænd i Hegranæsting, eller hvorfra de ere komne, nævnte eller unævnte, haandfæster Fred og fuldkommelig Tryghed til denne fremmede og ubekjendte Mand, som kalder sig Gest, under alle Idrætter og Kamplege, til at blive her og at drage hjem, hvorsomhelst han har fornøden, paa Sø og til Lands og paa Alfarevej; han skal have Fred paa alle Steder, nævnte og unævnte, saa længe han har Fred fornøden, til han er kommen hjem paa vor Tro og Love; og denne Fred sætter jeg for os og vore Frænder og Venner, og alle, som os vedrøre, Mand og Kvinde, Tyende og Træl, Svend og selvraadendes Mand. Og den skal være Fredniding og Forræder, som Fred bryder, eller Tro og Love rykker; han skal være udslæg og fordreven fra Gud og gode Mennesker, fra Himmerig og alle Guds Helgener, og ingensteds antagen blandt Folk, og skal være fordreven fra alle Mennesker, saa vidt som Mennesker fordrive Varg og Ræv, eller kristne Mænd komme til Kirke, eller hedenske Mænd

blote i Hov, saa vidt som Ilden brænder og Jorden grønnes, eller mælende Barn nævner sin Moder, og Moder Barn føder, og levendes Folk tænde Ild; saa vidt som Skib skrider, Skjolde blinke, Sol skinner om Sommeren og Sne ligger om Vinteren over dette Land i den lange Vinternat, saavidt som Finn render paa Ski og Fyrr vorer, saa vidt som Falk flyver om Vaardagen, naar blæsende Bør staar under begge dens Vinger; saavidt som Himmelen naar, Verden er bebygget, og Vinden driver Vand til Søen, og saa vidt som Karlfolk saa Korn; han skal være fordreven fra alle Kirker og kristne Lærere, fra hedensk Hov og Hus og Helle, og fra alle Verdener, undtagen Helvede. Og skulle vi nu være enige og endrægtige den ene med den anden af et godt Sind, hvor som vi findes, paa Fjeld eller Fjære[1], paa Skib eller Skjær, paa Jord eller Jøkul, paa Hav eller Hesteryg, ligesom naar Ven finder sin Ven paa Havet eller Broder sin Broder paa farendes Vej, saa forligte som Fader med Søn og Søn med Fader. Giver nu hinanden Haand, og lader os vel holde Fred og given Tryghed og Tro med Gud til Vidne og alle gode Mænd, som disse Ord høre og nær ere stædte.

Mange taltes nu ved, og tyktes, at denne Tale var ordrig nok. Gest sagde: Du har vel talt, naar I holde det vel. Derpaa kastede han sine Overklæder af; men da saae alle paa hinanden, og skammede sig, thi dem tyktes, at de nu kjendte Gretter Asmundsen, og den, der ikke blev mindst skamfuld tilmode, var Hafer. De gik to og to sammen, og dadlede hinanden, og især Manden, der havde tillyst Freden. Gretter sagde: Gjører nu snart, hvad I have i Sinde, men

[1]) Strand. Det gamle Ord maatte beholdes, da der saavel her som i de følgende Ord ere lutter Rimstave.

betænker, at det er farligere for eder, end for mig, at rykke Freden. Thords Sønner og deres Svoger Haldor satte sig ned, og raadsloge med hinanden, og alle Høvdingerne stak Hovederne sammen. Nogle vilde bryde Freden, andre vilde holde den. Men da rejste Hjalte sig op, og sagde: Gretter skal have Fred, saaledes som vi have tilsagt ham, og han skal frit komme og gaa for denne Gang, men naar han kommer hjem, er vort Lejde ude. Dette vandt alles Bifald, undtagen hans Broder Thorbjørns, som tav stille. Derpaa sagde Folk, at een af Thorderne skulde prøve Styrke med Gretter. Kampen begyndte, men Thord kunde ikke rokke Gretter, hvorimod denne greb ham, og kastede ham over sit Hoved, saa at han faldt ned paa Skuldrene, og fik et svært Fald. Derpaa sagde Folk, at begge Thorderne skulde brydes med Gretter; men Udfaldet var saa, at Folk mente, at begge Brødrene vare lige stærke, og Gretter saa stærk, som dem begge, skjøndt hver af dem kunde tage sine tvende føre og dygtige Mænd. Bønderne forlangte derpaa, at Gretter skulde overgive dem Øen, og forlade den; men han afslog det, og videre var der da ikke derved at gjøre. Gretter kom hjem til Drangø, og fortalte Illuge hvad der var skeet, og Broderen glædede sig over hans Komme.

De ringere Bønder talte nu med hinanden om, at de ikke havde Gavn af deres Part i Drangø; de besluttede derfor at sælge hver sin Part til Thordsønnerne, paa det Vilkaar, at de skulde dræbe Gretter eller jage ham bort fra Øen. Hjalte vilde ikke have dermed at gjøre, og overlod ligeledes sin Part til sin Broder, saa at Thorbjørn Øngul nu kom i Besiddelse af den hele Ø. Om Sommeren sejlede Thorbjørn derover, og søgte atter at bevæge Gretter til at forlade hans Ejendom, men alle hans Forsøg vare til Unytte.

Derover klagede nu de andre Bønder, og sagde, at de vilde have deres Part igjen.

Da Gretter havde været to Aar paa Drangø, var den meste Del af Faarene slagtet. En Vædder lode de leve længst, thi den var saa tam, at den løb efter dem, hvor de gik, kom af sig selv om Aftenen hjem til deres Hytte, og stangede med sine Horn paa Døren, for at blive lukket ind. De havde Føde af Fugle og Fugleæg, men lede især Mangel paa Ved. Dette maatte deres Træl Glum samle op, naar noget drev hen til Øen, og Gretter havde strængelig befalet ham at holde Ilden vedlige om Natten; men Glum gad intet bestille, og lod Ilden gaa ud. Saaledes havde de det ikke saa godt, som de kunde have haft det. Engang maatte Gretter endog, for at skaffe det Fornødne tilveje, svømme over til Landet til Gaarden paa Rejke. Den korteste Afstand var en Uge Søs; men ogsaa denne Bedrift forøgede hans Berømmelse.

Om Sommeren kom der et Skib ud til Landet. Der var en ung Mand ombord, som hed Hæring; han tog ind til Thorbjørn Øngul, og da han var saa dygtig og før, at han kunde klavre op ad det stejleste Bjerg, saa opmuntrede han bestandig Thorbjørn til at anfalde Gretter. De overlagde denne Færd med hinanden, og sejlede over til Drangø. Thorbjørn lagde til nede ved Øen, og gav sig som sædvanlig i Tale med Gretter; men imedens begge Brødrene stode der, og ikke tænkte paa nogen Fare, klavrede Hæring op paa den modsatte Side af Bjerget, paa et Sted, hvor aldrig noget Menneske forhen havde færdets, og kom med sin Øxe i Haanden bag paa Brødrene, der vendte Ryggen til ham. Lykkeligvis fik Illuge i Tide Øje paa ham, og raabte til Gretter, at der kom en Mand med opløftet Øxe. Gak du

imod ham, sagde Gretter, imedens jeg passer paa Stigerne. Illuge vendte sig til Hæring, men da denne saae sig røbet, løb han tilbage saa langt som Øen var, og da han ikke kunde undgaa Illuge, sprang han ned, og knuste hvert Ben i sin Krop. Stedet kaldtes siden Hæringsspring. Thorbjørn maatte nu igjen seile tilbage, og havde megen Skam af denne Færd. Gretter blev om Vinteren paa Drangø. Paa denne Tid døde Lagmanden Skapte, hvilket var en stor Skade for Gretter; thi Skapte havde lovet at tale godt for ham, naar han havde været landflygtig i tyve Aar, og denne Vinter var just den nittende.

Om Sommeren paa Altinget talte Gretters Venner om hans Landflygtighed, og somme tyktes, at han burde være fri, naar han havde været landflygtig noget paa det tyvende Aar; men de, som havde Sager med ham, satte sig derimod, og indvendte, at han siden den Tid havde øvet mange Gjerninger, som vare Landflygtighed værd, og burde derfor desto længere være fredløs. Paa denne Tid blev der indsat en ny Lagmand, nemlig Sten Thorgeirsen, en forstandig Mand. Sagen blev henstillet til hans Afgjørelse. Han bad da de andre undersøge, om den Tid, som nu var leden af Sommeren, var af de tyve Gange tolv Maaneder, siden Gretter var gjort landflygtig. Det befandtes saa. Da gik Thorer fra Garde frem med megen Iver, og fandt paa alt hvad han kunde, og forestillede, at Gretter først kom ud til Landet ved Enden af Sommeren, og havde ikke den Sommer været fredløs, saa at han havde kun været nitten Gange tolv Maaneder i Landflygtighed, og der fattedes de tre Maaneder fra Altingets Slutning til Gretter kom til Landet. Da erklærede Lagmanden, at ingen skulde være landflygtig længer end tyve Aar, selv om han i den Tid øvede Landflygtigheds

Gjerning; men før den Tid vilde han ikke sige nogen fri. Følgen var da, at Gretter ikke blev kjendt fri denne Gang; men alle ansaae det for vist, at han vilde blive det næste Sommer.

Indvaanerne i Skagefjord bleve imidlertid misfornøjede, og sagde atter til Thorbjørn, at enten skulde han fly dem deres Part af Øen igjen eller skaffe Gretter af Vejen. Dertil havde han liden Udsigt, og afstaa Øen vilde han ikke. Der var en gammel Kvinde, ved Navn Thuride, som havde opammet Thorbjørn; nu var hun aflægs og svag, men i sine unge Dage havde hun været meget troldkyndig, medens Folket nemlig endnu var hedensk. Nu mente man, at det var forbi dermed; men endskjøndt Kristendommen nu var i Landet, saa vare der dog nogle Gnister blevne tilbage af den hedenske Skik. Det havde ogsaa den Gang været Lov i Landet, at det var ikke forbudet, at øve Trolddom eller anden hedensk Færd i Løndom; kun naar det skete aabenbare, blev det straffet med Landflygtighed. Nu hedder det jo, at Haand gjør gjerne hvad tilvant er, og hvad Ungdom nemmer sjelden Alderdom glemmer; da Thorbjørn intet andet Raad vidste, og henvendte sig til sin Amme, svarede hun: Nu gaar det nok, som det hedder for et gammelt Ord, at du gaar i Gedehus, og beder om Uld; gode Raad veed jeg for dig, om du vil bruge dem.

Da nu to Maaneder vare tilbage af Sommeren, en Dag, da det var godt Vejr, sagde hun til Thorbjørn, at han skulde drage til Drangø, og hun vilde tage med ham. Han svarede, at han to Gange havde gjort en ulykkelig Rejse, og havde forlovet at gjøre det tredie Gang, men hun blev derved, at naar han vilde have godt af hendes Raad, maatte han følge dem. Thorbjørn sejlede da med hende hen til

Øen. Da Brødrene saae Baaden, kom de frem, og den gamle Underhandling begyndte: Thorbjørn vilde have Gretter bort, og Gretter vilde ikke. Kjerringen laa imidlertid i Baaden skjult af Klæder. Hun raabte endelig: Nu taler jeg det for dig, Gretter, at al Lykke og Velfærd, Forsvar og Forstand skal nu forlade dig, jo mere, jo længer du lever, og faa Glædesdage skal du see efter denne. Gretter blev ganske underlig derved, og raabte: Hvad er det for en Djævel, der er paa Skibet? men Illuge gjættede rigtig, at det var Thorbjørns Amme, den lede Hex. Da skal hun dog have en Erindring om sit Besøg hos os, sagde Gretter, og kastede en stor Sten efter hende, og traf Klæderne, et større Kast, end Thorbjørn troede, at noget Menneske kunde kaste; Stenen rammede Kjerringen, og knuste hendes Hofte, saa hun maatte bringes hjem, og laa en Maaneds Tid derefter. Men da Tiden led frem paa Høsten, saa der kun var tre Uger til Vinteren, lod hun sig age ned til Stranden, ledte, og fandt et Træ med Rod; hun lod tælge en lille Plet derpaa, tog saa sin Kniv, og ristede Runer paa Roden, og bestrøg dem med Blod, og kvad saa Galdre derover. Derefter gik hun avet om Træet, og læste mange Trolddomsord derover. Saa lod hun det kaste i Søen, og sagde, at det skulde drive til Drangø og tilføie Gretter Meen. Vinden bar fra Øen; ikke desmindre drev eller seilede Træet imod Vinden derover saa stærkt, som nogen kunde tænke. Dagen efter at hun havde tryllet Træet, gik Brødrene ned til Stranden, for at søge Brændeved; de fandt Træet, og Illuge blev glad, thi Træet var stort, og han mente, at deri var meget Brænde; men Gretter stødte til det med Foden, og sagde, at det var et ondt Træ og en ond Sending; han kastede det derpaa ud i Søen, og bad Illuge vogte sig derfor, thi det

var sendt dem til Uheld. Den næste Dag kom Trællen Glum ned, og fandt atter Træet, som laa der igjen; og Gretter kastede det atter ud. Nu led Sommeren, og det blev koldt og sneede. Da vilde Brødrene ikke selv gaa ud, men sendte Glum ned at lede efter Brændeved. Han fandt Træet, og bar det hjem. Da Brødrene hørte ham tumle dermed, gik Gretter ud med sin Øxe i Haanden. Glum sagde: Lad mig nu see, at du ikke er længer om, at hugge det itu, end jeg var om at hente det. Hvorpaa Gretter, der var hastig af sig, hug til Træet, uden at see sig for, hvad det var; men i det Øjeblik Øxen rørte ved Træet, drejede den sig, og fløj op paa Gretter ovenfor Knæet, og gav ham et svært Saar lige ind til Benet. Illuge forbandt ham, og plejede ham, og vaagede hos ham, og paa tre Dage drog Saaret sig sammen, som om det vilde læges; men strax efter brød det atter op, og voldte ham Værk og Pine, saa der kom aldrig Søvn i hans Øjne.

Endelig sagde Kjerringen til Thorbjørn, om han nu ikke snart vilde besøge Gretter. Han vilde ikke dertil, thi Vejret var nu ikke til at sejle i; men hun drev paa ham, thi ellers vilde han komme for silde. Selv vilde hun ikke med, thi hun havde jo sendt ham sin Hilsen, sagde hun. Thorbjørn sendte Bud til adskillige Mænd i Herredet, som havde haft Del i Øen, men ingen af dem vilde hjælpe ham. Endelig gav Tunge-Sten ham to af sine Folk, hans Broder Hjalte sendte ham tre Mænd, og saaledes samlede han flere, indtil han med tolv Mand kunde drage til sin Svoger Haldor. Denne forøgede hans Styrke med sex Mand; og nu droge de ud til Bjørn paa Haganæs, der laante ham sin Skude. Vejret var haardt, da de lagde fra Land; men jo længer de kom frem, desto bedre blev det, og

saaledes kom de i Tusmørket til Drangø. Der var ingen til at vogte paa Stigerne uden Trællen Glum; men han havde forsømt at drage dem op, og havde lagt sig til at sove. Opgangen var altsaa let. De vækkede Trællen med et Slag, truede ham til at tie, gik til Hytten, og bankede paa. Brødrene troede, at det var den tamme Vædder, der stødte paa Døren med sine Horn; men da den blev slaaet ind, fik de andet at kjende. Illuge sprang hen, stillede sig i Døren, og værgede den. De andre gik da op paa Taget, og brøde det af; og nu begyndte en haard Kamp. Den dødsyge Gretter fældte flere Mænd, indtil han endelig blev overvældet, og Thorbjørn gav ham et svært Saar imellem Skuldrene. Da raabte Gretter: Bar er broderløs Bag. Illuge kastede et Skjold over ham, og forsvarede ham. Men Gretter kunde ikke mere, og faldt forover paa Brystet. Nu vendte de sig fra ham, og klemte Illuge imellem deres Skjolde. Da alle troede, at Gretter var død, gik Thorbjørn hen, og vilde tage hans Sværdsax, men Gretter havde knuget sin Haand om Fæstet, saa at det ej kunde rokkes. Otte Mand kunde ikke vriste det fra ham; endelig afhug de hans Haand, toge Saxet, og afhug hans Hoved med hans eget Sværd; men dette Hug var saa stort, at selv dette Sværd ej kunde udholde det, uden at faa et Skaar i Eggen. Saaledes døde den tapreste Mand paa Island, i en Alder af fire og fyrretyve Aar.

Thorbjørn sagde til Illuge, at han vilde skjænke ham Livet, naar han vilde sværge paa, aldrig at attraa Hævn efter sin Broder. Illuge afviste ham med Haan. Da dræbte de ogsaa ham, og begrove begge Brødrene paa Øen. Men Gretters Hoved tog Thorbjørn med sig, thi han vilde have den derpaa udsatte Pris. Næste Morgen roede de til Lan-

det, og førte Trællen med, men da han vedblev at græde og klynke, sloge de ogsaa ham ihjel, for at blive af med ham.

Thorbjørn lagde Gretters Hoved i Salt, for at bevare det. Efter Julen drog han til Thorer i Garde, men denne vilde ikke betale ham den udsatte Pris, thi derved, sagde han, vilde han selv blive en uærlig Mand og delagtig i hans Trolddomsgjerning. Denne Begivenhed vakte overhovedet megen Omtale; Gretters og Illuges Frænder og Venner udbredte den Mening, der ogsaa blev den herskende, at Thorbjørn ikke blot havde forsyndet sig med Trolddom, men tillige øvet Nidingsværk ved at dræbe en Mand, der allerede laa for Døden. Og da Sagen om Sommeren blev bragt for Altinget, faldt Dommen saaledes ud, at Thorbjørn den samme Sommer skulde forlade Landet, og ikke komme tilbage, saalænge der levede nogen Eftermaalsmand efter Illuge og Gretter. Den udsatte Pris fik han heller ikke, thi Lagmanden satte sig imod, at den skulde udredes for Trolddom og Nidingsværk. Ved denne Lejlighed bleve ogsaa alle Troldfolk gjorte landflygtige.

Thorbjørn havde taget Gretters Hoved med sig paa Vejen til Altinget, men Haldor raadte ham fra at bringe det derhen, thi han mente, at Gretters Frænder vilde gjøre ham Modstand nok, uden at han behøvede saaledes at tirre dem. Thorbjørn lod det da paa Vejen, sønder paa Sand, grave ned i en Sandtue, som kaldtes Gretters Tue. Gretters Frænder droge over til Drangø, og førte hans og Illuges Lig over til Rejke paa Rejkestrand, hvor de laa i Sturlungernes Dage. Gretters Hoved blev begravet ved Kirken paa Bjerg.

Thorbjørn Øngul drog udenlands. Men Gretter havde endnu en Broder, Thorsten Dromund, der havde nedsat sig i Norge, og var bleven en anseelig og mægtig Mand. Thor-

bjørn drog saa langt bort som muligt, for at undgaa hans Hævn, og tog helt ud til Miklegaard, hvor Mikael Kalaphates var Konge. Men Dromund forlod alle sine Eiendomme, for at forfølge sin Broders Banemand, kom ligeledes til Miklegaard, og gav sig ligesom Thorbjørn i Kongens Sold blandt Væringerne. Men da disse engang holdt Vaabenting[1], fremviste Thorbjørn det Sax, som han havde taget fra Gretter, og gjorde sig til af sin Daad, at det var ham, som havde fældet Gretter den Stærke. Dromund stod hos, uden at Thorbjørn kjendte ham, bad ham om at see Værget, og da han havde faaet det i sin Haand, hug han Thorbjørn i Hovedet, og kløvede ham ned i Skuldrene, saa at han døde paa Stedet.

Sturle Lagmand sagde, at blandt alle fredløse Mænd paa Island havde Gretter været den anseeligste, især i tre Henseender: han havde været længst fredløs, var den stærkeste af alle sine Jævnaldrende, og kunde ikke overvindes, saalænge han var frisk; han udryddede Trolde og Gjengangere, og havde derved renset Landet; og han var bleven hævnet i Miklegaard, hvilket aldrig havde været Tilfældet med nogen anden islandsk Mand.

---

1) Mønstring.

Fortælling

om

Svarfdølerne.

Kong Harald Haarfager herskede over Norge. Paa den Tid forestod en Mand, ved Navn Thorgny, Nummedalen. Han havde to Sønner: den ældste hed Thorolf, den yngste Thorsten, senere kaldet Svarfad. Disse Brødre voxte op hos deres Fader, og vare meget ulige i Sind. Thorolf var vennesæl og en driftig Kjøbmand; Thorsten derimod byggede et Ildhus[1], og laa der hele Dagen saa lang som han var imellem Høisædesstøtterne, med Askedyngen paa den ene Side af sig, og med Ilden paa den anden, saa at de, der gik forbi, faldt over hans Fødder.

Engang kom Thorolf hjem til sin Fader med meget Gods og mange Kostbarheder. Faderen gjorde et Gilde til hans Ære. Silde om Aftenen gik han alene ind i Huset, da han godt kjendte Leiligheden, og hans Vei faldt igjennem Ildhuset, hvor hans Broder Thorsten plejede at ligge; men ved denne Tid havde Thorsten lagt sig til at sove, som sædvanlig, saa at Thorolf faldt over ham, og styrtede over i Askedyngen paa den anden Side. Thorsten vaagnede, og gav sig til at lee; men Broderen skammede ham ud, og forestillede ham den Kjærlighed, han bar til ham, og hvor meget han vilde give til, at hans Broder vilde tee sig som en flink Mand. Thorsten lovede det endelig, dog kun paa det Vilkaar, at hans Broder altid skulde lade ham raade. Da de havde indgaaet den Handel med hinanden, kaldte Thorolf

[1]) en Sal med Arne eller Ildsted.

paa sin Moder, og sagde, at hun skulde lave et Bad til. Hvad skal det til? sagde hun. Jo, nu er din Søn Thorsten staaet op, svarede han, og vil tvætte sig. Guderne være lovet! sagde hun; og nu blev Thorsten tvættet, og hans Haar blev redt og skaaret, og Thorolf gav ham ny Klæder, en Skarlagenskjortel med Graaværk under, med mere, samt sit eget Sværd. Thorsten tog Sværdet, trak det ud, og bøjede Spidsen op imod Hjaltet, og lod det saa springe tilbage, men da havde det ganske tabt sin Springkraft[1]. Broderen maatte derfor lade ham vælge et andet og stærkere Vaaben af sin Vaabenkiste, en Buløxe, som han endelig fandt efter sit Sind. Paa denne satte han Skaftet til en Bredøxe, gik derpaa ned til Bækken, og hvættede den, og bar den siden.

Næste Vaar droge Brødrene i Viking, og dreve det i tre Somre. Da bad Thorsten sin Fader at give ham Anvisning paa en eller anden Viking, som det var værd at give sig i Kamp med. Faderen gjorde ham opmærksom paa Ljot den Blege, der laa i de svenske Skjær ved Gøtland med femten Skibe; men denne Ljot var en farlig Modstander, thi det hed sig, at Jern ikke kunde bide paa ham. Thorsten besluttede imidlertid enten selv at dø, eller at have ham fældet inden Høsten. Han satte derfor sit eget Skib istand, og kjøbte sig en Knar til, uden sin Broders Vidende. Og da Brødrene om Sommeren skulde lægge ud, sagde han til Thorolf: Denne Knar har jeg kjøbt i den Tanke, at du skulde drage i Kjøbfærd i Sommer, men jeg vil tage paa Hærtog. Hvorledes det, min Broder? sagde Thorolf; skulle vi skilles ad, og vi have jo dog lovet hinanden, stedse at blive sammen. Ja, sagde Thorsten, her er et af de Tilfælde, som jeg havde

[1]) Elasticitet.

tænkt mig, og hvor jeg maa raade, saaledes som jeg allerede forud har betinget mig. Skulde du komme noget til, da vil mange vorde bedrøvede derover; men om jeg kommer tilbage eller ikke, det bekymrer ingen sig om. Saa maa du ikke tale, svarede Thorolf; Livet er mig ledere, end Døden, naar jeg skal skilles fra dig. Ja, det gik, som jeg tænkte mig, sagde Thorsten, at du ikke vilde holde hvad du har lovet; men Toget vil jeg ikke opgive, og mit Sind siger mig, at vi ikke begge ville komme tilbage, maaskee ingen af os. Ingen, sagde Thorolf, kan leve flere Dage, end Skjæbnen har bestemt ham, og for mig tykkes det en større Hæder at dø med dig, end at overleve dig med Skam og Skjændsel. Saa faar du da raade, svarede Thorsten. De styrede derpaa til Gøtelven, sejlede ind i Skjærene, og saae et Kastel der. Det var om Aftenen de lagde til Land, og Thorsten befalede sine Folk, at holde sig rolig og at tjelde over sig. Derpaa lod han nogle af sine Mænd gaa tværs over Skjæret, for at spejde. Men da de kom op paa Skjæret, saae de et Dragehoved rejse sig af Bølgerne, som om det var lutter Guld; og ved Siden af Drageskibet talte de femten Skibe med sorte Tjeldinger; der var Lys under Tjeldingerne, og Folkene sade og drak. Spejderne trak sig derefter tilbage, og fortalte Thorsten hvad de havde seet. Han lod derpaa om Natten alle Varer bringe fra Skibene, ladede dem isteden med Stene, og besluttede at lægge imod Vikingerne, saasnart det blev kamplyst[1]. Da Morgenen grydede, roede han frem, lagde imod Vikingerne, og talte med Ljot. De bleve enige om at stride, og lagde mod hinanden, ti Skibe mod ti, dog saa, at Ljot maatte lade et nyt Skib rykke frem, naar et af hans var blevet ryddet. Ljot blev

[1]) Saa lyst, at man kunde see at stride.

fældet, men Thorolf dødelig saaret. Da han skulde dø, kaldte han paa sin Broder, og sagde: Mit Navn har ikke længe levet, og det vil falde hen som Græs, men lov mig, hvis du faar en Søn, at kalde ham Thorolf, da haaber jeg, det vil længe leve. Broderen lovede det, og Thorolf døde.

Thorsten lod sin Broders Lig lægge i en Kiste, tog hen til Herrød Jarl, og begrov det i en Høj tilligemed noget Gods, for at hædre den Døde. Derpaa gjorde han Gilde, hvortil han indbød Jarlen og mange andre anseelige Mænd, og det varede, som Skik var, i tre Dage. Ved Afskeden uddelte han mange Gaver, og erhvervede sig derved mange Venner. Tiden led nu imod Julen; der havde hersket megen Gammen og Glæde i Jarlens Hal, men nu forstummede den. Da Thorsten undrede sig derover, spurgte han en Hirdmand, hvorfor alle paa een Gang sørgede? Du maa være herredsdøv[1], svarede Hirdmanden, siden du ikke kjender Grunden dertil. Og ved Juletid kom Tingen for Dagen; da kom den fældede Viking Ljots Broder, Molde, der ligeledes var Viking eller Halvberserk, og som vilde nøde Jarlen til at give ham sin Datter Ingeborg. Jarlen lovede hende til den, der kunde fælde Molde. Denne udæskede Thorsten til Holmgang, og skulde derfor fremsige Holmgangslovene. Han sagde: Hver af os skal lægge et Skind under sine Fødder, og hvo der viger en Fingersbred derfra, skal bære Nidingsnavn; den, der vorder saaret eller uskikket til Kamp, skal løse sig med tre Mark Sølv. Hellere fex, sagde Thorsten, jo mere vi sætter, des mere jeg faar. Da de havde stillet sig paa Skindene, sagde Molde: Saa er det ogsaa vor Skik, at hver skal have tre Skjolde; men lad mig see dit Sværd! Thorsten viste ham det, og Molde saae, at det

[1]) ubekjendt med Herredets eller Landets Skik og Skjæbne.

var hans Broder Ljots Sværd, og at den, han stred med, var hans Banemand. Desto ivrigere stred han, men blev dog fældet. Thorsten ægtede Jarlens Datter Ingeborg.

Thorsten drog hjem til Nummedalen, og avlede med sin Hustru tre Børn, Sønnerne Thorolf og Karl, som Faderen gav det Ogenavn den Røde, og Datteren Thorarna. Derpaa døde hans Fader og hans Kone Ingeborg. Han lagde dem begge i samme Høi. Den Gang droge mange til Island formedelst Harald Haarfagers Overmagt. Ogsaa Thorsten beredte sig til samme Færd, men forinden kom Ljot den Bleges Søn Snekol, og bortførte hans Datter Thorarna, med hvem han avlede to Børn. Faderen kunde ikke finde sin Datter, sendte sin ældste Søn Thorolf til Gotland, hvor han blev Jarl efter Herrød, og drog selv med den anden Søn Karl den Røde til Island.

Thorsten landede i Øfjord, og var den første Vinter hos Helge den Magre, der var primsignet, og troede paa Krist, men i alle vigtige Anliggender paakaldte Thor. Om Vaaren bad han Helge anvise sig Bopæl. Men Herredet var da meget bebygget. Ljotolf Gode havde indtaget en Del deraf, og boede paa Hof. Thorsten og hans Søn Karl droge op ad den modsatte Side af Aaen. Thorsten brød sin Kam itu, kastede Stykkerne, og efterlod sig paa tre Steder Sølv, en halv Mark paa hvert Sted. Derpaa kaldte han Vidner, erklærede Dalen for sin Eiendom, og kaldte den Svarfadardal. Thorsten byggede sig en Gaard paa Grund, Sønnen Karl ved Karlsaa.

En Frænde af Ljotolf, ved Navn Gris, nedsatte sig der paa Egnen, og seilede derpaa til Trondhjem. Da han vilde seile tilbage, og laa ved Nideros, kom en Kone til ham, og bad ham tage to Børn med sig til Island til deres Morfa-

der. Det var Thorarna, som Snekol havde forladt. Hun gav Gris som Jertegn en Kevle, hvori der vare indskaarne nogle Ord, som Thorsten vilde vedkjende sig. Gris førte Børnene, en Dreng, der hed Klaufe og en Pige, der hed Sigride, til Thorsten paa Grund. Han læste Ordene, og vedgik sit Frændskab med dem; men gav Gris Penge, for at tage dem til sig, og sørge for dem. Maa jeg da, sagde Gris, gjøre Klaufe til Træl? Det maa du, hvis du kan, sagde Thorsten.

Ljotolf og Karl byggede et Skib sammen oppe paa Tungen, hvor Veddet dertil blev hugget, thi der var tyk Skov. Til Kjølen anvendtes en Eg, der stod nede paa Egebrekke (Egebrinken), hvorfra de førte den hen til det Sig, som er i Nærheden af Grund, og kaldes Egesig. Med dette Skib sejlede Karl udenlands.

Hos Ljotolf paa Hof var der en Mand tilhuse, der hed Thord Bryder. Da Klaufe var bleven elleve Aar gammel, udæskede denne Thord ham til en Brydekamp, og sendte derom en Mand til ham med en Runekevle. Drengen modtog Udfordringen, og henvendte sig til Thorsten paa Grund, og fik denne og Gris til at følge med sig. Kampen stod paa Hof. Klaufe vandt, og dræbte Thord. Efter at have begaaet flere Drab, drog Klaufe udenlands med Gris, og frelste Karl den Røde fra Døden, hvorpaa de droge sammen i Viking. Da de vare komne tilbage til Island, opkom der Strid imellem dem og Ljotolf. Gris bejlede til Klaufes Søster Sigride, og fik hendes Frænders Samtykke. Ved Gildet foreslog Gris, at de skulde gjøre Løfter og tage sig Jævningsmænd[1]. Karl den Røde begyndte, tog Ljotolf Gode til Jæv-

[1]) Her betyder det Mænd, som de vilde jævne sig med og overgaa eller overvinde i een eller anden Henseende.

ningsmand, og lovede, inden tre Aar at have overbevist ham om Fejghed. Klause lovede at gaa i Seng til Ingvilde Asgeirs Datter, kaldet Fagerkind, som var Ljotolfs Frille. Og saaledes aflagde de Løfter, den ene efter den anden. Karl opfyldte sit Løfte ved at anfalde Asgeirs Gaard, som Ljotolf kom til Undsætning; han æskede Ljotolf til at komme ud, og da han ikke vilde, satte han sit Sværd i Dørstolpen, krævede sig Vidner, og erklærede Ljotolf for en Usling. Næste Vaar droge Karl og Klause atter til Asgeirs. Paa Vejen faldt Klause af Hesten; de dræbte da en af de løse Heste, flaaede den, lagde Klause i Skindet som om han var død, og førte ham til Asgeirs; og Karl truede Asgeir til at fæste den foregivne Døde sin Datter. Saaledes kom Klause og Ingvilde i Seng sammen.

Nu begyndte en Dele imellem Klause og Ljotolf, men Gris forraadte alt hvad der var forefaldet til Ljotolf, og Ingvilde forraadte Klause til sine Brødre, Thorleif og Olaf, som overfaldt ham i hans Seng, og afhug hans Hoved.

Om Aftenen efter Klauses Død, da Karl den Røde sad ved Ilden med sine Mænd, hørte de noget tumle ved Huset, og der lod sig høre en Kvædling:

Jeg sidder paa Huset
og varer paa,
hvorlunde vi skulle
os Hævnen vente.

Karl sagde: Det er vor Frænde Klauses Røst. De gik ud med deres Vaaben, og vilde til Hof. Da saae de en høj Mand nede ved Gjærdet, det var Klause, og han havde sit Hoved i Haanden, og sagde:

Sønder paa, sønder paa,
saa skal vi stævne.

De fulgte efter Klaufe til Grifes Gaard Stendør. Der blev Klaufe staaende, og bankede med Hovedet paa Døren og sagde:

Her er det, her er det,
hvi skal vi længer?

Karl gik nu til Døren, og fandt den aaben, og indenfor var Ild, og et Bord stod paa Gulvet, vel besat med Kjød. Gris stod op imod dem, og tog vel imod Karl, og sagde: Sæt dig ned, Svoger, og lader os tage os en Bid. Vi have vel andet at gjøre, svarede Karl, efter de Tidender, som her ere vordne; og han talte nu om, at Klaufe var bleven dræbt. Men Gris ytrede Sorg derover, og de satte sig ned, og det lod til, at det skulde gaa fredelig af, ja nogle af Mændene gave sig til at spise. Der var en Glug paa Huset, og igjennem den saae Asgeirs Sønner, hvad der forefaldt indenfor. De formodede, at der var Forræderi paa Færde, at der var sendt Bud efter Ljotolf, og at Hensigten var, at overfalde Karl; men Svig ansaae de for ærelös Færd. De advarede ham derfor ved en Sang. Karl sprang op; Klaufes Søster Sigride gik hen til ham, og rakte ham det Sværd, som Klaufe forhen havde ejet. Han greb det, og søgte Gris, og fandt ham udenfor beskjæftiget med et Spydskaft; kløvede ham derpaa med Sværdet, og sagde: Saa bryde vi Grisen, vi Grundmænd. Strax efter kom Ljotolf Gode med sine Mænd, og uden Ord eller Hilsen fore de mod hinanden, og begyndte et Slag. Men Klaufe var nu ogsaa kommen, og deltog i Slaget; Ljotolf blev dreven paa Flugt, men overalt hvor hans Mænd vilde fly hen, fandt de Klaufe for sig, som gjennede dem. Da befalede Ljotolf sine Mænd at raabe højt, alle paa een Gang, for at Skede, hans Værkmand, kunde høre det. Skede hørte det, og løb ud af Gaarden med et Par andre Mænd, forat

komme Ljotolf til Hjælp; men Klaufe var atter der, og værgede dem Stien. Da løb Skede hjem, og greb en luende Brand, og med denne forsjog han Klaufe. Blandt de Stridende saae han en Galt og en Hvidbjørn; men da han havde faaet Kampen standset, vare begge forsvundne.

Karl drog hjem. Thorsten Svarfad tog vel imod ham, og sagde til ham: Sæt dig ned, min Søn! og fortæl mig, hvorledes det er gaaet til; jeg veed ikke selv hvad det er for en skrækkelig Træthed der er kommen over mig. Karl svarede: Ja, jeg vidste det, min Fader, at du var med i Slaget[1], og ydede os Hjælp. Thorsten var saa afmægtig, at han maatte bæres i Seng, og saaledes laa han den hele Nat. Foraaret efter døde han.

I nogen Tid var det nu stille, og gode Mænd søgte at stifte Forlig imellem Karl og Ljotolf Gode; det lykkedes, og Karl flyttede, efter det Raad hans Fader før sin Død havde givet ham, fra Grund hen til en anden Gaard, kaldet Upse.

I Følge Forliget skulde Asgeirs Sønner drage udenlands, men Skibet satte til, og de kom atter til Landet, og søgte Tilflugt hos Ljotolf. Deres Spor bleve kjendte i Sneen, og Klaufes Søster Sigride sendte Bud om deres Ankomst til Karl den Røde. Han drog til Hof, for at søge dem, men Ljotolf var ikke hjemme, og han traf kun Skede paa Marken, som fandt paa Raad til at skjule Flygtningene. Forgjæves truede Karl og hans Følge ham; han nægtede, at nogen var kommen der. Men en af Karls Følgemænd opdagede en rød Kjortel, og smagede paa den, at den havde været i salt Vand. De vidste altsaa, at Flygtningene vare der, men Skede vedblev at nægte; Karl greb ham, og kastede ham til Jorden, forgjæves. Da bandt Karl ham ved sin Hests Hale,

[1]) nemlig i Skikkelse af et af de vilde Dyr.

og red med ham over Stok og Sten, saa at han blodig og ilde medtaget kom hjem.

Da Ljotolf kom hjem, bad han Skede udbede sig hvad han vilde have til Belønning for hans Trofasthed. Skede bad om, at faa Ingvilde Fagerkind tilægte. Ljotolf tilstod ham sin Begjering, hvis Ingvilde samtykkede, men hun indvendte, at hun ikke vilde ægte en Træl. Ljotolf lovede ham da sin Frihed og Gods. Men Ingvilde havde endnu et Vilkaar: Skede skulde i en Frist af fem Aar have Skaaret i sin Læbe saaledes udfyldt, at hun selv vilde tykkes, det var udvoret. Ogsaa det lovede Skede, og Ljotolf skjænkede ham da en Dal, der blev opkaldt efter ham, hvor han byggede sig en Gaard; Kvæg fik han ligeledes af Ljotolf, saa der manglede dem intet.

Klaufe var endnu ikke hævnet. En Sommer landede der et Skib ved Svarfadardal; Styremanden hed Gunnar, en norsk Mand fra Vigen, en Ven af Karl. Han havde besluttet at tage ind hos Ljotolf, og at mægle Fred imellem dem, thi Ufreden var allerede atter i fuld Gang, men da Ljotolf ikke var hjemme, lod han sig af Karl overtale til at drage til Upse. Da Ljotolf endelig kom hjem, drog Nordmanden ofte over til Hof, forat bringe Forlig tilveje, og det kom virkelig saa vidt, at der blev aftalt et Møde. Til dette indfandt ogsaa Skede sig med Ingvilde Fagerkind; men da Forliget næsten var kommet i Stand, sagde Ingvilde, at naar sligt Forlig skulde have Fremme, saa vilde Skaaret i Skedes Læbe sent vorde fyldt. Gunnar raabte: Ofte kommer Ondt af Kvinde; og efter dette ulykkelige Ord blev al Forhandling afbrudt.

Nu traf det sig en Morgenstund om Vaaren, da Gunnar lavede sig til at rejse bort, at han og Karl stode uden-

for Gaarden; Karl saae op i Luften, og skiftede bestandig Farve. Gunnar spurgte, hvi han saa vexlede Lød? Det har vel ikke stort at betyde, svarede Karl, men der bares mig noget for. Hvad var det? sagde Gunnar. Mig tyktes, svarede Karl, at jeg saae Klaufe, min Frænde, ride oppe over mig i Luften, og det forekom mig, at han sad paa en graa Hest, og havde en Slæde efter sig; da forekom det mig, at jeg saae eder Nordmænd og mig selv i Slæden, og Hovederne ragede ud af den; og den Gang, jeg saae dette, maa jeg vel have skiftet Farve. Gunnar sagde: Du er ikke saa kjæk Mand, som jeg havde tænkt; alt det samme saae jeg ogsaa, men see, om jeg har forandret en Mine. Men i det de saaledes talede, hørte de Klaufe istemme en Sang i Luften, og derpaa sagde han, saa de begge hørte det: Hjem agter jeg dig hos mig i Kvæld, Karl Frænde!

Da Karl derefter op paa Dagen vilde følge Gunnar ned til Skibet, tog han Afsked med sin Kone, fortalte hende Varselet, og sagde hende, hvorledes hun skulde forholde sig, dersom han ikke mere kom hjem: at hun skulde flytte tilbage til Grund, og at han vilde jordes saaledes, at der kunde være Udsigt til Skibene, som sejlede ud og ind ad Fjorden; samt at hvis hun fødte en Dreng (thi hun var med Barn), skulde denne opkaldes efter ham. Da Karl med nogle af sine Mænd, og Gunnar med Nordmændene nu havde begivet sig paa Vej, stødte de paa et Bagholdt. Tredive Mand med Ljotolf i Spidsen sprang op for dem, og der begyndte et heftigt Slag. Karl stred mandig, drog sig saa tilbage, og fældte syv Mand, der forfulgte ham. Men da kom paa een Gang Skede selvtolvte over ham. Forgjæves forestillede Karl, at det var ringe Mandddom, naar saa mange overfaldt een, og mindede Skede om, at kun da vilde Skaaret i hans

Læbe gro til, naar han som ærlig Mand gik alene imod ham. Karl blev fældet af Skede og hans Følge, imedens Nordmændene bleve overvældede af Ljotolf. Efterretningen om Nederlaget kom til Upse; og Karls Kone Thorgerde lod sin Mands og Nordmændenes Lig føre op til Karlsaa; der bleve de lagte i Skib, og meget Gods givet dem med, og Aaen fik derefter Navn af Karlsaa.

Thorgerde flyttede til Grund, og havde nu to Gaarde. Hun fødte en Søn, der efter Faderen blev kaldet Karl, og, til Forskjel fra ham, hin Unge. Han vorte op, men talte aldrig, og blev anseet for en Tosse. Skede havde flere Sønner, der ligeledes vorte til. Da Karl var tolv Aar gammel, holdtes der en Hestekamp paa Grund, som forestodes af Ljotolf og Skedes Søn Thorkel. Karl tog ingen Del i Kampen, men satte sig alene ned paa et Sted, hvor Thorkel just havde lagt sine Handsker og en sølvbeslagen Øxe. Da Kampen var tilende, søgte Thorkel efter sine Sager, og saae da Karl sidde der, og hvorledes han havde taget Øxen, og strøg den. Synes du godt om den Øxe, Karl? raabte han; men Karl tav, og saae til en anden Side. Jeg tror, Øxen huger dig, blev Thorkel ved; behold den da, og Handskerne med, som Bøder for din Fader. Men Karl sprang op, og kastede Øxen fra sig saa heftig, at Eggen brast i det den tørnede mod en Steen. Thorkel tog Øxen, og gik hen til Ljotolf, og viste ham den, og sagde, at der kunde han see, hvilken Nar Karl var; men Ljotolf anede, at han vilde blive sine Fjender farligere, end de tænkte. Da skal jeg dog friste ham endnu en Gang, sagde Thorkel, her har jeg tre Mark Sølv i min Pung, dem vil jeg byde ham i Faderbøder; tier han, saa er han en Nar, men svarer han, saa er han ikke saa tosset, som han lader. Han gik da atter hen til Karl

med Pungen i Haanden, rakte ham den, og sagde: Vil du have Penge, Karl? Karl tav. Thorkel gjentog sine Ord, og vedblev: Da veed jeg dog, at du har Mæle; her er tre Mark Sølv, og dem vil jeg give dig i Bod for din Fader. Karl greb Pungen, og slog Thorkel med den i Næse og Mund, saa at hans Ansigt stod i Blod og to Tænder bleve knuste.

Karl samlede endelig sine Tingmænd, og begjerede et Dagsværk af dem, og lovede hver et Hundrede i Sølv. Det var langt mere, end de kunde vente, og de lovede, atten i Tallet, at møde, hvilken Dag han vilde bestemme. Derefter samlede Karl sine Brødre, og lod en stor Oxehud udbrede, paa hvilken alt Guld og Sølv, der var inden Vægge, blev rystet ud; thi Brødrene skulde skifte. Karl stod bare og saae til, medens de andre skiftede Godset i lige Dele; men da de vare færdige dermed, ragede han det altsammen tilhobe igjen, vendte sig om, og gik bort. Brødrene spurgte, hvorfor han gjorde saa, men han svarede ikke. De skiftede og delte da paa ny, men Karl gjorde atter det samme. Saa, sagde de, faar du skifte, og vi ville vælge. Men heller ikke det vilde han. Hvorledes vil du da have det? spurgte de. Et af to skulle I gjøre, sagde han da: enten tage alt Godset, og hævne vor Fader, eller jeg vil hævne ham og have alt, og ingen Forpligtelse skal hvile paa eder. De foretrak det sidste.

Karl stævnede nu Tingmændene til sig efter Aftale. De tænkte, at de skulde gjærde eller gjøre ved Husene, og bleve forundrede, da de saae, at Karl samlede Vaaben, og at det ikke gjaldt et Dagsværk, men en Fejde. Med dem omringede Karl Skeggs Gaard, og greb Ingvilde, der endnu laa i sin Seng; han førte hende ud i Tunet, trak sit Sværd, og

spurgte, hvor stort Skaaret nu var i Skedes Læbe? Hun svarede: Der var intet. Da greb han hendes yngste Søn, og dræbte ham, og gjentog sit Spørgsmaal; men hun svarede det samme. Skede, som med sine voxne Sønner havde været ude paa Arbejde, kom nu hjem; ham skjænkede Karl Livet, men han tog hans Gaard fra ham, og tvang ham til at forlade Landet. Ogsaa Karl selv drog udenlands, og tog Ingvilde med sig. Han kom om Høsten til Danmark, og falbød hende der som en Trælkvinde for tre Hundrede i Sølv; dette var en høj Pris, men hun fandt dog Kjøbere, skjøndt Karl ikke anbefalede hende, og sagde, at hun var uvan til Arbejde. Da han nu skulde vise hende frem, gik han ud paa Skibet, traf sit Sværd, og spurgte Ingvilde, om Skaaret paa Skedes Læbe nu var groet til? Det har aldrig været saa fagert som nu, svarede hun. Da greb han hendes Haand, og ledte hende frem; hendes Skjønhed var saa stor, at Kjøbet blev strax sluttet, men hun satte sig til Modværge, saa hendes ny Herre maatte drage hende bort ved Haaret.

Karl drog nu i Viking. Men da han igjen kom til Danmark, traf han atter Ingvilde, hvis Herre nu var aldeles kjed af hende, da hun selv ikke ved Hug og Slag kunde bringes til at arbejde; hendes Klæder hang i Trevler omkring hende. Karl kjøbte hende for saa mange Penge, som hun var bleven solgt for, lod hende føre i Bad, og gav hende gode Klæder. Saa gjentog han sit forrige Spørgsmaal, men fik samme Svar. Da solgte han hende anden Gang i Throndhjem for sex Hundrede i Sølv; og traf hende atter tre Aar efter paa et Kjøbstævne i Halør[1]. Nu var hun i en langt elendigere Tilstand. Karl vilde kjøbe hende tilbage, men

[1]) eller Haaløre. Det er dette Sted, som man har antaget for det første Grundlag til Helsingør.

hendes Herre sagde, at han ikke vilde tabe paa hende, heller vilde han kvæle hende tildøde. Karl betalte da ſer Hundrede i Sølv for hende; og førte hende ombord. Da lagde hun sine Arme om hans Hals, og brast i Graad. Saa bevæget havde han aldrig før seet hende. Han lod hende føre i Bad, og lod hende iføre gode Klæder; derpaa gik han hen til hende, trak det Sværd, hvormed han havde dræbt hendes Barn, og spurgte hende: om Skaaret nu var helet paa Skedes Læbe? Hun svarede, at det aldrig vilde læges. Da var Karl forsonet, og lovede at opsøge hendes Mand Skede i Irland, for atter at forene dem. Skede blev ogsaa funden, men han vilde ikke vide noget af Ingvilde; thi det var hende, som havde forstyrret hele hans Liv ved at give Anledning til Drabet paa Karl den Røde. Karl sejlede da med hende til Island, og overgav hende til Ljotolf, men hun døde af Græmmelse.

Ljotolf døde en uhyggelig Død. Man fandt hans Lig i en Dal; af det Sværd, som Klaufe havde ejet, var der blevet gjort et Sax eller en Dolk; dette Sax fandtes siddende i Ljotolfs Lig. Overhovedet blev Klaufes Gjengang nu saa stor, at baade Mennesker og Kvæg fik Meen deraf. Karl, hvem det gjorde Ondt, at hans Frænde skulde gaa igjen, drog hen til Klaufes Høj, og lod Liget grave op; det var endnu ikke gaaet i Forraadnelse. Paa en stor Sten lod han det brænde til Aske, fyldte denne i en Blystok, og nedsænkede den i en Kilde; Stenen brast i to Stykker. Siden den Tid havde man aldrig Meen af Klaufe.

Anmærkninger.

---

1. Bemærkninger om de her meddelte Fortællinger.

Den forrige Del indeholdt en Saga, der ved sin historiske Karakter og sin ypperlige Fremstilling henhører til de fortrinligste; denne derimod Fortællinger, der vel ogsaa for en Del have et historisk Grundlag, men med Hensyn til Fremstillingen ere langt ringere, og indeholde et ganske andet Element: Overtroens. Ogsaa for saa vidt ere de ret mærkelige. Finnekonen, der anstiller Seid og spaar; Finnerne, der, imedens de ligge som døde i et Hus, fare til Island, og vide at fortælle hvad de der have seet, saaledes som det i Virkeligheden siden befindes; Rolleif med Kjolen, der gjorde ham haard, og hans Moder Hexen Ljot med hendes underlige Fagter, hvormed hun dreiede Egnen om for dem, der søgte hendes Søn, saa at de bleve ligesom galne; Thorolf Skegges forhexede Katte; Helga, der med sine Kunster opvakte et Uvejr; Groa, der ved Trolddom vilde tilvende sig en gift Mands Kjærlighed, og ved at svinge en Dug fik Fjeldet til at styrte ned over sig; Spaakvinden Thordis, der, for at forhindre en Sags Fremgang for Retten, berøvede Sagsøgeren sin Hukommelse, og siden gav ham den igjen, da Sagen var tabt; Baard, der stillede et Uvejr ved at gaa tre Gange avet om, og, i det han udtalte visse Ord, svang en Dug imod Fjeldet; fremdeles Od Katlasens Kjortel, som ingen Vaaben kunde fæste paa, og hans Moder Katla, der forblinder Øjnene paa hans Forfølgere, saa at han snart seer ud som en Rok, snart som en Buk; Thorolf Bøgifods Ondskab og deraf følgende Gjengang, samt Maaden hvorpaa hans Søn Arnkel standsede hans Spøgeri; den uhyggelige Thorgunnes Død og Gjengang, den forunderlige Urdmaane, og de hele Skarer af Gjengangere, der tilsidst næsten forjage de Levende fra deres Pladser; Maaden hvorpaa Gjengangerne stævnes for en Ret, og formelig forvises; Gjengangeren Klaufe, der løber med sit Hoved i Haanden, og banker med det paa Døren (uden Tvivl det højeste,

man med nogen Billighed kan forlange af et Spøgelse) o. m. desl. alt dette er levende Exempler paa, hvilken betydelig Rolle Overtroen spillede i Oldtiden, ligesom den endnu den Dag i Dag gjør ikke blot hos den simple Almue, men i de højeste Kredse.

Paa Vatnsdølernes Saga er Opmærksomheden for nylig atter bleven henvendt ved et Skuespil. Denne Saga, saavel som Fortællingen om Finboge den Stærke, er allerede udgivet og oversat af Werlauff; mit Forsøg paa ved nærværende Skrift at bringe den, om muligt, i flere Læseres Hænder, er da en saare liden Fortjeneste. Samme Forfatter har ligeledes meddelt de Bemærkninger, der ved Vatnsdølernes Saga kunde være at gjøre. Med Hensyn til Tidsregningen, da begynder den omtrent med Nedsættelse paa Island, og ender med Kristendommens Indførelse; den har dette tilfælles med flere, og Læseren har derved allerede af de foregaaende Fortællinger faaet en almindelig Forestilling om Tiden; de enkelte Personers Levetid lader sig ikke bestemme uden som Gjætning. Som Følge af, at Fortællingen gaar saa langt tilbage i Tiden, har man allerede sluttet, at den henhører blandt de ældre; men Læseren vil selv skjønne, at Stilen og den idelige Gjentagelse af samme Tanke eller Angivelse af Tanker, som slet ikke behøvedes, tydelig nok vise, at den ingenlunde hører til de ældste. Hvad den derimod fortjener Roes for, er dens Karakterskildring, i hvilken Henseende den overgaar mangen nyere Digters Arbejder. Dog, der kan ikke siges noget bedre derom, end Werlauffs Ord, som jeg derfor vil gjentage: „Den giver os en tro og træffende Afbildning af den nordiske Oldtid, dens Mennesker og Sæder. Uden at udmærke sig ved historisk Komposition, skildrer den sine Personers Karakter med psychologisk Sandhed, og vedligeholder hver fra Begyndelsen til Enden. De to interessanteste Personer i denne Henseende ere de saa meget kontrasterende Brødre Thorsten og Jøkul. Helt igjennem gjenkjender man den vise, forsigtige, sindige og mandige Thorsten, og den vilde, fremfusende Jøkul; den Karakteristik, Faderens profetiske Aand giver af dem, slaar ikke fejl.

Disse to ere de mest fremtrædende Karakterer; men hvo vil vel uden Deltagelse læse de mange ægte nordiske Skildringer og Træk, som gjenkjendes af hver den nordiske Oldtids Fortrolige. Saadanne ere Ingemunds List for at faa Rafns Sværd, hans Ædelmodighed imod sin Banemand, den søfarende Bergs Overmod, Ingolfs Kjærligbedsforstaaelse med Valgerd og Trodsighed mod hendes Fader, Ottars Hævngjerrighed, Mordet begaaet af den tolvaarige Thorkel Krafla, Galningen Glæder, o. fl." „Ogsaa frembyder Vatnsdæla mange Data og Vink til Religionens, Sædernes og Kulturens Tilstand i Island under Hedenskabets sidste Periode. Klassiske ere saaledes Stederne om enkelte Familiers Tro paa Solens Skaber, om Lodkastning og Lodder mærkede med Guders Billeder, om Nidstangs Rejsning, om den symboliske Ydmygelse at gaa under Jordstrimler, om Børns Udsættelse, om Berserksgangen, om Beskaffenheden af Godord rc."

Dersom Finboge den Stærkes Saga skulde optages, saa maatte den anbringes her strax efter den foregaaende; men jeg har meget forkortet den, fordi jeg anseer den for et Æventyr. Det have andre allerede været nær ved at tilstaa, fordi den hverken i Tidsregning, Genealogi eller Begivenheder lader sig ret forene med de ellers historisk bekjendte Ting. Ikke desmindre have Mænd som Werlauff og P. E. Müller antaget den for et historisk Skrift, og søgt at hævde den som saadant; men det forekommer mig, at fornemmelig dens Indhold selv sætter det uden for al Tvivl, at en saadan Roes ingenlunde tilkommer den. Om ikke i sin hele Udstrækning, saa dog i sit Omrids fortjente den da at medtages som Exempel paa, at ogsaa Sagaer, der handle om Hedenskabets Tid og have et taaleligt historisk Udseende, kunne være et blot og bart Æventyr, der vel er bygget op paa nogle historiske Grundlag, men aldeles ikke staar i nogen klar og indre Forbindelse med disse. At see dette klart for sine Øjne, er ogsaa en Vinding. Ved denne Mening vil jeg maaskee saare mangen Islænders Følelse, men jeg kan ikke derfor; der kan ingen agte og elske den oldnordiske Literatur højere, end jeg stedse har gjort og stedse vil gjøre; men

denne Kjærlighed maa ikke forblinde nogen, saa at Sandheden lider derved, saa at det ophøjes, som intet sandt indre Værd besidder. Skeer dette end meget tit med Mennesker i Livet, saa skal det ikke skee i Literaturen, ikke ved de hellige Levninger fra den svundne Tid, og i den Dom, som Efterverdenen afsiger over hvad der har været, hvad der i Tiden har baaret varig Frugt, og hvad der endnu skal staa uplettet for Efterverdenen. At hæve det Slette, er at nedtrykke det Gode.

Naar denne Fortælling er et Æventyr, saa bortfalder ogsaa enhver alvorlig Betragtning over det Historiske deri, og det kan da ikke falde os ind, at undersøge, hvorledes der kan være Blaamænd (Morianer) i Norge, om den Kong Jon (eller Johan), der omtales, var Konge i Rusland eller græsk Statholder i Bulgarien, eller, som Suhm (Danm. Hist. 2 D. S. 98) antager, selve den græske Kejser Johannes Zimisces, o. m. desl. Vigtigere maatte det være at udvikle, hvorfor Fortællingen maa ansees for et Æventyr, hvor slet den er i sin Sammensætning, hvor urimelig i sin Karakterskildring, hvor uhistorisk i sine Beretninger. Men jeg haaber, at Læseren selv vil indsee dette uden udførlig Udvikling, saa meget mere som det træder stærkere frem i den mere sammentrængte Form, jeg har givet den, end i dens oprindelige udførlige Skikkelse. Hvad er det ikke for en urimelig Opdyngelse af Prøver paa Finboges Styrke! Det Hele gaar i Grunden ikke ud paa andet end det. Skal man lee eller undre sig, naar alle Mennesker, som Finboge kommer til, spørge ham, om det var ham, der havde dræbt Bjørnen, og hvorledes han bar sig ad dermed? Hvilken elendig Hagen Jarl lære vi her at kjende, som siger om sig selv, at han er grum og underfundig, og som sender en Mand til Grækenland, for at hente usle tolv Mark Sølv. Og hvilket kuriøst Syn maa det have været, da Finboge tog Stolen med Kongen af Grækenland og hans tolv Mænd (thi de maa vel alle have siddet sammen, da Tingen ellers ikke var saa forfærdelig) paa sin Nakke og gik med dem! o. s. v. Selv Finboges Ophold paa Island, hvor Fortællingen antager et renere historisk Udseende, og hans Strid med Ingemunds

Sønner er skildret saa slet, at det kan være værd at stille denne Skildring ved Siden af den foregaaende Fortællings, der vel ikke er udmærket, men dog langt ædlere. Hvilken Usling er den djærve Jøkul her bleven til, og ved Finboge selv er der ikke det mindste Tiltrækkende, uden hans Styrke, hvis Skildring er altfor overdreven, til at den kan være sand.

Eyrbyggernes Saga gaar, ligesom Vatnsdølernes, tilbage til den ældste Tid. Den begynder med en særdeles vigtig og lærerig Skildring af den ældste Tempeltjeneste i Norge og dens Overførelse til Island. Den viser, hvorledes de første Slægter nedsatte sig der, udbredte sig, og delte sig. Snorre Gode, som forekommer her, er en i Islands Historie bekjendt indflydelsesrig Mand. De Stridigheder, som fortælles at være forefaldne, bære her omtrent samme Præg som i andre Sagaer, og da der i dem næsten ikke ligger noget særegent Træk, har jeg forkortet Fortællingen en Del. Derimod har jeg søgt at beholde det, som oplyser Tilstanden og Sæderne. Beretningerne om Jomsborg og andre fjerne Lande, især om de hvide Mænds Land (Hvítramannaland) henhøre til de mærkelige. Fortællingen ender med Kristendommens Indførelse, altsaa omtrent Aar 1000.

Fortællingen om Gretter den Stærke udgjør i Oldsproget en meget udførlig Saga, men vidner i denne sin oprindelige Skikkelse om en allerede fordærvet Smag. Den antages ogsaa med al Sandsynlighed at være forfattet i Slutningen af det trettende Aarhundrede. Her meddeles den meget forkortet og sammendraget. Begyndelsen, der handler om Gretters Forfædre og deres Begivenheder, har saa megen Lighed med andre Fortællinger af samme Art, at den næppe kunde vække nogen ny Interesse; Slutningen, hvor Scenen henssættes til Konstantinopel, er et Æventyr, paa hvilket endog fremmede Fortællinger fra Romantikkens Tidsalder have haft Indflydelse, og som giver et forvansket Billede af den Tids Sæder. Det, der saaledes for danske Læsere maatte have mest og næsten alene kunde have Interesse, er Gretters egen Skjæbne. For Fortællingen derom ligger der uden Tvivl en virkelig historisk Kjendsgjerning til Grund,

skjøndt denne senere er bleven udsmykket ved et og andet Sagn. En Mand, der i Grunden er uskyldig, men som bliver fredløs, og som Skovgangsmand, stedse forfulgt, stedse med en større Priis sat paa sit Hoved, maa flakke om fra det ene Sted til det andet, uden noget Sted at kunne finde Ro; som foruden denne ydre Kamp tillige maa stride en Strid med sit Indre, hvem netop det er det skrækkeligste, det, hvortil han er fordømt, Ensomheden og den bestandige Sysslen med sig selv og sine egne Tanker; der, efter at have tilbragt en lang Tid paa denne Maade, endelig finder en Støtte i sin Broder, der opofrer sin egen Tilværelse, forat formilde hans; en Mand, der i sin Fredløshed opsøger de mindst besøgte, de mest øde, de ubeboeligste og utilgjængeligste Egne, der i dem ikke blot veed at forskaffe sig legemligt Ophold og Forsvar, men tillige ved sin Fantasi forvandler disse øde Egne til smilende Steder, og midt i sin Ensomhed, da Menneskene have forladt ham, finder sig omgivet af højere Væsener, der legemliggjøre sig for hans Tanke; jeg troer at burde gjøre opmærksom paa, at der heri ligger et ypperligt Æmne til et episk romantisk Digt, der kun behøver en rig Digtergenius, for at omskabes til et fortrinligt Værk. Det kan være, at dette vilde vinde ved at hensættes i en mere naturrig Egn, i andre, mere romantiske Omgivelser; men selve Ideen er fortræffelig, det Øvrige maa Digteren skabe.

Fortællingen om Svarfdølerne er ligeledes forkortet; den er heller ikke til i Oldsproget uden i Brudstykker. Den hører ikke til de bedste Sagaer, ikke engang til de gode, og har kun nogle faa ejendommelige Træk, men meget Trivielt og Usandsynligt. Man har især dadlet Slutningen, alt hvad der berettes om Ingvilde; det kan heller ikke nægtes, at Behandlingen er uheldig, men Tanken selv forekommer mig dog ikke at være uden Værd; man maa uvilkaarlig komme til at tænke paa Shakspeares Skuespil, Tæmningen af en Havgasse, eller paa Æventyret om Griseldis. Her fik Fortællingen Sted formedelst de Bidrag, den indeholder til Overtroens Historie.

2. Om Overtro.

Siden de foreſtaaende Fortællinger have ført os ind i Overtroens ſtore Rige, ville nogle almindelige Bemærkninger om den paa dette Sted være paſſende. Men Henſigten med disſe kan her kun være, ſnarere at henvende Opmærkſomheden paa dette rige Æmne, og at betragte nogle mærkelige Sider deraf, end paa nogen Maade at ville udtømme det. Selv nogen ſyſtematiſk Ordning er det os ikke om at gjøre.

Nogle Læſere ville maaſkee ſpørge, om disſe Bemærkningers Henſigt er at modarbejde eller befæſte Overtroen; den er at meddele nogen Indſigt i Overtroens Væſen. Kundſkab og Indſigt gjøre overalt Udſlaget; de beſtemme Troen.

Betragter man da for det første ſelve Ordet Overtro, ſaa ligger deri førſt en Tro, dernæſt en urigtig, forkert Tro (Aberglaube, Afterglaube, thi vort Ord er kun en Fordrejelſe af det tyſke). Det er altſaa aabenbart, at Overtroen udgaar fra Troens Væſen, men tillige at den forvanſker dette Væſen. Naar vi kunne opløſe disſe to Ting, ſaa ville vi derved erholde Indſigt, ſaa vel i Overtroens Oprindelſe, ſom i de forſkjellige Arter, hvori den opløſer ſig.

Overtro udgaar fra Tro, men derved forſtaa vi Overbevisning om, at der i alt det Legemlige, ſom vi ſandſe, ligger noget Aandigt til Grund, fra hvilket det udgaar ſom fra ſin rette inderſte Kjærne. Overtro ſtaar altſaa i den nøjeſte Forbindelſe med Religionen; og ligeſom vi hverken i den gamle eller den ny Verden finde noget Folk uden religiøſe Foreſtillinger eller Tro, ligeſaa finde vi hos dem alle Overtro eller urigtige Foreſtillinger om Aandeverdenens Forbindelſe med og Aabenbaring i den legemlige Verden.

Man har, ſom bekjendt, villet udlede begge, Tro og Overtro, fra Frygt og Haab, altſaa fra Menneſkets Egennytte, men det er en lav og uværdig Betragtningsmaade. De have deres Grund i noget langt Ædlere, i den naturlige Trang, den dybe Længſel, den uſtandſelige Higen efter Sandhedens Erkjendelſe. Kun Misbrugen er en Følge af Ondſkab. Et Anſtrøg af Over-

tro bliver tilbage i det bedste Hjerte, og ingen stor Mand har været den foruden.

Naar Overtro er en Forvanskning af Troen, saa kunde man fra det kristelige Standpunkt kalde alt Hedenskab Overtro; dog er dette ikke her vor Mening, thi til denne Art af Overtro, om man saa vil kalde den, have vi et andet Ord; vi kalde den Mythe, og Samlingen af alle disse Forestillinger Gudelære eller Mythologi. Egentlig Overtro forstaas ikke derved; thi Mytherne ere kun de første begyndende Udviklinger af Troens Væsen, Menneskeslægtens første barnlige Forestillinger om Gud og Verden og deres Forbindelse. Disse Forestillinger ere opfattede i en sandselig Form, men derved alene blive de ikke overtroiske. Naar Barnet forestiller sig Gud som en gammel Mand, der sidder i Himlen, og seer ned paa det, saa smile vi deraf, men vi sige ikke om Barnet at det er overtroisk, just fordi det endnu er Barn, og derfor heller ikke er istand til at opfatte det Guddommelige, uden under en sandselig Form. Overtro finder først da Sted, naar Forstanden allerede er saa udviklet, at den kan skjelne imellem det Oversandselige og Sandselige, og desuagtet foretrækker de sidste Former, hænger sig fast i dem, og glemmer deres Indhold, deres Betydning.

Imidlertid er det vist, at Overtro, megen Overtro, udgaar fra den mythiske Tro, nemlig ved en Misforstaaelse af Mythernes Indhold og Betydning. Just deri ligger det, at Mythologien hos selve Hedningerne ikke var Overtro, men er bleven dertil hos de kristne Folk, hos hvilke Mindet om Mytherne bevarede sig. Den hele Forestillingskreds, hvori Hedningerne levede, var nemlig en ganske anden end den, hvoraf de Kristne skulle finde sig omgivne. I Hedenskabet eller Flerguderiet bliver hele Naturen aandeliggjort, eller det Aandige legemliggjort (begge Dele løbe ud paa eet, og enhver, der legemliggjør Gud under hvilkensomhelst Form, streifer derved over i Hedenskabets Omraade); dette vidner om et lavt Trin paa Tænkningens Stige; naar Mennesket staar paa dette Trin, kjender han endnu intet til Ideer uden sandselig Form og Skikkelse; for ham er der

altsaa heller ingen Aand til uden i denne eller hin legemlige Aabenbarelse; det Aandige og Legemlige gaar hos ham saa troslig Haand i Haand, at han ikke tænker det ene, uden med det selvsamme at tænke det andet[1]. Men naar den Kristne, som kan skjelne imellem begge, desuagtet bibeholder den mythiske Form, og tror f. Ex. paa Ellefolk, Underjordiske o. desl. saa er han hjemfalden til Overtroen; thi for ham er der en væsentlig Forskjel imellem det Oversandselige og det Sandselige, og desuagtet tror han paa hint under en nedarvet eller selvskabt sandselig Form.

Erfaringen viser da ogsaa, at Overtroen hos alle Folk har vedligeholdt sig under de gamle mythiske Former, og at deres gamle Troslære har leveret de vigtigste Elementer dertil. Disse Elementer findes overalt i Folketroen, der, hvor man end betragter den, overalt har beholdt et og andet af Mytherne, men ligeledes overalt har glemt deres Betydning, har taget deres Legeme, men glemt deres Aand. Dette er i Almindelighed en Følge af Traditionen eller den fortsatte mundtlige Overlevering; thi det ligger i Traditionens Natur, stedse mere at forvanskes, stedse mere at give Slip paa det Indre, og at holde fast ved det Ydre. F. Ex. Troen paa Torsdagen hænger i den nordiske Mythologi nøje sammen med Troen paa Thor; hans Dyrkelse paa denne Dag maatte nødvendig hellige Dagen, og ved dens Helligholdelse fremkaldtes en lang Række af religiøse Forestillinger om Thor og hans Virksomhed; nu derimod er Troen paa Thor forsvunden, ikke desmindre skal der paa hans Dag oplæses visse Formularer eller foretages andre overtroiske Skikke, som kun paa denne Dag have deres fulde Kraft. Det var saaledes i vor Middelalder et Middel til at gjøre sig haard eller skudfri, fem Torsdage efter hinanden at lade læse Messen om Guds Legeme, i Forbindelse med andre kristelig-overtroiske Ceremonier,

[1]) Det er mærkeligt at see, hvorledes Menneskets Tænkning, naar den har gjennemløbet et langt Løb, i sin Slutning bøjer sig tilbage imod sin Begyndelse, og saaledes slutter sin Krebs. Thi den nyere Filosofi siger, som bekjendt, ligesom Hedningen, at der kan ingen Aand være til uden Legeme, og gjør altsaa Verden (Kaos) evig ligesom Guddommen.

og denne Tro paa Dagen er endnu saa lidet forsvunden hos Almuen, at man nylig har læst i Tidenderne om Torsdagsdrengen og hans vidunderlige Kurer. For Hedningen maatte det, efter hans Forestillinger om det andet Liv som en ligefrem Fortsættelse af det nærværende, være en betydningsfuld Handling, at medgive den Døde i Højen eller Graven visse Ting, som han ogsaa hisset nødvendig skulde bruge, og det netop det Bedste af hans jordiske Ejendom; for Hedningen maatte det have Betydning, selv at nedgrave sine bedste Skatte, medens han endnu levede, og saaledes at sikre sig dem, thi han troede, ja han vidste, at de i hint Liv vilde komme ham tilgode; men naar kristelige Forestillinger om det andet Liv have gjort sig gjældende, saa er alt saadant blevet til Overtro, hvad enten man nu medgiver den Døde Mad, Drikke, Skeer o. desl. eller man medgiver den frugtsommelige Kone, der før sin Død ikke er bleven forløst, Traad, Naale, Sax og Linned i Graven, eller vel endog det hele Børnetøj, forat Barnet ikke skal komme nøgent ind i Himmerige; eller man, forat forhindre den Dødes Gjengang, giver ham sit Fyrtøj og andre deslige Ting, som han daglig syslede med, med paa Vejen, af Frygt for, at han ellers selv skulde komme forat hente dem.

Overtroens Elementer kunne da i Almindelighed søges i Hedenskabet, men vi maa endnu forsøge at vise, hvorledes den ved en Forvanskning af Troen udvikler sig deraf.

Den vigtigste Gjenstand for den menneskelige Tænkning, al Religions og al Filosofis endelige Maal, er unægtelig Forbindelsen imellem Legemet og Aanden, Verden og Guddommen. Sandheden i denne Sag er simpel, skjøndt den ofte og i Almindelighed udtrykkes i tilsyneladende store, eller indvikles i virkelig dunkle Ord: det Aandige er det Evige, det Legemlige er kun forgjængelige Former; det Aandige er og forgaar ikke, det Legemlige er til, opstaar og forgaar; det Aandige gjennemtrænger alt og har ingen Grændse, det Legemlige er kun en Aabenbarelse af Aanden under en begrændset Form. En nøjere Udvikling heraf og hvad deraf følger kan naturligvis ikke gives paa

dette Sted; men det er nødvendigt for vort Æmne, klart at opfatte hin Modsætning. Thi naar den Tanke lægges til Grund, at Naturen er Gud, saa fremkommer det, som vi kalde Hedenskab, naar derimod den Tanke erkjendes i sin Renhed, at Gud er en Aand, saa spirer den sande Tro; og naar Forholdet imellem begge hine Modsætninger forstyrres, saa opskyder Overtroen deraf, som Tidsler, der vrimle paa en frodig Mark.

Hvad er almindeligere, og man kunde maaskee sige, hvad kan synes naturligere, end at søge Gud i Naturen, i den skjønne, henrykkende Natur, i hans herlige Værker? Det gjorde Hedningerne. Derfor kunde de ikke nøjes med een Gud, thi Naturen er mangfoldig; derfor splittede de det guddommelige Væsen (thi at de havde en Anelse om et saadant, og at der i al Polytheisme ligger dybt begravet en Monotheisme, derom kan der ingen Tvivl være)[1] i mange Guder, thi Naturen er og var adsplittet; men i den sande Religion finder denne Naturforgudelse ikke Sted, og kan det ikke. Frelseren har aldrig gjort sine Disciple opmærksomme paa de spraglede Urter, de herlige Lilier, imellem hvilke de dog saa ofte vandrede, uden som Billeder paa, som øjensynlige Minder om Forgjængeligheden. Og det med Rette. Thi kjendte vi kun Gud af Naturen, saa maatte vi sige: han er skjøn, han er henrykkende, han er mild og god og fuld af Velsignelse, men ogsaa: han er vild og stormende, barsk og grusom, fuld af Hævn og Blodtørst, som Dyret og Mennesket, der er hans Skabning, mægtig i alt, men aldrig bestandig i noget. Og saaledes vare just Hedningernes Guder, svarende til den Natur, de skulde forestille, fra hvilken deres Idee var tagen. Og vil man sige, at Hedningerne foruden den ydre Natur ogsaa havde deres eget Indre, fra hvilket den gud-

[1]) Bekjendt er Fortællingen om Lagmanden Thorkel Maane, en Hedning, hvis Sæder, som det hedder, vare ligesaa rene som de Kristnes, og hvorledes han i sin Dødsfot lod sig bære ud i Sollyset, og befalede sig den Gud i Vold, der havde skabt Solen. Ogsaa i Eddaerne svæver Ideen om en Alfader som en renere og højere Idee over alle andre Forestillinger om hedenske Guder.

dommelige Idee maatte oprinde, saa var det ikke Ideen, men det var deres Blods gjærende Lyster, det var deres Hjerters dybe Længsler, det var deres Lidenskaber, det var alle disse sandselige Rørelser, som paa naturlig Vis føre Menneskene frem til Sandhedens Erkjendelse, men det var ikke selve denne Erkjendelse, ikke den rene Idee, som drev dem hen til Gudernes Altere, som bøjede deres Knæ, og som fremkaldte deres Ofre. Deres Bønner og deres Ofre forudsætte derfor bestandig en Gud, hvis Væsen er deres ligt, om end i visse Maader forhøjet, legemlig forstørret og i aandig Henseende langt mægtigere. Med Hensyn til Sydens Mythologi behøver dette intet Bevis; vi ville anføre et Par Exempler fra Norden: Da Kjartan Olafsen med flere Islændere i Norge besøgte den kristne Gudstjeneste, og der indfaldt et haardt og strengt Vejrligt, tilskreve Hedningerne deres Guder denne Naturforandring; de fortørnedes nemlig fordi deres forrige Dyrkere forlode dem. Naar et Hov blev nedbrudt, maatte de gamle Guder flygte derfra, og da vare de ikke at spøge med. Da dette engang var Tilfældet, lod en klog Kone alt sit Kvæg, som fandtes paa den Vej Guderne maatte tage, drive bort, at de ikke i deres blinde Vrede skulde ødelægge det. Naar Guderne vare saaledes beskafne, saa forklarer man sig ogsaa, hvorfor saa mange, og det just de djærveste Mænd, ikke havde nogen anden Tro, end paa dem selv, paa deres egen Magt og Styrke.

Det er en Mærkelighed ved denne Naturdyrkelse i sin Renhed, saaledes som den findes saavel i Grækernes, som i Nordboernes Mythologi, at den ingen Djævel erkjender. Loke var vel i mange Henseender Repræsentant for det Skadelige og det Uædle i Naturen og i Mennesket, men han var intet grundondt Væsen. Forestillingen om et saadant opstod, som bekjendt, af en mislykket Tænkning over Naturen, af et Forsøg paa at forklare sig Naturens dobbelte Sider, dens gode og dens onde Face. Den saakaldte Dualisme forudsatte tvende lige evige og mægtige Væsener, det ene godt, det andet ondt, og den gav kun Sandheden for saa vidt Æren, som den antog, at det gode endelig skulde sejre over det onde. Heraf udsprang Læren om

Engle og Dæmoner, ikke selv Guder, men deres Sendebud, Udførere af deres Villie, deres Tjenere; og dette blev den anden og en af de rigeste Kilder til Overtroen.

Ligesom Overtroen saaledes udgik fra urigtige Forestillinger om Forbindelsen imellem Gud og Verden, og den Maade, hvorpaa de virke i eller paa hinanden; saaledes fandt den rigelig Næring ved at betragte Forbindelsen imellem Legeme og Sjæl, medens de endnu her i Livet ere forenede, samt i Forestillingen om det andet Liv, om Sjælens Tilstand efter Døden. At Overtroen her kunde bevæge sig i en vid Kreds, er ikke forunderligt, da Sammenhængen heraf endnu er en uafladelig, og uagtet al gjentagen Granskning endnu ikke opklaret, Gjenstand for den menneskelige Spekulation, og Æmnet just formedelst sin Dunkelhed udøver et bestandigt Herredømme over den menneskelige Sjæl, vækker og nærer en aldrig tilfredsstillet Higen efter at vinde Lys i dette Mørke, og efter at opklare denne dunkle Region, som Sjælen veed, med Vished veed, den engang skal gjennemvandre. Hvor mange, tildels rørende, Fortællinger har man ikke om Elskende, om Mand og Kone, om Ven og Ven, som paa deres Yderste lovede hinanden, at komme igjen og at bringe den Efterlevende Underretning om hin Tilstand. Nogle erfarede aldrig noget; andre troede, at den Afdøde virkelig var kommen, virkelig havde talt; men altid viste det sig, at Aabenbaringen udsprang fra selvgjorte Forestillinger, som allerede forhen laa i Sjælens Dyb, og hvortil ingen Aabenbaring fra Aandeverdenen havde været fornøden. Men har Erfaringen intet oplyst, saa har heller ikke Filosofien ført til noget Resultat, og selv een af de nyere Tænkere (Fichte) ender med det, hvormed de Gamle begyndte, den Tro, at der ikke er et svælgende Dyb imellem det andet Liv og dette, at man ikke maa tro, at de Afdøde ere langt borte, men at de svæve os langt nærmere, end vi i Almindelighed mene og tænke.

Føjer man hertil den Bemærkning, at Troen stedse maa have sin Betydning for Livet, skjøndt den i Grunden er noget langt Højere, end dette, at den meget ofte kun er til for det,

at dens Bestemmelse for de fleste, ja selv ofte for Statsstyrere, kun er at ordne det og at give det Fylde; eller med andre Ord: betænker man, at de Forholde, vi nys have betragtet, gribe dybt ind i Menneskets øvrige Forestillinger, i dets Handlinger, Dyder og Laster, at han ved Troen haaber at faa det godt, at han vil, den skal yde ham jordiske Fordele, at den ikke blot skal sikre ham Nutiden, men ogsaa Fremtiden, at han af den forventer sig alle timelige og aandelige Goder fra nu af og til evig Tid; saa begriber man lettelig, hvorfor just Overtroen, som langt lettere udretter alt dette, aldrig hviler, hvorfor den uafladelig griber snart til det ene, snart til det andet Middel, for at vinde disse Fordele, hvorfor alle menneskelige Rørelser, Haab og Frygt, Tillid og Angst, Hengivenhed og Skræk, from og forfærdelig Gysen, idelig sætte den i Bevægelse.

Overtroen gaar da, ligesom Hedenskabet, ud fra, at der i hele Naturen færdes overnaturlige Væsener; at disse Væsener indvirke ikke blot paa Naturen, men ogsaa paa Mennesket, ja selv paa Menneskets Sjæl; at disse Væseners Villie kan paavirkes ved Bønner, ved Ofre og mangehaande andre Midler, ja at de kunne bringes til at tjene Mennesket; at nogle Mennesker have det i deres Magt eller kunne faa det i deres Magt, at beherske disse Væsener og at gjøre dem til sine Tjenere. Overtroen er det, ligesom Hedenskabet, om at gjøre, at erfare disse overnaturlige Væseners Villie, og naar de have erfaret den, at benytte den til sit Bedste eller til andres Skade. De Midler, den dertil bruger, udgaar fra den i sig selv plumpe Forestilling, at det Legemlige kan frembringe en aandig Virkning, at f. Ex. visse udtalte Ord eller visse foretagne Handlinger kan frembringe en væsentlig Forandring i Sjælen, uden at denne er selvvirksom, at Ord eller visse Handlinger kunne forvandle eet Legeme til et ganske andet og modsat, eller kan pludselig fremkalde een Sindsstemning isteden for den modsatte, Kjærlighed af Had, Renhed af Ondskab, eller kunne paa een Gang omskifte Naturen, og fremkalde Begivenheder i denne udenfor de naturlig virkende Love, o. s. fr. Overtroen bruger, ligesom Hedenskabet,

Symboler, men den misbruger dem. Hedningen dannede sine Gudebilleder, han tilbad dem, talte til dem og med dem, spurgte dem om Raad og fik Svar af dem, han straffede dem, naar de ikke vilde som han, ikke vilde gjøre godt, ikke vilde opfylde hans Villie, paa samme Maade som Barnet handler med sin Dukke; det veed, hvad Dukken er, og hvorledes den er bleven til, men desuagtet taler det til og med den, og omgaas den som et levende Væsen. Men den senere Overtro mangler denne barnlige Tro, den glemmer, at Symbolet kun er et Vehikel, kun er en ydre Gjenstand, i Anledning af hvilken den indre Tanke kan sættes i Bevægelse, og antager dette livløse, døde, i sig selv intetsigende Stof for et virkeligt, et selvstændigt Væsen. I Almindelighed: Hedenskabets i sig selv uskyldige Tro paa det Aandiges Aabenbaring under legemlige Former blev i Overtroens senere Rige enten betydningsløs eller ond; betydningsløs blev den, naar Troen paa disse Væseners virkelige Tilværelse og Indvirkning paa Verden varede ved, saaledes som den endnu tildels gjør hos Almuen, uagtet denne Tro ikke mere har mindste Sammenhæng med Ideen om Gud; ond blev den, naar denne Tro ikke blot varede ved, men naar den tillige benyttedes som Middel til at tilføie andre Skade paa Legeme og Sjæl.

Overtroen træder da frem under forskjellige Former. En er f. Ex. Troen paa overnaturlige Væsener, der færdes og sysle paa Havet, i Floderne, i Luften, paa og i Jorden, i Høiene, paa Engene, o. s. v., om ikke i menneskelig, saa dog i menneskeagtig Skikkelse. Det er Elementaraanderne tænkte paa menneskelig Vis. Disse Væsener udspringe, som bekjendt, fra de ældste mythiske Forestillinger, og gjenfindes under meget forskjellige Navne hos alle Folk. Saadanne ere: Feer, Alfer, Nøkker og Havmænd, Nisser og Kobolde o. s. v. De ere Personifikationer af Menneskets Tanker; de gjengive i legemlig Form Menneskets Forestillinger om Skjønhed og Ynde, om Ro og stille Lykke, om Nydelse uden trællende Arbeide, om den i Menneskelivet saa hyppig parrede Afvexling af Alvor og Skjemt, o. s. m. Nærbeslægtet hermed, men opfattet dybere og i sine Følger langt

betydeligere er Troen paa højere gode og onde Aander, paa Engle og Dæmoner; dybere er den, fordi den berører ikke blot Livets ydre, lettere Former, ikke blot Alvor og Skjemt, men Livets inderste Rod, Himmel og Helvede, Frelse eller Fordømmelse. Det er da ogsaa noksom bekjendt, hvilken Indflydelse denne Tro har udøvet paa den hele Menneskeslægt, og hvorledes den tildels den Dag i Dag endnu øver den. Kundskaben om den Maade, hvorpaa det er Mennesket muligt, at træde i nøjere Forbindelse med disse Væsener, kaldes Magi: den hvide, som lærer Forbindelsen med de rene og gode Aander, den sorte, som lærer Forbindelsen med de onde og faldne. Heraf fremkommer den mest udbredte og i sine Følger mest fordærvelige Form af Overtroen: Troen paa Trolddom og Hexeri, eller den Maade, hvorpaa Menneskene, ved at træde i Forbindelse med mægtige Aander, kunne frembringe overnaturlige Virkninger paa sig selv eller andre, kunne fortrylle; og, da Overtroen især vender sig imod det Onde, Troen paa de Midler, hvorved denne Forbindelse med onde Aander erhværves og fremmes, hvorledes de kunne fremtrylles, hvorledes de kunne benyttes, hvilke de Midler ere, igjennem hvilke de især virke, og hvorledes de endelig, thi ond maa jo Enden blive, tilsidst hævne sig og tilintetgjøre deres egen Skabning.

En anden Form udgaar fra Paavirkningsmaaden. Man antager en skjult Forbindelse imellem fjerne Legemer uden mellemliggende Led, eller imellem Legeme og Sjæl udenfor deres naturlige Forbindelse, eller man gjør et Spring over fra Tanken til det Tegn, hvori den kommer tilsyne; man holder sig til Tegnet og glemmer Tanken; man tilskriver Tegnet en undergjørende Kraft. Saa tror man da, at en Kvist og dens Bevægelser staa i Forbindelse med Vand eller skjulte Skatte i Jordens Skjød; at en vis Drik kan opvække Kjærlighed; at Legemets Bestænkning eller Vaskning med Vand frembringer Sjælsrenhed; at Brudekrandsen kan føle paa sig, om den bæres af en Mø eller ej, og falder af den urene, ligesom hin Kyskhedskaabe ved Kong Artusses Hof, der hver Gang ukyske Kvinder fik den paa, blev vind og skjæv eller for kort, saa at de bleve til Spot

for alle, eller ligesom hint Speil, hvori de skjønneste Kvinder, naar de nærede en ukysk Tanke, bleve hæslige. Alt saadant, der i Grunden er poetiske Billeder, smukke Ideer, bliver til Overtro, naar man fæster Lid til den legemlige Virkning; naar man tillægger de legemlige Ting, Vandet, Krandsen, Kaaben, Speilet, Fornemmelse af fremmede aandige Bevægelser, eller, som man kalder det, Sympathi.

I Almindelighed kunne disse og flere Former henføres til følgende Arter: Overførelse af hedensk Tro paa gode og onde Aander, ikke blot den Tro, at de ere til, men at de som legemlige Skabninger vise sig for Mennesket, om ikke for alle, saa dog for visse, som have Syn for dem, samt at de kunne indvirke paa og frembringe Forandringer i Naturen, paa Dyr og Mennesker, paa Legemet og Sjælen. Heraf den hele Aandelære, Dæmonologien som Videnskab, og Magien som udøvende Kunst. Dernæst Overførelse af den hedenske Tro, at man ved visse legemlige Midler, Ord og Gjerninger i den legemlige Verden, kan erfare sin Skjæbne og forbedre den. Heraf den hele Spaadomslære, Mantien, og den saakaldte Sympathi, begge under utallige Former. Endelig Overførelse af den hedenske Tro, at det andet Liv er en ligefrem Fortsættelse af det nærværende, at Sjælen endnu beholder eller i det mindste kan iføre sig sit Legeme, og virker igjennem det; og at denne Virksomhed paa ingen Maade kan forstyrres og ophæves uden ved at tilintetgjøre Legemet, saa vidt som dette paa nogen Maade er tænkeligt. Heraf det hele Gjenganger- og Spøgelsevæsen.

Fra disse almindelige Bemærkninger vende vi os til en nøjere Betragtning af den gammelnordiske Overtro og de særegne Skikkelser, hvori den er kommen tilsyne. Den kunde, hvis det var vor Hensigt at levere en nogenlunde fuldstændig Afhandling, give Anledning til interessante og lærerige Betragtninger, naar det f. Ex. historisk blev oplyst, i hvilket Forhold den hedenske og kristelige Overtro staa til hinanden; hvilke Modsætninger der findes imellem Elementerne af de nordiske og de sydlige Folks, hvilket nødvendig maatte føre til at vise Forskjellen imellem Folke-

nes Tro; og, hvad der vilde være et ligesaa rigt, næsten uudtømmeligt Æmne, naar man vidste, hvorledes Middelalderens Overtro var grundet i Hedenolds, og Nutidens atter i Middelalderens; naar man, ogsaa i denne Henseende, vidste, hvorledes Norden stedse har forladt sin egen, oprindelige Rigdom, stedse har lyttet til Rester fra Syden og foretrukket dem for Fædrenes simple Tale, hvorledes derfor fremmed Overtro, og sædvanlig det Afskyeligste af denne, har trængt sig ind i Norden, har fæstet Bolig der, og om ikke aldeles udslettet, saa dog forvansket og fordærvet de oprindelige Forestillinger. Men alt dette vilde her føre os for vidt. Vi betragte derfor kun nogle af de mest fremtrædende Skikkelser, hvori den nordiske Overtro har viist sig, efter den Anledning som gives i de meddelte eller andre med dem nærbeslægtede Fortællinger.

Vi bemærke da, at ogsaa den nordiske Hedenold har alle de Elementer i sig, hvoraf Overtroen kan skabes og formes: Troen paa hellige Vande og Kilder, Træer og Stene, der vel ifølge Troen ere blotte Symboler, men som let kunne betragtes som uafhængige af den oprindelige Tanke; Troen paa Guder, Alfer og lignende Væsener, der let kunne løsrives fra Ideen og gjøres uafhængige af den; Troen paa Midler, hvorved Gudernes Villie kan erfares og tildels bøies eller omskiftes, o. desl. Men det er dog tvivlsomt, om man i selve den ældste Aselære kan paavise noget, der ligefrem svarer til det senere Begreb af Hexeri, saaledes som det fremtræder i Middelalderen. Det synes nemlig, som om denne Art Overtro først opstaar, naar en religiøs Tro ikke mere hersker i sin ublandede Renhed, men en anden religiøs Tro blander sig dermed eller stiller sig derimod. Der er da i vor Oldtid to Ting, som maatte føde den: Aselærens Modsætning til den finske Lære og til Kristendommen; og det bekræfter sig virkelig, at først naar disse forskjellige Troslærer berøre hinanden, forekommer det, som svarer til hvad vi senere kalde Hexeri eller Troldom.

Adskillige Ting synes at tale herfor. Det er almindeligt, at den ene Troslære forkjettrer den anden, at den ene, som an-

seer sig selv for den sande, holder den anden for et Udspring af Løgnen. Da vi nu i Norden ogsaa finde tvende saadanne Lærdomme ved Siden af hinanden, den gotiske eller Aselæren, og den finske eller lapske, og vi siden finde dem begge i samme Kamp med Kristendommen, saa er det rimeligt, at det, som vi tydelig see i den sidste Kamp, ogsaa allerede har fundet Sted i den første. De første kristne Missionærer forkastede ikke selve de gamle Guder som Uting, som Fantomer, de lode dem beholde deres Ret til at være til, hvad enten de nu virkelig selv vare for enfoldige til at indsee Sandheden i og for sig, eller de fandt det gavnligt, ikke paa een Gang at berøve Hedningerne alt, og troede, ved at tilstaa Guderne Tilværelse, men kun som faldne og onde Væsener, at opvække endnu større Afsky hos deres forrige Dyrkere. For de Kristne skabtes altsaa herved en hel Række af onde Aander; hele den forrige Tro med alle sine Aabenbarelser flyttedes paa een Gang fra Himlen til Helvede. Men det samme kunde allerede forhen have fundet Sted imellem Asedyrkere og Finner; og vi bør da billigen fatte nogen Mistro til de gamle Historieskrivere, naar de fremstille os Guderne som troldkyndige eller Troldmænd; thi vare Guderne høje, hellige Væsener, saa udsprang jo deres Virkning paa Naturen af en ren Villie, og kunde ikke være en Følge af urene Midler (af Magi eller sorte Kunster). Ikke desmindre have baade Snorre og Saxe opfattet Odin paa denne Maade, derved nemlig at de begge have staaet paa et kristeligt Standpunkt, og fra dette skuet tilbage paa de allerede henfarne Guder. Efter Snorres Ynglingesaga ter Odin sig som en Troldmand; han læser Galdre (Hexevers) over Mimers Hoved; han skifter Ham, saa at hans Legeme ligger som sovende eller dødt, medens hans virkelige Selv farer omkring som Fugl, Fisk eller andet Dyr; han og Freja øve især Seid (Hexekogning), saa at han dermed kunde tage Liv og Helsen fra en og give dem til en anden, o. desl. Det samme træder endnu stærkere frem hos Saxe; for ham var Odin og hans Følge ligefrem Troldmænd, Gjøglere, som havde tiltaget sig guddommelig Anseelse; Midodin bliver derfor ligefrem

efter sin Død behandlet som en anden ond Bedrager, hvis Lig man slog en Pæl igjennem Livet, for at han ikke skulde gaa igjen; og naar Saxe er forlegen med disse Gjøglere og Bedragere, saa er det ikke deres Væsen, han er i Tvivl om, men kun hvorledes han skal faa dem ret inddelte og henførte til deres rette Tid. Hvor langt anderledes viser Odin sig ikke i selve Edda, selv f. Ex. naar han (efter Vegtamskvida) rider til Hel, for at udforske Balders Skjæbne; han besværger ogsaa her, men det er ikke ved magiske Ord, som en anden maa indgive ham, det er som selve Naturens Herre han udspørger de Væsener, der repræsentere Naturen, i det Høje og i det Dybe, i Mimers Brønd og i Hels Verden. Da dette nu er unægteligt, saa er det ogsaa sandsynligt, at de Forestillinger, der have Hensyn til Paavirkninger paa Naturen eller paa Menneskene, ved hvilke der ikke ligger nogen Tanke til Grund om de gamle Guder, at disse Forestillinger heller ikke høre til Aselæren, men til den finske Lære, og kun formedelst deres Modsætning til Aselæren ere blevne betragtede som Trolddom, paa samme Maade som der virkelig indenfor selve Hedenskabets Kreds dannede sig to forskjellige Forestillinger om Loke: en Udgaardsloke modsat en Aseloke, den ene herskende indenfor den æventyrlige Mythologis Omraade, den anden indenfor den ægtes.

Det kan da næppe med nogen Sikkerhed bestemmes, om de Fortællinger om Trolddom, der findes i Sagaerne, virkelig maa tilskrives Aselæren selv, eller om ikke i det mindste den største Del deraf henhører deels til Finnetroen, deels til Kristendommens første Tider. Den her fremsatte Anskuelse bekræftes ved den kristelige Middelalder. En Mø, der var ren og skjær, og tillige rettroende, saa at hun aldeles hyldede Kirkens Lære, var derved aldeles sikret for den Beskyldning at hun kunde være en Hex; Vrangtro derimod førte Troldom med sig.

Til de vigtigste Former, under hvilke Overtroen viste sig i det gamle Norden, henhøre især følgende:

Den Forestilling var almindelig, at ikke alle kunde skue ind de overnaturlige Virkninger, tværtimod hengik de for de fleste,

for alle almindelige Mennesker, ubemærkede. De, for hvem de kom tilsyne, kaldte de Gamle med et eget Ord, de ansaaes for Mennesker af en usædvanlig Natur. Disse kunde see Aanderne, Vætterne, som vare skjulte for alle andre; de saae f. Ex. hvorledes Landvætterne fulgte med en Mand til Tings, og hvorledes de hjalp en anden ved hans Fiskeri. Den samme Overtro have vi, som bekjendt, endnu; ikke alle kunne see Spøgelser, det er kun visse Udvalgte givet, hvad enten det nu er Søndagsbørn eller det er Mennesker, der ere fødte Julenat, eller de paa anden Maade ere blevne indviede til deres forudbestemte Kald. Det er kun dem, som see Ligskaren vandre forbi ved høilys Dag, førend den virkelig gaar for sig, og som derfor med fuldkommen Sikkerhed kunne forudsige Vedkommendes Død; det er kun dem, der ved selve deres Fødselsorden have erholdt en Magt, som de ikke engang ere sig selv bevidste, til at kunne curere allehaande Sygdomme. Hvor nær ved denne Overtro ligger ikke den religiøse Tro, i Følge hvilken nogle allerede forud ere bestemte til Frelse. For begge Dele ligger den Tanke til Grund, at aandelige Fortrin og aandelig Frelse kunne vindes uden fremadstræbende Kundskab, uden selvvirkende Aand.

Nærbeslægtet med forrige er den Forestilling hos de Gamle, at Mand eller Kvinde kunde være fremsynet (frammsýnn). Vistnok kan derved ligge den Tanke til Grund, at de vare klogere og visere, mere eftertænksomme, end andre; men i Almindelighed forbinder sig dog dermed en mere overtroisk Forestilling, en Indgivelse ovenfra. De Fremsynede saae ikke blot hvad der nu skete, de skuede ogsaa ind i Fremtiden. Saaledes bruges ogsaa Ordet endnu hos Almuen, og Midlet til at blive det er (efter Thieles Folkesagn) at spise Kjødet af en Kongesnog.

En anden almindelig Forestilling var den, at visse Mennesker vare hamstærke eller hamramme, som det gamle Udtryk hedder, at de kunde træde ud af deres egen Natur, og iføre en anden. Denne Tilstand er allerede omtalt ved Anmærkningen om Berserker, thi disse vare i Almindelighed af denne Beskaffenhed; de fik, naar Berserksgangen kom over dem, Styrke

som Ulve eller Bjørne. Men Ordet bruges ogsaa om virkelige Forvandlinger. Blandt de islandske Nybyggere vare der to Mænd, der begge vare hamramme; de kom i Trætte med hinanden; da saae en af de Mænd, der kunde see sligt, hvorlunde der fra den enes Gaard kom en Bjørn, fra den andens en Tyr; og hvorledes de stredes med hinanden; men Bjørnen var den stærkeste, og vandt Seier, og paa det Sted, hvor de havde stredets, dannede der sig ligesom en Dal, saaledes havde de oprodet Jorden. Man maa herved komme til at tænke paa Saxes Fortælling om Hexen, der omskabte sig i en Kos Skikkelse, og i denne stangede Kong Frode ihjel. Hexen Geirhilde paa Island paatog sig ligeledes en Kos Skikkelse. Til denne Overtro svarer i Middelalderen de tusende forskjellige Slags Omskabelser; og nærmest de noksom bekjendte Varulve (der efter Ordets Oprindelse betyder Mandulve, Menneskeulve). Begge Tilstande betragtedes ogsaa som en Sygdom.

Visse Sygdomme, som man ellers ikke kunde forklare sig, tilskreves overnaturlige Væsener eller Mennesker, som paatoge sig deres Skikkelse. Vor Almue kjender endnu Maren som et saadant; det omtales i Ynglingesaga: Vanlande døde deraf, at Maren (mara) traadte ham, og det var en finsk Seidkvinde, som bevirkede det; hun forvandlede sig uden Tvivl dertil. Af lignende Beskaffenhed ere Middelalderens blodsugende Vampyrer.

Forskjellig fra de egentlige Forvandlinger er den Maade, hvorpaa Hexen Katla omskabte sin Søn, saa at han snart saae ud som en Buk, snart som en Rok, o. s. v. Denne Fortælling fører os ind i en ganske anden Kreds: den saakaldte Synsforblændelse eller Synsfordrejelse (sjónhverfing), en Art Fortryllelse, hvorved Gjenstandene i Virkeligheden forblive som de ere, men for andres Øine faa et ganske andet Udseende, en anden Skikkelse. Exemplerne derpaa ere mangfoldige. Snart see Troldmandens Forfølgere sig midt i en rolig og jævn Egn omgivne af nøgne Fjelde og høie Bjerge, og store Vandskyl strømme imod dem, saa de tro at maatte drukne; snart finde de, der drage hen for at sætte Ild paa en Kirke, at denne allerede

staar i lys Lue, og afholdes derved fra deres onde Forsæt. Disse Exempler vise, at denne Synsforblændelse kan komme baade fra det Onde og fra det Gode; den var noget Ondt, naar Hedninger anvendte den, men den tilskreves Gud eller Helgener, naar den tjente til Kristendommens Forsvar.

Men endskjøndt ogsaa Kristendommen kjendte saadanne Synsforblændelser, og tillagde gode Væsener dem, saa henhørte de dog oprindelig til Hedenskabet, og ikke til Aselæren, men til dens Modsætning. De vare finske, og udgjorde kun en særegen Art af den store magiske Kraft, som med et almindeligt Ord kaldes Troldom eller Hexeri (fjölkýngi). Ordet Trolddom forudsætter Tilværelsen af et Troldfolk, der i Modsætning til de senere menneskelige Beboere betragtedes som onde Væsener; om Oprindelsen til Ordet at hexe er man ikke enig. Det gamle Ord paa denne Magi kan oversættes ved Megetvideri; de, som forstode den, vidste meget, mere end andre (eller, som vi nu sige, mere end deres Fadervor); de kunde, de mægtede, de gjorde Gjerninger, som det hedder. Det er mærkeligt, og bekræfter hvad forhen er anført, at denne Trolddom næsten altid tilskrives Finnerne, og at det var fra dem den udbredtes til andre. Den bekjendte Dronning Gunhilde lærte den af Finnerne. Den træder især frem under Formen af Galdre (Besværgelse ved Ord og Sang) og Seid (Besværgelse ved Kogning); men just Finnerne vare de ægte, rette Seidmænd; de bleve allerede under Harald Haarfager forfulgte og indebrændte; de fandtes blandt de fornemste Slægter, den gamle Finnestammes Afkom. Harald Haarfager selv lod sig bedaare deraf; den finske Kvinde Snefrid fortryllede ham ved sin overnaturlige Skjønhed, saa at han efter hendes Død ikke vilde lade hendes Lig jorde, men sad ligesom forhexet derved i tre Aar; det tabte ikke sin Skjønhed, og gik ikke i Forraadnelse, førend man endelig flyttede det; det var altsaa en Synsforblændelse. Hagen Jarl dyrkede de finske Guddomme, Thorgerde Hørgebrud og Irpa, og det var dem, der hjalp ham i Jomsvikingeslaget ved at opvække Uvejr og at blænde hans Modstandere. Ved Kristendommens første Begyndelse i

Norden træder denne Overtro allerede frem under den Form, som den bevarede i Middelalderen. Troldene mentes at bo i øde Egne, de indtoge en hel Skov; man saae dem sidde der i Højene omkring en Ild. De kom undertiden frem, fortryllede ligesom Tilhørerne ved deres Fortællinger om gamle Tider, fordrejede derpaa deres Miner, og skjøde pludselig ud i Søen, og forsvandt. Det var en Levning af Fortællingerne om de gamle Riser og Trolde, som mentes fordum at have beboet Landet; fra Norge gik denne Tro ligefrem over til Island. Foruden ved Galdre og Seid virkedes der ogsaa ved Salver (Smørelse) og ved Bindsler (Ombaand), og disse forekomme i Fortællinger, der hensættes til Harald Haarfagers Tider. Begyndelsen til den senere Tids Tryllekreds kan maaskee allerede søges i den Maade, hvorpaa Gunhilde strøede Aske rundt om Huset. Trolddom øvedes i Nattens Mørke, i det mindste ikke i Menneskers Nærhed; de, der hexede, siges at sidde ude, de maatte være i Nærheden af Aanderne, forat kunne paakalde dem. Ligesom senere saae man Hexene komme i en hel Samling: de kom ridende paa røde Heste og i røde Klæder, ni eller tolv i Tallet. Ligeledes fremmedes deres Kunster ved særegne Stillinger og Fordrejelser af Legemet eller ved Bevægelser avet om; f. Ex. ved at see op i Luften imellem Benene, eller ved, som Bjarke, at see under Armen, og lignende Hexefagter, af hvilke der i de foreslaaende Fortællinger omtales flere. Bevægelsen avet om eller imod Solen grunder sig uden Tvivl paa dette Himmellegemes Tilbedelse; næsten alle Folk holde en Bevægelse imod Solens Gang for ulykkelig og ildevarslende; paa Orkenøerne f. Ex. vilde en Sømand ansee det for en stor Ulykke, hvis han, i det han løb ud, hændelsesvis kom til at dreje sin Baad imod Solens Løb. Virkningerne af Trolddom vare mangfoldige: Trylleriet indvirkede paa Naturen, og forandrede den; alleralmindeligst er Opvækkelsen af Uvejr (Gjerningsvejr, som man kaldte det), især Storm og Hagel (deri vare just Finnerne stærke; de sloge Knuder paa et Reb, og jo flere de løste, desto stærkere blev Blæsten); Thors Billede pustede sine Kinder op, og frembragte en Storm, der

drev Olaf Tryggvesen tilbage. Ved Seid fik man Sundene ved Landet fyldte med Fisk. Hexene omskiftede Dagens Lys til Mørke. En Troldmand fik Jorden til at aabne sig under Biskop Thangbrand, saa at der frembragtes et stort Svælg, hvori han skulde have styrtet med sin Hest. Lodmund den Gamle og en anden Troldmand fremkaldte og forandrede Jøkulsaaens Løb. Naturens Love forandredes: det Træ, som Thuride havde forhexet, forat dræbe Gretter, sejlede imod Vinden; man maatte gjøre ved det hvad man vilde, det kom altid tilbage. Det Livløse virkede saaledes til et bestemt Maal som levende og villende; det kunde ikke ødelægges. (Det gik ikke Kong Kristian den Fjerde bedre med Korsene ved Undløse Kilde; han lod dem alle rive ned, næste Dag stode de igjen hvert paa sit Sted). Der blev gjort et Træbillede, Hjertet blev skaaret ud af et Menneske og sat deri, og derpaa trylledes Billedet, saa det gik og talede, ja blev sendt over til Island, forat dræbe en Mand, Troldmandens Fjende. Forat bestemme, hvo der skulde være Formand blandt flere, lod en Hex dem stille deres Spyd sammen, og sagde, at den skulde være det, i hvis Spyd det klang, og hun magede det da saaledes, at den Mands Spyd gav Lyd fra sig, som hun vilde have. Dyrene fik ved Trylleri i det mindste halv Menneskeforstand og Mæle: den Hund, som blev indsat til Thrøndernes Konge, blev tryllet saaledes, at han gjøede og talte vexelvis. Mennesker bleve ved Troldbommen haarde eller usynlige, men der tilføjedes dem ogsaa allehaande Sygdomme, Meen og Vanmagt; og deres Sindelag omskiftedes. Meget almindelig siges det, at Moder tryllede sin Søn, saa at ingen Vaaben fæstede paa ham. Evind Kelda gjorde sine Folk en Dølgehjelm, saa at ingen kunde see dem. Troldmænd kunde ikke holdes i Lænker; de forsvandt, og de tomme Lænker laa alene tilbage. Ved et Slag paa den ene Kind berøvedes en Mand sin Hukommelse, saa han famlede i det og glemte den Sag, han skulde føre paa Tinget; ved et Slag paa den anden Kind fik han sin Hukommelse igjen. En Trylledrik frembragte Glemsel af al den forrige Kjærlighed, og gav saaledes Plads for en ny. Trold-

dommen dæmpedes ved at berøve Hexene Daglyset, ved at drage dem en Sæk over Hovedet; eller var Hensigten maaskee kun at forhindre Virkningen af deres onde Øjne, ligesom man, efter Volsungesaga, drog en Sæk over Svanhildes Hoved, da Hestene, formedelst hendes hvasse Blik, ej vilde træde paa hende. Gunhilde trak saaledes en Sælbælg over Hovedet paa Finnerne, som hun vilde lade gribe; ligesaa gjorde man ved Katla, forat faa Magt med hende. Dette er nogle Exempler paa Udøvelsen af de Gamles Trolddom; det vil ikke være vanskeligt, at finde Sidestykker dertil fra den senere Tid. Man tænke f. Ex. paa de talrige, i hele Kristenheden almindelige, Hexeprocesser, paa de Vorbørn, som man øvede den Skade paa, man vilde tilføje en anden, paa de onde Aander, der paatoge sig Skikkelser af Dyr, af Mand og Kvinde, paa Ønskehatten, o. s. v. Ligheden er paafaldende. Dog er det næppe troligt, at dette Uvæsen i Oldtiden har været uddannet til et saa fuldstændigt System, at Troen derpaa har været saa almindelig udbredt og befæstet, som den i Middelalderen var, selv hos de mest tænksomme og oplyste Mænd, og at den har afstedkommet saa gruelige, al menneskelig Følelse oprørende Scener og Begivenheder, som Tilfældet var i Middelalderen og under Lutheranismen næsten lige til vore Dage. Det er ikke den kristne Tro, der har forjaget dette Uvæsen, men Vantroen, Fritænkeriet; den ene Djævel maatte mane den anden ned. Og det er da endnu at befrygte, at naar Djævelen kommer tilbage, ville hans Gjerninger følge med ham.

Fra denne mørke Region vende vi os til en lysere og venligere, til Troen paa beskyttende Aander, paa Syner og Aabenbarelser, paa Spaadomme og Drømme, en Kreds, som da atter ved uhyggelige Varsler berører Troens mørke Side. Det er en smuk Forestilling, at ethvert Menneske har sin Genius, sin Skytsaand. De Gamle kaldte en saadan Fylgie. I Almindelighed tænktes derved vel nærmest paa en Gud eller beskjermende Aand, der troedes at være ligesom Slægtens Skytsgud (ármaðr), og som opholdt sig i Nærheden af dens Gaard, f. Ex. i en stor Sten; men ofte tales der ogsaa om enkelt Mands Fylgier

som en hel Skare, der viste sig snart lyse, snart mørke, med et glad eller bedrøvet Aasyn, alt eftersom Skjæbnen vilde vorde blid eller ublid. Disse mørke og lyse Genier stredes med hinanden, ligesom i Middelalderen de gode og onde Aander stredes om Menneskets Sjæl. De viste sig ofte i Drømme, men ogsaa for dem, der havde Syn derfor, ved høilys Dag. De viste sig snart i Menneskikkelser, snart som Dyr, alt eftersom det, de varslede, var forskjelligt, som Kvinder i lyse Klæder og paa hvide Heste, eller som Bjørn og andet vildt Dyr. Naar man saaledes saae en fraværende Ven, og af dette Syn sluttede sig til hans Skjæbne, saa var det ikke ham selv, men en af hans Fylgier der lod sig tilsyne; og i Almindelighed tænkte man sig vel alle virkelige Omskabelser som en Aabenbaring af dem.

Alt hvad der bares nogen for kaldtes Varsel (fyrirburðr); det blev ligesom flyttet hen for en. Hertil hørte da ogsaa Syner og Drømme; selv Spaadomme fremkom, i det det Tilkommende enten ligefrem eller under et Billede stillede sig frem for Spaamanden; han saae noget i Sjælen eller for Øiet, og fortolkede det. Engang viste der sig en Mand med en dansk Hat paa, han blev staaende et Øieblik i Døren, og forsvandt saa; det var et Tegn paa, at de Danske vare i Nød og trængte til Hjælp. Kong Magnus den Gode sad og slumrede; da saae man, at der af hans aabne Mund udkom en guldfarvet Fisk; den vilde tilbage, men kunde ikke komme; det var et Varsel for hans Død. Selv Dyrene havde Forudfølelse af det Tilkommende (ogsaa Kreaturet længes jo efter Forløsning). Der blev en stor Uro imellem Kvæget, stort og smaat, og de havde ligesom deres Farbag; det var et Varsel om en stor Forandring i Troen ved Kristendommens Indførelse.

Et af de forunderligste Varsler er den Urdmaane, om hvilken der fortælles foran; jeg har der antaget, at Ordets Begyndelse sigtede til en af Nornerne; der gives heller næppe noget andet Ord, hvortil den kan henføres, uden det skulde være det, som betyder en Stenurd, Stendynge (Stenur, urð), men det er vanskeligt at finde nogen Forbindelse imellem dette Ords

og hint Varsels Betydning. Noget lignende er ikke forekommet mig andenstedes, og jeg har forgjæves søgt Oplysning derom; Gaadens Opløsning ligger maaskee dog endnu skjult et eller andet Sted hos Almuen, maaskee imellem Norges Klipper.

Hos alle Folk høre Drømme til de kjæreste og mest betydningsfulde Varsler. Det er en Fortsættelse af Sjælens Virksomhed, uden Deltagelse i den ydre Verden og paavirket af den højere, den aandige. Alle Folk, ogsaa Nordboerne, have bemærket Drømmens Ytring i Minespillet og paa Legemets Bevægelser; naar den var ond eller ildevarslende, sagde de, at den Drømmende lod ilde i Søvne; der gik Trækninger igjennem Legemet fra Hoved til Fod. En af de mærkeligste Idrætter (Kundskaber, Kunster) var at raade eller udtyde Drømme. Stedet, hvor man havde Drømmen, var ikke ligegyldigt; man lod et nyt Hus bygge, for, den første Gang man sov deri, at faa paalidelige Drømme; Halfdan Svarte fik det Raad af Vismanden, at lægge sig til Hvile i et Svinebølle. Hvad kan man have tænkt sig derved? Denne Drømmetro taber sig i den dybeste Old, og fortsættes igjennem Kristendommen. Undertiden træder den frem under de yndigste Billeder, eller bliver til en sammenhængende Fortælling, en hel Begivenhed; undertiden udtales, hvorledes Sjælens Virksomhed derved i usædvanlig Grad fremmes eller forhøjes. Hvor smuk er ikke Halfdan Svartes Drøm om hans Lokker, nogle vare korte, andre lange, nogle krusede sig om hans Isse, andre rullede ned til hans Fødder; det var Norges følgende Konger. Karker drømte i Hulen med Hagen Jarl, at der kom en Mand ud af Fjeldet, og sagde: Nu ere alle Sunde lukte; da var alt Haab ude. Thorsten Egilsen drømte, hvorledes Ørnene stredes om en Svane, der sad paa hans Hus; det var hans Datters Skjæbne han saae. Ingeborg sad ved sin Væv, og vævede; da mærkede hun paa een Gang, at Vægterne, som tyngede Væven ned, vare Mandehoveder; blodige Gjerninger ventede hendes Slægt. Harald Haardraade drømte, at han var sammen med Svend Estridsen; de trak i Hank med hinanden, og Svend trak den fra ham; det

udlagdes til det ilde. Sigurd Jorsalafar drømte, at et Træ kom drivende til Land, og Splinterne deraf dreve omkring til alle Norges Fjorder; det var Varsel om Harald Gille. Den ærgjerrige Sverre kom i Drømme til Norge som en flyvende Fugl, hvis Næb naaede til Landsenden, hvis Halefjedre rakte til Finmarken, og med Vingerne dækkede han hele Landet. Og nu læse man engang de omstændelige Fortællinger om hvad der gik forud, naar en særdeles vigtig Begivenhed blev forberedt, naar der forestod et Slag; eller naar en Høibo viste sig, og førte den Drømmende omkring (f. Ex. Fortællingen om Olaf Geirstadealf). Halbjørn lagde sig ofte paa Thorleif Jarleskjalds Høi, og sov der om Natten; han vilde digte et Lovkvæde om Høiboen, men da han aldrig havde faaet Undervisning, og som Naturdigter kun digtede paa egen Haand, saa kunde han aldrig faa mere frem end de Ord: Her hviler en Skjald. Da viste Høiboen sig en Nat for ham, og kvad ham en hel Vise for, og lovede ham, at hvis han kunde huske den, naar han vaagnede, skulde han blive en berømt Folkedigter. Visse Mænd komme næsten bestandig for i Drømme; Olaf Tryggvesen f. Ex. viste sig gjerne for de første Kristne eller dem, der ytrede nogen Tilbøielighed til den ny Lære; han fik ligesom Hævd paa, at være deres Skytsgud. For Kong Sverre, der i det hele var stærk i at drømme, var det ogsaa gjerne en og samme Mand, der aabenbarede sig. Under Kristendommen antage Drømmebillederne naturligvis en til den svarende Kolorit; det er nu ikke Thor, der kommer, forat faa sit Billede baaret bort til Skoven, at det kan være i Sikkerhed for Hedenskabets Forfølgere; da Olaf den Hellige før Slaget ved Stiklestad faldt i Søvn paa Finn Arnesens Knæ, og saa nødig vilde have vaagnet, saae han en Stige, der var sat op til Himmelen, og han var netop kommen paa det øverste Trin, saa han kunde see ind i den, da han blev vækket. Drømmen er i Almindelighed ens egne Tanker som levendegjøres (Olaf den Hellige blev saaledes advaret, ikke at drage til Jorsal, men at vende tilbage til sit Fosterland, hvor han skulde blive Konge); men det mente de Gamle ikke.

De lode to Mænd paa samme Tid drømme netop det samme, og om Morgenen fortalte de hinanden det; desto sikrere var det.

Hvad kan være vigtigere for Mennesket, end at udforske hvad der vil skee, hvorledes det vil gaa ham; kun den Letsindige er Øjeblikkets Barn. Naar Drømme ikke altid ere paalidelige, og heller ikke altid kunne haves, saa søger man andre Midler til at opløfte Fremtidens Slør. De Gamle benyttede alt, livløse Ting og levende. For at erfare det Tilkommende afskar man Kviste af et helligt Træ, og kastede dem paa en Dug eller i Skjødet; Maaden, hvorpaa de faldt, bestemte det, man var uvis om. Eller man brugte de saakaldte Lodder, hvorpaa smaa Gudebilleder vare indskaarne. Naar man ikke ved nogen egen Kløgt kunde bestemme sig, kunde komme videre, saa overlod man Afgjørelsen til Tilfældet, og mente, at Guderne maatte blande sig deri. Saaledes afgjøre jo endnu nogle kristne Sekter et af de vigtigste Skridt i Livet, hvor Tilfælde allermindst burde komme i Betragtning, Ægteskabet. Vejrligets tilkommende Beskaffenhed, der var saa vigtig baade for Agerdyrkeren og Sømanden, udgjorde en væsentlig Gjenstand for Forudsigelser; man lod sig ikke nøje med de sædvanlige Vejrmærker; livløse Ting, oprejste Stænger, maatte ogsaa vide Besked derom; naar det knagede i een af disse Stænger, saa vilde Vinden blæse fra eet Hjørne, naar det knagede i en anden, fra det modsatte. Man tillagde Dyrene usædvanlige, mere umiddelbare Fornemmelser af Naturens Virksomhed, det var Ærbødighed for deres uforklarlige Instinkt, og de forskjellige Indtryk, deres Udseende og Adfærd gjorde paa Mennesket, gjorde dem til Forudsigere ikke blot af Vejrliget, men ogsaa af Menneskenes Skjæbne. Det, der allerede ligesom var til i Luften, ytrede sig tidligere og stærkere paa dem. Man lyttede derfor til Hundens Tuden og Ravnens Skrig. Fuglene talte deres eget Sprog, og hvo der kunde forstaa det var en meget viis Mand, og erfarede meget, som ingen anden kunde komme efter. Under Hedenskabet vare Ravnene hellige Dyr; Odin selv lærte af dem; naar de Kristne saae dem sætte sig i Hobetal omkring paa Skibsstavnene, saa vidste de, at et Slag

staar i lys Lue, og afholdes derved fra deres onde Forsæt. Disse Exempler vise, at denne Synsforblændelse kan komme baade fra det Onde og fra det Gode; den var noget Ondt, naar Hedninger anvendte den, men den tilskreves Gud eller Helgener, naar den tjente til Kristendommens Forsvar.

Men endskjøndt ogsaa Kristendommen kjendte saadanne Synsforblændelser, og tillagde gode Væsener dem, saa henhørte de dog oprindelig til Hedenskabet, og ikke til Aselæren, men til dens Modsætning. De vare finske, og udgjorde kun en særegen Art af den store magiske Kraft, som med et almindeligt Ord kaldes Troldom eller Hexeri (fjölkýngi). Ordet Troldom forudsætter Tilværelsen af et Troldfolk, der i Modsætning til de senere menneskelige Beboere betragtedes som onde Væsener; om Oprindelsen til Ordet at hexe er man ikke enig. Det gamle Ord paa denne Magi kan oversættes ved Megetviderі; de, som forstode den, vidste meget, mere end andre (eller, som vi nu sige, mere end deres Fadervor); de kunde, de mægtede, de gjorde Gjerninger, som det hedder. Det er mærkeligt, og bekræfter hvad forhen er anført, at denne Troldom næsten altid tilskrives Finnerne, og at det var fra dem den udbredtes til andre. Den bekjendte Dronning Gunhilde lærte den af Finnerne. Den træder især frem under Formen af Galdre (Besværgelse ved Ord og Sang) og Seid (Besværgelse ved Kogning); men just Finnerne vare de ægte, rette Seidmænd; de bleve allerede under Harald Haarfager forfulgte og indebrændte; de fandtes blandt de fornemste Slægter, den gamle Finnestammes Afkom. Harald Haarfager selv lod sig bedaare deraf; den finske Kvinde Snefrid fortryllede ham ved sin overnaturlige Skjønhed, saa at han efter hendes Død ikke vilde lade hendes Lig jorde, men sad ligesom forhexet derved i tre Aar; det tabte ikke sin Skjønhed, og gik ikke i Forraadnelse, førend man endelig flyttede det; det var altsaa en Synsforblændelse. Hagen Jarl dyrkede de finske Guddomme, Thorgerde Hørgebrud og Irpa, og det var dem, der hjalp ham i Jomsvikingeslaget ved at opvække Uvejr og at blænde hans Modstandere. Ved Kristendommens første Begyndelse i

Norden træder denne Overtro allerede frem under den Form, som den bevarede i Middelalderen. Troldene mentes at bo i øde Egne, de indtoge en hel Skov; man saae dem sidde der i Højene omkring en Ild. De kom undertiden frem, fortryllede ligesom Tilhørerne ved deres Fortællinger om gamle Tider, fordrejede derpaa deres Miner, og skjøde pludselig ud i Søen, og forsvandt. Det var en Levning af Fortællingerne om de gamle Riser og Trolde, som mentes fordum at have beboet Landet; fra Norge gik denne Tro ligefrem over til Island. Foruden ved Galdre og Seid virkedes der ogsaa ved Salver (Smørelse) og ved Bindsler (Ombaand), og disse forekomme i Fortællinger, der hensættes til Harald Haarfagers Tider. Begyndelsen til den senere Tids Tryllekreds kan maaskee allerede søges i den Maade, hvorpaa Gunhilde strøede Aske rundt om Huset. Trolddom øvedes i Nattens Mørke, i det mindste ikke i Menneskers Nærhed; de, der hexede, siges at sidde ude, de maatte være i Nærheden af Aanderne, forat kunne paakalde dem. Ligesom senere saae man Hexene komme i en hel Samling: de kom ridende paa røde Heste og i røde Klæder, ni eller tolv i Tallet. Ligeledes fremmedes deres Kunster ved særegne Stillinger og Fordrejelser af Legemet eller ved Bevægelser avet om; f. Ex. ved at see op i Luften imellem Benene, eller ved, som Bjarke, at see under Armen, og lignende Hexefagter, af hvilke der i de foreslaaende Fortællinger omtales flere. Bevægelsen avet om eller imod Solen grunder sig uden Tvivl paa dette Himmellegemes Tilbedelse; næsten alle Folk holde en Bevægelse imod Solens Gang for ulykkelig og ildevarslende; paa Orkenøerne f. Ex. vilde en Somand ansee det for en stor Ulykke, hvis han, i det han løb ud, hændelsesvis kom til at dreje sin Baad imod Solens Løb. Virkningerne af Trolddom vare mangfoldige: Trylleriet indvirkede paa Naturen, og forandrede den; alleralmindeligst er Opvækkelsen af Uvejr (Gjerningsvejr, som man kaldte det), især Storm og Hagel (deri vare just Finnerne stærke; de sloge Knuder paa et Reb, og jo flere de løste, desto stærkere blev Blæsten); Thors Billede pustede sine Kinder op, og frembragte en Storm, der

drev Olaf Tryggvesen tilbage. Ved Seid fik man Sundene ved Landet fyldte med Fisk. Hexene omskiftede Dagens Lys til Mørke. En Troldmand fik Jorden til at aabne sig under Biskop Thangbrand, saa at der frembragtes et stort Svælg, hvori han skulde have styrtet med sin Hest. Lodmund den Gamle og en anden Troldmand fremkaldte og forandrede Jøkulsaaens Løb. Naturens Love forandredes: det Træ, som Thuride havde forhexet, forat dræbe Gretter, sejlede imod Vinden; man maatte gjøre ved det hvad man vilde, det kom altid tilbage. Det Livløse virkede saaledes til et bestemt Maal som levende og villende; det kunde ikke ødelægges. (Det gik ikke Kong Kristian den Fjerde bedre med Korsene ved Unbløse Kilde; han lod dem alle rive ned, næste Dag stode de igjen hvert paa sit Sted). Der blev gjort et Træbillede, Hjertet blev skaaret ud af et Menneske og sat deri, og derpaa tryllede Billedet, saa det gik og talede, ja blev sendt over til Island, forat dræbe en Mand, Troldmandens Fjende. Forat bestemme, hvo der skulde være Formand blandt flere, lod en Hex dem stille deres Spyd sammen, og sagde, at den skulde være det, i hvis Spyd det klang, og hun magede det da saaledes, at den Mands Spyd gav Lyd fra sig, som hun vilde have. Dyrene fik ved Trylleri i det mindste halv Menneskeforstand og Mæle: den Hund, som blev indsat til Thrønderne Konge, blev tryllet saaledes, at han gjøede og talte vexelvis. Mennesker bleve ved Troldbommen haarde eller usynlige, men der tilføjedes dem ogsaa allehaande Sygdomme, Meen og Vanmagt; og deres Sindelag omskiftedes. Meget almindelig siges det, at Moder tryllede sin Søn, saa at ingen Vaaben fæstede paa ham. Evind Kelda gjorde sine Folk en Dølgehjelm, saa at ingen kunde see dem. Troldmænd kunde ikke holdes i Lænker; de forsvandt, og de tomme Lænker laa alene tilbage. Ved et Slag paa den ene Kind berøvedes en Mand sin Hukommelse, saa han famlede i det og glemte den Sag, han skulde føre paa Tinget; ved et Slag paa den anden Kind fik han sin Hukommelse igjen. En Trylledrik frembragte Glemsel af al den forrige Kjærlighed, og gav saaledes Plads for en ny. Trold-

dommen dæmpedes ved at berøve Hexene Daglyset, ved at drage dem en Sæk over Hovedet; eller var Hensigten maaskee kun at forhindre Virkningen af deres onde Øjne, ligesom man, efter Volsungesaga, drog en Sæk over Svanhildes Hoved, da Hestene, formedelst hendes hvasse Blik, ej vilde træde paa hende. Gunhilde trak saaledes en Sælbælg over Hovedet paa Finnerne, som hun vilde lade gribe; ligesaa gjorde man ved Katla, forat faa Magt med hende. Dette er nogle Exempler paa Udøvelsen af de Gamles Trolddom; det vil ikke være vanskeligt, at finde Sidestykker dertil fra den senere Tid. Man tænke f. Ex. paa de talrige, i hele Kristenheden almindelige, Hexeprocesser, paa de Vorbørn, som man øvede den Skade paa, man vilde tilføje en anden, paa de onde Aander, der paatoge sig Skikkelser af Dyr, af Mand og Kvinde, paa Ønskehatten, o. s. v. Ligheden er paafaldende. Dog er det næppe troligt, at dette Uvæsen i Oldtiden har været uddannet til et saa fuldstændigt System, at Troen derpaa har været saa almindelig udbredt og befæstet, som den i Middelalderen var, selv hos de mest tænksomme og oplyste Mænd, og at den har afstedkommet saa gruelige, al menneskelig Følelse oprørende Scener og Begivenheder, som Tilfældet var i Middelalderen og under Lutheranismen næsten lige til vore Dage. Det er ikke den kristne Tro, der har forjaget dette Uvæsen, men Vantroen, Fritænkeriet; den ene Djævel maatte mane den anden ned. Og det er da endnu at befrygte, at naar Djævelen kommer tilbage, ville hans Gjerninger følge med ham.

Fra denne mørke Region vende vi os til en lysere og venligere, til Troen paa beskyttende Aander, paa Syner og Aabenbarelser, paa Spaadomme og Drømme, en Kreds, som da atter ved uhyggelige Varsler berører Troens mørke Side. Det er en smuk Forestilling, at ethvert Menneske har sin Genius, sin Skytsaand. De Gamle kaldte en saadan Fylgie. I Almindelighed tænktes derved vel nærmest paa en Gud eller beskjermende Aand, der troedes at være ligesom Slægtens Skytsgud (ármaðr), og som opholdt sig i Nærheden af dens Gaard, f. Ex. i en stor Sten; men ofte tales der ogsaa om enkelt Mands Fylgier

som en hel Skare, der viste sig snart lyse, snart mørke, med et glad eller bedrøvet Aasyn, alt eftersom Skjæbnen vilde vorde blid eller ublid. Disse mørke og lyse Genier stredes med hinanden, ligesom i Middelalderen de gode og onde Aander stredes om Menneskets Sjæl. De viste sig ofte i Drømme, men ogsaa for dem, der havde Syn derfor, ved høilys Dag. De viste sig snart i Menneskeskikkelser, snart som Dyr, alt eftersom det, de varslede, var forskjelligt, som Kvinder i lyse Klæder og paa hvide Heste, eller som Bjørn og andet vildt Dyr. Naar man saaledes saae en fraværende Ven, og af dette Syn sluttede sig til hans Skjæbne, saa var det ikke ham selv, men en af hans Fylgier der lod sig tilsyne; og i Almindelighed tænkte man sig vel alle virkelige Omskabelser som en Aabenbaring af dem.

Alt hvad der bares nogen for kaldtes Varsel (fyrirburðr); det blev ligesom flyttet hen for en. Hertil hørte da ogsaa Syner og Drømme; selv Spaadomme fremkom, i det det Tilkommende enten ligefrem eller under et Billede stillede sig frem for Spaamanden; han saae noget i Sjælen eller for Øiet, og fortolkede det. Engang viste der sig en Mand med en dansk Hat paa, han blev staaende et Øieblik i Døren, og forsvandt saa; det var et Tegn paa, at de Danske vare i Nød og trængte til Hjælp. Kong Magnus den Gode sad og slumrede; da saae man, at der af hans aabne Mund udkom en guldfarvet Fisk; den vilde tilbage, men kunde ikke komme; det var et Varsel for hans Død. Selv Dyrene havde Forudfølelse af det Tilkommende (ogsaa Kreaturet længes jo efter Forløsning). Der blev en stor Uro imellem Kvæget, stort og smaat, og de havde ligesom deres Fardag; det var et Varsel om en stor Forandring i Troen ved Kristendommens Indførelse.

Et af de forunderligste Varsler er den Urdmaane, om hvilken der fortælles foran; jeg har der antaget, at Ordets Begyndelse sigtede til en af Nornerne; der gives heller næppe noget andet Ord, hvortil den kan henføres, uden det skulde være det, som betyder en Stenurd, Stendynge (Stenur, urð), men det er vanskeligt at finde nogen Forbindelse imellem dette Ords

og hint Varsels Betydning. Noget lignende er ikke forekommet mig andenstedsm, og jeg har forgjæves søgt Oplysning derom; Gaadens Opløsning ligger maaskee dog endnu skjult et eller andet Sted hos Almuen, maaskee imellem Norges Klipper.

Hos alle Folk høre Drømme til de kjæreste og mest betydningsfulde Varsler. Det er en Fortsættelse af Sjælens Virksomhed, uden Deltagelse i den ydre Verden og paavirket af den højere, den aandige. Alle Folk, ogsaa Nordboerne, have bemærket Drømmens Ytring i Minespillet og paa Legemets Bevægelser; naar den var ond eller ildevarslende, sagde de, at den Drømmende lod ilde i Søvne; der gik Trækninger igjennem Legemet fra Hoved til Fod. En af de mærkeligste Idrætter (Kundskaber, Kunster) var at raade eller udtyde Drømme. Stedet, hvor man havde Drømmen, var ikke ligegyldigt; man lod et nyt Hus bygge, for, den første Gang man sov deri, at faa paalidelige Drømme; Halfdan Svarte fik det Raad af Vismanden, at lægge sig til Hvile i et Svinebølle. Hvad kan man have tænkt sig derved? Denne Drømmetro taber sig i den dybeste Old, og fortsættes igjennem Kristendommen. Undertiden træder den frem under de yndigste Billeder, eller bliver til en sammenhængende Fortælling, en hel Begivenhed; undertiden udtales, hvorledes Sjælens Virksomhed derved i usædvanlig Grad fremmes eller forhøjes. Hvor smuk er ikke Halfdan Svartes Drøm om hans Lokker, nogle vare korte, andre lange, nogle krusede sig om hans Isse, andre rullede ned til hans Fødder; det var Norges følgende Konger. Karker drømte i Hulen med Hagen Jarl, at der kom en Mand ud af Fjeldet, og sagde: Nu ere alle Sunde lukte; da var alt Haab ude. Thorsten Egilsen drømte, hvorledes Ørnene stredes om en Svane, der sad paa hans Hus; det var hans Datters Skjæbne han saae. Ingeborg sad ved sin Væv, og vævede; da mærkede hun paa een Gang, at Vægterne, som tyngede Væven ned, vare Mandehoveder; blodige Gjerninger ventede hendes Slægt. Harald Haardraade drømte, at han var sammen med Svend Estridsen; de trak i Hank med hinanden, og Svend trak den fra ham; det

men vi vide ogsaa, at man ligesaa godt lærer at kjende et Folk, ja Mennesket overhoved, af dets Overtro, som af aabenbar historiske, mangen Gang høist ligegyldige, Begivenheder; det indre Menneske er os vigtigere, end det ydre. Men hele denne Art Gjengangeri er da heller ikke saa usædvanlig, som den ved første Øjekast kunde synes. Hvo kjender ikke den Gudstjeneste, som de afdøde Kristne holde i den aarle Morgen, hvorledes de sidde som hvide Skikkelser omkring i Stolene, og fylde Gangene, og lytte opmærksomme til den Prædiken, der holdes af en ligeledes afdød Præst, hvis Gebærder og Miner kunne sees, men hvis Ord ikke høres af noget menneskeligt Øre. Dette saae engang en Mand, der om Natten var bleven indelukket i Kirken; ved det første Morgengry, medens det første blege Skjær oplyste Kirken, blev der paa een Gang levende, de Døde kom op af deres Grave, og fyldte den efterhaanden. Manden, der naturligvis saasnart som muligt ønskede at give Plads for dem og at komme hen i en afsides Krog, kunde gaa midt igjennem dem, eller de midt igjennem ham; det anfægtede dem ikke. Fra sit Skjul saae han, hvor smukt og ordentlig alting gik til, saa at han maatte opbygges deraf, og først da han nysgjerrig vovede sig for vidt frem, saa at Præsten fik Øje paa ham, da denne vinkede til ham, da ham syntes, at han henvendte Ord til ham, tomme Luftstrømninger, som han ej kunde fatte, begyndte Haarene at rejse sig paa hans Hoved. En liden stakkels fortrykt Menighed i Amerika, kaldet Sions Menighed, som først udbredte Kristendommen iblandt Indianerne (og denne Begivenhed er saa vel bekræftet med historiske Vidnesbyrd, som nogen anden) holdt trofast sammen, ikke blot i Livet, men ogsaa efter Døden; alle Afdøde i den kom igjen, samlede sig, spiste og drak sammen, og holdt Gudstjeneste med alle fuldstændige kirkelige Handlinger under deres afdøde Biskop; nogle af dem, som fortalte dette, have selv seet dem, ja talt med dem. Slige Ting finde Sted ikke blot hist og her, men saavidt som Mennesker bo[1]; og der behøves da ingen Undskyldning for, at det kunde

[1]) Hvad Danmark angaar henvises til Thieles Afsnit om adskillig

finde Tiltro hos vore Forfædre paa Grændsen af Hedenskab og Kristendom. Overalt hvor Nøden er, søger Mennesket Tilflugt hos noget, der er udenfor denne Jord; det eneste, man maa ønske er, at Nøden aldrig maa vorde saa stor, Mørket aldrig saa trykkende, at det reen Menneskelige, det Gode, den guddommelige Gnist, som er nedlagt i alt det Skabte, bliver slukket eller gaar under i det Ondes Blændværk.

Paa den Tro, at Sjælen efter Døden er bunden til sit Legeme, og opholder sig i Graven, grunder sig den Maade, hvorpaa man hindrede de Ondes Gjengang. Man maatte enten flytte Liget saa langt bort fra Menneskenes Boliger, som muligt, eller ganske tilintetgjøre det. Arnkel flyttede sin Faders Lig til en fjern Egn, og lod Stedet omgive med et højt Gjærde, saa at ingen kunde komme dertil; men dette havde sine Vanskeligheder, thi den Døde vidste hvad det havde at betyde, og gjorde sig saa tung som muligt; de stærkeste Øxne kunde næppe trække ham, og bleve galne. Den simpleste og almindeligste Maade var at brænde Liget til Aske, og at sprede Asken ud i Vinden; da skulde den dog vanskelig kunne samle sig til et Legeme igjen. En anden sikrede sig ved at komme Asken i hule Stokke, og at nedsænke dem i den dybeste Kilde, han kunde finde. Ved alt dette er der endnu ikke Tanke om, at Aander ikke ere bundne til Tid og Rum. Lavater mente, at Menneskene ved Døden faa Legemer, som de kunne drage sammen til et eneste Punkt, og saa igjen pludselig skyde ud i mange tusende Miles Strækning; her er altsaa dog endnu Rum, skjøndt Tanken derpaa stræber at hæve det; saa vidt var man ikke kommen i Oldtiden, slige barokke Ting føder kun Spekulationen af sig, de Gamle holdt sig til det, som laa lige for Øjet. Men langt skjønnere er dog den Maade, hvorpaa de tilintetgjorde Gjengangen, end Middelalderens ved at slaa en Pæl igjennem Liget, og saaledes at holde det fast. Middelalderens Manen ved Ord og Læsning

---

Gjenfærd; her finder man, hvorledes Kvernbrup By ødes ved en Gjenganger, først maa Mændene dø, saa Konerne, saa Ungkarlene; hvorledes Dødninger holde Gudstjeneste i St. Knuds Kirke i Odense, o. desl.

finder sit Forbillede i Fortællingen om Kjartan, som ved Slag drev Utysket ned. Her er Oldtiden igjen omvendt mere massiv.

Fra det raaeste Hedenskab, der ikke kan tænke uden at have et plumpt Billede for sig, indtil den subtileste Filosofi, der kan spinde en steril Tanke ud i de fineste Traade (desværre briste de, naar man rører ved dem) ere Menneskenes Forestillinger om det, som i Grunden udgjør Væsenet af hele deres Væren og Virken, yderst forskjellige. For den besindige Tænker er det en stor Glæde, at forfølge denne Tankens første Udvikling i Spiren, dens Gjennembrud og dens Udfoldelse, dens Blomstring og dens Frugt. Maatte disse, skjøndt flygtige og ikke noksom gjennemarbejdede, Bemærkninger kunne yde et eller andet ringe Bidrag til at anskueliggjøre dette med Hensyn til Norden! Maaskee kunde det ogsaa ved dem falde en og anden ind, at der er noget, som man temmelig ofte drager ind under Religionen, der, stillet i sin rette Belysning, er hverken mere eller mindre, end et Sideskud, en Aflægger af Overtroens Træ, og som man dog med megen Omhyggelighed vander og plejer; maaskee kunde han derved bevæges til, at tænke nøjere efter, hvorpaa Kundskabens Træ egentlig kjendes, og i det mindste for sin Del lade de Frugter hænge, som ere ormstukne og hule, indtil de af sig selv falde af (thi det ville de). Ogsaa dette skulde være mig kjært; thi der gives vel dem, som mene, at det er bedst, naar der over saadant tænkes saa lidet som muligt, men dem kan jeg ingenlunde give Medhold. Enhver, der kan fatte Sandheden (og den fattes, naar den viser sig i sin Renhed, langt lettere, end man tror), har godt af den; Halvmørke skader, men det skjære Lys er godt for gode Øjne. Overtro er Overtro, enten den ligger i en stærk Guldkapsel eller i en skjør Nøddeskal; og den farligste er den, der bæres om paa Gader og Stræder og forkyndes fra Tagene som Sjælenes sande Lægedom.

3. Om Sprogets Behandling.

Angaaende Behandlingen af det danske Sprog i disse Oversættelser, Bearbejdelser eller Uddrag, hvad man nu vil kalde dem, er der to Ting, som have været udsatte for Dadel (maa-

skee har ogsaa Behandlingen selv været det, men derom er intet kommet til min Kundskab, og nu vilde det i alt Fald være for silde). En har nemlig bemærket, at der i Sproget vare adskillige Afvigelser og Uregelmæssigheder, hvilket beklagedes, fordi det derved berøvedes sin Klassicitet! En anden har, skjøndt ikke paa Prent, bebrejdet mig, at jeg optog mange gamle eller uforstaaelige Ord, saa at Almuen ikke kunde fatte Indholdet, og den Tanke, at disse Bøger kunde blive en Slags Almenlæsning, maatte da ansees for aldeles forfejlet. Herom tror jeg at skylde mine Læsere nogen Oplysning, hvorved jeg dog forud maa bemærke, at jeg kun vil tage Hensyn til Sproget i Almindelighed, ikke til det, som man maaskee vil kalde Almuens Tarv; thi at der skulde gives særegne Almueskrifter, ligesom i sin Tid Børneskrifter, har jeg aldrig kunnet overbevise mig om; Almuen forstaar det gamle Sprog anderledes godt, end de højere Kredse; det Bedste er netop for den, og den forarges ikke som Kritikere pleje.

At jeg har gjort mig skyldig i nogle Skjødesløsheder eller endog virkelige Fejl[1], er troligt nok, thi de findes uden Tvivl

[1]) Der er f. Ex. en Ting, som jeg burde haft paa det rene, førend jeg begyndte dette Skrift, men da det ikke var Tilfældet, saa har jeg vaklet frem og tilbage deri; det er Egennavnenes Dannelse, deres Overgang fra Islandsk til Dansk. Rask har nogle Bemærkninger derom i Anmældelsen af Lings Aser (Samlede Afh. 1 D. S. 117); de ere i mange Henseender grundige og gode, men dog fra en tidligere Tid, da Forholdet imellem Islandsk og Dansk ikke var blevet ham saa levende, som det blev siden; de støde ogsaa an imod det Sædvanlige, men ved et Skrift, som dette, kunde der ikke være Tale om at gjennemføre en ny Theori. Rask bemærker, at Endelser paa -i, -ir, -nir, o. s. v. gaa over til -e, -er, -ner o. s. v. Ligesom det da hedder Brage, Mimer, o. s. v. faar han ligefrem ud, at det maa hedde Oden, Yggdrasel (ikke Odin, Yggdrasil). Ved Endelsen -r skiller han som sædvanlig det væsentlige -r (Balder) fra det uvæsentlige, som falder bort (Alf). Ikke desmindre beholdes det i Uller, Hoder, Stærkodder, Hermoder o. fl. I Kvinders Navne ombyttes det med -e, som er Gjenstandsformens Endelse. Han fører de forvanskede Former paa -a tilbage til deres nordiske Form (Frigg, Skuld, Idun o. s. v.). Han

i ethvert menneskeligt Værk, og de kunne mindst undgaas i Skrifter af en saa let Behandling, som nærværende. At der paa saadanne Skrifter, der ere Fostere af enkelte Hviletider efter strængere og alvorligere Arbejder, skulde anvendes den stadige Opmærksomhed, den uafbrudte, rastløse Flid, som en Forfatter anvender paa dem, der skulle skaffe eller begrunde ham et Navn i Literaturen, vilde være en ubillig Fordring. Deres hele Bestemmelse er, at de let kunne nydes, og at de derved kunne skaffe den Ting, de omhandle, nogen Indgang hos Almenheden; det er ikke ved dem Enkelthederne, men det totale Indtryk, det kommer an paa. Jeg vil ikke forsvare de Feil, som derved kunne være indløbne, men bede velvillige Læsere tilgive dem og undskylde det, som ikke har kunnet være anderledes. Men en anden Ting ligger mig mere paa Hjerte; jeg saae ikke gjerne, at noget blev anseet for Skjødesløsheder eller Feil, hvad der i

mente den Gang, at Selvlydene i Ordets Midte saa vidt muligt maatte beholdes, og anbefalede derfor Formerne Mjølner, Skjøld (Skjold), Ragnarøkker (Ragnarok); siden vandt han en anden Indsigt i disse og lignende Formers Overgang til Dansk. Det var heller ikke forbi jeg var ukyndig om, hvilke de rette danske Former vare og ere, at jeg vaklede, men fordi det var mig umuligt at sætte den rette Kundskab igjennem. Dette gjorde, at jeg paa det ene Sted glemte hvad jeg havde fulgt paa det andet. Ragnar hedder paa Dansk Regner, altsaa skulde Hjalmar hedde Hjalmer eller endnu bedre Helmer (det er virkelig den rette danske Form), men saa frygtede jeg, at ingen skulde vide, hvem jeg talte om (vore Digtere have hævdet den anden Form). Paa samme Maade skulde Einar hedde Ener; Frej skulde hedde Frø, og Freja Frøa; Røgnvald skulde hedde Ragnvald, ligesom Hørdeknud hedder Hardeknud og Høder Hader o. s. v. Tilnavnet Bøgifod vilde jeg beholde, men gjorde jeg det til Bøgefod, saa frygtede jeg for, man skulde tænke paa en Fod af Bøgetræ (maaskee havde jeg gjort bedre i, ganske at omskrive det ved Krumfod ell. desl.). Jeg vilde saaledes gaa en Middelvej, og bære Kappen paa begge Skuldre; derfor bleve Navnene snart islandske, snart norske, snart danske. Af det idelige Bryderi med disse Smaating, som jeg greben af Fortællingen ikke gad tænkt paa, lærte jeg da atter, at Halvhed duer ikke. Af Skade bliver man klog.

mine Tanker ikke er det; og dette giver mig Anledning til disse Bemærkninger om Sproget i Almindelighed og dets Behandling.

Det Pedanteri, vi have medtaget fra Latinskolen, følger os gjerne igjennem hele Livet; ifølge det ere vi blevne vante til at fordre en bestemt Ensformighed i alle Sprogets Former, og de grammatikalske Kritikere jage ligesaa begjerlige efter en saakaldet grammatikalsk Feil, som den Onde efter en Sjæl. Der er ingen Ting, der i Skolen findes latterligere, end disse Feil, og siden tror man ogsaa i Livet at maatte forfølge alt hvad der seer saaledes ud. Men det er just heri Pedanteriet viser sig. Latinen, som vi i Skolen arbejde i, er et dødt Sprog, men det, vi i Livet bevæge os i, er et levende, og Pedanten vil, at vi i det levende Sprog skulle bevæge os som om det var dødt. Al hans Stræben og Tragten gaar ud paa at faa dette levende Sprog bundet i visse faste, uforanderlige Former; og han tror, at Sproget har naaet sin største Fuldkommenhed, naar alle skrive det paa samme Maade, ligesom alle gode Latinere skrive Latinen paa samme Maade. Men deri stikker just Feilen. Ethvert levende Sprog, ethvert Sprog, der er i Udvikling, og kan modtage nogen Dannelse, er og maa være i Bevægelse; det er ingen Feil, at det har dobbelte Former, tværtimod det er et Fortrin; det kommer kun an paa, at træffe den rette Grændse, og ikke at overskride den.

Det første man støder paa, naar man tænker herover, det, som man ved enhver Sprogbetragtnings Begyndelse gaar ud fra, er det gamle Omkvæd: Brugen, Sprogbrugen. Men hvad forstaas derved? Er denne Brug noget andet, end et Fantom, hvormed man skræmmer Børn og Ukyndige? Er Brugen kun en sædvanlig Skik og Brug, en flygtig Mode, som bestaar i Dag, og skifter om i Morgen? et Indfald, en løs Forestilling? eller har denne Brug sin Grund i noget? I saa Fald kan der jo ikke spørges om hvad Brug er, men hvad Grund der er til denne Brug. Det er da aabenbart, at man ikke kan gjøre Brugen til det første, men maa give en Udvikling af den, op-

søge dens Grund og dens Hensigt. Naar man opstiller det som Sprogets første, ja endog almindelige Regel: at Sprogbrugen skal følges (at man endog udvider dette til Skrift, og blander Skriftbrug og Sprogbrug med hinanden, ville vi ikke engang omtale), saa forudsætter man to Ting, som slet ikke kunne forudsættes: deels at Brugen altid er god, da man dog idelig finder, at den ogsaa er slet og at et godt Sprog kan udarte og fordærves; deels at Sproget ikke kan forandres, ikke maa forandres, endskjøndt Erfaringen viser, at Sproget bestandig er Forandring underkastet.

Ved at gjøre denne Sprogbrug til Basis for Sprogbetragtningen indvikler man sig overalt i Modsigelser. Spørger man: hvor er da Sprogbrugen? hvor skulle vi finde den, forat vi kunne følge den? saa svares der: det er den rette Sprogbrug, som findes hos de bedste Skribenter. Men hvilke ere disse bedste Skribenter? I sin Tid var Holberg en af dem, men for vor Tid i det mindste kan hans Sprog ingenlunde være noget Mønster. Vi kunne lære meget deraf, men vi kunne ikke vælge det til Efterfølgelse. Skulle vi maaskee da tage en nulevende stor Digter? Er det sandsynligt, at han fra Grunden af har studeret sit Modersmaal? Eller har han maaskee indsuget den rette Kundskab med Modersmælken, er han ikke blot født Digter, men ogsaa født Sprogmand? Eller skulle vi maaskee vælge os en eller anden Sproglærer og Ordbogskriver til Rettesnor? Da vilde vi komme let derfra og let dertil; men hvad sikrer os for, at ikke ogsaa de kunne have deres Nykker? Det er aabenbart, at vi heller ikke ad den Vej komme did, hvor vi skulle. Der er ingen anden Udvej: vi maa fra den Brug, som nu hersker, gaa tilbage til den forrige, hvori den har sin Grund, og saaledes blive ved, indtil vi komme til noget Fast og Varigt, til noget Oprindeligt; og naar vi først saaledes skue tilbage til alt det, som ligger bag os, kunne vi fatte en god Beslutning om, hvorledes vi derfra skulle skride fremad; thi blive staaende, er det Slettеste, vi kunne gjøre.

Her seer man tydelig Forskjellen imellem den døde Sprog-

brug og den levende. I det døde Tungemaal har Sproget een Gang for alle faaet sin Konsistens, sin Fasthed, sin Form, hvori det er stivnet; det er frusset fast; man kan i det højeste hugge det i Stykker, og betragte dets Krystaller, men hvorledes disse ere blevne til, kan man i Almindelighed ikke komme efter, og i Almindelighed bryder man sig heller ikke derom. Naar Latineren i vore Tider vil vide, om noget er godt Latin, saa seer han efter, om det staar der og der, hos denne eller hin gode Forfatter; findes det der, saa er det godt, saa bryder han ikke sit Hoved dermed, og Lærlingen, der endnu mindre har Lyst til Hovedbrud, snakker det efter. Og nu vil man, at man skal bære sig ligesaa ad med det levende Sprog? Men her er Forholdet anderledes. I det levende Sprog kan et Ord findes baade hos den og den, og dog ikke være godt, ikke være stemmende med Sprogets Aand; og et andet Ord, der ikke findes hos nogen, kan dog være godt og efterhaanden hævde sin Ret. Her har man ikke en stivfrussen Flade for sig, som man kan gaa paa som paa en Stenbro. Her gaar en bestandig Bølgegang op og ned, her er alt i Bevægelse; disse Bølger kan man ikke maale efter Vinkler og Flader som en Sten eller et Stykke Is; naar man troer at have een af dem, saa smutter den bort, og gaar over i en anden; her er ingen Ro paa Overfladen, men Bølgerne skyde bestandig op fra Dybet; vil man kjende dem, saa maa man see ned i Dybet, betragte Grunden, som de vælde op fra, og Vinden og Luften, som tilligemed Dybdens Grunde sætter dem i Bevægelse. Vil man styre igjennem denne Bølgegang, saa nytter det ikke, at tage et Par Træsko paa; man maa have flinke Baade, og for at styre dem, studere Vind og Bølger; her kan man ikke være tjent med det Raad: styr kun lige ud, der seer du jo en anden lige foran dig; vil man naa ham, saa bliver man nødt til at undersøge Farvandet selv.

Læseren vil uden Tvivl skjønne hvad jeg hermed vil sige: at man kommer ikke saa let fra det, som adskillige mente, da Molbechs Ordbog kom ud; nu, sagde de, kunne vi dog endelig

faa et ordentligt Sprog; naar vi ere i Tvivl om, hvorledes et Ord skal skrives, bøjes og bruges, saa slaa vi efter der, saa have vi det. Sligt er jo hartad Enfoldighed. Ordbogen angiver i det højeste hvad der er almindeligst Brug, men den gaar ikke, og kan ikke gaa ind paa Grunden til denne Brug. Det er en ganske anden Undersøgelse, der i visse Tilfælde kan være afsluttet, men i andre endnu er i fuld Bevægelse. Naar denne Bevægelse endnu er i fuld Gang, er det da saa forunderligt, at Forfatterne i deres Baade gynge op og ned med den; og at de først ville see, hvorhen den vil vende sig, førend de med Bestemthed gribe Roret, og holde det fast. Og dette er, som vi siden nøjere skulle betragte, saa meget naturligere, hvis de, i den Tanke, at der bør forestaa Sproget en ny Udvikling, netop ønske, at det maa blive i Bevægelse, at det ikke maa sætte sig fast, at Organismen ikke maa ansees for sluttet, men at ny og gamle Former maa bevæge sig imellem hinanden, forat man kan have Valg imellem dem. Just det er mit Ønske; jeg tør ikke paastaa, at jeg just paa hvert Sted med frit Forsæt og bestemt Overlæg har brugt forskjellige, ældre og nyere, Former; men jeg har ikke noget derimod, det er mig endog kjært, naar de vise sig; og naar jeg just ikke har gjort det med Forsæt, saa har jeg dog været ledet af en dunkel Følelse, af et vist Sproginstinkt. Virkelige Fejl vil jeg ikke dermed undskylde, men forskjellige, lige gyldige og derved ligegyldige, Former regner jeg ikke dertil.

F. Ex. Ordbogen siger, at Slægtning hedder i Flertallet Slægtninge, Hedning hedder derimod Hedninger (o. s. v. thi det er ikke blot i disse Ord den afviger); forsynder man sig da ved at skrive Hedninge og Hedningene, som ere de gjængse ældre Former? Ikke det jeg fatter. Sagen er, at ifølge disse Endelsers Overgange fra Oldsproget skulde alle saadanne Hankjønsord danne deres Flertal paa -e; de adskilles just derved fra Hunkjønsordene, som have Flertallet paa -er; Flertallet paa -e er da den rette, ægte Form. Men dette har man nu glemt (og man kan vel antage, at de fleste af vore Sproglærere, de ældre sik-

kert, aldrig have vidst det), og ifølge Sprogenes sædvanlige Skik, naar de glemme sig selv, har man uden Hensyn til Kjønnet ladet stedse flere og flere Ord faa den hyppige Flertalsendelse paa -er; derved kom en anden Regel tilorde, den ren mekaniske efter Endelsen. Men afgjort er endnu intet; Sproget vakler, og veed ikke, hvor det vil hen; ellers kunde det ikke have beholdt Slægtninge. Paa lignende Maade finder man i Sproglærerne, at det skal hedde Menneskene, ikke Menneskerne; hvorledes det kan hænge sammen, har ingen, det jeg mindes, ret oplyst; det oplyses kun ved at betragte Ordets ældre Former og Kjøn i Stamsproget og Sidesprogene; men naar jeg ved at sætte disse tilside er kommen til at sige et Menneske og dog Mennesker, hvad skulde da forhindre mig eller nogen fra at sige Menneskerne? Det ene følger jo med det andet. Vækkede er en nyere Form, udsprungen af Lyst til at slette den gamle Bøjning ud, og at gjøre alting ens; vakte er den ældre, endnu af alle forstaaede Form; ligesaa har man gjældte og gjaldt, galede og gol, malede og mol, o. s. v.; jeg bruger dem begge, hvilken jeg finder passende, og saa gjøre alle efter de Omstændigheder, under hvilke de skrive. Sproget er ikke Menneskets Herre, men Mennesket Sprogets. Det er saadanne og mangfoldige lignende Former, som jeg, indtil de fæste sig, hvis de nødvendig skulle det, anseer for lige gyldige. Thi de nyere kan man ikke forkaste, det er just dem, der ville have Magten; og vilde man udjage de ældre, saa berøvede man Digteren og alle gode Forfattere en kostelig Skat. Et andet Exempel: Ordbogen siger, at det hedder en Trold, en Sax; det nyere Sprog gaar altsaa her stik imod det gamle (Kjønnet hører overhovedet til noget af det mest omskifteligе, og udgjør just derved et vigtigt Skjelnemærke imellem nyt og gammelt); hvad skulde imidlertid hindre mig fra, at sige et Trold, naar jeg netop taler om de gamle Trolde, eller at sige et Sax, naar jeg vil, at Læseren ikke skal tænke paa en af vore Saxe, men paa et Saxsværd o. s. fr.

Imidlertid er det ingenlunde min Mening, dermed at give Vilkaarligheden frit Raaderum. Der er en Grændse, og den bør

ingen overskride. En Urt kan man skjære noget af hist og her, bøje den noget paa den ene Maade eller paa den anden; det skader den ikke. Men man maa ikke skjære den i Hjertet, saa gaar den ud. Tanken maa man heller ikke hverken saare eller dræbe eller komme for nær; ellers gaar ogsaa Sproget ud. Naar man siger om en, at han laa i Kakkelovnen, naar man mener, at han lagde Brænde deri, eller at den ene vaagnede den anden, saa vaaser man; og naar Sproget begynder at vaase, saa er det et slet Tegn, saa vil det snart gaa under, hvis det ikke faar friske Kræfter. Naar man vil undskylde sligt med Sprogbrug, saa viser det sig, hvor lidet denne i og for sig uden andre Hensyn har at sige; man kan ikke faa Hævd hverken paa Galskab eller paa Uret.

Om end saadanne tankeforstyrrende Former forekomme hos een eller flere ellers gode Skribenter fra en vis Tid, saa kan man ikke deraf slutte, hverken at de den Gang vare eller ere Sprogbrug overhovedet, eller at denne Brug er god, saalænge de ægte Former vare herskende i det gamle Sprog, have fulgt med det ny igjennem hele dets Udvikling, og den Dag i Dag findes over det hele Land. Dette berettiger den gode Forfatter til at bruge og at fastholde dem, og at ansee de andre for Brug, der kun hører hen til en eller anden Sprogkrog (f. Ex. Kjøbenhavn, der er et velsignet Oplagssted for sligt). Om end alle Ordbøger angave og alle Forfattere brugte Formen baglænds (som om Ordet kom af en Lænd, ligesom man almindelig finder fællleds, som om det kom af en Fælled), saa kan dette ikke omstøde den Sandhed, at Ordet hedder baglængs; om det end blev almindelig Brug at skrive en Bauta (hvilket nu begynder at spøge hos vore Smaadigtere, ligesom om man vilde synge om et Monu for Monument), saa kan en saadan Vanskabning dog ikke derved faa Hævd. Naar en Skribent i saadanne og lignende Tilfælde er bleven opmærksom paa de rette Former, og tilfulde indseer deres Rigtighed, saa har han Lov til at bruge dem; ved at bøje sig under den uvidende Hobs Lov vilde han kun slet røgte sit Kald.

Kort: Ordet er Tankens Udtryk. Ligegyldigt er det, som ingen Indflydelse har paa Tanken, vigtigt er det, som giver den sin rette Form. Naar Brugen giver Tanken i sin Fylde, saa følg Brugen; naar den ikke gjør det, saa afvig derfra, og siig hvad du tænker, som du bedst veed og kan, saaledes som det netop der hvor du taler bør siges! Det er den eneste Regel, der sømmer sig for tænkende Mænd.

Vende vi os til en anden Side af Sproget, Skriftsprogets Forhold til Almuesproget, saa forekomme de sædvanlige Forestillinger derom mig noget forvirrede; og det er atter den kjære Sprogbrug der afstedkommer Ulykken. Forat hævde denne som Sprogets øverste Lov antager man, at Skriftsproget efterhaanden maa uddannes saaledes, at det endelig kommer til en vis Konsolidation, og derved naar en Fuldkommenhed, som er det sidste Endemaal, hvortil det kan komme. Derved, siger man, erholdes et vist klassisk Skriftsprog, en vis eneherskende Brug, som nu alle maa blive staaende ved, og som danner en fast Dæmning imod al Vilkaarlighed, al Nyhedssyge, al Sprogforvirring, et Værn imod alle tilfældige Indgreb i Organismen. Og derved skiller nu Skriftsproget sig fra Almuesproget, der bliver tilbage, og maa forblive indenfor sin egen Kreds, saa at det ingen Gyldighed mere kan have udenfor den. Skriftsproget og Almuesproget gaa altsaa ud fra hinanden, skjøndt de begge, hver paa sin Maade, blive faststaaende; thi Skriftsproget staar fast, siden det er kommet til Maalet, og Almuesproget staar fast, siden det ikke kan komme udenfor sig selv. Men naar sligt skal gjælde, saa maa man unægtelig tilstaa, at de ere slet tjente med hinanden; det er et Adelskab, som lever lystig i al sin indbildte Herlighed, og ikke seer ned til Bonden; og det er en Bondestand, som nu engang er forkuet, og hverken har eller kan faa Sands for noget Bedre. Det Skjæve i denne Opfatning ligger, saavidt jeg skjønner, deri, at man anseer Konsolidationen for en Modsætning til grundløse, vilkaarlige, falske Indvirkninger paa Sprogets Organisme, isteden for at Konso-

lidationen er her, ligesom ved alle organiske Væsener, modsat selve den indenfra udviklende organiske Kraft. Hver enkelt Del udvikles, konsolideres, og falder af; det Heles Konsolidation er Døden. At ansee den for et Gode, er Blændværk. Saalænge Livet er til, er der ingen Stilstand i Udviklingen. Søvnen selv er en Drøm om nyt Liv. Saaledes kan ogsaa Sproget, hvor meget, tildels indbildt, Værd, og hvor mange Fortrin man end, naar det har erholdt en vis Skikkelse, muligen vil tillægge det, stedse stige ved sin egen velordnede Kraft, modtage varige og væsentlige Berigelser, skyde frem i bestandig vexlende Former, som ere grundede i dets indre Anlæg; en fuldendt Konsolidation ville vi ikke ønske det; det er at ønske det Døden.

Forskjellen imellem vort Skriftsprog og vor Almues Maal ligger deri, at disse i det hele ere blevne staaende ved det gamle Sprog, der endnu er til og lever i Almuens Skjød, medens derimod hint har uddannet sig ved en stor Mængde fremmede Elementer, der for største Delen henhøre til det Vilkaarlige og Grundløse, hvorimod man i Konsolidationen har troet at finde det tryggeste Værn. Almuesproget har nærmest, og fattet i sin Renhed altid, draget sin Næring af dansk Jordbund, optaget ren danske Elementer, og dannet dem til paa ejendommelig dansk Maade (og det gjør saa endnu, omendskjøndt mange nyere Bestræbelser arbejde lige derimod); Skriftsproget derimod har tillige draget sin Næring fra adskillige dets oprindelige Natur modstræbende Vædsker, og der kan endnu være Spørgsmaal om, om det har forarbejdet dem saaledes, at Produkterne ere blevne Blod af dansk Blod, Kjød af dansk Kjød, eller om ikke adskillige ere af den Natur, at de ved en stærk, maaskee voldsom Transspiration maa affondres, forat Sprogets Legeme kan gjenvinde sin Styrke, og Sprogets Sjæl komme til igjennem et nyt og bedre Legeme at virke med Selvstændighed og Frihed. Det er en naturlig Følge af Almuesprogets Ernæringsmaade, at det er fattigt, tarveligt, næsten raat og udannet (saaledes hedder det jo at Folket var, indtil Fremmede aabnede dets Øjne,

og det skal jo endnu ikke kunne skjelne Gjenstandene uden igjennem fremmede Glar); det er ligesaa naturligt, at Skriftsproget, der har kunnet tilegne sig alt det Gode, som strømmede til det fra hele den oplyste europæiske Verden og fra hine gamle herlige Mønstre fra Syden, maa besidde større Rigdom, Mangfoldighed, Dannelse og udviklende Kraft. Kunsten i Sprogets Behandling bestaar kun i, at forene denne Armod med denne Overflødighed, og derved at danne en selvstændig, paa sin egen Kraft stolende og med Selvfølelse virkende, Middelstand. En saadan er endnu ikke til; den af fremmede Sæder forvænte Adel (naturligvis mener jeg Sprogadelen) sætter endnu sin Glæde i at smykke sig med udenlandsk Flitter, og at bevæge sig i stive Vendinger som en Paafugl; og Bondestanden staar stille for sig, upaaagtet eller foragtet, og har ikke det mindste at sige paa Tinge. Men Dannelsen af denne Middelstand skal ikke opstaa paa maa og faa, som det kan falde sig; Sproget er ingen Tilfældighed, men en aandig Virksomhed, og al aandelig Gjerning bør skee med Bevidsthed.

Man tilstaar vel, at det vistnok kan være godt, i Skriftsproget at optage Ord af Almuesproget, men saa kommer det gamle Fantom igjen: saadant beror imidlertid paa Brugen. Hvorledes skal det da blive Brug, naar ingen vil bruge det, og hvorledes skal der danne sig en god Brug, naar ingen vil tænke over den? Tilfældet skal atter bestemme vor Villie og vore Foretagender; vi skulle bøje os under en Magt, som ingensteds findes, som vi ingensteds kunne gribe og fastholde, under en Almenvillie, som svæver i det tomme Rum, og naar vi tillade os at tænke selv og at handle derefter, saa foreholder man os denne Almenvillie, der ikke er til, som et Skrækkebillede, der hemmer og standser os i den fri Brug af vor Tænkning. At man paa et Folkemøde endelig og tilsidst holder sig til de fleste Stemmer, det kunne vi fatte; Tingen skal have en Ende; saadanne Beslutninger vare derfor saalænge de kunne. Men i den højere Tænknings Sfære kan man ikke være tjent med deslige umodne Vedtægter. Almenvillien skal i sig selv ikke være an-

det, end den gode Villie; paa den skal hverken Lidenskab eller Lune, eller Ukyndighed eller tomme Indfald have nogen Indflydelse. Naar vi med Tænksomhed og Overvejelse af alle Omstændigheder i ethvert enkelt Tilfælde attraa denne gode Villie, og handle derefter, saa handle vi ret, uden Hensyn til hvad der i en større eller mindre Kreds er blevet Mode, er blevet vedtaget eller bliver vedtaget. Om end den langt overvejende Mængde udtaler som sin Villie, at saaledes ville de have deres Sager ordnede, saa kan dog ingen forstandig Mand give efter for denne deres Mening, naar han klart indseer, at det, de ville, er uforstandigt og fejlagtigt. Ikke det, som en blind Mængde tror at være dens Vel, men kun det, der virkelig er det, kan det falde en fornuftig Mand ind at fremme. Saaledes er det heller ikke i Sproget en tilfældig Brug, en Brug, der mangen Gang er en Misbrug, der mangen Gang skylder halvvidende og halvdannede Skribenter sin Tilværelse, det er ikke en saadan Brug, der kan komme i Betragtning, men kun den, der virkelig grunder sig paa Sprogets Natur, og i et og alt harmonerer med det Udviklingstrin, hvortil det er kommet. Der spørges altsaa ikke om, hvad der er Brug, men hvad der bør være det; og hin saakaldte Brug, om den end er nok saa almindelig, skal ikke hemme eller lægge Lænker paa nogen kyndig og smagfuld Forfatter (andre kunne jo ej komme i Betragtning), der er ophøjet over hvad Hoben mener og fatter, der handler selvstændig efter den Kundskab, som Mængden ikke har, efter den Dygtighed, som Mængden aldrig kan eller vil komme til at besidde. Det kan ikke derved falde ham ind, at ville trodse Mængden eller at see ned paa den, men det maa være ham tilladt, at fremsætte hvad han efter sin Kundskab anseer for grundet, og det maa være ham tilladt at anvende det, forat gjøre det anskueligt.

Vi bekymre os da ikke om, om en eller anden Forfatter stundum har optaget et Almuesord, forat vi saa kunne gjøre ham det efter; men vi ville betragte i Almindelighed, om der kan finde nogen Forbindelse Sted imellem Almuesprog og Skrift-

sprog; og da maa det strax blive os klart, at denne Forbindelse kun kan blive saare ringe, naar vi tænke os Almuesproget som noget Afrevet, noget Enestaaende. Det kan ingen Værd have, uden just ved den Forbindelse, hvori det selv staar med det gamle Sprog, af hvilket ogsaa Skriftsproget har udviklet sig. Det er kun derved at Skriftsprog og Almuesmaal kunne have med hinanden at gjøre, at de begge støde sammen i noget Forbigangent, noget Oprindeligt, som bedre kan være bevaret i det ene, end i det andet. Almuesord kunne derfor ikke uden videre gaa over i Skriftsproget; de kunne det kun for saavidt de ere grundede i noget Ældre, og kun i den ædle Skikkelse og Form, som er Skriftsprogets Særkjende; saalænge denne Form ikke er bestemt, saalænge ere de aldeles ubrugelige. Skriftsprogets Udvikling beror paa organiske Overgangslove (en Gjenstand, der hos os er endnu næsten ganske ubearbejdet), Almuesproget ligesaa, men her ere Lovene vanskeligere at komme efter; og saalænge man endnu ikke kjender begge, saa kjender man kun lidet. Naar man ikke har et Almuesord i sin rette Form, saa har man det ikke; man kan da længe nok samle Landskabsord, man faar dog ikke en Ordbog over dem, men kun en Samling, hvori man leder efter dem[1]. Ved at undersøge Ordene, ved at

[1]) Denne Gjenstand er vigtig, men den griber for dybt ind i Sproget, til at den her kan nøjagtig drøftes. Nogle Exempler kunne maaskee dog tydeliggjøre hvad jeg tilsigter: Hvad er det leite for noget, som af Bedel-Simonsen er opgivet som fynsk? Det er ikke andet end Ordet ligte, at gjøre lige. Det er jo et godt dansk Ord, hvorfor optage vore Ordbøger det ikke? (i Videnskabernes Selskabs er det blandet med ligne). Sjællænderne kjende det maaskee ikke; saa faa de lære at kjende det; der er jo flere, der forstaa Dansk, end Sjællænderne. Ligte er dette Ords rette Form, lejte er kun en Almueudtale. Vilde man lægge den til Grund, saa kunde man jo skyde hele den danske Ordbog, naar man kun skrev Ordene efter sjællandsk, fynsk eller jydsk Udtale, ind i en Landskabsordbog. Hvad er det Bru, Brud, i Fl. Bruer, Bruder (Hør), der i Fyn ogsaa udtales som en Bro-e, og det tilsvarende Gjerningsord at bruje? Hvad skulde det være andet, end en Brude, Fl. Bruder (isl. brúða, Fl. brúður, en Dukke); og hvad skulde da

sammenligne dem med det ældre Sprog, ved at oplyse deres Udspring derfra (thi hvad andet ere de end Levninger af det gamle Sprog?) vil man derimod finde, at der er en stor Del af dem, ja at de allerfleste gjenfindes (skjøndt under forskjellig, forvansket Udtale) i alle Landskaber, og altsaa ere gode gamle, ægte danske Ord, som ved en ren Tilfældighed hidtil ere blevne udelukkede fra eller ikke optagne i Skriftsproget, men som i en god og ædel Skikkelse fuldkommen egne sig dertil.

Heller ikke kan jeg tro, at nogen for Alvor nægter dette. Rigtignok ere mangfoldige af disse Ord os ubekjendte; men hvorfor ere de os ubekjendte? Enten fordi de vedkomme Ting, som vi ikke beskjæftige os med, da bruge vi dem naturligvis ikke, uden naar vi ville tale om saadanne Ting; eller fordi vi selv ere saa ubekjendte med vort eget Sprog, at vi ikke kunne gjenkjende dem, de ere blevne Fædrenes Maal tro, det er os,

Gjerningsordet være andet, end bruder? Men naar man nu i Vid. Selsk. Ordbog finder anført en Bru (den skriver ligeledes Bæ for Bed) og ved Gjerningsordet bruder bliver viist hen til brujer, er det da ikke besynderligt? Hvorledes vilde det tage sig ud i en Ordbog, naar man isteden for en Brud fandt anført en Bru, eller ved Gjerningsordet tage Henvisningen: see tej. Ligesaa er Spaj Ordet Spad, og Luj Ordet Lud (luðr), o. s. v. Overgangsloven er her saa aldeles klar, at kun ren Uvidenhed i Sprogets Udvikling kan bringe nogen til at oversee den. At ymle (altsaa ikke ømle) kommer af om, ligesom at ymte. Nodelig skrives urigtig saaledes efter en falsk opfattet Udtale (no'lig); det hedder i Fyn norlig, og det er det rette (at nóra). Ligesaa er at tøde skrevet efter Udtalen (tøe), istedenfor tøve (tefja); og det hedder da heller ikke en Tøde, men en Tøve, ikke tødsom, men tøvsom (modsat lidsom); i Fyn siger man ogsaa en Tøvsel. At trunde (i Fyn: trunc), d. e. trudne (at þrútna). O. s. v. thi saaledes kunde jeg blive ved at opregne i det uendelige. Min Hensigt med disse Bemærkninger er naturligvis ikke, at ville dadle de Mænd, der i den bedste Mening have samlet disse Ord, men kun ved nogle Exempler at gjøre opmærksom paa, at naar man tænker at anvende Almuesproget i Skriftsproget, saa maa man først studere det; ellers bliver det man faar ud en raa og udannet Masse.

som have forladt det; eller fordi de vise sig under en plat og fordærvet Form, saa lader os iføre dem en ædel og dannet Dragt. Hvorfor skulde vi ikke kunne sige: det tyder intet (har intet at betyde), da Forstavelsen be= dog er en Germanisme, som vi i mange Tilfælde gjerne kunne undvære. Hvorfor ikke dul, da vi have Afledningen at dulme? hvorfor ikke Spad, da vi have at spæde? Hvorfor kunne vi ikke optage Kæde, af kaad, da vi dog have Glæde, af glad? Naar vi sige ør, hvorfor skulde vi da ikke kunne bruge Ørsel isteden for eller ved Siden af det tydske Raseri? Da vi kjende baade Gang og før, hvorfor skulde vi da berøve os Brugen af en saa udtryksfuld Sammensætning som gangfør? Og Almæle, aarfro, vejrnem, vennekjær o. desl., er det ikke smukke Sammensætninger, aldeles i vort Sprogs Aand og med saa god gammel Hævd som nogen? Der ligger en stor Rigdom begraven i disse afsides og gamle ubefarne Gruber; hvad siger det, at Per og Povel ikke kjende den; de skulde studere vort Sprog, saa kjendte de den, og saa vilde de finde Glæde ved den.

Og her kommer jeg til det, at jeg i dette Skrift har brugt nogle gamle og usædvanlige Ord, som vække Forargelse. Har jeg jaget efter dem og søgt at tvinge dem ind, saa har jeg fejlet; men har jeg fundet dem lige paa min Vej, som just gik over gamle Heder, og har jeg stundum ligefrem været nødt til at tage dem, da jeg ellers aldeles maatte have tiet, saa fortjener jeg ingen Dadel. Hvad skulde bevæge mig til, at fortsætte et Skrift som dette, naar jeg ikke i det mindste kunde have den Glæde, at berige Sproget med et og andet godt Ord, en og anden god Vending. Fordi de staa der, paanøde de sig jo ingen. Det gaar med Ord som med giftefærdige Piger, de maa lade sig see; ingen søger dem op, naar de bestandig ere under Laas og Lukke; men fordi de vise sig uden Slør i al Uskyldighed og Beskedenhed, gaa de ikke ud paa at fange en Bejler. Det er sandsynligt, at andre ikke ville see adskillige af disse Ord med mine Øjne; men det bør ogsaa betænkes, at den, der bestandig sysler med en Ting, stødes ikke saa let ved det, som

støder andre, der aldrig give sig af dermed. (De, som sysle med Latin, Fransk, Tysk o. s. v., have tilfulde givet os Beviser paa det samme). Sligt beror overhovedet noget paa Smag og Behag, men Smag og Behag har dog altid sin Grund i noget Højere, og naar dette gjør sig gjældende, saa ville de ny Ord, naar de kun ere gode, ogsaa komme til Ære.

Det er dog højst besynderligt! Andre skulle have Lov til, at fylde vort Sprog med Stumper af alle mulige fremmede Tungemaal, at knuge det og stampe det og tærge det fordærvet med de mest barbariske Talemaader, at skrue det sønder og sammen med de mest forviklede Perioder. Alt det kjender man andensteds fra, og derfor gaar og gjælder det for gode Varer. Men naar nogen drager ægte Sprogmalm frem lige ud af Folkets eget Skjød, fra de bedste Gruber, som Fædrene have befaret, saa vender man sig derfra. Hvilken vanartet, fordærvet Slægt! Hvilket Folk, sløvt for alt hvad det har i sig selv, og en Bold for alle fremmede Luner!

Naar der skal tales om nordiske Ting, saa maa der tales med nordiske Ord. Templer, Altere, Orakler, det kjende alle, af Græsk og Latin kan man tage saa mange saadanne Ord, som man vil; men her kunde de ikke bruges. Siden nu Sproget ikke har saadanne, som Fret, Hov, Stalle, Hird, o. desl., saa faar det tage dem, der haves, ligesom det har taget de græske og latinske. Disse Kredse ligge for fjernt fra hinanden, til at de kunne krydse hinanden. At tale om Orakelsvar paa Island vilde være ligesaa forunderligt, som naar man i Oversættelser af Homer taler om Jarler; hvor skulde Jarler komme til Fæakerne eller Dynaster komme til Norge?

Vi behøve ny Ord. Hvo skulde tro, at saa meget der end er skrevet, saa have vi dog ikke et Ord til at udtrykke det fremmede en Skribent, og maa i det højeste behjælpe os med Sideordet (Synonymet), det tyske Forfatter. Jeg var nu ikke i den Nødvendighed, i de nordiske Fortællinger at skulle have et saadant Ord; man vilde maaskee ellers have anbefalet mig en Skriftstiller, thi paa den Maade have vi næsten i tusendvis

faaet vore saakaldte danske Ord; vi have ikke selv tænkt ved dem, men oversat dem fra Tysk. Vi have heller intet dansk Ord til at udtrykke Exempel, men et saadant skulde jeg nødvendig have. Skulde jeg maaskee have taget Vedspil (Beispiel); det stred min Følelse imod af alle Kræfter; jeg tog da selve det gamle Ord, Dømme. Det er godt dannet af Dom for hver den, der kjender disse Ords Betydning i det gamle Sprog; men da næsten ingen gjør det, saa er det unægtelig dristigt, at vove sligt. Imidlertid, naar det er tilladt at optage det ene Ord efter det andet af det tyske Sprog, fordi alle kjende det, skulde det da ikke være tilladt at optage nordiske, i det Haab at man ogsaa engang vil forstaa Oldnordisk? Dersom Ordet indtil da maa opfattes mekanisk, saa har jo enhver dansk Mand ligesaa mekanisk maattet lære hvad Exempel er.

Ligesom jeg forhen fandt, at visse Former, indtil videre, maatte ansees for lige gyldige, saaledes forekommer det samme mig at være Tilfældet med adskillige Ord. Jeg nægter ikke de fremmede deres Ret, men hævder de nordiske deres ved Siden af dem. Paavirkning fra Syden hverken kan eller skal undgaas, skal ingenlunde hemmes, men Bevægelsen fra Norden skal heller ikke forkues; lad disse Strømme, der møde hinanden, kjæmpe med hinanden, og lad Tiden afgjøre, hvilken der skal seire; ved selve Kampen vorder der Vinding. Hver Gang der i Tyskland forefalder noget mærkeligt, kommer der er et Efterslag deraf hos os; naar de synge, saa nynne vi bagefter; men vore andre Naboer have ogsaa skjønne Melodier, hvorfor skulde vi ikke tillige lytte til dem? Siden den tyske Filosofis Vandskyl[1] eller Skyllevand (thi det Bedste blev nok derude) strømmede ind til os, læser man idelig om Berettigelse til noget, skulde det da ikke mere være tilladt, at tale om Adkomst dertil? Vi have nu længe fundet os tilfreds med Velstand, maaskee vi tillige kunde finde Behag i Velmue (välmåga). Velvære, der nu er saa

[1]) Det skulde gjøre mig ondt, hvis jeg behøver at sige, at jeg hermed ikke udtaler nogen Dadel hverken over Filosofi eller tysk Filosofi overhoved. Det er ikke Tingen, jeg dadler, men dens Overdrivelse.

almindeligt, findes heller ikke i Molbechs Ordbog. Stundum støde de germaniske og de nordiske Elementer saa nøie sammen, at der af dem kan udvikle sig et fælles Gode; og naar Norden rører sig og udfolder sine Sprogskatte, maaskee de Tyske da ogsaa kunne have Brug for noget af dem. Hvo kan vide det? Vor Mythologi have de allerede taget; de længes efter at faa vort gamle Sprog med. Det er kun os, der sætter det tilside; naar det har vundet Anseelse hos dem, saa først skjønne vi derpaa.

Hvad der har bevæget mig til at optage gamle Ord eller rettere ny Ord tildannede af gammelt Malm (thi Sproget skal aldrig gaa tilbage, men ved det Gamle skride frem til ny Udvikling) er da hverken et Indfald eller en Grille eller en Jagen efter noget Nyt og Usædvanligt. Det er en ganske anden Tankegang, der har ført mig med sig, der gjør, at jeg ønsker Sproget maa blive i Bevægelse, ja at jeg ønsker, der maatte opstaa en Modbevægelse. Det er ikke andet end Tanken paa det Vendepunkt, hvortil det danske Sprog nu er kommet, paa dets Fremtids Skjæbne. Denne Sag er saa vigtig, at enhver Forfatter, hans Medvirksomhed være end nok saa ringe, og gaa hen nok saa lidet paaagtet, bør give sin Skjerv med til det, som han anseer for det Gode. Og Tankegangen er denne:

Det danske Sprog skrider frem imod sin Undergang, sin Opløsning. Denne Tanke er mig ikke ny; den har i mange Aar, som en Orm, gnavet paa mit Liv; jeg har følt det, at i det jeg anvendte mine Aar paa at granske i det danske Sprog og det danske Folks Historie, kunde dette Livs Bestemmelse kun være at følge dem til Graven; og da der næppe gives nogen stærkere Fornemmelse, nogen, der mere opflammer Sjælen til Virksomhed og Daad, end det Haab, at vorde mindet, mindet med nogen Ære, af Efterslægten, medens Nutidens Roes kun er en svævende Røg, saa er det begribeligt, hvor dræbende den Tanke maatte være, at al mit Livs Attraa, engang dets Læng-

sel og nu dets Glæde, allerede nu var indviet til en nær forestaaende Død og Glemsel, denne mit Livs kjæreste Syssel, dette skjønne Sprog, der bærer en saa mangfoldig Rigdom i sit Skjød, disse Toner, der glide sagtelig hen som krusede Bover paa Søen, der smælte hen som Harpeleg, og dundre som Tordenskrald. Dog, hvi taler jeg om mig selv? Hvad kommer et Menneskeliv i Betragtning? men et helt Folks Liv, et Folks inderste Marv, al et Folks aandige Gjerning, dets Sprog! Hvad skal der blive af dette allerede nu saa lidet agtede Sprog, hvo vil bekymre sig om det, naar det engang er udslettet af Jorden?

Er denne Stemning kun en Følge af slet Lune? af Sygelighed i Sjælen? Er denne Frygt et Syn uden Grund, eller har den nogen i Virkeligheden? Dette bør vises, og naar det er klart, bør der tænkes paa Midler derimod.

Det danske Sprog havde engang et langt større Omraade, end nu. Det veed man. Der var en Tid, da man i Stokholm udstædte Forordninger paa Dansk, og da man selv i de paa Svensk udstædte Forordninger næppe kunde skjelne Sproget deri fra de danske. Det er en Kjendsgjerning. Det danske Sprog havde fast Fod paa hin Side Øresund, og i et af de frugtbareste Landskaber taltes og skreves det i en Form, der meget nærmede sig til den ældre. Derfra blev det drevet bort, og det svenske Sprog udbredte sig til Øresund. Fra den Side er Bommen lukket for bestandig. Dette var eet Vendepunkt.

Det danske Sprog var, for at bruge et officielt Ord, det officielle Sprog i Norge; det uddyrkedes tildels ved Nordmænd, og det har Nordmænd meget at takke; den nyere danske Literaturs Stifter var en Nordmand. De norske Dialekter traadte i Baggrunden; de vare aldeles upaaagtede af Sprogmændene; ingen af dem faldt det ind, at der i disse afsides Tungemaal kunde ligge Sprogmalm, som det var værd for en dansk Mand at bekymre sig om, at benytte som et Modværn imod den fra den anden Side indtrængende Tyskhed. Denne var saa almindelig, at dansk Maal sjelden kom til Orde; man efterse Akterne! Saa randt Tiden. Norges Adskillelse fra Danmark maatte

nødvendig føre Udviklingen af et særeget norsk Sprog med sig, ikke af et Almuesmaal, men af et norsk Skriftsprog. Dette maatte enhver Sprogmand kunne forudsee; og det viser sig da ogsaa allerede nu efter saa kort Tids Forløb. Det nytter ikke, at man her i Danmark halv gotter sig over, at dette norske Sprog har saa paafaldende Lighed med Dansk, at man hartad næppe kan skjelne det ene fra det andet. Forskjellen vil nok komme, den er allerede kjendelig; den simple, naturlige Gang vil føre den med sig, selv om der ikke ytrede sig saa tydelige, saa stærke Bevægelser for at fremkalde den. Angaaende disse vil jeg blot henvise til et lidet Skrift af Holmboe om en norsk Ordbog (Christiania 1844); det udtaler ligefrem ikke blot det Ønske, men søger ogsaa at angive Midler til dets Opnaaelse: hvorledes man kan faa de egentlig danske (halvdanske, tyskdanske) Ord udsondrede fra den norske Ordbog, og ægte norske Ord optagne isteden; det udtaler ligefrem, at Molbechs danske Ordbog ikke længer er tjenlig, er tilstrækkelig for Nordmændene. Altsaa, jeg haaber, man vil tilstaa mig det, i alt Fald vil Erfaringen inden et halvt hundrede Aar tilfulde have godtgjort det: det norske Skriftsprog vil uddanne sig af norske Elementer, hvoraf Almuesproget har en saa overordentlig Rigdom, og det vil da skille sig fra det, som vi nu kalde Dansk. Det er, som jeg haaber enhver vil kunne see, ikke min Hensigt, at udtale nogen Dadel over denne Vending; det nytter ikke at dadle de naturlige Ting; ingen kan fortænke noget Folk i, at det elsker sit Sprog, og søger at udvikle det efter sin Ejendommelighed. Tværtimod, jeg anseer denne Udvikling for aldeles nødvendig til det Heles Tarv. Det norske Sprog har længe nok, næsten i fire hundrede Aar, været stumt; ogsaa det bør skee sin Ret; det indeholder i sit mundtlige Grundlag herlige Elementer til et nordisk Tungemaal; de bør komme frem for Lyset, og forsøge, hvorvidt de kunne gjøre sig gjældende. Udviklingen af et almindeligt nordisk Skriftsprog, som er og bør være Nordens almindelige Maal, kan ikke tabe, men maa vinde anseelig, naar et norsk Maal drager Malm dertil frem af sine dybe, næsten hidtil ubefarne

Gruber. — Det norske Sprog vil skille sig fra det danske; det har allerede givet en fri og aaben Erklæring derom. Dette var det andet Vendepunkt. Saaledes seer det ud norden for os.

Mod Vesten og Østen have vi lykkeligvis brusende Bølger; fra disse Sider vil ingen tage vort Sprog, det kunde da ogsaa kun skee ved med eet Slag at knuse det; men det er ikke saadanne Fjender vi have at frygte, det er dem, der liste sig ubemærkede frem, ubemærkede, ikke fordi de jo træde haardt nok til, men fordi vi i det hele ere noget sprogdøve. Vi vende os mod Syden. Der, vide vi, var det danske Sprogs gamle Grændse ved Eideren; nu er den midt i Slesvig. En Sproggrændse midt i et Landskab, det er et ganske unaturligt Forhold, der umulig i Længden kan bestaa. Det danske Sprogs Grændse maa enten rykkes nedad igjen, eller det tyske Sprogs Grændse vil, om end i Tiden umærkelig (skjøndt Fremgangen har hidtil været mærkelig nok), efterhaanden skride opad. Det første vilde, saa vidt som danske Elementer findes (og de findes paa Steder, hvor de ej komme tilsyne) i sig selv være en let Sag, men for os ikke, vi have ikke Greb paa saadant (Aarhundreders Erfaringer have viist det); det sidste vil skee. Bevægelsen fra Syden, ved mangfoldige ny Forbindelsesmidler, er stærk, og vil blive endnu stærkere. Naar en stor Bølge, der har et helt Hav bag efter sig, ruller frem, saa standses den ikke ved en Tue. Og tænke vi længer frem i Tiden, er det da at haabe, at det tyske Sprog vil gaa i sig selv, og blive staaende ved Kongeaaen? Det har allerede halvt erobret det danske (vort halve Ordforraad er allerede fortysket), og det skulde være saa tilbageholdent, saa beskedent, ikke at tage det, som selv rækker sine Arme ud derimod. Naar det kommer saa vidt, saa, tænker man vel, der skulde komme en ny Niels Ebbesen, som vilde fælde den kullede Greve? Slige Begivenheder gjentage sig i politisk Henseende sjelden, i sproglig Henseende finde de aldrig Sted. Sproget er ikke en Ting, som tages og gives ved Kontrakter, ikke en Ting, som erobres og erobres tilbage, ikke en Ting, som vindes eller tabes i en Fejde. Det er Folkets inderste Sjæl; naar det ikke har vidst selv at bevare

den fri fra alle fremmede onde Tanker, saa hjælper Magtsprog og Afgjørelse ved Sværd kun lidet; et Slag kan dræbe det, men aldrig give det Livet. — Dette var det tredie Vendepunkt. Sproggrændsen mod Syden er opgivet; Landet ligger aabent; hvor Grændsen vil blive, kan ingen sige; kun det er vist, at den rykker opad.

Det tydske Sprog rykker opad. For Staten som Stat har dette liden eller ingen Betydning, for Literaturen, for Folket som Folk, desto større. Paa den anden Side ere tvende Literaturer, der næppe hidtil have kunnet maale sig med den danske (den ene er endog nylig begyndt), i fremskridende Udvikling. Endnu staa de som To, og see maaskee endog udæskende paa hinanden; men med Tiden ville de naturligvis forenes; ligesom Kastiliansk og Katalonisk forenede sig i Spansk, ligesom Sprogene norden- og søndenfor Loire forenede sig i Fransk, ligesom Overtydsk og Nedertydsk forenede sig i Højtydsk. Det er en almindelig Naturlov, at al Styrke ligger i Sammenhold, al Svaghed i Separatisme; det er en nødvendig Følge af Tænkningens Enhed, at den aabenbarer sig i en overensstemmende Form.

Naar den Tid kommer, hvorledes vil da det danske Sprogs og den danske Literaturs Stilling være? Ifølge sin Beliggenhed og sin hidtilværende videnskabelige Udvikling er Danmark det naturlige Gjennemgangspunkt for Kulturstrømningen fra Syden til Norden, og omvendt fra Norden til Syden, for saavidt denne finder Sted eller vil finde Sted. Det maa ikke ubevidst lade sig gjennemstrømme, eller vel endog, medens det selv ligger og slumrer, lade Strømmen gaa hen over sig. Det maa beherske den. Hvis det vanskelig har kunnet det hidtil, hvorledes vil det da formaa det herefter, naar det staar alene. Sige ikke nu alle: det er fra Nordtyskland vi have hele vort aandelige Liv, det er derfra vi skulle ernæres, og i det vi skulle finde Lise. Er Literaturen ikke allerede saa liden, at hvo der skal friste Livet alene ved den, maa ikke blot være nøjsom, maa sulte, aandelig og legemlig. Gaar det an at holde Sproget fast i den halv svævende Stilling, det nu har, hvori det idelig vakler imellem

Norden og Syden, og endda bøjer sig mest over mod det sidste? Er det at vente, at det danske Sprog, naar det har denne Tilbøjelighed, og er overladt til sig selv, vil kunne holde sig paa en Halvø, der som et Næs skyder ud fra Tydskland, og paa nogle hosliggende smaa Øer, naar det har et Kontinents mægtige Tungemaal foran sig og intet Støttepunkt bagved sig? Det kan maaskee leve et affsides selvtilfreds Liv, saalænge det varer, men slig en svindsottig Tilværelse, uden Betydning for Norden eller Syden, er værre end Døden.

Det er aabenbart: Ligesaa lidet som det danske Sprog i Slesvig vil kunne holde sig, uden at have en Støtte i den øvrige danske Literatur, ligesaa lidet vil det danske Sprog i det hele kunne bevare sin Anseelse i Norden, uden at have en Støtte i hele den nordiske Literatur. Overladt til sig selv vil det snart glemme sine nordiske Minder, det eneste, der hidtil har bevaret det som selvstændigt Sprog; alene i Kamp med en stærk og i mange Henseender Ærefrygt bydende Nabo, hvis Vink det allerede har lært at lystre, maa det gaa under. Men Danmarks Folk er Odins Folk, det Herredømme, han gav det, er Aandens. Hvad det maa og bør, er at forudsee hvad Tiden vil og hvad den bærer i sit Skjød; ikke at ængstes fordi det ej kan bevares, der kun var et forbigaaende Tidens Foster, men at betragte det, som kan have varigt Liv i det mindste i et Aartusende; og naar Erkjendelsen er vunden, at gaa forud og virke til at den skrider frem imod sit Maal. Det er jo det fornuftige Menneskes Kald, ikke at komme sovende til noget, men at skue frem i Tiden, og at gjøre hvad det maa med Bevidsthed.

Og hvad kan dette Maal være andet, end Udviklingen af et almindeligt nordisk Skriftsprog, hvori al nordisk Literaturs Kræfter forene sig? Hvorfor have de flittige Arbejdere pønset og virket i saa mange Aarhundreder, uden for det? Hvorfor søger alt det Enkelte at komme frem til sin bedste Skikkelse, uden for at kunne forme det Hele? Hvorfor spirer Roden, og skyder Stængelen op, og udfolder Blomsten sig, uden for Frugtens Skyld? Hvorfor vorder eet Frø til de mange Frø, hvorhen stræ-

der alting i Verden, uden tilbage til sin Begyndelse, for paa ny at mangfoldiggjøre sig i herlige Værker?

Dette Maal er ikke en i sig selv tom og indholdsløs Tanke; virkeliggjort er den allerede i ethvert Skriftsprog, der i sig selv ikke er andet, end et Kunstsprog i det store. Men mange ville uden Tvivl vende sig fra den, selv de, hos hvem den maatte vente Medhold; mange ville sætte deres Nationalitet i at beholde baade det Vrange og det Gode; mange ville sukke over, at Bladene visne, naar Frugten formes; mange ville tænke paa Møje og Besvær; mange ville tro, at Tiden skal foregribes med Vold, og glemme, at alt dør enten paa Vejen eller skrider stadig frem til sit Maal. Alle de mange ville være derimod; og hvad vil da være derfor? Den Bevidsthed, at der er kun Valg imellem de to: Døden eller Gjenfødelsen.

Rettelser. S. 17, L. 6 l. Fosterbrødre. S. 117, L. 8 fra neden l. baglængs. S. 131, L. 7 l. Thorgeir. S. 136, L. 14 skal Kommaet staa efter bort. S. 178, L. 10 l. i Dag. S. 201, L. 12 fra neden l. Eyre. S. 237, L. 4 fra neden l. Borgehraun.

DATE DUE

